

TRADIȚII
POPORANE ROMÂNE

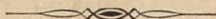
DIN

BUCOVINA

ADUNATE DE

S. FL. MARIAN

PROFESOR LA GIMNASIUL SUPERIOR GR. OR. DIN SUCEAVA,
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE.

BUCURESCI

—

IMPRIMERIA STATULUI

1895

TRADIȚII
POPORANE ROMÂNE

DIN

BUCOVINA

ADUNATE DE

S. FL. MARIAN

PROFESOR LA GIMNASIUL SUPERIOR GR. OR. DIN SUCEAVA,
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE.

BUCURESCI

—

IMPRIMERIA STATULUI

1895

PRECUVÎNTARE.

Bucovina, pe cât de mica, pe atâta e de avuta în tot felul de tradiții.

Maî fie-care loc te încânta cu suvenirile sale, care de care mai interesante și mai duñoase.

Și un buchet de astfelu de reminiscențe strabune e menita a presenta publicațiunea de față.

S. Fl. Marian.

Suceava la 12 O omvrie 189~

I

TRADIȚII

REFERITOARE LA PERSOANE ȘI EVENIMENTE ISTORICE.

D A C I Î .

În vechime, pe timpul pagânilor și a *rebeliilor*, dice că tot *Carpatete*, adică totii muntii Bucovinei, erau stăpâniții de *Daci*.

Eară *Dacia* dice ca era un popor păgân și cam sălbatic, care locuia în munții și trăia mai mult din creșterea vitelor și din vânat. Ceii mai mulții dintre dinșii nsa erau *hoși* și umblău mai mult calare de cât pe jos.

Îmbrăcamintea Dacilor era mai toata roșie, adică : comanac roșu, suman roșu și cîoarecî saũ berneveci roșii. Ei purtau ast-felii de haine din pricina, ca vara, când umblău prin munții la vânat, sălbătécimile și fierele, cari le eșiau în cale, să nu bănușcă de loc că sunt oameni, ci să creadă că sunt sălbătécimi ca și dinsele. Căci din depărtare, și mai ales în munții, omul îmbracat în haine roșii nu se înțelege ce-ı : om ori dihanie.

Armele Dacilor erau fellurite arcuri, săgeți și sulițe, ar' uneltele lor erau un felii de bårdi late ; dar aveaũ si toporașe cu toporiști înflorite, ca și *Hușani* de astađi.

Ca toți oamenii, cari trăiesc mai mult din munca al-

tora de cât dintr'a lor, așa și Daciî dice că năvaliaŭ foarte adese-orî în țerile învecinate și pre ce puneau mâna, pus era.

Dar' bine a țis cine a țis că ulciorul merge la fântâna numai până când i se rupe toarta.

Multe țeri au prădat ei în viața lor și pre mulți vevodî și împărați i-au hărțuit și i-au bătut. În urmă însa au dat și ei cinstea pe rușine.

Vedend adică împăratul *Traian* că nu se mai astempără Daciî în țara lor, ci tot-una intră în împărăția sa și pradă pre supușii săi, se porni într'o bună dimineața cu oaste mare asupra lor, ca să-i învețe ce însemneaza munca străină și să-i sature odată pentru tot-d'a-una de prădăciunî.

Pașa Dacilor, adică cel mai mare peste dênșii, cum a prins de veste că Traian s'a pornit cu oaste mare asupra țerii sale, îndată și-a luat toate odoarele și averile și, ducându-le pe malul *Cirimușului*, le ascunse acolo într'o groapă afundă, săpată în pământ. Apoi lăsă un braț al *Cirimușului* ca să curgă peste locul, unde le-a îngropat, anume ca nimene să nu poată da de dênsele și să le ia. După aceasta, întorcându-se îndărapt și adunându-și oamenii săi, se porni cu dênșii în protiva lui Traian.

Și cum ajunseră Daciî și deteră cu ochii de oastea lui Traian, care intrase acuma în țara lor, începură a se lupta cu aceasta ca și niște lei, cari sunt pe neașteptate stârniți în culcușul lor.

Dar' zadarnică le-a fost toată lupta și vitejia ce-o a-

rátara, căci fiind oastea duşmaná cu mult mai mare ş mai tare decât dênşii, eará împératul, care o cârmuía, cu mult mai ajuns de cap ş mai vrednic de cât Paşa lor, în scurt timp furá batuíş, vrénd nevrénd, trebuiá să inchine steagul ş să se supue duşmanilor.

Védénd Paşa că sunt cu desevêrsire învinş ş că nu mai e chip să scape cu obraz curat din mânilé lui Traian, se supuse ş el ş destáinuí tot-o-datá unde-sunt odoarele ş averile îngropate.

Traian, care se făcuse acuma Domn ş stapánitorú peste Daci ş peste toată ฟ้า lor, căci pe acea vreme cine biruía acela era Domn ş stápan peste ceí biruíş, cun auđi de odoarele Paşei Dacilor, se ş duse la dínsele si, desgropándu-le, le luá pentru sine.

De aici înainte tođi Dacií, carií n'aú fost omorú în batae, tráirá împreună cu . . . *Románií*.

Insa când ş de unde s'aú *íjdánit* Dacií nu se scie. Atáta se scie numaí, că atunci, când a venit Traian cu oaste asupra lor, de 'i-a bătut ş 'i-a supus, 'i-a aflat aici respândiú peste tot Carpatele Bucovinei, pe care dintr'un început îl numía în limba lor *Ufa*, ear' mai pe urmă *Balaufa*.

Ear' urmele lor se mai pot cunoasce încă si astá-đi în n aí multe locurí din Carpatele Bucovinei, unde au avut sate ş târgurí, precum bună-oará în *Pořana-Măruluí*, *Smidovatic* ş *Valcău*.

Aşa spuneáu hêtránii că în *Pořana-Maruluí*, care se aflá în munđii despre apus de la târgul de astáđi *Solca* ş care e o şestiná cam právalaticá spre rêsarit-amúdi,

de o întindere cam de 300 de juguri, era pe timpul Dacilor un târguşor, în care se adunau aceştia de pe munţi şi opcină, când aveau ce-va de vândut ori de cumpărat.

Şi cum că într'adevăr a trebuit să fie în vechime un târguşor în această poiană se poate cunoaşte de pe mulţimea de urme de ziduri ce se mai văd şi astăzi. Ear' urmele acestea se află mai ales spre muntele *Scoruşet*, care se hotărăsce cu pământurile satului *Monastirea Homorului*.

Tot în *Poiana-Mărului* s'aŭ mai aflat, vor fi acuma vr'o câţiva ani de atunci, şi o mulţime de bani vechi de catră o femeie din satul *Frumosul*, anume *Ana Dumbrava*, care 'i-a arătat la mai mulţi oameni din satul seu.

Sub muntele *Smidovaticul*, care e spre apus de la *Poiana-Marului* şi care se ţine de aceasta şi se desparte de dinsa numai prin apa *Prislopului* şi a *Poienii-Marului*, de altă parte însa stă în legatura cu *Ciumărna* şi cu muntele *Calul*, se află două pivniţe foarte lungi, zidite cu lespezi foarte mari patrate şi aşezate una peste dunga celei-l'alte.

Una dintre aceste două pivniţe, despre cari asemenea se dice că sunt de pe timpul Dacilor, e cam de doi stânceni de lată şi mai înaltă de cât statura unui om. În această pivniţă a intrat, înainte de vr'o câţiva ani, *Andrieu Furcal* din *Dragoşa* cu o lumina aprinsa până la vr'o 7 prajini de afund, dar, stingându-i-se lumina şi neputând merge mai nainte, nu putu să-'i dee de capăt.

Acuma pe pivnițele acestea, care sunt la gura înguste și ai căror usciorî erau făcuți, după cum spun cei ce 'i-aă vădut, din *târșan* (un felîu de brad), pârilit, aă crescut o mulțime de copaci foarte mari și groși, și de aceea ni-mene nu mai poate intra într'insele.

În pivnițele acestea ȃice că-și țineau Daciî din Poiana-Marului averile lor.

În apropierea pivnițelor, despre care 'mi-a fost vorba, s'a aflat, înainte de vr'o 20—30 ani, o ladă cu bani la o adâncime ca de un stânjen. Lada aceea era făcută din scânduri groase de *brădău* cioplite numai din topor și prinse la capete cu cuie asemenea de brădău. Scândurile erau albastre, un semn cum că lada a fost foarte de mult îngropată acolo, căci *brădăul*, dacă e îngropat afund în pamânt, nu putrețesce de grabă, ci trăesce mai multe sute de ani. Ear' groapa, în care a fost pusă lada, se vede că a fost săpată cu o lopată, căci pe ladă s'a aflat și o lopata de scorbura de brădău, care de asemenea era albastră.

Din oamenii aceia însă, cari aă aflat lada cea cu bani, nu s'a ales nimic, căci scurt timp după aceea s'au nenorocit și au murit unul după altul. Se vede că banii puși într'insa aă fost necurați, adică blăstemați ca să n'aibă nime parte de dinșii afară de cel ce 'i-a îngropat.

Tot în părțile acestea și anume pe *Valea Dragoșei*, care isvoresce nu departe de Poiana-Mărului, s'aă aflat înainte de 30—40 de ani, un sfloder și un topor de peatra. Toporul era pe de o parte ca topoarele de ađi; pe de ceea-l'altă parte însă era în forma unei casmale.

Când s'a făcut fabrica de ciment din *Valcau*, *) taindu-se o parte de padure foarte veche, s'au aflat sub rădăcinele mai multor copaci urmele unui zid. Risipindu-se zidul acela s'a aflat o peatră pe care sta scris ca acolo a fost un *sat al Dacilor*.

De la *Valcău* aveau Daciî un drum, care ducea pe apa *Suceviî* în sus până la obârșia acesteia și de-aice apoi peste *plaiul Moldovei* și peste *Lucina* la *Maramureș* și *Ardeliu*.

În timpul de față nu se mai afla nici un picior de *Dac* cât ți-e *Carpatele Bucovinei* de mare.

Urmașii lor însă traesc și acuma, și aceștia sunt *Huțuliî* sau *Huțaniî* de astăzi, cariî locuesc în munții despre apus și miază-noapte ai *Bucovinei*, și cariî traesc, ca și strabuniî lor, mai mult din creșterea vitelor și din vânat

*) Locul acesta se numesce în timpul de față de cătră cei mai mulți, chiar și Români, *Falcău*. Se vede că străiniî, cariî s'a așezat aice, și cariî îl pronunță *Falcheu*, l'au botezat ast-feliu. Numele lui cel adevărat însă e *Valcaî*, după cum îl pronunță Româniî din *Frumos*, *Dragoșa* și *Vatra Moldoviței*, la cariî există și numirea *Valcan*.

INTEMEIAREA SUCEVIÎ.

Ţice ca în vechime pe locurile, unde se afla astăzi oraşul *Suceava* şi satele de prin împrejurime, erau numai paduri cât vedea cu ochii.

Puteai merge cu săptămânele ori în cotro ai fi voit, că nu mai dai de nici un oraş sau sat, ci numai unde şi unde câte de-un pastoriu, care-şi pascea turma sa prin cele preluçi şi poeni.

Şi tuturor păstorilor, căli erau, le mergea foarte bine, căci aveau toate cele trebuincioase atât pentru dinşii cât şi pentru turmele lor.

Intr'o vara însă, fiind o secetă foarte mare, toate apele de prin împrejurime secară, şi toată paşunea, nu numai cea de pe costişe şi dealuri, ci şi cea de pe văi se uscaser.

Veşând păstorii că seceta nu mai înceteaza şi temându-se ca nu cum-va sa le peară turmele, unica lor avere, de sete şi foame, se retraseră cu dinsele dela şes în sus spre codru.

Dar' când se apropiera de codru şi detera să între

intrinsul, nu sciură singurî ce sa faca : sa între orî să nu între?... Ar fi intrat, se temeău ca nu vor afla destule poeni, unde sa-și pasca oile, . . . să remăe la poalele acestuia, era peste puțință, căci pășiunea, câtă mai remasese neatinsă de arșița soarelui, se sfârșise.

Deci ce era sa 'nceapă și sa facă?... Unul spunea una, altul alta, dar' nime nu gicea : cum și în ce chip ar putea sa iasă mai de grabă și mai bine la capăt.

În urmă, dupa mai multă sfatuire, chipuire și cumpenire, țise unul dintre dinșii, care era mai bătrân, mai ajuns de cap și mai pătit :

— Ce să mai întindem atâta vorba! . . . nu sciți că : vorba multă e sărăcia omului! . . . Să meargă vr'o căți-va inși dintre noi, cari îs mai tineri și mai voinici, sa caute în toate părțile doară dau peste nisce câmpuri sau poeni, ce n'au fost încă cu desevêrșire dogorite și pârlite de arșița soarelui, și cum vor afla în vre-un loc destulă păsiune să se întoarcă înapoi și să ne dee de scire!

Cum rosti bătrânul cuvintele acestea, cincî inși dintre dinșii, cari erau mai voinici și mai inimoși, adica cari n'aveau frică de nemică, ci se jucau cu lupii ca și cu nisce caței și se trântiau cu urșii pe'ntrecute, nu statură mult pe gânduri, ci luându-și fie-care bota sa cea ciobănească în mână, se și pornira la drum.

Și apucând unii în dreapta, alții în stânga, merșeră în cotro și duseră ochii și picioarele doară dau mai de graba peste pașiunea dorită.

Eată însă că într'un târziu, unul dintre dinșii, care a mers, acuma cât timp va fi mers, se trezesce de-o-

data ca padurea, prin care a fost apucat, începe a se rari, și poenii drăgalașe acoperite cu earbă verde ca buraticul și 'nalta pâna la brâu, și presurate cu tot felul de flori, unele mai frumoase de cât altele, i se deschid de naintea ochilor.

Pastoriul, cum dete cu ochii de poenile acelea, bucuria lui!... Să fi prins pre Dumneșeu de-un picior și nu i-ar fi parut așa de bine!... Deși prinsă îndată a căuta în dreapta și'n stânga ori de nu se afla și apă printr'insele. Și âmbând el așa în colo și'n coace, cât timp va fi âmblat, dă de-o dată peste o apa mare, care curgea a lene la vale.

Era *Suceava*.

Mai merge el dupa aceasta, cât mai merge, și dă apoi de-o padure mare și deasa de arini, care se'ntindea pe malul drept al Sucevii, eară de cealaltă parte de apă vede o poeană ca aceea, de-ți era mai mare dragul să te uită la dinsa.

Și cum vede el poeana, nu se poate răbda de-a nu se apropia de apă și-a cerca să treacă de cealaltă parte.

Dar' eata că tocmai când dete preste un vad și voi să-l cerce cât e de adânc și ori de-l va putea trece, ies patru oameni din pădurea cea de arini și se îndreaptă spre dînsul.

Erau cei patru păstori, de carii s'a fost despărțit scurt timp dupa ce au plecat să caute pășune.

Apropiindu-se cei patru inși de dînsul ei spuseră că pe culmea unui deal, care se află în mijlocul pădurii celorle arini, este un *Săhastru*, și trecând ei pe acolo, Săhastru i-a miruit pe tuspatriu cu mir în frunte.

Auđind aceasta sořul lor în rugă sa-l duca la Sahastrul acela ca să-l mirueasca și pre dînsul.

Cei patru inși nu se pusera de pricina, ci, dupa ce vëdură și ei poeana cea mare, care se'tindea de-a stînga Suceviî, și cercara vadul acesteia ca sa vada cât e de adânc, se întoarsera înderëpt și se porniră cu toți în sus spre Săhastru.

Sahastru, care locuia într'un arbore gros și scorbuos de pe vërvul dealului, cum îi zări de departe ca vin spre dînsul, le eși înainte, merse cu dînșii pîna lînga arborele în care locuia, mirui și pre noul venit, și-apoi... mai stînd de vorbă cu dînșii și învățându-i înca și vr'o câte-va rugacuni, îi îndemnă sa vie în toate ȃilele la dînsul, caei el îi va mai învăța și alte rugăcuni.

Păstorii îi mulțamiră din toată inima pentru primirea cea părintească cât și pentru învățaturile cele bune, și-i făgaduiră că în scurt timp eara-și vor veni la dînsul ca să-i mai miruească și să-i mai învețe și alte rugacuni. Apoi, sărutându-i mâna și luându-și rëmas bun de la dînsul, se'ntoarseră înderëpt de unde s'au pornit.

Ajungënd la tovarășii lor, cari îi-au fost trimis ca sa caute pășune, le istorisiră din fir în për toate celea ce le-aũ aflat și le-aũ vëdut pe unde aũ âmblat. Eară dupa ce li-aũ istorisit, nu mai steteră acuma mult pe gânduri: ce să'nceapă și sa faca, ci luându-și fie-care turma sa se porniră cu toți la drum spre locuința Sahastrului, și cum ajunsera la starea locului se aședara pentru totdeauna în apropierea acestuia.

Cu timpul mai venira și alți pastori din alte parți și

aceia asemenea își facura colibe pe lângă locuința Săhastrului.

În urmă veniră și *Muntenii* dela munte cu *căpitanul lor în frunte*, și după ce se aședară și aceștia în apropierea Săhastrului, facură pe un alt deal, care se întinde în partea despre amiazi și care se despărțese de cel dintâiu numai prin o vale, o *cetate de peatră*, eară pe locul, unde a fost arborele, în care a locuit Săhastrul, facura o *biserică de lemn*. Și fiind că Săhastrul murise înainte de radicarea bisericei acesteia, de-aceea tăiară și aședara ei și arborele, în care a locuit acesta, întrinsa.

Și așa cu timpul, radicându-se din ce în ce tot mai multe case și alte clădiri atât în prejurul cetății cât și a bisericei celei de lemn, pădurile de prin apropiere începura, pe și ce mergea, a se rari și-a disparea, eară în locul lor a se întemeia orașul de astăzi *Suceava*.

La vr'o câte-va decii sau sute de ani după aceasta, nu vă pot spune cu acurăteafă, destul atâta că venind *Căpcanii*, cari aveau numai câte un ochiu în frunte, asupra Sucevei, nu numai că bătură și pradară pre locuitorii acesteia, ci-i dederă totodată și foc de arsera mai toate casele dintrinsa dimpreună cu biserică cea de lemn, eara cetatea o dărîmară.

Dar' bine-a șis, cine-a șis că: *apa trece, piêtrile remân!*

Venit'au *Căpcanii* și *Tătarii* și alte *lifte rele*, și multe daune și supărări au făcut bieților Români. Dar' cum veniră, așa se și întoarseră... Apa s'a scurs, și piêtrile au remas!... Români, ce scapară teferi din mânele

lor, adunându-se din nou la un loc, își facură alte case cu mult mai mari și mai frumoase, de cum erau cele de mai înainte.

Mai târziu, și anume după ce și-au ales Români pre *Iuga Vodă* de Domnitoriu, puse acesta ca să se radice pe locul, unde a fost mai înainte biserica cea de lemn, altă biserică cu mult mai mare și mai frumoasă, și nu din lemn, ca cea dintâiu, ci din peatra și cărămida. Și după ce sfârși biserica de zidit puse să o sfințească în numele sfântului *M. M. Georgie*. Și de-atunci și pâna în ziua de astăzi biserica aceasta, care acuma (an. 1895) e mai toată ruinată și pustie, s'a numit și se numește *Biserica Mirăuțului* sau simplu *Mirăuț*.

Tot pe timpul lui Iuga Vodă dăce ca s'a început și restaurarea cetății, care a fost mai înainte darimată de Capcâni.

Fiind însă cetatea desparțită de biserica Mirăuțului prin păreul *Căcăina*, care venind despre *Areni* și trecând pe lângă dealul *Tătărăș* se revarsă în Suceava, și neputând din pricina aceasta nimene trece când ar fi voit și cum ar fi voit dela dînsa la biserica și dela biserica la dînsa, de-aceea Iuga Vodă le-a împreunat pe amândouă prin un pod umblatoriu făcut, după spusa unora, din *piei de bivol*, eară după a altora din *guma*.

Și-acuma ori de câte ori voia nu numai Iuga Voda, care a fost cel dintâiu Domnitoriu român ce-a locuit în aceasta cetate, ci și urmașii sei, cari asemenea locuiră întrînsa, sa meargă la biserica Mirăuțului ca sa se în-

chine, slobođiau podul, eara dupa ce se inchinau și se întorceaŭ a casă, trăgeaŭ podul în urma lor.

Un alt pod, facut asemenea din pŕei de bivol, ducea dela cetate spre mŕiăđă-noapte-apus, adică spre bisericuța de astăđi a sfântului *Ioan Botezatoriul*, care s'a zidit cu mult mai târđiu în grădina *curții domnesci*.

Și-acest pod încă se slobođia numai atunci, când avea sa iasă saŭ sa între cine-va în cetate. De altmintrelea sta mai totdeauna radicat, cu deosebire noaptea, precum și atunci când se apropia vre un dușman de cetate și voia să între cu puterea în nuntru.

Și așa s'a întemeiat orașul Suceava, care lung timp a fost scaunul Domnitorilor români, fala și podoaba Moldovei !

ROMÂNII ȘI TĂTARIÎ.

Cică la început Româniî n'aveau domnitorî și stapânitorî, ca'n ziua de azi, ci ei trăiau răsălățiî prin deosebite ținuturi și se cârmuiau singuri de sine. Ei își alegeau din mijlocul lor, pe câte trei ani de zile, trei bărbați dintre cei mai deștepți și mai înțelepți, și bărbații aceia apoi, cariî erau ca nisce *filosofi*, se sfātuiau între valtă, puneau împreună toate trebile obstesci la cale, și toți ceilalți se supuneaș și ascultaș de sfaturile și poruncile lor.

Așa o duseră ei un timp mai îndelungat, și mai bine și mai rău, după cum era adică și firea, năravurile și apucaturile feliuritelor popoare păgâne cu carile veniră în decursul acestui timp în atingere, și după cum o duceaș și alți oameni în lume, cariî trăiau și se cârmuiau, și dinșii, singuri de sine.

De la un timp însă vedând *Tătariî*, un popor pagân, neastâmparat, prădătoriu și foarte crud, că Româniî n'au pe nime stăpânitoriu, și că ținuturile, în cari locuesc aceștia, sunt foarte întinse, frumoase și mănoase, se purtară cu gândul ca sa-'i subjuge, să le ție toate averile și

moșiile, și după aceea să se facă ei stapâni preste dinșii și preste ținuturile lor.

Din minutul acela apoi, când li-a plesnit Tătarilor un astfel de gând drăcesc prin minte, Româniî nu avură mai nici o ți bună și senină, căci nu era an, în care Tătarii sa nu năvălească cel puțin odată în ținuturile lor, sa prade, sa omoare, să ardă și să nimicească tot ce le sta saũ le venia în cale.

Vedënd Româniî că Tătarii nu șuguesc, ci din contra că tot una-î bântuesc și-î pradă și multe alte neplaceri și supărari le fac, eară pre cei ce au nenorocirea sa cadă în mânele lor parte-îucid parte-îieũ și-îduc cu sine în robie, prinseră dintr'un început a se aduna la un loc și a da p̃iept cu dinșii. Mai pe urmă însă, vedënd ei că nu sũnt în stare a ținea p̃iept cu un numer atât de mare de Tătari, căli veniaũ de fie-care dată asupra lor, prinsera a se ascunde prin stuhãriile iazurilor, lacurilor și ale bahnelor, cugetând că poate în aceste locuri mlaștinoase vor putea scapa de prigonirea și urgia pãgãnã.

Dar' de gĩaba li-a fost toatã ostineala și nãdejdea, căci Tătarii auđind, acuma de la cine vor fi auđit, și incređințându-se mai pe urmă și ei singuri ce fac Româniî ca să scape de dinșii, nici în aceste locuri mlaștinoase și pline de tot felii de gãngãniî, nu le deterã pace. Din contra ei, când se porniaũ acuma asupra Romãnilor, luau cu dinșii un feliu de paserĩ invẽțate, ca și capãii, la vẽnãt, numite *Nagãți* saũ *Cãni tãtãresci*, și pre paserile acestea apoi, cum ajungeaũ în apropierea vre unui lac

sau iaz mai mare, le da drumul ca sa adurmece și sa vada de nu e cine-va ascuns într'însul.

Nagății, cum să vedeaū slobođi, deauna începeau a sbura în colo și'n coace pe deasupra stuhăriilor și cum dămaū printr'însele pre vre un Român ascuns, îndata prindeaū a se roti pe de-asupra lui, a țipa și a țivli de-ți lua auđul.

Tatarii, auđind nagății țipând și țivlind, se duceau drept în partea aceea, în care auđiaū țipetul, încunjuraū din toate părțile pre Româniū ascunși, îi scoteaū cu nepusa'n masa de prin stuhării afara, și după aceea . . . da Doamne bine! . . . schingiuirile, chinurile și muncile lor nu erau proaste. Și dacă ar fi rămas numai cu atâta, tot ar mai fi fost cum ar mai fi fost, dar' cele mai de multe ori nici un suflet de Român nu scapa viu din mânele acestor litfe sêlbaticе.

Așa o pațiră bieții Români în mai multe rënduri, cu toate ca ei în fie-care an căutaū să se ascundă cu mult mai bine decât în anii trecuți și cu toate că uneori stađile și nopți întregi cufundați până în grumaz în apă, cugetând că dacă vor sta astfel, afurisiții de nagății nu-ı vor putè descoperi.

Intr'o vară însă, vedënd ei că numai de giaba se ascund prin stuhării, că și 'n aceste locuri sunt descoperiți, se adunară eară-și cu toții la un loc și se sfătuiră ca sa facă și ei odată Tătarilor *o moară de vânt*, adică, daca nu-ı pot învinge și fugări din țară, cel puțin să-și bata joc de dinși. Căci așa-ı Românul, uneori chïar și la cea mai mare nevoie îi place să facă câte-o șagă, doara-ı mai

trece din cel necaz. . . Cautara vr'o câte-va iazuri mai mari pe unde sciaŭ ei că trec mai adeseori Tătarii, aședara pe vêrvurile papurei și a trestiei de prin coșile și marginele iazurilor acelora o mulțime de cușme, și după aceea, luându-și toată averea cea mișcătoare, se retrasera cu toții de la șes spre munți cu hotarirea ca, în cas când ar fi sa-î urmăreasca Tătarii și-acolo, să le întindă o cursă, din care, dacă vor cadea întrînsa, să nu mai poata scăpa cu obraz curat.

Nu mult dupa retragerea Românilor spre munți eată ca eara-și navălesc ca la vr'o 80.000 de Tătari în ținuturile lor cu gândul ca de astă data să pue mâna și să stârpeasca pre toți Români de pe fața pământului.

Dar' bine-a ȃis, cine-a ȃis, ca ulciorul merge la fântana numai pâna atunci, pâna când i se frânge toarta. Făcut-au ei multe daune, neajunsuri și neplăceri Românilor; mult sânge românesc aŭ mai vărsat, și multe lacrimi au mai stors din ochii parinților, fiilor, fraților și a neamurilor acelora, pre cari i-aŭ ucis sau i-aŭ dus în prinsoare, dar' de asta data o pățiră și ei.

Nagâin, cari și de astă dată au fost sloboȃiți cu scop ca să adurmice pre Români, sburând pe de-asupra stuhariilor și dând de cușmele aședate pe vêrvurile papurei și a trestiei, începură și-acum a se învêrti și a țipa pe de-asupra acestora ca și mai nainte, când da de Români. Eară Tătarii, bucuria lor, cum îi vêdură învêrtindu-se și-î auȃira țipând, tâbarira din toate părțile ca nisce fiere sêlbatice asupra stuhariilor, unde se învêrtiaŭ nagâiți și'n cari credeau ca se afla Români ascunși. Inșă când

colo. . . ce sa vada ? . . . in loc de Români cu trup și suflet, numai cușmă lângă cușmă, și alta nimică, caci Români erau acum de mult retrași spre munți și adăpostiți prin vagăunele și fundoele acestora. Ciuda și mânia Tatarilor, când vădură aceasta! . . . Caci unde s'a mai pomenit să pățească ei o rușine așa de mare! . . . Și'n furia lor nu mai steteră pe gânduri: ce e de început și de facut, ci presupunând că Români se vor fi retras spre munți, se luară și ei în urma lor, și tot pradând și nimicind orî ce le sta în cale, se tot dusera înainte până ce ajunseră aproape de locul unde se afla satul de adî *Vama* din munții *Bucovinei*, și unde s'a fost retras o parte de Români.

O Româncă, care tocmai atunci mergea cu un val împaturit de pânză pe cap și cu un copil de țîța în brațe spre apa Moldovei, zarind din depărtare ca vin Tatarii, despături de graba pânza, înfășa copilul într'insa și astfel îl duse și-l anină de cetina unui brad de sub poalele *Bărnărelului*, anume ca să stee acolo pâna ce se va întoarce îndărapt și-l va lua. Apoi alergă tot într'o fuga în dreapta și'n stînga dînd de scire Românilor de prin apropiere că eacă eară vin Tatarii asupra lor.

N'a apucat Româncă bine a anina copilul de cetina bradului și-a da de scire cător-va Români ca sa se adune la un loc și sa facă ce vor face doara le pot veni prigonitorilor de hac, când eata ca Tătarii și ajung lângă *Bărnărelul*.

Tătarii cei de'nainte, cum zarira o parte de pânza fluturînd ca un steag pe la mijlocul bradului, și cum aușira

copilul, care era ceva mai jos aninat, țipând, cugetara ca, de buna samă acolo trebuie sa fie Românii ascunși, și deci se duseră țință spre brad. Dar' când sosiră mai aproape și nu vedură alta nemică, fără numai pânza fluturând și copilul leganându-se ca într'un leagăn în aer, un fior rece ca ghiața le trecu prin tot trupul și nici unul nu se încumetă să treaca mai departe, ci toți se opriră de o dată ca înlemniți locului.

Hanul, adică domnitorii și conducătorii lor, care asemenea venise cu dinșii și care se afla ceva mai în urmă, vedând ca înaintașii cetei s'au oprit deodată locului și nu vor sa meargă mai departe, să miră ce s'a întâmplat. Deci se duse sa vadă ce este. Și cum a ajuns în fruntea cetei a început a striga și a dice:

— Ce stați locului? . . . de ce nu treceți mai departe? . . . ce s'a întâmplat?

— D'apoi nu veți, Măria ta, de ce nu trecem! — răspunse unul din mijlocul Tătarilor, care se vede că era vre un capitan saū așa ceva, arătând cu mâna spre pânza ce fâlfăe și copilul ce se legăna în colo și'n coace.

— Ei! . . . și-apoi? . . . n'ați mai vădut voi pâna acuma copii de țigă? . . . acuma vi-i ântâia oară! . . . de-un copil să vă temeți! — strigă Hanul, după ce se uita și el spre bradul, de-a carui cetină era copilul aninat.

— Nu-i vorbă de temut din pricina unci copil, căci am mai vădut noi destui copii în viața noastră. . . dar alta e la mijloc! . . . pânza aceasta și copilul înfășat într'insa e un semn rău pentru noi . . . Prin urmare, eu sunt de parere să nu mergem mai departe, ca nu cumva

sa ni se întempe vre-o nenorocire . . . Români, după cum ve este cunoscut, sânt prefacuti! . . . Acum câte-va septemâni ne-aũ pus sa le pescuim cușmele de prin stuhăriile lacurilor și ale țăzurilor, ear' de asta data cine scie ce cursă ni-aũ mai întins și ce aũ de gând sa faca cu noi! . . . Mai bine sa ne intoarcem înapoi!

— Ce-ai ȃis! . . . Noi sá ne întoarcem înapoi! . . . In 'a numai atâta ni-ar trebui ca sa ne rida toate babele! — strigă acuma Hanul infuriat.

— Eu n'am ȃis sa fugim, ci numai sa ne întoarcem de unde am venit. Dar' daca e vorba de fuga, apoi bine ar fi chiar sa și fugim până ce e înca timp, caci *fuga-ĩ rușinoasa, dară-ĩ sănătoasă*, vorba Românului. Și mie unuia, drept să-ți spun, mi-ĩ cu mult mai dreaga și mai scumpă viața noastră decât moartea Românilor, cariĩ s'au virit, ca nisce urși, prin crieriĩ acestor munți!

— Inchipuire! . . . haideți numai cu mine și veți vedé ca nimică n'o sá vi se întempe!

— Dă Doamne să fie așa, cum spun Măria ta, și nu cum presimțesc eu!

Nu apucară bine Hanul și capitanul a schimba cuvintele acestea între olalta, când eată cá se și trezira încunjurați din toate părțile de Români, cariĩ se adunara de prin fundoele și sihlele munților și cariĩ, luându-ĩ cu nepusa'n masá la rafueală, în vr'o câte-va oare îi și macelărirá pe jumătate.

Patruzeci de miĩ de Tatarĩ, adica partea cea ce-a rămas în viața, vedénd ca Româniĩ nu glumesc, ci din contrá ca ei aũ de gând sa-ĩ nimiceasca pre toți, nu stá-

tura mai mult la lupta, ci o tulira la fuga de-a dreptul preste *Bárnărelul* spre *Valea caselor*, eara de-aici apucara repede pe lângă *apa Moldovei* în sus pe locul unde se află astă-đi *Câmpulungul* și nu se opriră până ce nu ajunsese la strîmtura dintre *Măgura-Pojorîtei* și *Muncelul Sadovei*. Aice, fiind foarte greu de trecut, o luara ceva mai pe încetul, se înșirară tot doi câte doi și așa trecură pe plașul, ce ducea pe lângă *Peatra-strajii*, și eșira pe locul unde se afla astă-đi satul *Pojorîta*.

Ajunși dincolo de *Magura-Pojorîtei* stătura puțin locului de se odihnira și se pusera în cale încotr'o să se ducă ca sa poata eși mai bine la capăt: s'apuce de-a dreptul peste munți spre *Ardeal* ori sa se întoarca înderăpt de unde aũ venit? Și dupa multa chibzuire și cumpenire aflara cu cale ca ar fi mai bine sa plece spre *Ardeal*, și de-acolo apoi sa se întoarcă pe alta cale înderăpt spre țara lor.

Și așa și făcura . . . se pornira mai departe. Insa de-aice începând nu mai merse pe atare vale, cum aũ venit pâna într'acest loc, ci apucará de-a dreptul în sus peste *Runcul-Pojorîtei*, eară dupa ce suira și trecura *Runcul* o luara tot pe culmea munșilor anume ca, întêmplându-se sa-ĩ urmăreasca *Românii*, să nu fie așa de lesne și pe neașteptate surprinși ca lângă poalele *Bárnarelului*.

După ce au trecut *Runcul-Pojorîtei*, o luara peste vèrvul *Arsinesei* și eșiră în *Opcina-Arsinesei*, eară dupa aceea, trecând peste munșii *Sterpariũ*, *Colacul*, *Botoșul-mare*, *Senatorul* și *Dadul*, se coborira drept

spre locul unde se afla asta-dî satul *Cărlibaba*, și de-aice se'ndreptară apoi parte pe valea *Bistriței* parte peste alți munți spre satul *Borșa* din *Maramureș*.

Ardelenii și *Moroșenii*, sau *Ungurenii*, dupa cum se mai numesc Românii din *Ardeal* și *Maramureș*, prindend de veste, acuma dela cine vor fi prins, că vine o ceată de Tătari asupra lor, se adunară mai mulți inși la un loc și prinsera a tăia o parte de padure de pe munții *Opcioara* și *Tătarca*, pe unde presupuneau ei ca vor trece Tătarii, însă n'o detera la pamânt, ci numai o înținară. Ear' când vădura ca Tătarii întru adevăr se îndreapta spre dînșii prin locurile acestea tatară și cealalta parte de padure, pe care asemenea o lasara înținata.

Când sosira acuma Tătarii și detera să coboare spre *Borșa* ca să între în *Maramureș*, Românii din *Borșa*, precum și cei de prin vecinatate, în frunte cu un *Moroșan* înalt, spătos și foarte tare, ca te băgai în toate recorile când numai te uitați la dînsul, le eșira înarmați înainte și începura pe neașteptate a-'i respinge și a-'i alunga înapoi de unde au venit.

Tătarii surprinși apucara repede spre *Opcioara* și *Tătarca*. Însă Românii adunați în apropierea acestor doi munți cum simțiră că Tătarii se apropie de dînșii, începura care din cotro a repeși copacii înținați asupra lor.

Copacii, cumpenindu-se și resturnându-se cu un pocnet și un huet îngrozitoriu, de se resuna cine sci unde prin văile și fundoele munților de prin apropiere, pe care Tătar cum îl ajungea de-auna mi-'l și culca la pamânt și-'l făcea farimă.

Și așa, unii fiind omoriți de Români ardeleni și maramureșeni, eară alții de copacii cari se resturnaă și picău peste dinșii, în câte-va oare toți Tatarii fură măci-lariți și nimiciti, afara de *Hanul*, care, nu sciū singur cum s'a întemplat, ca a scăpat și s'a îndosit prin desimea și întunecimea padurilor.

Dar' ce folos, ca mai pe urma, ratacind Hanul în colo și'n coace prin munții de prin apropiere, anume Dadul, Manaila, Orățiile, Senatorii și alții, fara ca sa poata da de plaiul pe care a venit sau de vre un alt plaiu ca sa se întoarcă în țeara sa, fu în scurt timp și el prins și dus înaintea Moroșanului celui voinic.

Moroșanul, despre care ni-i vorba, avea o casă tocmai pe vérvul *Tătarcei*. Și când a fost Hanul tătăresc prins, tocmai atunci se afla și el la casa sa de pe Tatarcă.

Români, cari pusera mâna pe Han și-l dusera conducătorului lor, cum ajunseră la starea locului diseră :

— Mai daunăđi, când am măcilărit pre Tatarii, cari venisera asupra noastră, nu numai că ni-ai luat anume de reu, ci chiar ne-ai și batjocurit cum de-am putut fi așa de nebagatori de samă ca sa nu punem mâna și pre capul lor, pre Han. Eî bine, eata că acuma ți l'-am adus și pre dînsul ! . . . El ne 'mbia pe drum cu banî, numai să-'i dam ce-va de bėut, ca moare de sete. Se vede ca multa carne de Român trebuie sa fi mâncat în viața sa, daca e așa de însėtat ! . . . Poate că D-ta vei fi avėnd și-î vei putė da ce-va de bėut, ca să nu peară bietul om de sete !

— D'apoi bine, ce sa-'i daū? — întrebă Moroșanul,

mèsurând pre Han cu ochii din cap pâna'n picioare. — N'am nemica alta din damâna, fara numai un poloboc cu moare de curechiu . . . Doara sa-î dau moare sa bee ! — Apoi întorcându-se cătra Han și arătându-i polobocul cu moarea dise :

— Oamenii iștea-mă spun, c'aî fi foarte însetat, și eu inca vèd că esci cam mahmur, decî . . . Ia colo, în polobocul cela e moare, daca vrei, potolesce-ți setea !

Hanul, ce era sa faca, se'nvoi să bee și moare, numai sa nu peară de sete. Dar' cum se apropiâ de poloboc și se plecâ ca sa bee moare dintr'insul, Moroșanul dea-una-1 și apucâ de picioare, îl radică în sus, îl cufundâ cu capul în moare și după ce îl ținu astfel vr'o câteva minute resturnâ polobocul și-1 slobodi apoi cu Han cu tot la vale.

Polobocul, rostogolindu-se și ducându-se ca o sageata în jos peste trunchiuri resturnate de copaci și peste colțuri ascuțite de petri, cât ai bate în palmi se facu mi de bucățele, și dimpreună cu dînsul și Hanul.

De-atunci în coace, muntele pe care s'a aflat casa Moroșanului și de pe care a fost Hanul tatăresc slobodit cu polobocul la vale, s'a numit *Tătarca*, valea unde a ajuns polobocul cu dînsul, *Apa* saü *Valea Tătarciî*, eara locul, unde aü fost ceialalți Tatarî măcilarîi de Româniî ardeleni și maramureșeni *Opcina Tatarciî*.

Și așa aü scapat Româniî de Tătarî !

ROMÂNCA ȘI TĂTARIÎ.

Cica în vremile bêtâne, pe când Moldova, Bucovina și Basarabia erau o singură țara, locuita numai de Români, o mulțime de dușmani cautau cu ochi rei asupra ei, și care de care ar fi voit mai de graba s'o cuprinda și s'o stăpânească, ca și Moldova și pe-atunci, ca și acum, era o țara frumoasă și mânoasă.

Unul din mulțimea acelor dușmani cumpliți și ne'mpăcați ai Moldovei, cari, numai dacă ar fi putut, cu dragă inimă ar fi cuprins'o și stăpânit'o, erau și *Tătarii*.

Mai că nici un singur an nu era lăsat dela Dumnezeu, în care aceste lifte rele, acești *căpcâni*, cu ochii roși și mici ca la gâsce, să dea Românilor pace, sa nu năvălească în țara lor și să nu le facă o mulțime de daune.

Nu-i vorba că Români, mai ales când nu avea de lucru cu mai mulți dușmani de-o-dată, nu le prea duceau frica, ci ei mai totdeauna, de câte ori navaliau Tătarii asupra lor, mi le trântiau câte-o scarmanatura și-o batae, scii colea . . . una de celea dela roate. s'o ține 'n minte cât vor fi și-or trai.

Dar' Tătarii erau cu mult mai vicleni de cum și-ar putea inchipui cine-va. Ei tocmai atunci, când vedeau că Românii sunt strimtoriți din mai multe părți, năvălau cu mai mare înfală și furie asupra Moldovei. Atunci era pânea și cuțitul pe mâna lor! Și pe unde treceau ei, mânia lui Dumnezeu ce era! . . . Orî și ce le pica din damâna pradau, sfărmaș, pustiau; și orî cine le vinea înainte îl ucideaș fara milă și cruțare. Tineri și bătrîni, copii și moșnegi, bărbați și femei, pre toți îi omoriau. Și dupa ce într'acest chip jafuiau și pustiau țara, se 'nturnaș eara-și înapoi de unde veniau.

Se mai dice înca, că pe acelea vremi erau în Moldova o mulțime de lacuri, iazuri și bălți, mari cât puteaș cuprinde cu ochii, acoperite toate cu papură, pipirig, trestie, și alte stuhării, în cari șiua mare pe la amiași te temeai a intra întrînsele, fiind pline de tot felul de jiganiș și dihăniș, dar' mai ales de șerpî mari și de lupi.

În aceste stuhării de multe ori își cautau Românii scaparea de 'naintea Tătarilor, când vedeau ei, că sunt cu mult mai pușini la număr de cât aceștia, și prin urmare li-ar fi peste puțința sa dee piept și sa se lupte cu dînșii. Se vinuș băieții Români, îmbrăcați cum erau și cu tot ce aveaș pe lângă sine, în apă, lăsându-și numai capul afara, ca să nu se înnece, socotind că așa nime nu le va putea da de urmă, nime nu-î va putea zări . . .

Dar' zădarnică li era toata ascunderea și nadejdea lor de scapare! . . .

Tătarii ciind acuma de mai nainte, ca Româniș, voind scape de urgia lor, se ascund în asemenea stuhării,

luau cu dinșii nisce paseri învățate la vânatul omenilor. numite *Nagiți* sau și *Paseri tătăresc*. Acestor paseri le da ei apoi drumul, și'n cotro sburau acestea, unde se învîrtiau și strigau ele mai tare, sciau acuma foarte bine Tătarii ca acolo trebuie să se afle vre un Român ascuns. Deci, fără a pierde mult timp înzădar, se duceau ei de-a dreptul dupa strigatul Nagiților și dând peste fugari, îi prindeau, îi despoiau de tot ce aveau pe langa dinșii, și-apoi fără mila și cruțare îi omoriau.

Ast-feliu întemplându-se de nenumărate ori erau Românii nevoiți, spre mântuirea vieții și spre apararea țerii lor de năvălirea și pustiirea acestor dușmani, de-a sta totdeauna cu armele în mână pregatiți de lupta pentru viața orî moarte.

Dar' Tătarii, fiind un popor foarte resvratoriu, neșaios, și traînd mai mult din prădăciuni de cât din muncă, nu se mulțămiau numai cu prădarea și pustiirea Moldovei și-a Țării-muntenesci, ci ei de multe ori năvăliau și prădau Ardealul și Maramureșul.

Așa ne istorisesc bătrânii, că odată, de unde și până unde, cum și din ce pricină?... destul atâta ca un *Han-Tatar* străbătuse în Ardeal până aproape de orașul *Bistrița*, prădând și aprinzând toate satele pe unde trecea el și cu oardele sale cele sălbaticе și bărbare.

Insă se vede că Dumnezeu, când se află creștinii în greutate, nu-î lasă să-î batjocurească, să-î prade și să-î omoare păgânii ca pre nisce puî de gaina.

Vedând adică Românii și cu ceialalți locuitori din Ardeal că Han-Tătarul își face de cap cu oamenii săi, se

adunara de grabă din toate parțile și, luându-se dupa dînsul, începură a-l bate și a-l respinge din țară, maci-larindu-î și omorîndu-î o mulțime de oameni.

Han-Tătarul, vedënd acuma și el, că nu e lucru de șagă, ca Ardeleniî voesc să-î curme dîlele lui și ale oastei, dă dos la fața și părăsind Ardealul se îndreaptă spre Maramureș. Inșă fiind aice și mai bine batut și alungat, și vedënd că altmintrelea nu e chip de scăpare, o apucă de grabă cu oastea, ce-î mai rămăsese, de la satul *Borșa* spre țara Moldovei peste munții cei mai înalți, precum peste *Bratila*, *Fluturica* și *Tătarca* din apropierea satului *Cărlibaba*, apoi peste *Dadul*, *Senatoriul*, *Botoșul mare*, *Orata*, *Colacul*, *Arsineasa*, pe un drum, care și până în ziua de astăzi se numesce *Drumul Tatarilor*, și nu se opri până sub muntele *Salătrucul*, aproape de satul *Vama* din Bucovina. Aice apoi, fiind că înserase acuma cum se cade, și ostașii erau prea osteniți de drum și de luptele, ce le avură cu Ardeleniî și cu Maramureșeniî, se opriră ca să se mai odihnească, . . . sa doarma măcar o noapte în liniște și pace, ca apoi a doua zi demineață cu atâta mai ușor să poată năvăli asupra Românilor din ținutul Vamei, să se resbune asupra acestora, pentru că nu putură s'o scoată la capăt, după cum adică li-a fost dorința lor, cu cei din Ardeal și Maramureș.

Româniî din Vama și cei de prin împrejurime nici cu spatele nu sciaū despre ceea ce li se pregătesce. Prin urmare, căutându-și ei de trebile lor, se culcară liniștiți și dormiră în pace, nici visând măcar că s'ar afla în apropierea lor vr'o ceată de Tătari cu Hanul în frunte, care

cauta în acela-și timp felu și chipuri de mijloace, cum să năvalească asupra lor și să-î despoae de avere, să le rapească nevestele, și să le nimicească și pustiească satele.

Trece noaptea și suflet de Român nu scie încă nemică despre sosirea Tătarilor . . .

Colea pe la resăritul soarelui se scoală o Româncă din Vama, o nevestă ténără, voinică și isteafă, și luând un val mare de pânză în cap, eară în brațe un copil mic de țifță, frumos ca un ângerăș, se îndreaptă cu pași lini spre *Valea Sălatrucului* sau *Sălatruca*, care curge alaturea cu muntele *Sălătrucul*, cântând c'un glas dulce și fărâncătoriu o doină bėtrânească din timpurile vechi.

Astfelu tot cântând și desmėrdând gingașul seu copilaș ajunge Româncă la *Salătruca* și puindu-și copilul pe malul parėului, se dă a *ghili* pânza ce-o adusese cu sine.

Dar eată! ca nici nu apucă ea bine a da odată pânza în apa, când numai ce aude un sgomot asurđitoriu străbatėnd la urechile ei. Spăriată de acest sgomot necunoscut ei pâna atunci aruncă iute pânza pe mal și de grabă își radică capul și se uita în toate părțile, să vada ce este.

Infioratoare privelisce! . . .

Pe dealurile și munții din apropierea Vămii, pe culmele Salatrucului, se vedeau o mulțime de Tătari înarmați cu spade, sulite, arcuři și tot felul de arme, foșcaind în colo și'n coace ca furnicele într'un mușunoiu și înăintând cu iuțială spre sat.

Frunzele și vreascurile cele uscate, peste cari treceau Tatarii, făcură sgomotul pre care îl auăise Românca. Și fiind că în demineața aceea, dupa cum se spune, era o liniște foarte mare, nu numai orî și ce sgomot dar' până și vorbele mai apăsate ale Tatarilor se puteau foarte lesne auăi și pricepe.

Așa dară Românca, tĂcĂnd ca chiticul, tragend bine cu urechĂa, Ăntre multe altele auăi și urmĂtoarele cuvinte, cari veniau din aceea parte :

— Fraților ! — cĂcĂ Ńicea Han-Tatarul, — la luptĂ, cĂci timpul de isbĂndĂ eatĂ-l-Ăi Ăn sfĂrșit se apropie!... Rușinea, ce-am tras'o dela Ardeleni și Maramureșeni, frații acestor ghĂauri și dușmanĂi Ăi noștri, striga la ceriu, ca sa ne resbunĂm!... PĂnĂ la apusul soarelui tot ce e viĂu Ăn Vama și prin prejurul acesta, tot ce e RomĂn sa pearĂ!... Sa nu cruțĂi pre nimel... Tineri și bĂtrĂni, bĂrbați și neveste, tot, tot ce va cadea Ănnainte sa nu scape cu viațĂ din mĂnele voastre!... FĂcĂnd aceasta, toatĂ prada, pe care veți pune mĂna, sa fie a voastra!...

RomĂnca, care sta tupilatĂ cu urechia la pamĂnt, auăind aceste cuvinte Ănfioratoare și bĂrbare ale Han-Tatarului, se repede de grabĂ la copilul seĂu, care se juca cu nișce floricele de pe malul parĂului *SĂlatruca*, Ăl Ăe Ăute Ăn brațe și fĂrĂ a pĂerde timpul aleargĂ tot Ăntr'un suflet, ca sĂ dee VĂmenilor de scire, cĂ eaca cum și eacĂ ce-Ă!... sĂ sara cu mic cu mare Ăn protiva dușmanilor TatarĂ, cari pe neĂșteptate voesc sa nĂvĂleascĂ asupra lor ca nișce lupi flĂmĂnđi asupra unei stĂne de oi,

Dar' abia ajunge ea în marginea satului, când eată că copilul începe amarnic a plânge și a țipa, ca și când l-ar fi mușcat un șerpe.

Maica sa, vrënd să-l domolească, îl apleacă la sin, îi astupă gura . . . Inzădar însă că copilul țipa, de-î țiuiau urechile, și așa de tare se svîrgolia, ca și când ar fi voit anume s'o rejiie în loc, să nu-î lese timp, ca să alerge mai de grabă spre sat . . .

Ce să facă acuma biata nevasta? cum să-l domolească? . . . Cearcă într'un feliu, cearcă într'altul, dar' copilul ține a lui! . . . Și ce n'ar face, ca să nu-l audă Tătarii, să nu viie asupra lor și să-î mântuească de ȃile pe amendoi, mai nainte de-a putea ea ajunge în sat și-a da de scire sătenilor despre ceea ce li se pregătesce.

Tătarii înăintează din ce în ce tot mai aproape de sat... Inca vr'o câte-va minute pierdute înzădar, și atunci atât ea cu copilul, cât și ntreg satul erau să deviiie prada urgiei acestor păgâni fără de inimă și Dumneđu!

În aceasta stare înspăimântătoare Românca cu gândul de-a scăpa cu orî și ce preț satul și pre confrății seî, uita că e mamă, ie de grabă ștergarîul din cap, învălesce copilul întrînsul, lăsându-î numai capul slobod, ca să nu se înădușească, îl acăță apoi de-o creangă de molid și lăsându-l în scirea Domnului, aleargă tot într'un suflet fâlfâindu-î përul în vënt, până ce ajunge în sat. Cum ajunge în sat strigă în gura mare, să sară cu toți la luptă, să apuce orî și ce le va veni la mână, căci eacă! . . . o mulțime de Tătari cu Hanul lor în frunte se apropie de sat și vrea pre toți să-î cotopească.

Pe când Româncea înspăimântată alerga în toate părțile prin Vama și îndemna pre consătenii seî să sara la luptă. Tătarii ajunseră în marginea satului nu departe de molidul, unde era acățat copilul, care și acuma, purtat fiind în toate părțile de creanga ce-o bătea vântul, se văeta și țipa de-îi lua aușul.

Vedând Tătarii, ce apucară înainte, copilul acățat de creanga molidului și aușindu-l țipând, se'nfiorară și cu toții stătură ca încremenii locului, fără să pășeasca macar un pas înainte, nici lasând pre cei din 'napoi sa plece mai departe.

Han-Tătarul, care venia în urma oardei, vedându-o stând locului și căutând cu înfiorare asupra copilului și nevoind nici într'un chip sa se urnească mai departe, se facu foc de mânie și răcnind ca un leu țise :

— Ce vè este voaue de stați locului și nu înaintați?! . . . Nu vè este rușine obrazului sa vè înspăimântați de-un pitic, pre care maica sa din te miri ce pricina l-a lăsat aice corbilor spre hrană! . . . Saū poate vè temeți, ca sabia dușmană vè va frânge capul?! . . . Nu fiți babe fricoase! . . . ci grăbiți-vè mai iute, căci eată! coalea vè așteaptă un ospet bun și gras! . . . O împărțire frățeasca de bani, pâne și vite, după ce veți stinge de viață pre toți ghăaurii, câți se află în satul acesta și'n celelalte de prin apropiere! . . .

— E semn reu, stăpâne! — răspunde un căpitan bătrân și cărunt. — Nu sunt eū de erī de alaltă erī, dar' mī-aduc foarte bine aminte, că pe când eram mai tēner, o ceatā întregă de Tătari, vr'o câte-va sute de ostași,

trebuira să-și deie cinstea pe rușine, să-și resplicească cu viața lor îndrăzneala, cu care năvăliră asupra unui sat, asupra unei mâne de Români! . . . Și de ce? . . . Tocmai din pricina unui copil de țiță, care și-acela, ca și-acesta, era acățat de 'naintea noastră de vârvul unei crengi! . . . Nu știu ce sfat pot să-ți dau, dară atâta pot să-ți spun, ca copilul acesta nu e semn bun pentru noi! . . .

— Nu e semn bun acesta! . . . Ba alta vi s'a nazarit! . . . Di mai bine ca o năluca va amețit la toți capul! — racnesce eara-și Han-Tatarul, de gândia că i-or eși plămăele, nu ce-va.

Însă nu apucase el bine a rosti aceste cuvinte, când numai ce se trezesce de odată încunjurat din toate părțile dimpreună cu toată oastea sa de Români Vamenii și cei de prin împrejurime, cari, deprinși și dedați cu asemenea navălire ale păgânilor, nu pierdură mult timp, ci cum le vesti Româncea despre astă năvălire neașteptată, cât ai bate în palme, se înarmară mic cu mare cu ce le veni la mâna, și eșiră acuma să întimpene pre Tătari cu colaci, de cari să le scapere ochii . . .

Tătarii, vedându-se împresurați din toate părțile de Români și neavând chip într'alt feliu cum să facă, își luara inima în dinți și cu o nespasă mânie și furie se repeziră asupra Românilor, de socotia că-i vor sfărma pre toți de odată, nu alta.

Dar' apoi las numai pre Români, că și ei nu sunt de cei ce poartă frica de-o furnică, cum merge vorba . . . Știu și ei cum să se bata și să se apere, când vine treaba la adică . . . Se aruncara Tătarii asupra lor cu gândul

ca sa-1 sfarme pre toți de-o-data, dar' nici aceștia nu rămase mai în urmă, ci aruncându-se asupra dușmanilor lor de moarte cu o îndoită furie, făceaū sa sboare capurile păgânilor in toate părțile ca nisce minge, când se joacă copiii *de-a sita la cumatra*.

Inainte, înapoi, în dreapta, în stânga, ori în care parte te-ai fi uïtat, âmbლაუ coasele, securile și sulițele Românilor, cum âmbლა hădaragele îmbłaciilor, când îmbłatescî trifoū, ear' sageșile din arcuři așa de iute și de des sburau și cadeaū asupra Tatarilor, de ți se parea ca a dat o grindină într'un lan mare de holdă.

Fiind însa ca Tatarii erau poate însutit mai mulți de cât Români, făcură ce făcură și cei ce mai rămase scapara din mânele Românilor și apucara eara-și drumul îndērępt pe unde au venit, și fugind ei așa cale de vr'o câte-va sute saū miș de pași, dimpreuna cu Hanul lor, se oprira de odată într'un loc, care pentru dînșii era cu mult mai indamânatic pentru luptă de cât cel de mai nainte.

Românii, socotind că Tatarii aū apucat acuma drumul la sanătoasa, se luara pe urma lor cu gândul să-ı potopească până într'unul, ca să nu'ı nacajească și de altă data. Dar' n'a fost sa fie tocmai așa, după cum își închipuiau ei, căcî aflându-se acuma Tatarii într'un loc cu mult mai îndămânos și priincios pentru dînșii, eară pentru Români foarte primejdios, era aceștia să pățească una ne mai pațită. Tătarii, vicleni și foarte deprinși la apucaturi, încunjurară ei acuma pe Români, și — mânia lui Dumnezeu ce făceaū cu dînșii . . . Taiau întrinșii ca'n curechū! . . .

Nu-ı vorba, că și Româniî se lupta voinicesce, dar' ce folos! că de astă dată Tatarii îi întreceau! . . .

Pământul era acoperit de trupuri românesce și tatarresce . . . Sângele curgea șiroiu . . . Munții și văile sunau de vaetele și strigătele luptătorilor și a celor ce-și da sufletul . . . Puțin timp sa mai fi trecut, și-atunci . . . nu sciu dău ce s'ar fi ales de Români! . . .

Dar' tocmai pe când Româniî se aflau în cea mai mare primejdie, tocmai pe când puțină nădejde mai aveau ei de scăpare, eata! că Româncea noastră cea cu copilul, îmbrobodită cu un ștergarîu alb ca omătul, eară pe alocurea patat cu pete roșii de sânge, care ca un steag fâlfâia în vânt, încinsă c'o prigitoare asemenea albă, călare pe-un cal negru și sprinten ca un șoim, în mâna dreaptă purtând o spadă, ce-a fost luat'o cu puțin mai nainte de aceasta de la un Tătar, pre care îl trimisese în cealalta lume, să facă cortele pentru confrății lui cariî mai remasese în viață, se repede ca un vultur tocmai unde era lupta mai amară, mai înverșunată și mai cruntă, și . . . s'o fi vădut numai . . . părea că era ângerul resbunariî, nu ce-va alta, așa mi se învârtia pîntre Tătarî, și pre care mi-l ajungea cu spada . . . era vai și amar de din-sul! . . . i se ducea capul tot de-a dura ca și-un bostan, când îl repeși dintr'un deal într'o vale.

Tătarîi, vedându-se isbiți pe neașteptate de această nevasta și nesciînd: femeie e, nălucă e, sau ce peccatul e? . . . se îngalmacira așa de tare, ca singurî nu sciau acuma unde le sta capul.

Româniî eară-și, la rëndul lor, se folosira de aceasta

ingalmaceala a Tatarilor și'ndoindu-și curajul și puterile de tera navala asupra lor și așa de rău mi își batura și stâlcira, în cât numai foarte puțină mai rămase cu viață. Și carii mai scăpară ca prin urechile acului din mânele Românilor Vămenii și a celorlalți de prin apropiere o luară la fuga peste munți, dealuri și vai, pe-o cale, care se numesce până în ziua de astăzi *Drumul Tatarilor*, și eșira lângă orașul *Rădăuț*. De aici apoi, luându-se eara-si de-a dreptul peste țarine, prin dumbrăvi, prin lunci, pe unde apucara, nu se oprira până la dinșii în țară.

Românii învingători, după ce se îngrijira de frații lor cazuți în luptă, după ce-i adunara și-i înmormântara pe toți, făcând asemenea și cu Tatarii morți, se înturnara înapoi fie-care la locașul său, ne mai având grija Tatarilor fugari, că vor mai veni și de-a doaua oara sa se răsbune asupra lor pentru batalia, ce-o perdura în Ardeal și Maramureș.

Viteaza Româncă însă, aducându-și abia acuma aminte de copilașul său, aleargă tot într'o fugă la dînsul, sa vadă ce s'a întemplat cu el, se mai află inca tot acolo, unde l-a lasat ea, ori poate l-or fi omorit Tatarii? . . .

Dar' ce mare îi este mirarea, când ajunge lângă molid și vede că copilul se află pe aceea-si creanga, pe care l-a fost acățat... Și când se apropie de dînsul și-l ia de pe creangă, copilul începe a zîmbi la dînsa și-a gîngăni, ca și când ar fi voit sa-i spue, ca numai printr'insul au scapat ma-sa și toți ceilalți Români de peire.

Maica-sa, vedîndu-l ast-feliu, îl strînge la piept, îl

saruta cu dulceață și se'ntoarce apoi cu dinsul a casă, mulțamind lui Dumnezeu că a scapat satul său Vama de aprinderea, ruina și pusteirea Tătarilor, eară pre consătenii săi și ceialalți Români de prin apropiere de moarte . . .

DRAGOȘ VODĂ.

Ți se spune ca dintru început *Dragoș-Voda* era Domn și stăpânitoriu peste *Maramureș*. Mai pe urmă însă, având foarte multe și mari neplăceri, neajunsuri și daune de suferit din partea *Ungurilor*, precum și a altor limbi străine și dușmane, cari voia numai de cât să-și schimbe legea și să-și răpiască moștenirea străbună, s'a hotărât să părăsiască țara strămoșească, să treacă preste munți în părțile noastre, și apoi să se așeze aice pentru totdeauna.

Dar' fiind că țările din coace de munți, adică *Bucovina*, *Moldova* și *Basarabia* de astăzi, erau pe timpul acela cercetate și cutrierate în lung și curmeziș de către o mulțime de popoare străine și bărbare, cari ca niște lăcuste nesățioase veniau din părțile resăritene, de-aceia și *Dragoș Vodă*, necumoscându-le până atunci cât de mari sunt, cum arată și ce felii de oameni locuesc întrînsele, a voit mai întâiu să le cerceteze și să se încredințeze orî de-î va fi cu puțință a le cuprinde și a le stăpâni, și abia după aceea să descalice într'un loc, care-î va veni mai bine la socoteala.

Și ca întreprinderea lui să nu fie batătoare la ochi, ca inversunații și neîmpacății săi dușmani să nu prindă veste despre ceea ce voesce el să facă, și să-și zadarniciască apoi întreg planul, ce 'și l-a fost făcut, a chemat într' di la sine pre toți sfetnicii și mai marii ostilor precu și pre mulți boeri și alți barbați aleși, cari aveau aceleaș dureri și erau de-aceea-și parere cu dînsul, și cu aceia s'a pus apoi în cale: cum și în ce chip să iscodiască țara, care avea de gînd să o cuprînda.

Și după ce s'au adunat toți cei chemați la un loc s'au sfatuit mai multe oare: ce și cum să facă ca s' scoată mai bine și cât mai de grabă la capăt, se'nt așesă pe-a casa, prinse fie-care a se pregăti cu cele trebuincioase de drum, și când fura acum gata de pornire eșiră cu toții în chip de vînatoare din țara lor și ap cînd spre resarît detersa să treacă din coace de munț .

Dar' fiind ca pe timșul acela partea despre apus și mîșadanoapte a Moldovei, adica munții Bucovinei de astăzi erau mai toți pustii, de-aceea Dragoș Vodă și tovarașii săi, vrînd nevrînd, cutrierara mai multe țile de-a rîndul cei mai înalți munți despre Maramureș, precum *Bratila, Fluturica, Iedul, Țapul, Lucina, Tatarca, Opșoara, Dirmocsa, Dadul, Manaila, Lefele, Seiatoriș, Orata, Botoșul mare, Botoșul mic, Runcul și Runculeșul*, fara să dea preste un singur suflet de om, care să le arete vre un plaiu și să le spuie pe unde ar putea mai lesne și mai de grabă eși la țara.

La vr'o câte-va țile însă de cutrierare și sbuciumare în colo și 'n coace, și anume tocmai cînd nu mai pu-

teau de osteniți și vlaguiți ce erau și nu sciaă în cotro s'o mai apuce și ce sa mai faca, eata ca *Cel-de-sus* le scoate înainte un *Sahastru* cucernic, care eși din desișul unei padurii.

Dragoș Vodă, cum îl vede, bucuria lui . . . se duce drept la dinsul, îi da buna ziua, îi spune cine-î, de unde-î și ce caută, și apoi îl întreaba: orî de nu scie el vre un plau saă vre o potica, care duce spre țară.

Sahastrul îl mësura mai ântâiu cu privirea din cap pâna 'n picioare, apoi vedënd ca atât el cât și tovarașii săi sunt foarte oboșiți, nu-î dete răspuns la întrebare, ci le facu semn tuturor ca sa mearga dupa dinsul până într'o poeniță, care se afla din întêmplare în apropiere, dîcënd ca acolo le va spune ceea ce are de gând sa le spue.

Atât Dragoș Vodă cât și tovarașii seî nu se puseră de pricina, ci urmând cucernicului Sahastru, care plecase înainte, se duseră până în poiana arătata și-acolo se puseră cu toții pe earba ca să se odihneasca.

După ce aă stat, acuma cât vor fi stat, pe locul unde s'au fost pus, și după ce s'aă odihnit puținel, dîse Sahastrul:

— Daca aveți de gând numai de cât se vë coboriți spre țara, atunci să nu âmblați, ca pâna acuma, horhaind în colo și'n coace prin munți, cacî numai de gîaba vë pierdeți timpul, ci sa luați bine sama și sa urmați semnului, ce vi se va arăta, și care v'a duce spre resarit; nici de cum însă să nu vë luați după semnul, ce vi se va ivi spre apus, spre mîdănoapte, orî spre mîdădi, cacî atunci nu veți eși bine la capet! Și acuma Dum-

neședea să vă binecuvinteze și să vă împlinească toate dorințele!

Și rostind Sahastrul cuvintele acestea se porni în cotroeră îndreptat.

Dragoș Vodă îi mulțămii din toată inima pentru sfatul, ce i-l-a dat, și luându-și remas bun dela dînsul, se porni asemenea în cale-î. Și mai âmbland el dimpreună cu tovarășii seî, cît timp va mai fi âmblat, prin munții de prin apropiere, eată ca se ivesce dintr'o smidă un *cerb* cu 12 coarne, care porni înderpt spre apus; de alta parte sare un *vier selbatic* dintr'o sihlă și începînd a grohăi apucă spre mîdănoapte; și eara-șî din alta parte se arata un *pluton*, care prinse la fugă spre amiađi. În urmă se ivesce un *bourel murg* cu *trei stele în frunte*, care-șî luă cursul spre resărit.

Dragoș Vodă, căruia i se'ntipărise bine în minte sfatul, ce i-l-a dat Sahastrul, care selbătécime, cum o vedea, lasa să se ducă în treabă-șî. Când dete însa cu ochi de bourelul cel cu *trei stele în frunte*, atît el cît și tovarășii seî se ținură lipcă de dînsul, ca să nu-l pear a din vederi, urmărindu-l necontenit atît pe vîrvurile munților celor mai înalți cît și prin prapăstiile cele mai adânci și mai primejdioase, atît prin vagăuni și vâlcele, cît și prin poenî și prelući pîna ce ajunsera la apa *Moldovei*.

Aice, fiind bourelul, pre care îl urmăriau ei, foarte ostent și asudat de fugă, se aruncă de-odata în valurile cele repedî și limpedî ca lacrima ale apei acesteia și cat

ai bate în palmi se facu nevăduț, ca și când ar fi intrat în pamânt.

Dragoș Vodă și tovarașii seî, pierdându-l din ochi și ne mai putându-î da de urmă, cugetară că a apucat pe albia apei în jos și de-aceea merșeră și ei o bucata buna de loc la vale alaturea cu Moldova până ce ajunsera într'o poiană resfățată și frumoasa de pe malurile acestui riū. In poiana aceea apoi, fiind că înoptase acuma hăt bi-nișor și nu puteau merge mai departe de întuneric și osteniîi ce erau, se oprira locului ca să mâie.

Eata inșă că în revarsatul dorilor, când le era somnul mai dulce, se aude un muget străbătătoriu de *bour* în partea despre mîađanoapte și amiadı.

Dragoș Voda, cum îl aude, cugetând că e bourul, dupa care s'aū fost luat în đuia premergătoare, sare drept în picioare, desteaptă și pre ceialalți inși și se pornesc apoi eara-si cu toții în partea aceea, în care se auđise mugetul bourului, adică pe apa Moldovei la vale, și merșera timp de mai multe oare până ce deteră într'o *sihlete* mare, care se afla în capetul despre mîađanoapte-apus a *Cămpulungului* de astađi. De aice, auđind eară-și mugetul bourului din colo de apa Moldovei, apucara în mâna stângă, trecură Moldova de cealaltă parte, se suira pe *Isvorul* saū *Păreul-morii* la deal până ce ajunseră la *Curmătura Feredeului*; de-aice apucară pe coama muntelui *Feredeul* în sus și merșeră pana ce ajunseră mai până în vèrvul acestuia. Aice, stând puțin locului și poposind, eata ca li se arată eară-și un bour, care venia despre muntele *Păușa*, și care li se paru ca e

acela-și ce-l pierdură din vederi în sara Țilei premergătoare.

Dragoș Vodă, cum îl zărește, mâniaș că l-a purtat cine sci pe unde, pune arcul la ochi și dă să-l culce la pământ. Inșă bourul în aceea-și clipă face în dosul unui paltin înalt și gros și să te cam mai duci la fugă spre resărit.

Dragoș Vodă și ceialalți inși se ieș repede dupa dînsul, ca să nu-l scape și de astă dată din vederi, urcă și co-boară ca săgeata mai multe dealuri și dimburî, până ce ajung aproape de un părău, care curge drept spre resărit, și la care, fiind bourul prigunit foarte însetat, se opri puțin ca să sorbească vr'o câte-va guri de apa. Urmăritorii seî, cariî s'aũ fost împrașciat uniî în dreapta și alții în stînga, se opresc asemenea, îl încunjură din toate părțile, întind arcurile și cât ai clipi din ochi îl culcă la pământ.

Dragoș Vodă, cum îl vede că a cădut jos și nu se mai clintesce din loc, — bucuria lui, — se repede de grabă la dînsul să-l vada cât e de mare și de gras. Dar' când ajunge la starea locului dă, spre cea mai mare mirare a lui, că selbătécimea săgetată nu e *bour*, dupa cum credea el, ci un simplu *boũ selbatic*. Decî întorcându-se cătră tovarășii seî, cariî asemenea alergase ca sa vadă selbătécimea repusă, Țise într'un ton cam supărăcios :

— Bată-l pãrdalnicul să-l bată! . . . acesta nu e *bour*, ci *bou selbatic*, și fiind că e boũ, *Bou* sa se numească de-acuma înainte și locul acesta, unde a fost sagetat!

Și cum a spus Dragoș Vodă, așa s'a și întemplat, caci atât parțul, din care a bătut boul cel selbatic apă, cât și locul unde a fost el sagetat din momentul acela *Boul* li-a rămas numele și tot așa se numesc și'n ziua de astăzi.

Dupa aceasta porunci Dragoș Vodă la vr'o câți-va feciori voinicii să taie vr'o câți-va brădanii tineri, să facă un feliu de leasă dintrînșii, să iee boul sagetat, să-l pue pe leasa aceea, sa-l rădices pe umere, și să plece apoi cu toții mai departe, pâna ce se vede, căci apropiindu-se soarele spre apus, și fiind locul acela foarte selbatic, nu voi sa rămâe și sa mâe acolo.

Feciorii, cât ai bate în palmi, făcură ceea ce li se spuse, și-apoi se porniră cu toții mai departe la vale pe țermurile părului, lângă care a fost boul cel selbatic săgetat.

Ajungând la *Gura-Boului*, care trece alătura cu munții *Senatoriul* și cu *Runcul-boului* și se revarsa în *Moldovița*, trecură de iastalaltă parte și apucara apoi pe țermul stâng al *Moldoviței* în jos și merseră pâna la *Gura-Dragoșei*, care curge din munții despre resărit și se revarsa în dreptul muntelui *Scăuelele* asemenea în *Moldovița*. Aice, vedând ei că, dacă s'ar duce mai departe la vale, ar merge mai mult spre amiazi, și nu, după cum li-a fost spus *Săhastrul*, spre resărit, stătură locului se odihnira puțin, și apoi, după ce dete locului acestuia numele de *Popasul lui Dragoș*, apucară pe părul, la care au fost ajuns, în sus, și în mai puțin de trei patrară de oară ajunseră într'o câmpie largă și frumoasa, care se'ntindea pe de-o parte și pe de alta a părului acestuia.

În câmpia aceea, placându-1 foarte mult atât lui Dragoș Vodă cât și tovarașilor săi, hotărîră să se opreasca, sa stee un timp mai îndelungat și sa se odihneasca, căci alergăturile și sbuciumările din zilele trecute le sleiră mai toate puterile.

Și cum au hotărît, așa aū și făcut. Iși aleseră un loc mai larg și mai îndămânic, și fiind că soarele începuse acuma a se ascunde după piscurile munților, unii se apucară să doboare nisce cîungî ca sa facă foc, alții se puse să jupească boul ce-l adusese cu sine, și eară-și alții începura a taia felțuriți brădanî, făgani, precum și alți copăcei și a face dintr'insii un feliu de *lagăr*. Și așa în scurt timp lagarul era făcut gata, focul aprins, boul jupit și carnea lui pusa pe carbunî ca sa se frigă.

Însă până a se frige carnea, unii dintre dinșii mai sprinteni și deprinși cu pescuitul, bucațeliră un ciung uscat ca sfarocul, facură cât ai scăpăra dintr'un amnarîu mai multe *fachiî* dintr'insul, aprinsera fachiile, se duseră la părēul cel limpede ca lacrima din apropiere și începură a pescui. Și n'a trecut mult timp la mijloc și se'ntoarseră c'o mulțime de pesci îndērēpt, precum: *pastravi*, *lostoce*, *lipenî*, *mrene*, *clenî* și *ochene*, de cari era bucsit părēul, căci se vede că până atuncea nime nu āmblase pe acolo ca să prindă pesci. Ajungēnd la lagăr și cinātuind pescii îi puse și pre aceștia pe jāratic ca să se frigă.

După ce s'aū fript pescii și carnea de-ajuns scoaseră pānea și ploscele cu vin, ce le-aū fost luat cu dinșii când s'aū pornit de-a casă, și începura a mânca, a bē și a se

veseli. Eară după ce au mâncat, au bătut și s'aŭ veselit de-ajuns, fiind acuma hăt târziu și ei osteniți și somno-roși, puse Dragoș Vodă pre vr'o câți-va inși mai sdraveni să stee de straja, eara ceialaltii se culcară și nu se sculară până a doua zi la prânzul cel mare.

A doua zi, după ce s'aŭ deșteptat și după ce fie-care s'a spălat în apa cea curată și recoritoare a părului din apropiere și s'aŭ închinat lui Dumnezeu, Dragoș Vodă se puse în cale cu tovarașii săi să cerceteze locurile de prin împrejurime, și abia după aceea, adică după ce le va fi cercetat pre toate și le va fi vădut singur cu ochii săi, să plece mai departe, mai de grabă nu.

Și'n ziua aceea, lăsând pre vr'o câți-va inși de pază lângă lagărul ce l-aŭ fost facut în seara zilei premergătoare, toți ceialaltii, în frunte cu Dragoș, plecară pe țărmul *Dragoșei* în sus și se duseră până la obârșia acesteia, adică până la *Poiana Marului*, de pe culmea căreia, când e timp senin și frumos, se pot vedea nu numai munții din împrejurime, ci și o parte bună din șesul despre răsărit, care se'ntinde până la apa *Sucevi*. De aice se'ntoarse îndărapt cutrierând mai toate văile, dealurile și munții, cari se'ntind de-a dreapta și de-a stânga *Dragoșei*, precum: *Macrișul*, *Băta Macrișului*, *Bobeița-Frumosului*, *Runcul-Frumosului*, *Smidovaticul*, *Fusa*, *Lupoaia*, *Çucureasa* și *Arșița Tanului*. Și abia pe la înserate se intoarseră îndărapt.

A doua zi apucară pe apa *Moldoviței* în sus, și trecând pe locul unde se află satul de astăzi *Vatra-Moldoviței*, și unde mai târziu *Alecsandru Vodă cel Bun*

facu o mănăstire, mersera până aproape de obârșia Moldoviței, adică până nu departe de *Ardgel*, și cercetară dealurile, munții și vaile, cari se 'ntind de-a dreapta și de-a stânga acestui riu, precum : *Ionul*, *Ciocanul*, *Dă-măcușa*, *Valcanul*, *Boulețul*, *Măgura*, *Strigoiiul*, *Pietrosul*, *Făgețelul*, și mulți alții, de ale căror nume nu-mi mai pot aduce acuma aminte.

A treia zi apucară pe apa Moldoviței la vale, merseră până pe locul unde se afla satul de astăzi *Frumosul* și începură a cutriera dealurile și munții de prin împrejurimea acestuia până spre *Poiana-Miculuș*, precum : *Arșicioara*, *Hâga*, *Arsura*, *Comarnicul*, *Rotunda*, *Dealul-bradului* și *Dealul-marului*.

Eată însă că tocmai când ajunseră pe muntele *Bobeița* și voiau acuma să se întoarcă îndărăt de unde s'au pornit, li iesă înainte eară-și un *bour* cu trei stele în frunte, ca și cel dintâiu, care, cum dete cu ochii de dinșii, o și rupse la fuga în jos spre resărit.

Dragoș Vodă și tovarășii sei, cum îl zăresc, deauna se și ieu după dînsul, îl urmaresc când în dreapta, când în stânga, când spre resărit, când spre mîdădăi, până ce ajung pe țermul cel drept al pârului *Homorul*, ce-va mai la vale de *Mănăstirea Homorului* de azi. Aice, ne mai putend *bourul* fugi de ostenit și asudat ce era, îl strimtoresc din mai multe părți și-l curmă viața.

— Locul acesta se va cheama de-acuma înainte *Bouri*, spre aducere aminte de *bourii*, cari i-am urmărit până aicea ! — strigă *Dragoș* plin de bucurie, după ce s'a apropiat de dînsul și s'a încredințat că întru adevăr e

Bour, și nu bou selbatic ca cel ce îl sagetase cu vr'o câte-va zile mai înainte.

Și de-atunci și până nu demult *Bourii* s'a și numit atât locul acesta, cât și un parèuaș, care se revarsa în Homorul și la gura caruța a fost bourul săgetat. De-un timp în coace însă unui nesciutorii și nepăsătorii de numirile străbune, și mai cu sama veneticii străini, adică *Taișpini*, *) cari locuesc în acest loc, au început a-l numi *Bori*.

Și-acuma, după ce-au săgetat bourul și botezată cu numele lui locul, unde l-au curmat firul vieții, îl luară vr'o câțiva feciori sdraveni pe nisce pari și se 'ntoarseră apoi cu toții îndărăpt de unde s'au pornit în demineața zilei aceleia. Și cum ajunseră la starea locului începură eară-și, ca și 'n ziua întâia, a mânca, a be și a se veseli până către miezul nopții.

Și așa petrecură ei mai multe zile de-a rândul, parte pe câmpia cea întinsă și frumoasă, unde și-au fost făcut lagărul, când au ajuns în aceste părți, parte cutrierând și cercetând munții și văile de prin împrejurime și venând selbătécimile ce le ieșeau în cale.

În același timp însă, cât a petrecut Dragoș Vodă cu soții seși pe câmpia, unde și-au rădicat lagărul, au făcut ei și o fântână sub poalele unui deal, pe care avea Dragoș Vodă mare plăcere de-a se sui mai ales demineața pe la resăritul soarelui, și a privi de-acolo în toate părțile. De-atunci s'a numit fântâna aceea *Fântâna lui*

*) *Taișpin* = Deutsch-Bohme — german din Bohemia.

Dragoș și tot așa se numesce ea și 'n ȃiua de astadi, măcar că acuma nime nu poate bè apă dintr'insa, pentru că in anii din urmă s'a risipit și s'a astupat mai cu totul. Eară dealul, saũ mai bine ȃis coasta, sub poalele căreia s'a făcut fântâna aceea, s'a numit dintru început *Dealul lui Dragoș*, mai pe urmă însă au început oamenii a-l numi *Dealul saũ Coasta Dragoșii*.

Tot după numele lui *Dragoș* s'a numit de atunci in coace și câmpia, unde și-a aședat acesta lagărul seu, *Câmpul saũ Câmpia lui Dragoș*, eară părëul de-a lungul căreia se 'ntinde aceasta câmpie s'a numit *Dragoș*, și tot așa se numesce el și astadi. Câmpul saũ câmpia lui *Dragoș* in sa s'a schimbat mai pe urmă in *Câmpul saũ Câmpia Dragoșii*.

Și după ce a petrecut *Dragoș Voda* cu oamenii sei mai multe ȃile și nopti in lagărul de pe câmpul, despre care n'ia fost până acuma vorba, s'aũ rădicat cu toții și au plecat mai departe pe *Dragoș* in sus și merseră până in *Poiana-mărului*. De-aice, cărnind spre miedul noptii, se duseră mai departe pâna ce se apropieră de munții de pe malul drept al *Suceviței*. Aice, dând eară-și de-un parëu, care se revarsă in *Sucevița*, și fiind foarte ohosiți de drum, se opriră într'o preluță de pe malul acestui parëu, se odihniră puțin, și dupa aceea porniră eară-și mai departe la vale pe parëul acesta, care, de când a poposit *Dragoș* și cu oamenii sei lângă dinsul, s'a numit și se mai numesce in ca și astăzi *Dragoșinul*, eară muntele, pe lângă care curge a est parëu, *Piciorul și Dealul Dragoșinului*.

Ajungând la *Gura-Dragoșinului* apucară pe malul Suceviței în jos și nu steteră mai mult locul până nu ajunseră în marginea despre resărit al munților, adică pe locul unde se afla în timpul de față satul *Marginea*. Aice steteră eară-și locul și poposiră.

După ce s'aũ odihnit și aici de-ajuns se porniră eară-și mai departe tot spre resărit până ce ajunseră în partea despre apus a satului de astăđi *Voloveț*, și anume pe dealul care se numesce *Arșița*. Ajunși aice se puseră eară-și în cale să stee mai multe ȃile, ca și'n *Câmpul lui Dragoș* de lângă *Dragoș*, și să cerceteze cu de-a măruntul locurile de prin prejurime.

Și cum se hotărîră, făcură și aice un *lagar*.

Sfârșind lagărul de facut, aședă Dragoș Vodă străjî jur împrejurul lui, ear' el și cu ceialalți tovarăși ai sei, adică cu sfetnicii, căpitanii oștilor, și alți boeri și filii de boeri, cari veniră cu dinsul, după ce cinară și se veseliră plini de bucurie, că aũ ieșit cu ajutorul lui Dumnezeu la țară, se puseră ca sa se odihnească.

A doua ȃi demineață, cum se sculară, trimise Dragoș Vodă pre trei inși dintre cei mai aleși, mai iscusiți și mai viteji căpitanii în părțile de prin apropiere ca să iscodească țara în care aũ intrat, și anume pre unul spre amiađi, pre al doilea spre mîăđănoapte, eară pre al treilea și pre cel din urmă spre resărit.

Cei doi căpitanii dintăi, după ce merșeră în părțile în cari li s'aũ spus, și după ce cutrierară timp de mai multe oare, adică pe cât li-a fost cu putință, locurile pe unde trecură, se 'ntoarseră inapoî cu vestea, că locurile cerce-

tate de dinși sunt foarte frumoase și mânoase, dar' năcări nu deteră preste vre o urma de om.

Cel din urmă însă, cum s'a pornit la iscoadă, nu ajunse departe și dete de-o prelucă resfațată și imprejurată cu tot felul de pomi. Eară în mijlocul prelucei aceleia erau nisce pietri frumoase cu tot felul de scri-sorî și impestriturî pe dinsele, și'ntre pietrile acelea se afla o colibăoara.

Căpitanul nostru, cum zări colibăoara, se și apropiă de dinsa și intră în nuntru ca să vadă de este cine-va întrinsa, orî e părăsita și deșarta. Și cum intră în nuntru dete de-o bētrâna, care sta înaintea icoanei Maicîi Domnului și se ruga. Uimit de ceea ce vĕduse se opri de-odată locului, nesciind ce să înceapă : să înainteze mai aproape și să vorbeasca la dinsa, orî să aștepte până'și va sfârși rugăciunea.

Dară bētrâna, cum simți că a intrat cine-va la dinsa, deauna își întoarse capul ca să vadă cine-î, și cum dete cu ochi de dînsul, se și radică în picioare și întorcĕndu-se cu fața catră el, începu aî spune cu de-a mĕruntul : cine și de unde este el, cu cine și cum a venit până acolo, și ca ea îi așteapta acuma de mult sa vie. Eară după ce-î spuse toate acestea îl rugă ca s'o duca îndată la Dragoș.

Căpitanul, mirându-se de ceea ce le vĕdu și le auđi, cređu la început că se afla înaintea unei vedenii, și de-aceea nicî nu mai cuteză a o întreba de unde vine ea acolo, cine este și cum se chîmă, ci o duse îndata la Dragoș.

Dragoș Vodă, cum o vĕđu, se miră și el, ca și capita-

nul ce-o aduse, de unde a răsărit de-odată femeea aceasta. Apoi o întrebă cum se cheamă, cine este și de unde vine să locuiască în acele locuri singuraticе ?

— Numele meu e *Uța!* — răspunse bătrâna, — sunt născută în munții Bradului, și-s fecioară de când trăesc. Parinții mei au fost boeri de neam, dar' răutățile și nestatorniciile timpului m'au făcut să părăsesc lumea încă din tinerețe și să trăesc aici singură în rugăciuni, că doară s'a îndura bunul Dumnezeu și ne-a mântui de litfele cele spurcate și rele. Pe tine, Doamne, te știu cine ești; știu de ce ți-ai părăsit țara și moșia strămoșească, și de aceea vin acuma să-ți spun, în numele Domnului, ce m'a trimis, că te așteapta mare mărire. În scurta vreme ai să ajungi Domn și stăpânitoriu peste întreaga țara, în care ai intrat, și neamul tău are să fie mare și vestit, și numele lui nu se va șterge nici odată cât timp va mai fi urmă de creștin în țara noastră. Deci locul, pe care ți-ai pus piciorul, când ai eșit din țara părintească, sa nu-l mai parasesci, ci să-l cuprinzi și să-l stăpânesci, că nime n'are sa ți se poată pune în protivă!

Și cum rosti bătrâna cuvintele acestea, un nour negru cu fulgere și tunete o cuprinse și cât ai clipi din ochi se făcu nevădută, și de-atunci în coace nime nu i-a mai dat de urma, nime n'a mai vădut'o, macar ca Dragoș Voda puse oamenii anume ca s'o caute în toate părțile.

Și era femeea aceea în vârsta cam de-o sută de ani, la față cam slută și urită, la privire însă blândă, și cine-a vădut'o, i se părea că vede o minune înaintea sa.

Și mai stând Dragoș Vodă, cât timp va mai fi stat,

după întâlnirea și vorbirea, ce-a avut'o cu bătrâna *Uța*, pe locul unde și-a fost așezat el lagarul din urmă, cercetă toată țara, în care a intrat, în lungiș și'n curmeziș. Eară după ce s'a încredințat că e mai mult deșartă de cât împoporată, dar' foarte întinsă, frumoasă și mănoasă, fiind, pe lângă aceasta încă și impanata cu tot felul de păduri și codrii, dumbrăvi și reduri, și adapata cu o mulțime de riuri și păree cu apa limpede ca lacrima și pline cu tot soiul de pesci, s'a hotărît ca sa se pue luntre și punte, s'o cuprindă toată, și-apoi sa se facă el Domnitoriu și stăpânitoriu preste dinsa. Dar' fiind că el a fost venit de astă data numai ca s'o iscodeasca, și avea numai foarte puținii oameni cu dinsul, de-aceea, ca sa aiba cu cine o cuprindă și stăpâni, cum a iscodit'o de-ajuns, s'a întors îndărapt în țara sa, în Maramureș, și a prins a îndemna pre supușii săi și pre alți Români ca sa vie și ei cu dinsul.

Și nu mult după aceasta, eata că s'a rălicat mai mulți boeri și popor de rând și s'a pornit cu toții, și a venit ca sa se așeze de iastalalta parte de munți, în țara cea nouă, adică în *Moldova*, căci așa s'a numit țara aceasta după ce a cuprins'o Dragoș Voda.

Și de astă data Dragoș Voda și cei ce a venit cu dinsul nu se pornira de-a casa în chip de vânătoare, ca'n-tâia oara, ci ei luara și toată averea lor cu dinșii, și ținura calea drept spre locul acela, unde a stătut Dragoș Vodă de vorba cu *Uța*.

Și după ce a venit și a descălicat pe locul acela, a pus Dragoș Vodă sa facă o întăritura pe dinsul, adică o

cetățue, ca la timp de *rebelie*, de mare cumpănă și nevoie sa aibă unde a se retrage și de unde a se apera în protiva dușmanilor.

Și-aă facut o întăritură cu cincî șanțuri din sus de satul de astăzi Volovăț, și anume sub poalele dealului *Arșița*. Și întăritura aceea, ale cărei urme de ziduri se mai pot vedea încă și astăzi, s'a numit *Fortăreț*.

Eată însă ca, nu mult după ce s'a radicat întăritura, despre care ni-a fost vorba, mergend vestea în toate părțile că Dragoș Vodă a descălicat în Moldova, îi venira solii de la *Siretîu* și de la *Suceava* cu daruri prețioase și-l rugară să ajute pre blejii creștinii în protiva *Capcânilor*, a *Tătarilor*, a *Leșilor*, și a altor litfe rele, cari năvaliaă în țară de-o bântuaă și-o prădau și multe neajunsuri și neplaceri făceaă locuitorilor, din care pricina cei mai mulți dintre dînșii, de frică și groază, luara lumea 'n cap, fugind și-ascundend-se prin crierii munților!

Dragoș Voda, ascultând rugămintea solilor, nu se codi, ci adunând pre toți voinicii săi precum și pre alți Români la un loc, se porni fără întârziere cu dînșii în protiva dușmanilor, și luptându-se cu toții ca nisce lei în scurt timp curăți țara de dînșii.

Însă nu trecu multă vreme la mijloc, după biruința aceasta, și se iscă din nou răsboiă din partea Tătarilor și a Leșilor. Dar' și Dragoș Voda, cum prinse de veste ca dușmanii eară-și voesc sa între și prade țara, nu stete mult pe gânduri: ce să'nceapă și să facă, ci vedend ca țara e în primejdie, deauna și sări la luptă, și resfrânse

cu ajutoriul lui Dumnezeu și acest rău, alungând litfele cele rele până departe peste hotar.

După aceasta noaua învingere asupra dușmanilor s'aună adunat căpitanii oștilor și boerii cei mai de frunte la un loc și fiind sfat la olaltă îl aleseră pre Dragoș Vodă de cap și Domnitoriu preste întreaga țară, căci Moldova pe vremea aceea nu avea Domnitoriu, și-l rugară să nu locuească mai mult în cetățuea ce și-a fost făcut'o el după descalicarea Moldovei, ci să se așede în Siretiu și-acolo să locuească.

Dragoș Vodă, fiind un om cu multă chipzueală, nu se puse de pricină, ci ascultând de îndemnul sfetnicilor și a mai marilor oștilor sale, și voind a împlini dorința poporului băștinaș, care locuța pe-aceea vreme în orașele *Suceava*, *Siretiu* și *Cotoveș* *), precum și prin vr'o câte-va sate reslațite de-a lungul și de-a latul țerii, despre a căror nume nu-mi mai pot aduce acuma aminte, a părăsit cetățuea sa și s'a pornit cu căpitanii oștilor și cu sfetnicii seși spre Siretiu, unde se hotărî să petreacă pâna la sfârșitul vieții sale.

Seretenii, cum aũ auđit că Dragoș Vodă vine spre dînșii și voesce să se așede pentru totdeauna în târgul lor, s'aũ bucurat și aũ eșit cu mic cu mare ca să-l întimpene și să-l ducă cu pompă mare în oraș.

Locul, unde aũ eșit Seretenii intru întimpinarea lui Dragoș precum, și a sfetnicilor și căpitanilor seși, și pe

*) În timpul de față orașul acesta nu mai există, ci'n locul lui se află numai un sătișor, care se numesce mai mult *Mihuceni* de cât *Cotoveș*.

care se afla astăzi un sătișor mic, s'a numit de-atunci în coace *Drăgușeniș*. Unii însă, și mai ales străinii, pe lângă *Drăgușeniș*, îl mai numesc încă și *Drăgusana* sau *Drăgușanca*.

După ce s'așezat Dragoș Vodă în Siretiu și după ce-a luat acuma cârma întregii țeri asupra sa, aducându-și aminte de prorocia babei Uța, făcu pe locul, unde a trăit și s'a aflat aceasta, o biserică de lemn de stăjar, și alături cu biserică aceea a făcut el mai pe urma și curți domnesci, și trimise apoi pre mai mulți inși dintre cei ce venise cu dînsul din Maramureș ca să meargă și să se așeze la acel loc, să-și facă case și să prindă a lucra pământul de prin împrejurime, ear' la vreme de nevoie să sară cu toții și să stee ca un zid întru apărarea țerii.

Cei trimiși nu se deteră într'o lature, ci se duseră cu toții și-și făcură fie-care câte-o casă mare și frumoasă din jos de biserică pe locul, care se numesce astăzi *Săliște*.

Și fiind că atât *biserica lui Dragoș Voda* cât și casele de pe lângă dînsa s'așezat pe țermul unei vâlcele său părăuș, pe țermul căruia a fost coliba Uței, de-aceea atât satul, care mai pe urmă a crescut hat mare, încât avea șapte biserici, cu o mulțime de curți boeresci, cât și părăușul, care isvoresce de sub dealul *Pleșa* și se revarsa din jos de sat în Sucevița, s'au numit dintru început *Valea-Uței*, întru aducerea aminte de haba Uța, eară mai pe urmă *Oloveț*.

Murind Dragoș Vodă, care a fost cel dintău Domnitoru preste Româniș din Moldova, și care, în scurtul

timp cât a domnit, mare și mult bine a făcut el țerii și supușilor sei, fu dus și înmormântat în biserica din *Valea-Ușei*, facuta de dinsul.

La vr'o câte-va sute de ani dupa moartea și înmormântarea lui Dragoș Vodă, suindu-se pe tronul Moldovei *Stefan Voda*, care a fost unul dintre cei mai înțelepți, mai voinici și mai vestiți Domnitori români, și din care pricină s'a numit el apoi și *Stefan cel Mare*, radică biserica cea de stejar a lui Dragoș din Valea-Ușei și-o mută pe locul, unde se afla astăzi sâtișorul *Putna* și *Monastirea Putnei*, și unde se poate vedea și astăzi, eară în locul ei facu altă biserică de peatra cu mult mai mare și mai frumoasă, care asemenea se poate vedea și acuma.

Dupa moartea lui Stefan cel Mare și înmormântarea sa în Mănăstirea Putnei, viind în decursul timpului alți Domni la cârma țerii și fiind Moldova, mai ales în partea de sus, adică unde locuim noi astăzi, foarte adeseori calcata, pradată și pustiită de neastempérații și neimpăcații sei dușmani, cari ca nisce fiere selbatice navăliau asupra ei, precum mulți alți locuitori, așa și cei din Valea-Ușei, de frica și groaza dușmanilor, părăsiră satul și fugiră cu toții spre munte, nădăjduind că mai pe urmă se vor întoarce eară-și înderépt. Dar' fiind resmirițele și rebeliile un timp mai îndelungat, și ne mai puténdu-se nime dintre cei fugiți întoarce înderépt la vetrile lor, au inceput cu timpul pe locul unde erau mai nainte casele lor, biserica cea noauă a lui Stefan cel Mare și cetatea lui Dragoș Vodă, a cresce dudu și tot felul de copaci astfelu, că la vr'o câte-va decimii de ani după aceea

atât vatra satului cât și locurile de prin împrejurime se prefacă într'o pădure mare și deasă ca toate pădurile. Ba, ce este încă și mai mult, nici chiar cetățuea și biserica nu se mai puteau vedea de 'nălțimea și desinea tufarilor și-a copacilor, cari crescuseră nu numai pe lângă dinsele, ci până și pe zidurile lor. Ear' în loc de oameni întâlneau acum numai fiară și alte selbătécimî, cari cutrierau pădurea de-a lungul și de-a latul, fără cea mai mică grijă că le va face cine-va vre un reu.

Eată însă că într'o ȝi, cine mai scie câți ani vor fi de atunci, eșind un cioban cu oile la păscut ajunse cu dinsele până pe locul dintre *Caînoveș* și *Surupana*, două văi, cari se află în partea despre amiaȝi, a satului de astăȝi. Acolo își păscu el oile sale pâna ce a început a se îngâna ȝiua cu noaptea. Când a prins acum a se'ntuneca hât binișor și voi a se'ntoarce cu oile a casă, dă că vr'o câte-va oi, cari cu puțin mai nainte de-aceea se despărțise de celelalte și intrase în desișul pădurii, îi lipsesc din turmă. Și cum dete 'el că-i lipsesc oile, prinse a le căuta în colo și 'n coace. Dar' de ȝiaba, căci fiind acum prea târȝiu, și pădurea, în care au fost intrat ele, prea deasă și întunecoasă, nu le putu nici decum afla, și de-aceea le lăsă în scirea Domnului și se'ntoarse fără de dinsele a casă. A doua ȝi însă, cum se zări de ȝiuă, se porni dimpreună cu alți ciobani ca eară-și să le caute.

Ajungând și intrând ciobanii în pădurea, în care se pierdură oile, âmblară mai lung timp în colo și'n coace, dar' de ȝiaba, că nici unul nu le putu afla. Și neaflându-le nu le remase alta de cât să se întoarcă înapoi fără

de nici o isprava. Dar' eată că la intoarcere daŭ cu ochii de-o stânca foarte mare. El vedënd stânca aceea, daŭ să se apropie de dînsa, dar' nu pot, căci era încunjurată din toate părțile de o mulțime de tufari și copaci impleticiți cu iederă, ca și când ar fi fost întărită cu nisce ziduri. Vedënd ei că cu una cu două nu e chip a se apropia de dînsa, începura barbătesce a da într'o parte și'ntralta tufarii și iedera, ce le sta în cale, și a se apropia în chipul acesta de dînsa. Eara după ce aŭ ajuns cu mare chiu și vai în apropierea stânței deteră cu ochii de o pescera. Și cum detera ei cu ochii de pescera aceea îndata se și băgara în nuntru, cugetând ca vor afla într'însa oile pierdute. Și'ntru adevăr că le și aflară. Dar' pe cât de mare li-a fost bucuria la început, când zarira oile culcate într'un ungherŭ și rumegând, pe-atâta de mare li-a fost mai dupa aceea mirarea, când cautară mai bine în dreapta și stînga și vedură că ei nu se află într'o peșteră de rënd, cum se găsesc foarte adeseori pe unele locuri și mai ales prin munți, ci într'o încăpere largă și frumoasa, încunjurată din toate părțile cu ziduri și de-asupra cu boltituri. Și plini de uimire, cum erau, îndată cunoscură și se incredințară, de peicoanele cele mucegăite, cari atârnaŭ pe părăi, precum și de pe crucile, sfeșnicele, și prapurile, cari sta răzimate saŭ aruncate pe jos, că ei nu se află într'o peșteră, ci într'o biserică parăsită. Iși luară deci oile și întorcënduse cu dinsele spre casă, pre cine-l întâlneau în drum îl oprău în loc și-l istorisău că eac'acolo și-acolo aŭ dat peste-o biserică parăsită.

Oamenii și mai ales sătenii, de unde erau cîobanii cu oile pierdute, cum aușiră ceea ce le-au istorisit aceștia, se și porniră cu cărdul spre pădurea cu pricina, și cum ajunseră la starea locului începură care din cotro a tăia copacii și tufarii de pe lângă biserică și a o scoate la iveală din întunericul pădurii, unde a stat ascunsă cine sci cât timp de ochii oamenilor. Eară dupa ce o scoasera la lumină chîemară pîetrarii și stolerii și-i puseră s'o tencuească și s'o văruească atît pe din afară cât și pe din nuntru, și s'o acopere.

Pîetrarii chîemații, începînd a o tencui, deteră de-o ușă taînică, care ducea într'o pivnița. In pivnița aceea detera ei de-un săcriu mare de peatră, in care se afla oase de om. Eară pe o cruce de aur, care asemenea s'a aflat in săcriul acela, sta scris *Dragoș Voda*, un semn că oasele din săcriu erau ale lui *Dragoș Voda*, cel dintăi Domnitoru român al Moldovei, care după moarte a fost înmormîntat in biserică cea de lemn făcută de dînsul.

Nu mult dupa aceasta veniră și alii oameni din satele de prin apropiere și începură ași face case pe langă biserică descoperită de cîobanii. Și cu cât mai mulți copaci cădeaū la pămînt, cu atâtea mai multe case se radicaū și satul se măria pe și ce mergea. Dar' de astă dată satul nu s'a făcut pe locul acela, unde a fost el mai nainte, ci din sus de biserică mai spre apus, și nici nu s'a mai numit el, ca de la început, *Valea-Ușei* sau *Olovêș*, ci *Volovêș*, și tot așa se numesce el și astăzi.

Și cu cât se înmulțiaū sătenii, cu atîta și padurea

despre răsărit și despre apus se răria și scădea mai tare, până ce în sfârșit ajunsera ei cu răsăritul din colo de dealul *Arșita*, la poalele căruia a fost cetățuia lui Dragoș Vodă.

Și fiind că în timpul de față locul, unde a fost cetățuia precum și împrejurimea acesteia e înaș saū tolocă, pe care pasc vitele și porcii Volovicenilor, și de oare ce din toata cetățuia de odinioară nu se cunosc acuma de cât numai nisce remășite de ziduri și șanțurile, cari au încunjurat'o, de-aceea locul acesta nu se mai numesce *Fortăreț*, ca la început, ci *Porcăreț*.

Timpul și împrejurările toate le schimba și le preface. Unele se uită cu desăvîrșire, ear' altele se schimosesc. Așa se vede că s'a întemplat și cu numirea fortăreței lui Dragoș Vodă !

SAS VODĂ.

Când s'a suit *Sas Vodă* pe tronul *Moldovei*, țice că *Siretele*, de și era cel mai vechi oraș din toată țara și macar că locuise înainte de aceasta tatăl seǔ, *Dragoș Voda*, întrînsul, n'avea nici o singura cetățue saǔ altă întăritură și nici o casa mai de Doamne-ajuta, în care ar fi putut locui un Domnitorîǔ. De-aceea se vędu el constrîns așî zidi singur o cetățue. Dar' unde ? . . . în ce loc s'o zideasca ? După ce *Siretele* era aședat, ca și 'n timpul de față, între dealurile *Ruina*, *Mieđenî* și *Tatarcina*, cari se află în partea despre amîađi, apus și mîađănoapte, eară în partea despre resărit, și mai ales peste riul *Siret*, care trece alătura cu orașul, un șes mare cât poți vedea cu ochil.

După mai multă chipzueală și socoteală se hotări în sfîrșit să o zidească în partea din urmă, și anume pe locul acela unde se afla din vechime o mică rădicătură de pămęnt cu remășițele unei *capîște* pe dînsa, căci trebuie să sciți că *Siretele* a fost înființat cu vr'o câte-va sute saǔ miil de anî mai nainte de aceasta de cătră un popor

strain și pagan, al carui nume n'a putut strabate până la noi. Dar' fiind că radicătura, despre care ni-î vorba, s'a părut prea mică și ne'nsemnată, de-aceea a poruncit el soldaților săi s'o faca mai mare, mai lungă, mai lata și mai înalta.

Soldatiî, cărora li s'a dat porunca aceasta, nu așteptara sa li se mai spue încă odată, ci apucându-se de lucru, prinseră a sapa bărbatesce lut de pe malul drept al Siretfului și carându-l uniî cu căcîlele, alții cu cofurile, adica care cu ce avea și cum putea, în nici mai mult nici mai puțin de cât o zi și o noapte rădicară și facura o întaritura mai de hal de cum 'și-a dorit'o însuși Sas Voda.

Pe radicatura și întaritura aceea, care de atunci încoace s'a numit de cătra uniî *Intaritură* eara de cătră alții *Horodiște*, puse apoi Sas Voda să i se zideasca cetățuța dorită, în care avea să locuească și din care, la timp de mare nevoie și greutate, avea să se apere în proțiva dușmanilor, ce ar fi venit asupra sa și a orașului.

Dar' el nu se mulțami numai cu atâta, ci fiind om cu frica lui D-șeu și neaflându-se pe timpul acela nici o singură biserică de piatră în întreg orașul, cum sfirși cetățuța de zidit, puse sa i se zideasca și o biserică, în care să aibă atât el cât și supușii săi unde se închina și ruga în tică parintelui ceresc. Inșă el nu voi ca biserică aceea să se zidească în nemijlocita apropiere a cetățuei, ci ceva mai departe pe un tăpșan, care se afla din colo de părul *Căcăina*, și anume în partea despre mîadăși-apus dela cetățue.

După-ce a fost acuma și biserica gata și după-ce a sfințit'o în numele *Sfintei Treimi* *) , fiind biserica despartită de cetățue prin pârăul *Căcaina*, și prin urmare neputând Sas Vodă cu una cu două merge ca sa se închine întrinsa de răul pârăului, care uneori venia foarte repede și turbure, nimăruî nu-'i era cu puțință să treaca de ceealalta parte, puse sa se dureze un pod preste dînsul și anume, după spusa unora, din piele de bivol. după a altora de fier, și earași după a altora de aramă. Pe podul acela apoi, care lega cetățuia cu biserica *Sfintei Treimi*, se ducea atât Sas Vodă cât și curtenii săi la biserică ca să se închine. Ear' după-ce se închinau și se întorceau înapoi a casă trageau podul după ei.

Vedând *Doamna lui Sas Voda* că soțul ei și-a zidit o biserica atât de frumoasa, voi să-si zidească și ea una. Dar' fiind că ea era *Sasoaița* din *Ardeal* și nu-'și schimbă legea, când s'a maritat după Sas Voda, de aceea doria să-si zideasca o biserica păpistaseasca, care ar corespunde credinței sale și dorinței celor de-o lege cu dînsa.

Însă Sas Voda nu 'i încuviință sa zidească o asemenea biserică, ci-'i spuse din capul locului că cine doresce și voesce să se închine lui *Dumnezeu* sa mearga și sa se închine în biserica ce-a zidit'o el, cine nu, duca-se unde-'i place, ca el nimăruî nu-'i dă voe sa zideasca astfel de biserică în țara sa.

*) Unii orașeni spun că *Sfânta Trime* ar fi zidită de *Petru Mușat*, eară Sas Vodă ar fi zidit biserica cu patronul *Sân ulu Ioan*, care se află în mijlocul orașului.

Dar' Doamna, incapăținata și înținata, cum era, nu voi să-'l asculte. Din protiva, luându-se după sfatul și indemnul celor de-o lege cu dînsa, adică a papistașilor cari căutau toate chipurile și mijloacele ca să tragă pe Români la legea lor, făcu în ciuda soțului său chemă pe mai mulți zidari străini și-i puse să zidească biserica dorită la vr'o câte-va sute de pași mai spre apus de sfânta Treime.

Zadarnică i-a fost însă toată încercarea și munca, căci Sas Voda nu era unul din ceata acelor oameni, cărora le cânta găina în casă. Vădînd că soția sa nu vrea să-i tie cuvîntul în samă, nu-'i spuse mai mult nemica, ci o lăsă să înceapă lucrul. Ear' când vădî că zidarii au pus temelial bisericei și încep acum a zidi, chemă pe vr'o câți-va oameni de încredere la sine și le spuse să sape în taină în timp de noapte, când toată lumea doarme dusă, un șanț pe sub pământ, începînd dela nălul drept al pareului Căcaina și pîna sub temelial bisericei Doamnei sale. Ear' când fu șanțul gata le dîse să așeze un vas cu prav sub zidul bisericei, să prînda la gura vasului o funie scamoasă și lungă, care să ajungă pîna la capătul șanțului, și'n sic-care noapte urmatoare să deie foc funiei.

Oamenii de încredere facură toate celea ce le porunci Sas Voda, saporă șanțul, luară în sic-care sara câte un vas de prav și-o funie lungă și scamoasă, puneau atît vasul cît și funia unde trebuia să fie puse, și când cugetau ei acumă ca tot orașul doarme dus și nime nu' va putea oblici și descoperi ce fac, da foc funiei, funia

ardea pana ce ajungea la prav, ear' când lua pravul foc tot ceea ce zidău zidarii preste și noaptea sbura în aer.

Doamna și mai ales zidarii se mirau foarte mult: cum și de unde vine că aceea ce zideșc ei preste și se dărîma peste noapte? Să nu fi zidit ei cum se cade? sa fi fost vre-un cutremur de pamânt? sa fie locul necurat? sau ce păcatele sa fie? Destul că nim ru' nu-'i plesni prin minte care e adevărata pricină . . . Dar' și Sas Voda cu oamenii săi de încredere înca nu se detera de gol, din protivă, voind a veni de hac Doamnei și celor de-o lege cu dînsa, rîdeau în pumnii și nu spuneau nimăruia nici un cuvîntel.

Și așa biserica, ce a voit s'o zideasca Doamna lui Sas Voda, nu putu defel' ajunge la îndeplinire. Ear' Doamna, vedënd că nu-'i chip s'o scoata la capët, scapara de cîudă, și numai daca ar fi fost în stare, nu sciũ ce-ar fi facut. Dar' fiind că nu putea nemica face, inghiti noduri și tăcu. Nu mult dupa aceasta nascënd ea un baetel, îi plesni acuma alta prin minte: voi adeca numai decăt să-și boteze baetul în legea sa. Și nusciume facu si ce direse, destul ca-și împlini dorința. Dar' tocmai împlinirea acestei dorinți a fost nenorocirea ei și-a nevinovatului ei copil.

Sas Voda adica, cum prinse de veste despre ceea ce s'a întemplat, se facu foc și para de mânie. Și fară a mai sta mult pe gânduri porunci cător-va oameni sa înjuge *opt bivoli albi* la un tun, să urce tunul în partea despre amiaçi a orașului, și de-acolo sa-l sloboada apoi în casa, în care a fost botejunea, și'n care se afla atât Doamna

cu noul scut și botezatul băețel, cât și preoții ce l'au botezat dimpreună cu cumatrii, precum și cu mulți alți papistași.

Și cum a poruncit Sas Voda, așa s'a și întemplat. Cât ai scăpăra dintr'un amnariu bivoliș fură prinși la tun, tunul scos în vârvul dealului, și-acolo îndreptat și sloboșit în casa, unde a fost botejunea și care, cât ai clip din ochi, s'a facut miș și fărîmă dimpreună cu toți cei ce se aflau întrînsa.

După aceasta trista și înfioratoare întemplare ne mai vrînd Sas Vodă să petreacă mai mult în Siretiu, se hotari să 'l părăsească și sa se ducă unde 'l-or duce ochi și picioarele. Și cum se hotari, așa și făcu. La vre-o câteva zile parasi Siretul dimpreună cu curtenii săi și nu se întoarse mai mult înderăpt.

Parășind Sas Voda Siretul și remăind cetățuia sa în voia întemplării, fără nici un scut și privighiere, în scurt timp a început a se ruina și a se darîma, ear' mai pe urma materialul, din care era facuta, fu întrebuițat la zidirea altor locașuri, astfel că în timpul de față nu se mai afla nici o singură urmă dintr'însa, care ni-ar putea arăta locul, unde a locuit odinioară Sas Voda.

Tot așa s'a întemplat și cu podul, ce lega cetățuea cu biserica Sf. Treimi.

Pe radicătura de pamânt, unde a fost odinioară cetățuea lui Sas Voda, se află acuma *șinterimul jidovesc*, eara la poalele acestora o cărămidarie, unde se fac cărămiși și unde s'a'au aflat în anii din urmă o mulțime de lucruri străvechi de pe timpul popoarelor pagâne, cari

au locuit în aceste parți. Din pricina aceasta apoi au și început Seretenii, de un timp încoace, a numi radiațura și întăritura de pământ de odinioara *La carămidărie* sau *Dealul podului*, în loc de *Horodiște* sau la *Cetățue*, cum îi spuneau mai înainte.

Eară pe locul, unde ducea podul cel de piele de bivoliță sau de arama, duce astăzi numai o punte îngustă. Și numai radicațiile de pământ, care au slujit de căpătâi în partea despre mîadași-apus și care se pot vedea și astăzi în grădinele de prin prejurul bisericii Sf. Treimi, ne mai arată că a trebuit să fie odinioară un pod aici.

Biserica St. Treimi însă, ca un locaș sânt și dumnezeesc, a rămas până în ziua de astăzi. Atîta numai că ea dintru început nu era simplă, ca acuma, ci avea și un turn. În anul 1831 însă, după cum spun bătrânii orașului, fiind un cutremur mare de pământ, 'i-a picat turnul, și când a picat toată mahalaua s'a cutremurat.

Tot atunci a căpătat biserica mai multe crepături mari, care nu le avea mai înainte, și din a căror pricina lung timp nu s'a liturgisit întrînsa, temându-se atât preoții cât și orașenii ca nu cum-va sa se răsipească și să omoare pre toți cei ce vor fi adunați întrînsa.

Mai pe urmă însă venind nisce ingineri și cercându-o cu de-ameruntul au spus ca se poate fără de nici o frică liturgisi întrînsa, numai dacă mai întăi se va îndrepta, adica dacă se va inferea și întări bine cu nisce pene și cercuri de fier.

Și cum au spus inginerii, așa a și fost, căci inferecându-se bine cu pene și cercuri de fier, tencuindu-se

și văruindu-se atât pe din launtru cât și pe din afara, și acoperindu-se cum se cade, acuma preoții earășî liturgisesc întrînsa, fără să se teama că li se va întempla ceva, pentru ca îndreptata și inferecată, cum este, poate să dureze mai tot atâta timp, cât a durat și pîna acuma.

EARĂ-ȘI SAS VODĂ.

Sunt o sama de dealuri și movile în Bucovina, cari se par că de când e lumea tot așa au fost, cum le vești și astăzi. Când te uști însă mai de aproape la dinsele, când încep a scormoli și a cerceta cu de-amăruntul lutul din care sunt formate, îndata te încredințezi ca nu-î așa cum și s'a parut la început.

Un astfelu de deal e și *Horodiștea* din orașul *Siretiu*. Dealul acesta nu e un deal firesc, cum li se pare multora, ci el e făcut de mâni ominesci. *Sas Voda* adica, nu mult după ce a fost ales Domnitoriu preste Moldova în locul parintelui său *Dragoș Vodă*, a poruncit ostasilor săi să-l faca, și ostașii îl făcura.

Dupa ce sfârșiră ostașii de rădicat dealul *Horodiștea*, *Sas Vodă* le porunci sa zidească pe dinsul și-o *cetațue* Ostașii i-o făcură și pre aceasta.

Dar' *Sas Vodă* nu se mulțami numai cu atata, ci el, fiind un om cu frica lui Dumnezeu și bisericos, si neaflându-se pe timpul său nici o biserică de peatra în *Siretiu*, porunci acuma să i se faca și o biserică de peatra,

și anume cam la vr'o 2—300 de pași spre mîdădi-apus de cetățue, sau mai bine țin de dealul ce s'a rădăcat mai înainte.

Ostașii, precum și alți meșteri, căți și cari vor mai fi fost, îi împlinira și această dorință.

După ce a fost acuma și biserica gata, Sas Voda, puind să i se sfințească, îi dete numele *Sfânta Treime*, care nume i-a rămas și până ađi.

Bine! . . . Dar' între cetățue și biserica se afla o vale prin mijlocul careia trecea un părăuaș . . . Sas, după ce a fost cetățuea gata, s'a mutat intrinsa și acolo locuia. Dec'i cum să ămble el acuma la biserica? . . . Sa se scoboare în vale, să treaca părăul, și să se urce la deal, și apoi, dupa sfârșirea rugăciunilor, eară să se scoboare la vale, eară sa treaca părăul, și eară să se urce la deal?... Un om de rënd putea foarte lesne s'o facă aceasta. Lui Sas Voda însa, ca Domnitoriu, nu-i venia nici de cum la socoteală. Prin urmare, ca trecerea de la cetățue spre biserică și de la biserică spre cetățue sa fie cât se poate de ușoara și de îndemnatică, puse în urma să i se împreune amēdoauē acestea prin un pod. Și ostașii, saū cine va fi fost, împreunară cetățuea și biserica prin un pod prisne de arama.

Doamna lui Sas Vodă, nefiind de una și aceeași nație și religie cu dinsul, ci *Sască* din *Ardeal*, vedēnd pre barbatul seū că 'și-a facut o biserică atât de frumoasa, voi sa-si facă și ea una, care ar coresponde mai bine credinței sale precum și celor de-o lege cu dinsa.

Sas Vodă, de și căutase mări nainte de aceasta toate

chipurile și mijloacele doara poate înduplica pre soția sa ca sa treacă la le, ea lui, ear' ea nu voi odata cu capul sa treacă si sa âmble la biserica lui, și deși planurile acesteia nu-î veniau nicî de cum la socoteala, totuși nu i se puse în protiva, ci o lasă sa-sî facă și ea o biserică dupa placul ei ca sa vadă ce-o sa se mai aleaga și dintr'aceasta.

Sasca, bucuroasa ca barbatu-său nu i se pune în protiva, aduna felu de felu de mestori, se apucă apoi cu toată inima de lucru, și în scurt timp fu și biserica ei zidita si sfințita.

Sas Voda, cum a veđut ca biserica soției sale e acuma gata, trimise pre unul dintre oamenii săi de încredere sa vada cum arata în nuntru și ce se petrece în timpul liturghiei întrinsa ?

Omul de încredere, ducându-se si întorcându-se îndărpt, îi spuse ca atât Sasca cât si toți cei de-o cred n a c i dinsa sed prin scaune și astfelu asculta Sf. liturghie. Ear' cât despre cântarî și rugaciuni îi spuse ca acelea se deosebesc ca cerîul de pamânt de cele românescî.

Impartașirea aceasta nu-i placu de felu Domnitorului. Drept aceea porunci el acuma ostașilor sa facă ce vor face și să dărîme biserica Sascei, dar' așa să potrivească trebile ca nime afară de dinșii, nimica să nu scie cum și din ce pricina s'a dărîmat. Ca de va prinde cine-va de veste despre pricina dărîmarî, e vai și amar de capul lor

Ostașii, cum li s'a poruncit, așa au si făcut . . . Sapara noaptea în taîná un șanț pe sub pamânt din malul parreului *Căcaina* pâna lînga biserica Sascei, puseiă apoi un boloboc plin de prav sub temeliile acesteia, legara un

otgon lung și uns bine cu pëcură de borta polobocului, și dupa aceasta, eșind cu toțiș din șanț afara, deteră foc otgonului. Aprinđându-se și arđënd otgonul, când ajunse para la borta bolobocului și pravul luă foc, toata biserica sbura în aer facëndu-se miș de farîmî.

Sasca își frângea mânele de scârba, când vëdu că i s'a darumat biserica, dar' nici visând macar ca soșul ei ar fi acela, care a pus sa i se dërîme, ci rugetând ca pëtrariș ar fi de vina, că aceștia n'ar fi zidit'o cum se cade, se puse din noū a zidi altă biserică.

Insa Sas Voda de asta data n'o mai lasă ca s'o sfâr-seasca, ci el dete porunca oamenilor sêi ca tot ce se va zidi peste și peste noapte sa se dërîme. Și așa Sasca nu putu mai mult de felu sa-și ajungă scopul, sa aiba și ca o biserica ca a soșului sêu. De-aceea, vëdënd ea dela un timp că numai de giaba îi este munca, se lasă cu totul de zidit.

Nu mult dupa aceasta întêmplare născu Sasca un bațat.

Pe cat de mare a fost însa la început bucuria ei și a barbatului sêu că le-a dat Dumneđu și lor un fiu, care avea să fie urmaș părintelui sêu și tãpãnitoriu asupra Moldovei, pe atãta de mare li-a fost mai pe urmă scârba. Și eaca de ce! . . . Sas Voda voia ca baiatul sa se boteze în legea lui, eara soșia sa nu, ca să se boteze în legea ei!

De-aice apoi eara-și ne'nțelegeri, desbinari și certe cu mult mai mari și mai înverșunate de cât mai nainte.

În urma, vëdënd Sas Vodă că n mai de giaba își bate

capul, că nu-î modru s'o scoată cu buna la cale, se mânia și botează cu de-a sila băiatul în legea lui.

Sasca, la rëndul ei, vëdënd că cuvintele sale nu sùnt băgate în samă, se făcu foc și pară de mânia, și'ntr'o òi, pe când era Sas Vodă dus de-a casă, s'apucă si botează băiatul de-a doua oară și anume în legea ei. Fapta aceasta însă aduse nenorocire nu numai asupra sa, ci și asupra băiatului. Căci Sas Vodă, cum s'a întors a casa și a auđit celea ce s'aũ întêmplat, pe loc porunci ostașilor sa încarce un tun și să dee foc casei, în care s'a botezat de-a doua oară băiatul. . .

Ce era să faca ostașii? . . . Să se pue de pricina? . . . Atâta li-ar fi trebuit, mai mult nu! . . . Incărcara frumușel tunul, înjugară patru bivoli la dînsul, se suiră apoi cu tun cu tot pe dealul *Horaiș* și de-aicea, îndreptându-l și slobođindu-l asupra casei, în care s'a botezat de-a doua oara băiatul, nimicira nu numai casa, ci și pre Sasca, pre băiat, pre nănașii din urmă ai acestuia, precum și pre toți ceilalți inși, câți se mai aflară adunați în casa aceea.

După această întêmplare tristă Sas Vodă hotari să parasască Siretiul. Și cum a hotărit, așa a și făcut. La vr'o câte-va òile părăsi orașul dimpreună cu toți curtenii, lăsând atât cetățuea de pe dealul Horodiștea, cât și biserica St. Treimi în scirea Domnului. Și de oare-ce, cum a părăsit el orașul, nu s'a întors mai mult de felũ înderept, de aceea cetățuea în decurgerea timpului, neavënd cine să se îngrijească de dînsa, se resipi și se nimici cu totul, eară peatra și cărămida din care a fost zidita, fu între-

buintata spre durarea altor locașuri. De aice vine apoi că astăzi nu se afla nici macar o singura urmă dintrînsa, care ar arăta unde a locuit odată Sas Vodă. Ba, în scurt timp ne vom trezi ca și dealul Horodiștea, unde a fost zidita, nu mai este, căci făcându-se de-un timp în coace caramiđi dintr'însul, pe încetul o sa dispară și acesta.

Numai singura biserica Sfintei Treimi, ca un locaș dumnezeesc, a mai rămas, și va mai rămânea încă lung timp, dacă cei de-un sânge și de-o credință cu Sas Vodă vor cerceta-o cât se poate de des și se vor îngriji cum se cuvine de dînsa! . . .

DOAMNA LUI SAS VODĂ.

În partea despre madađi a orasului *Siret*u se află un deal cu numele *Sasca*.

Pe-acest deal, pe ale carui coaste se mai pot velea încă și acuma rămăși ele de peatra ale unei cetăți străvechi, se ăice că a fost reședința lui *Sas Voda*.

Doamna lui *Sas Voda* ăice că era de a casă *Sasoar*a, și așa de tare înșinata și aplicata spre credința parinților săi, ca ea nici decum nu voia să ține serbatorile de-o dată cu bărbatul seu, cu *Sas*, care era de legea noastră, adică resariteana și care ținea serbatorile străbune de-o dată cu Români, ci ea le ținea tot-deauna deodată cu *Papista*s r.

Sas Voda, de la un timp văđend că numai de giaba își bate capul cu dinsa, că soția sa e așa de înșinata și înderèptnică ca n'o poate nici într'un chip înduplica sa ține serbătorile de-odata cu dînsul, nu-î ăise mai mult nemică, ci-î dete pace sa țife serbătorile când va vrea și cu cine-a vrea. Ba, el îi dete voe să-și zideasca încă și-o bisericuță mică, în care sa se închine în legea sa.

Eata însă că pe la *Florii*, nu se scie acuma anume în care au, *Sasca*, adică soția lui *Sas*, îi ăise soțului seu, că

ea are mare sërbitoare, că ȕiua aceasta e o ȕi foarte însemnata pentru dînsa, decî nime dintre curtenî nicî dintre tîrgoveȕi să nu cuteze a lucra, nicî a face oareȕi-care vesele, ca ea, dacā n'or asculta-o, are să se supere de moarte.

Sas Vodā, ca un om de pace, ce era, o ascultā . . . El dete îndatā porunca tuturor curtenilor ŕi tîrgoveȕilor ca nime să nu lucreze nemicā, nicî să se veseleascā, că Doamna sa are sërbitoare mare, ŕi că poate sa i se întemple ce-va de cum-va vor cuteza ŕi vor lucra, sau se vor veseli, ŕi apoi . . . să nu fie vina lui atunci, cānd ii va pedepsi pre toȕi cei ce n'or asculta de dînsul, care dupā cum a cāstiga . . .

Curtenî si toȕi tîrgoveȕi il ascultara pre Sas, ŕi nime n'a lucrat nicî nu s'a veselit în aceea ȕi, si Sasca a petrecut Floriile dupā placul ei.

Scurt timp dupā aceasta sosirā ŕi Floriile lui Sas Voda, adicā Floriile noastre ale Romānilor.

Acuma spuse ŕi el Doamnei sale, că pe cāt timp va fi la bisericā ŕi se va ruga, nicî ea ŕi uicî un curtean de legea ei să nu lucre, nicî sa se veseleasca, fiind ca sërbitoarea aceasta pentru dînsul înca e o sërbitoare foarte mare, ŕi de vor cuteza unii ŕi vor lucra, sau se vor veseli, pe urmā, dacā-i va pedepsi să nu le para reu!

Dar' Sasca sa fi ȕis atunci :

— Ce-mî pasā mie de sërbotorile tale !

Earā dupa ce s'a dus soȕul seu, adica Sas Voda, la bisericā, ea îndatā a chîemat lautari, pentru că la dînsa trecuse acuma *Postul mare*, ŕi cum aū venit lăutariil îndatā aū poruncit să cānte.

Lautarii... ce putura ei face?... se supusera si incepură a canta. Ear' Sasca cu curtenii, cari erau de-o lege cu dinsa, si cu ceialaltii străini incepură a juca si a se veseli, facend prin aceasta in ciudă lui Sas Voda si tuturor Românilor.

Sas audi tot ce se întâmplă în cetatuia sa si se supără foarte tare, dar' nu spuse nimăruî nemică, ci stete în biserică si se rugă lui Dumnezeu pâna la sfârşitul liturghiei.

Dupa ce s'a sfârşit acuma liturghia si după ce a luat Sas nafura si *mâşişoare* se întoarce a casă dela biserica, si vedend ca lautarii inca tot cânta, si că soşia sa n'a voit sa-l asculte, ci încă l-a facut in ciudă, s'a mâniat foc, si'ndat'a poruncit ostaşilor sei să darime toata cetăţuia, precum si biserica soşiei sale, care se afla în mâna stângă a drumului cum se merge la biserica de aşi a *Sfintei Treimi*.

Aceasta poruncă a lui Sas Voda indată s'a si împlinit, căci oamenii sei, toţi neaşi Români, cari erau de-o lege cu dînsul si aveau mare pocsie pre toţi veneticii străini, cât ai scapăra dintr'un amnariu sfarmară toată cetăţuia si biserica Sascei, dându-le foc si bombardându-le din toate partile si omorind atât pre Sasca cât si pre toţi cei de-o lege cu dinsa, cari îndrăsniră de-a călca porunca domnească si-a se veseli, pe când Sas Voda era dus la biserică si se ruga lui Dumnezeu.

Mânia lui Dumnezeu ce era! . . . Când incepură Românii a se arunca asupra veneticilor necinstitori si batjocuritori de sărbătorile române, într'o clipă de ochi pre toţi îi făcură fărîmi așa că lung timp dupa aceasta nu s'a mai zărit prin Siretîu semintă de-a lor...

Sas Voda inasa, dupa ce a poruncit ostaşilor sa sfarne cet tua si biserica Doamnei sale, dice ca până într'atâta s'a împetrit inima că îndată a parasit Siretful şi s'a cam mai dus. Dar' unde s'a dus? . . . nu se scie nici pana in ziua de astăzi . . . Nime nu sci in cotro a apucat? . . . cât a mai trait după aceasta întâmplare şi unde a murit? . . .

Ceea ce inasa se scie este, ca dealul unde a fost reşedinţa lui precum şi remaşitele bisericii Doamnei sale, s'au numit dupa aceea şi se mai numesc în a şi până in ziua de astăzi *Sasca*, după numele soţiei sale, care şi-a aflat moartea dimpreuna cu cei de-o lege cu dinsa s'ib zidurile cele sfarmate şi darimate ale cetatuei . . .

Ear' ce se atin, e de cetatue şi de biserica Sascei, spun târgovetii din Siretiu, ca au ramas parasite, că nu le-a mai tocmit de-atunci in coace nime şi ca ruinele lor cu vr'o câte-va deci de anî mai nainte (de an. 1880) erau cu mult mai mari, inasa nesocotinta şi nepriceperea târgove ilor români de-a păstia cu scumpătate remăşiţele strabune, şi mai ales lacomia strănsurilor străine, îi împinse într'acolo, ca mai mulţi au sapat şi au luat peatră de-aceasta şi au întrebuiţat'o pentru zidirea mai multor case şi crişme din oraş . . .

Dar' să nu ne miram de-aceasta fapta, caei cam așa se întâmpla mai pretutindene cu remăşitele moştenite dela strabunii noştri !

FIUL LUÎ SAS VODĂ.

În partea despre resarît a oraşului *Sire va* se afla un deal, numit *Ruina*, din pricina că înainte de vr'o câte-va sute de ani se afla pe culmea lui o *cetate mareaşa*, în care, în timpul de faţa, nu se vîd numai nisce lemăşiţe.

În cetatea aceasta şice ca a locuit *Fiul lui Sas Voda*, care a domnit preste poporul român.

Eara *Fiul lui Sas Voda* dice că era un Domnito'ru foarte evlavios şi iubitoriu de pace. Dar' cu toate ca avea nisce însuşiri atît de alese şi de bune, avea el şi mari dusmani.

Trei fraţi adica, cariî se trageau dintr'o *seminţie venetica*, s'au fost sfatuit ca sa-l ucidă, sa se împarteară cu avutiile lui, şi apoi să domneasca ei preste Moldova.

Însa carpënoşii si reutacîoşii fraţi cu pute'ea nu-ş putura nici de cum ajunge scopul dorit, caci tînëru Domnitoriu, prindënd de veste despre ceea ce aî ei de gån l sa faca cu dînsul, era foarte luatoriu de sama. Orî încotro se'ntorcea şi mergea, era totdeauna încunjurat de prietiniî seî, precum şi de alţi oameni de incredere, cari

l păziau și feriau astfel încât nimeni nu putea să se atingă de dinsul și să-l facă vre un reu trupesc.

Vedând de la un timp neîmpacată și dîșmană că cu puterea nu pot să iasă la capăt, cautară să-și împlinească dorința prin viclenie. Începură adică să sapă în tăina un șanț pe sub pământ pînă la cetate, anume ca prin ajutorul șantului acela să ajungă mai lesne și mai degrabă tinta dorită. Și după mai multe luni de muncă ajunseră cu sapatul tocmai unde doriau, adică pînă de desuptul odăii, în care dormea de obicei Domnitorul.

Sfarînd șanțul de sașă, astepău acumă un prilej bun ca să pîrîta strabate în oală, să pîrîie mîna pe Domnitoriu și să-l curme viaa. Ea' prilejul cel mai bun, după părerea lor, era *noaptea ajunului de Crăciun*, cînd âmbăla colindătorii a colinda, cugetînd că'n această noapte nimeni nu le va mai purta țîrîja. Se puseră deci în cale ca 'n această noapte să intre pe neașteptate în odaea de dormit a Domnitorului și-acolo să-l ucida.

Dar' zadarnică li-a fost toată munca și osteneala, căci bine-a ști cine-a ști, că: nu e cum vrea omul, ci e cum vrea Domnul! . . . Domnitorul, înștiințat fiind la vreme, scapă și de asta dată cu viața.

Însă din noaptea aceasta Domnitorul n'avu mai mult liniștea și odihna de mai înainte. De-aceia părăsi el cetatea, în care locuise pînă atuncea, și se stramută dimpreună cu toți curtenii în valea, unde se află astăzi vatra orasului Siretlu. În valea aceasta apoi, care pe timpul acela era acoperită cu tot felul de copaci groși și umbroși și foarte mlăstinoasă, simțindu-se cu mult mai

sigur și mai bine scutit, de cât în cetatea cea mareață de pe vârvul dealului, își facu el altă cetate noua.

Scurt timp după strămutarea Domnitorului se strămutara și ce alalți locuitori de pe deal în vale și așa se întemeia orașul de astăzi.

Mai pe urmă, strabatând oamenii din țări în țări tot mai adânc în pădurea, ca să se întindea în partea despreapus, detera de o biserică de lemn darimată și mai toată putredă, în prejurul care a se afla și un tinterim.

În locul acelei biserici vechi zidi evlaviosul Domnitoru, drept mulțumire pentru scăparea sa din mâinile dusmanilor, alt locaș dumnezeesc din piatră, și cu mulțumire mare și mai frumos, de cât a fost biserică aflată. Eara după ce-l să se zidit îl sfinți și închină *Sfantului Ioan*.

Această biserică, ca să e una dintre cele mai vechi din Bucovina și care se află în mijlocul orașului, se poate și astăzi ve ea. Insa ce-a mai făcut după aceea Domnitorul, ce-a zidit-o, și ce s'a întâmplat mai pe urmă cu dînsul, nimene nu știe.

COMORILE LUI VODĂ.

Alătura cu *drumul imperatesc*, care trece prin orasul *Siretîu*, și duce pe lângă satul *Balcauș* la *Suceava*, se află o garla.

La începutul găleii acestuia, adică acolo unde se întâlnește *Sasca* cu *Medeni*, două dealuri cari se afla în partea despre amfadi a Siretului, se ved nisce adâncituri în pamânt.

Adânciturile acestea insa nu sunt adâncituri firești, ci ele sunt gurile a trei pivni, în cari se afla mai multe buci de bani.

Ear' buțile acelea sunt asedate acolo de un *Voda*, despre care se țice că a domnit oare-când preste *Moldova* și a locuit în *Siretîu*, și care la asunderea comorilor sale, a lasat urice, cari spun cu cea mai mare acurateață unde-î sunt comorile ascunse și cât de mare e numărul banilor, ce se afla întrînsele.

Nu mult dupa alipirea Bucovinei la Austria țice ca dând *Moldova* de uricele acestea, trimise în intelegere cu împărația noastră, o comisie sa caute pivnițele, să le destupe și să scoată omor le ascunse întrînsele.

Comisia, mergând și sosind la starea locului, deschise planurile, ce le-a fost luat cu dânsa, caută intrinsele și dând de urma pivnițelor, au pus pre mai mulți oameni ca să sape și să le destupe.

Trei zile și trei nopți de-arândul se munciră oamenii puși cu săpatul, fără să dea de pivnițe. La sfârșitul zilei a treia însă săpătorii au dat de trei uși de fier.

Multă și mare muncă au avut oamenii cu săpatul. Dar și mai mare chin au avut ei acuma cu deschiderea ușilor. În sfârșit totuși isbutiră cu mare chiură și vaia le deschide

Și când le deschise, ce să le vadă ochii? O mulțime de buți sta înșirate pe lângă pereții pivnițelor pline de aur lucitoru ca fața soarelui.

Săpătorii, cum deteră cu ochii de aurul cel stralucitoru, bucuria lor; îndată trimiseră soli în oraș să cheme comisia, care era dusă la cină, ca să vie, să numere buțile și să scoată comorile.

Dar pînă se adunară domni, din cari era alcatuita comisia aceea, la un loc, pînă se pornira și sosira, un isvor, care s'a iscat pe neașteptate, umplu tustrele pivnițele cu apă.

Săpătorii, vedând aceasta, prinseră de graba să scoate apa, și scoate apă, scoate mână, scot mai multe săptămâni de-a rândul, fără s'o mai poata gati de scos, caci pare că era lucru pocit, cu cât scoteau ei mai repede și mai bărbătesce, cu atâta și apa isvoru și creștea mai tare.

Se vede că isvorul acela de apă era blăstămul lui Vodă, caci el a strins comorile acelea și le-a ascuns

acolo, năpentru lacomia oamenilor, ci ca să aiba cu ce plat *vamile* sau *punțile* în lumea ceealaltă.

De aceea și comisia, vădând de la o vreme ca numai de geaba se muncesc oamenii cu scosul apei, puse să încue din nou ușile, să astupe gurile pivnițelor, și se întoarse apoi cu nasul în pământ și cu buzele umflate de unde a venit.

Și de-atunci și până astăzi nimene nu s'a mai încumetat a destupa pivnițele acelea și a scoate comorile, cari se află întinsele.

COROANA ÎNGROPATĂ.

Multe și mari neplăceri, neajunsuri și daune au trebuit să mai sufere Români în timpurile trecute. Și nici nu e mirare, după ce țările locuite de dinșii erau hățașul tuturor popoarelor barbare și pagâne, cari veniau din părțile răsăritului și trecând ca nisce locuste hămisite printrînsele pe ce puneau mâna pus era.

Și Români de multe ori, vedând că nu e alt chip de scăpare, luaă tot ce aveaă mai scump în spate și apucau drumul spre codru, unica lor scăpare și mântuire la vreme de mare nevoie și grea strimtoare. Ear' dacă aveaă vre-un lucru mai scump, pre care nu-'l puteaă saă se temeă să-'l ăee cu dinșii, îl îngropaă într'un loc anumit în pământ, nădăjduind că întorcându-se cu timpul înderept îl vor desgropa și întrebuința ca și mai nainte.

Insa nu numai poporul de rënd, nu numai țăraniă trebuiaă să îndure astfelu de neplăceri și neajunsuri, ci adeseori chiar și Domnitoriă lor.

Așa i s'a întemplat, după cum spun bătrâni, si unui Domnitoriă, care a locuit oare când în *Siretiu*, dar'

lespre a cărui nume nu-și mai pot aduce acum aminte. Strimtorat fiind adică într'o buna deminea,ă de catra nisce dușmanii și ne mai având destul timp când sa le lasa cu oastea inainte și sa se lupte piept la piept cu dinșii, bietul Domnitoriu vrând nevrând trebui sa-si scape viața prin fugă.

Mai nainte inasa de a apuca lumea in cap de rēul lif-elor celor rele, cari voiau sa pue mâna pe dēnsul, caută să-și ascunđa oare-unde odoarele, ce le avea, si mai cu seama *coroana domneasca*. Și în graba cea mare, ne-aflând un loc mai dosnic și mai potrivit, le aruncă in- r'o fōntâna zidita și incunjurata cu gratii de fier, care se afla in apropierea bisericeii *Sânta Treime*, acoperi apoi fōntâna cu lut și cu ce-î mai veni in mana, si dupa aceea se porni si se duse in treabă-și, caci nu mai e a imp de pierdut. Și cum s'a dus, dus a fost pâna în ziua de astăzi, caci nime n'a mai audit de atunci ca s'ar fi întors înderēpt. Și ne mai întorcēndu-se, poate că coroana lui si ađi țeace acolo, unde a aruncat'o, caci nime pana acum n'a cercat să descopere fōntâna și s'o scoata, macar ca urma fōntânei aceleia și astăzi se mai poate cunoasce si lesne ar fi de scos.

STEFAN VODĂ.

Era în vara anului 1868.

Însoțit de vr'o cații-va feciori de țe'an tineri, ves li s isteții, si de-un barbat ca la vr'o 40 de ani, m'am po'nit spre m'ntii Carpaților si, trecend prin padurile satelor *Ilisesci* si *Paltinoasa*, apoi prin targusorul *Gura-Homorului*, pe neașteptate ne treziram la *podul-Voronețului*, ce se afla în departare ca la un patrariu de oara spre apus de la *Gura-Homorului*.

Aice apoi, oprindu-ne langa acest pod, ce duce peste apa *Moldovei*, ne-am lăsat pu intel pe earbă verde sub nisce salcii, ce umbriau drumul, lângă un isvor limpede ca cristalul și rece ca gheața, care șerpuia pîntre petrele muncelului numit *Runcul lui Ochian*. Aice stătura pu, în ca să ne mai odihnim si sa ne recorim, caci rațele soarelui luciaă fierbinte și pe fetele noastre curgeau si-roațe de sudori.

La spatele noastre se înalța un sir de stanci mari, clădite de la natura una peste alta pana spre vîrful m'ncelului.

Peste drum de unde stam noi mai era înca o stâncă mare, rotundă și despărțită de celelalte. Pe stânca aceasta se afla inscripțiunii de toata mâna.

Calătorul, trecând pe lângă acest stean mare de peatra, se vede că și-a însemnat numele pe dînsul, lăsând în urmă-și o suvenir, c'a trecut și el o-dată prin acești munți cărunți, pe lângă aceste stânci urieșe, ce-și înălța crescutul până la nori.

Vedând eu aceasta peatră peste tot hioglifisată, grăbiu plin de curiositate spre dînsa ca să discifru hioglifefe, ce-mi da nisce închipuirî, că poate sunt nisce suvenirî înca de pe timpul străbunilor noștri, când adeseori trecea prin codrii aceștia în contra dușmanilor, ce curgeau ca ploaia din părțile apusene asupra Românilor din Moldova.

Dar' ce să ved?

Apropiindu-mă de această stâncă nu putui alta nemică deslega, decât nisce litere simple, nisce rume cu totul străine, de carî nu aușisem în viața mea.

Erau numele călătorilor.

Neafând eu ceea ce doriam să aflu, fără de 'ntârziare mă reintoarsei eară-și la companionii mei de lângă isvorul numit.

— Ce-ai cetit acolo, domnișorule! — mă întrebă un fecior, după ce m'am întors înapoi, — spune-ne și noaue!

— Nemică de interes! — îi respunsei eu.

— Cum se poate! . . . nemică nu spune pe peatra aceea? — mă întrebă și badea *Ion*, căci *Ion* se cheama bărbatul, care ne însoția, — mie mi se pare că totu-și

trebuie să fie ce-va a'olo, de oare-ce eu am vădut mai de multe ori nisce scobituri în acea stânca, ce se par a fi scrisoare, nu-î așa ?

— Drept că sunt semne de scrisoare acelea scobituri, dar' din cât am putut eă deslega și ceti, nu este nemică, ce ne-ar putea interesa pre noi.

— Nemică ?

— Nu ! nemică !

— Mare lucru !

— Poate vei sci, dumnia-ta, mai bine, bade Ioane, — dîse alt fecior zimbind, — Ian mergi de cetesce și ne spune și noaue ! . . .

— Ce sciți voi, gurisilor ! — urmă badea Ion ram atins de cuvintele feciorului, — eu n'am învățat la scoala, ca să știu carte și scrisoare, și e p'ea târziu de-acuma ca să mai știu, dăra vă voi povesti una, ce tocma socotiam ca va fi însemnata pe peatra aceea Voiu spune o istorie, ce am auzit'o înca de la parintele meu, Dumnedeu să-l odihneasca, căci a mu'it de mult, . . . ce s'a pet'ecut prin munții aceștia ai *Voroneșului*, pe langa aceste stanci mari, ce par ca se restoarna asupra noastră !

— Ca Dău ! dumnia-ta bade Ioane ! — dîse eu mai departe — vei fi știind multe de la moșii și strămoșii noștri, cariî cu cea mai mare placere povestiau multe de toate fiilor săi toamna pe la claci, earna pe la seșetori, la zarea focului, precum și la alte felurite adunarî și petrecerî: despre *Feti-frumoși*, despre *Pau-nașii-codrilor*, precum și despre vornicî și vetejîi cei mai vestiti, mai însemnați și mai mari ai noștri, ca un

Dragoș Vodă, ca un *Ștefan Vodă*, ca un *Petru Rareș Vodă*, și de alții, cari de multe ori au rătăcit prin munții aceștia, ce erau pe-acelea timpuri pustii din cap până'n picioare și locuiți numai de fiere selbatice.

— Vorbă să fie! și dumniă-ta, domnișorul, nu știu nemica? . . . Dumni-tale nu ți-a istorisit nime așa ce-va?

— Ba da! însă despre pietroile acestea până acuma nu-mi aduc aminte sa-mi fi spus cine-va ce-va.... Mi-ar placea, și ți-ași fi foarte mulțămitoriu, când dumniă-ta ai fi cel dintău, care mi-ar povesti istoria acestor pietre.

La acestea cuvinte, badea Ion, tușind odată bine, spre a-și da rost curat și curgătoriu cuvintelor sale, începu a istorisi.

— *Ștefan Vodă* — spuneau betrăniile — când era baiețel ténér, numai de vr'o câți-va ani, nu știu cum a venit și de unde-a venit, destul atâta ca s'a rătăcit odata prin munții aceștia ai Voroneșului.

Âmbland el mai mult timp și horhaind pe coastele și pe stâncele acestea, pe malurile Moldovei și vaile acestor munți pustii, căci pe-aceea vreme erau pe-aice numai codrii, ori unde te'nțorcea și te uita cu ochii, fără țipenie de om, și neputénd eși ténérul Ștefan pe oare unde la vr'un drum, sau cel puțin la vr'o cărarușă călcată de ființă omenească, dete într'o vreme de-o rață licurindă, de-o lumină ce lucea pintre crengile copacilor dintr'o chiliuță de lemn prin ferestuica ei cea mică.

Spre chiliuța aceea apoi înaintă Ștefan cu pași iuți și plin de vioșie, presupunénd că dacă acolo e lumină, trebuie sa fie și vr'un suflet de om.

Ajungând el, dupa cale de vr'o câteva ceasuri, cu mare greu până la chiliuța, bātu în ușă să i se deschida,

— Cine e acolo ? ! — întrebă atunci un calugar evlavios, care se afla în nuntru cufundat cu totul în rugăciunile sale, ce le aducea lui Dumneșeu fără de încetare și din adâncul inimei sale. — Cine mă împiedică în rugăciunea mea și aice în crierii munților, unde numai fierele cele selbatice locuesc ?

— Cine sa fie ! . . . eă sunt ! — răsponse ténérul Stefan plin de bucurie, că nu s'a înșelat în presupunerea sa, ci totu-și a dat de-un om pamêntean, care o să-l ferească de toate primejdiile, carora a fost până atuncea espus.

— Eă sunt ! — dise el mai departe, — un băeșel, care demult ratacesc prin acești munți pârđalnici și pustii, neaflând nicăiri nici un repaus, de și alerg în toate părșile să dau de vr'o ființă omenească, care sa me scoată la lume, . . . să mă scoata acolo unde sunt oamenii. . . Și-acuma, se vede că numai Dumneșeu m'a îndreptat și m'a arătat chiliuța aceasta, în care ved că luceșce o rașă de lumină prin ferestuica ei cea mică . . . Veni la tine, ori cine vei fi, să-mi dai sălaș, eaci e destul de când rătăcesc și tremură inima în mine atât de slabăciune și de foame, cât și de frica cea mare ce-o am, de când rătăcesc prin acești munți fioroși.

— Mai așteaptă puținel, până ce mi-oău mântui deșis rugăciunile, și-apoi te-oău primi ! — răsponse atunci *Săhastrul*, căci călugărul acela era un Săhastru, un pusnic, ce se fereșce de oameni și trăeșce în rugăciuni și post departe de lumea cea rea și stricata.

Stefan ne mai putând sta pe picioare de ostenit ce era, se puse jos lângă ușa chilioței și așteptă cu nerăbdare, până ce i s'a deschide.

Sfârșindu-și Săbăstrul rugăciunile deschise ușa chilioței și duse eară-și :

— Vino copile! . . . vino să te ved . . . Întra în chilioța mea! . . .

Stefan intră în nuntru.

În chilioță se afla o masuță de lemn, pe masuța o lumină și-o carte, din care cetia Săbăstrul sfintele rugăciuni.

Aceea era lumina, ce-a fost zarit'o Stefan din depărtare printre crengile copacilor.

— Eac' aice ai repaus! duse Săbăstrul, dupa ce ténărul Stefan intră în nuntru. Și fără de-al mai întreba de unde-î, al cui e și cum de-a ratăcit prin acești munți, ci numai uitându-se la el din cap și până'n picioare și cunoscându-l de-un haet bun și detreaba, îi duse mai departe :

— Ce nă-a lipsi Dumnedeu nă-a împlini . . . Eū îți voiu fi ție ca un parinte și tu îmi veî fi mie ca un fiū al meu. Tu veî sta de-acuma aice cu mine, pâna ce veî cresce mai mare, saū pâna ce un om pământean va răfaci ca și tine pe aicea, caruța sa te încredințez ca să te scoată la țară, caci eū nicî când nu am datină să ies din aceste păduri Eū nemică de lucru nu ți-oîū da ție, fară numai ca să-mî faci de mâncare de ameață-đi și să grijescî chilioța aceasta, eară celalalt timp le-î pe-

trece și tu în rugăciune ca și mine, sau spre alte lucruri trebuincioase, dar' religioase.

— Așa ai cuvântat, parinte sfinte! așa să fie! . . . eu așa voi face! — răspuse ténérul Ștefan.

Ștefan a și făcut toate, după cum îi dăduse evlaviosul Sahastru.

În toată dimineața se scula de-odată cu soarele și grăjia frumos chiliuța.

Când sosia a meașădu ospéțului era gata pus pe masa. Tot celalalt timp îl petrecea și el în rugăciune ca și în grăjitorul său.

Sahastrul însă în toată ziua desdimineața se ducea în chiliuța și nu venia până la ameașă-dă. De la ameașă-dă nu venia eara-să până ce nu înopăta.

Unde mergea el și ce făcea, nu era cunoscut ténérului Ștefan . . . Aceasta era un secret pentru dînsul.

De la o vreme însă pică Ștefan pe gânduri și se'n treba: oare unde să meașă Sahastrul în toată ziua, fără ca să vină până la ameașă-dă și de la ameașă-dă până ce înopătează, nespunându-i nimică . . . Ce face el în aceea vreme? se'n treba Ștefan totdeauna, de câte oră rămânea singur în chiliuța.

Și așa gândind și întrebându-se îi veni odată în minte, când avea Sahastrul să se ducă de la chiliuță, să meargă și el pe urma lui.

El se porni și mergînd o bucată de loc prin pădure, dete de un schițor sapat într'o peatra, unde, uitându-se prin borta cheii de la ușa schițorului, care era închis, vedu doi însi închinându-se.

Era Sahastrul și-un ânger.

După ce a observat Stefan aceasta, pe loc se întoarse îndărapt la chiliuță . . . Griji chiliuța ca și mai înainte... Ospetul era gata numai să vie Săhastrul. Însă el acuma nu puse pe măsuta cea mică, ca mai 'nainte, numai o lingură, cu care îndătina Săhastrul totdeauna să mănânce, ci doue, socotind că va veni și celalalt închinătorul al lui Dumnezeu.

Dar nu! . . . Ângerul n'a venit . . . El a ramas acolo în schitișor . . . numai Săhastrul singur a venit a casă...

Întorcându-se Sahastrul și vedând doae linguri pe masuță dîse :

— Stefane! de când ești tu la mine, aceasta nu mi-ai facu'to, și cum de-ai cutezat acuma să mi-o faci? . . . Cum de-ai pus tu doae linguri pe măsuta? . . .

— Apoi dă! — response Stefan smerit — eă am mers pe urma Sfinției-tale, părinte, și vedând pe doi inși închinându-vă în schitișorul, care mie până acuma îmi era necunoscut, am socotit că, . . . da! . . . ce să-ți spun? . . . am socotit că va veni și soful de rugăciuni al Sfinției-tale, și de-aceea mi-am propus să pun doae lingurițe pe masă: una pentru Sfinția-ta și una pentru dînsul.

Sahastrul, auđind aceasta, se uita cu agerii săi ochi lung asupra lui Stefan și-apoi dîse :

— Băete! făptura ta, căutăturile tale, istețimea și îndrasneala ta arată cum că tu nu ești din oameni proști și singur încă n'ai să fii om prost, ci ai să fii un om foarte mare și 'nsemnat, . . . un veteaz . . . Da! . . . un

veteaz! . . . Du-te deci dăra de la mine! . . . nu petre-
 timpul inzadar în acești munți pustii . . . Du-te! caci
 tu ai acuma destulă minte și noroc, cari să te poarte.
 Eu te binecuvintez, și tu vei fi în scurtă vreme un ve-
 teaz foarte mare; . . . vei fi *Voda* preste aceasta țară,
 și-atunci multe litte rele vei birui, mulți pagâni și ca-
 căni și s'or închina ție în viața ta. De aceea eaca-ți spun
 acuma, și-ți însemneaza cuvintele mele: totdeauna să
 cinstesci pre Dumnezeu, totdeauna să-ți înalți lauda de
 mărire, și ori ce lucru vei începe, fie ne'nsemnat sau
 mare, totdeauna să-l începi cu gândul la Dumnezeu,
 caci . . . numai cu ajutorul prea bunului și puternicului
 Dumnezeu vei aduce ori ce lucru la un capăt bun. Și
 când ți-a fi ție mai greu în lume, când vei fi mai su-
 părat și mai năcajit, atunci să-ți aduci aminte de cuvîn-
 tele mele și să faci aceea ce-ți spun eu acuma. Și tot-
 deauna, de câte ori vei purta resboiu cu dușmanii țeri
 noastre și-a Românilor, frații noștri, — cu pagânii cei
 ne'mpacați, cari resboaie totdeauna le vei câștiga, tu
 totdeauna să faci câte o mănăstire sau o biserică spre
 lauda și mărirea lui Dumnezeu, de la care vei primi
 ajutorul, puterea și virtutea vetejască, — și întru cinstea
 Sfinților, căci numai așa ți-ți ajunge scopul și ținta cea
 dorită de tine și de poporul, ce le-ai avea sub condu-
 cerea și scutul tău.

Ține bine minte ca, după ce vei ajunge pe tronul
 Moldovei, după ce te vor alege Românii Domnitoriu și
 stapânitoriu preste aceasta țară, să faci și aice, în munții

aceștia o mănăstire spre vecinica aducere aminte ca ai ratacit odata prin acești munți și ai fost scutit de mine!

— Sunt ascultătoriu la toate, Sfințite parinte! — răspuse ténérul Stefan, dupa ce sfârși Sahastrul.

Voși împlini — urmă el mai departe — ca o sfânta datorință toate celea, ce mi le spuși Sfinția-ta asta-điși mă sfatuescși ca sa le fac, numai daca prea bunul Dumneđeu mī-ar ajuta sa fiu aceea, ce-mi prorocescși că voșu fi . . .

După aceste cuvinte a sărutat mâna Sahastrului, și luandu-și remas bun de la dînsul, s'a departat eară-și pe lângă aceste stânci urieșe, prin acești munți pustiu, cacși trebue sa sciți, ca pe atuncea munții aceștia, dupa cum v'am mai spus, nu erau, ca acuma, împoporatși, ci sêlbaticși, că cu mare greu puteai strabate printrînșii.

În cotro a mers și ce s'a facut, dupa ce a parasit Stefan pre Sahastru, nu se scie până în điuva de astă-đi . . .

— Cum așa? . . . n'a dat de vr'o ființa omeneasca, care să-l scoata din acești foști odata codrii cu sehelbi dese, cu mult mai dese de cum sunt acuma? — întrebat eu pe badea Ion, care mi s'a parut că voesce să curme aice istoria sa.

— Ascultă mai departe! — urmă el eara-și — nu că s'ar fi pierdut, ci numai nu se scie cum și prin cine a eșit la șes, la țară între oameni; . . . și alta nu sescie, decât ca a eșit de-odata pe neașteptate o saimă în țara cum că Moldoveniș, adica Româniș din Moldova și Bucovina, cacși pe-acele vremi amêndoaue aceste țeri făceaă una și se numiau amêndoaue *Moldova*, — adică l-au ales pre Stefan de Domnitoriu, saă cum se mai đice

Voda peste toata țara, și de a oalea înainte, Stefan al meu a fost om, nu ceva !

El era voinic în toate și la toate.

Trăgea cu arcul, că nu era altul să se măsura cu dînsul . . . Se lupta cu toate litfele cele rele, cu *capcâni*, cu *Turci*, cu *Tatarî*, cu *Ungurî*, cu *Leși*, cu toata legea, și pre toți îi învingea, caci era voinic și meșter în batalie.

Era un veteaz mare, un Nasdravan, nu alta.

Eaca cuvintele Sahastrului împlinite !

— Și așa se sfârșesce istoria aceasta ?

Ba nu ! . . . mai este încă ! . . . asteapta numai ! . . .

Bătrânii bătrânilor noștri istorisau, cum ca Stefan, dupa ce s'a facut *Voda* preste toata țara Moldovei, de multe ori âmbლა pe aici ca Paunașii-codrilor, trecend din *Suceava* în sus catra *Ardeal*, sa mai depărteze si sa mai sferme din cei dușmanî, și-apoi eara se 'nturna înderăpt, caci nu-i păsa de nime.

Țeu ! nu-i pasa de nime, caci era Năsdraivanul Nasdravanilor.

O dată din întemplare in sa fu strimtorit din toate parțile. Toți împărașii și craii de prin prejur s'au fost legat de capul lui, ca scaul de oaie, încât că cu mica sa oștire îi era cu neputința sa-și apere țara de dușmanî.

Ce sa faca acuma Stefan ? . . . Cum sa scape de dinșii ? . . . Și așa cufundat în cugetele sale, își aduce de-odată aminte de Sahastru și de cuvintele lui . . . Decî fără multa socoteală și 'ntârziere lasă el atunci toate de-o parte si alergă eara-și aice în muntii aceștia.

Se dice însă că venind el de-a doua oară, n'a aflat pe Sahastru aici, într'acești munți, ci în munții *Homorului*, chiar acolo unde se află asta-și *Monastirea Homorului*.

Era o noapte viforoasă și întunecoasă aceea, când trecu Stefan cu pușini ostași prin munții Homorului și dete eară-și cu ochii de-o rada licurinda de lumina într'o chiliuța.

El merse acolo și batu la ușa să-și deschida.

Sahastrul, care tocma atunci era cufundat cu totul în rugăciunile, ce le aducea lui Dumnezeu fara de 'ncetare și din adâncul inimei pentru scaparea țării, pre care o ame înțau dușmanii cu perire, respunse lui Stefan Voda :

— Aibi bunătate și așteapta puțințel pâna ce mi-oîu mântui de ție rugăciunile, și-apoi te voiu lasa sa intri.

După vr'o câte-va minute se deschise ușa chiliuței și Stefan Vodă intră c'o față trista, pe care era respicata grija inimei sale pentru primejdia cea mare, în care se afla țara.

Sahastrul primi pre Domnitoriu cu tot ce avea în saca-și chiliuța, apoi îl întrebă cum mai stau trebile țării.

Stefan îi respunse :

— Cuviosule parinte ! acum odata aū venit lucrurile pâna la atâta, cât nu pot avea nici o nadejde de-am putea scapa și mântui pre iubita-mă țara de cotropirea oardelor barbare !

Sahastrul și-ațintesce așeriș sêi ochi asupra lui Voda, și c'un ton apasat cam hanuitoriu, dar' plin de încredere și însuflatoriu de curagiu, ție lui Stefan Voda

— Înălțate Doamne! se poate ca inima cea de leu a unui Stefan Voda să vie la nisce simțeminte așa de nevrednice de dinsa? Se poate ca Măria-ta să aibă așa de puțină încredere în Dumneșeu de puterilor? Crede cuvintelor mele, — nu uita ce ți-am spus încă când te-ai despărțit de mine . . . scii când erați mic? că veți fi un veteaz mare și nime nu te-a învinge, — că aparătoarea mâna atotputernica a lui Dumneșeu încă nu s'a despărțat de Moldova și o va mântui chiar prin vetejia Măriei-tale, dacă veți face numai juruință tare înaintea acestui altarău sfințit, că după ce-i învinge pre dușman, și-i veți alunga, și ni veți mântui țara de păgâni, veți face pe locul acesta o mănăstire în cinstea *Sântului George*. Pe lângă aceasta dacă veți face juruință totdeauna înaintea unui rășboiu îngrozitorău, că după sfirșirea acelu rășboiu cu bine veți face eară-și câte-o mănăstire sfântă!

Stefan facu juruință cu toată inima . . . Se departă apoi mângălat și începu a da rășboiu, curățind țara de toți dușmanii, eară după aceasta, având pace, a făcut *Mănăstirea Homorului*.

Și nu numai această mănăstire, ci el a făcut mai mult de 24 mănăstiri. Chiar și'n satul *Voroneț*, — vedeți voi satul Voroneț? . . . eata-l colo pe valea cea despre meadă-đi, între cei trei munți: *Ipati*, *Brusturosul* și *Secatura*, — acolo încă a făcut o mănăstire spre vecinica aducere aminte, cum că s'a pierdut odată pe aceea vale, când a fost mic, împlinind cuvintele Săhastrului.

Colo! unde va fi fost schișorăul Săhastrului, acolo se afla și astă-đi o mănăstire vechie zidita de Stefan Voda

cel bun și mare. Și clopotele acestei biserici până și asta-ți, tragendu-se, sună: „*Ștefan Voda ne-au făcut!*”

Eaca, dragilor mei! — încheiă badea Ion, — istoria despre care socotii eu ca va fi macar ciș-ce-va însemnat pe stanul cel de peatra! . . .

Sfâșind badea Ion de spus tradițiunea aceasta, pre care cu toții am ascultat'o cu cea mai mare bagare de sama, ne radicaram de jos și mai aruncând înca o privire asupra încunjurimei unde staturăm, ne-am pornit mai departe în drumul nostru . . .

STEFAN VODĂ ȘI UNGURIÎ.

Ți se spune că Ștefan Vodă era, după cum am auzit istorisindu-se din moși-strămoși, omul cel mai înțelept, mai isteț, mai vestit și mai tare dintre toți împărații și craii de pe vremea lui.

În viața sa se fi luptat el cu multe litfe rele, cu mulți căpcâni, cu multe felțuri de limbă păgâne, cu multe popoare străine, cari intrau în țara și cutierau șesurile și câmpiile cele întinse și mânoase ale Moldovei tocma ca niște lupi hămisiți. El s'a luptat cu *Tatarî*, *Căzaci*, *Unguri*, *Turci*, *Leși* și cu câți alții, dară pe toți îi bătea, pe toți îi biruța, căci nime nu era așa de priceput și ajuns la cap ca dinsul, nime nu scia ca dinsul rânduieala răsboiului.

Odată învinsese el pe toți dușmanii săi, dându-le frică ca să nu-l năcăjească mai mult, ci să-i deie bună pace, dacă li-i de lumea aceasta și li-i dragă viața.

Și în adevăr! . . . o bucată de vreme nu-l năcăjise nime nici dintr'o parte, și nici un dușman nu se sculă asupra sa, ci-i dădură toți buna pace, temându-și coșii,

și ferindu-se de el, ca să nu-î căptușească unde-va și sa-î sfarme cu totul; căci . . . să te fereasca ceriul! . . . Ștefan Vodă, când se întărita, era mânia lui Dumnezeu . . . era mai rău și de cât un leu . . . scii, colea, când îl stirnesci din culcușul său și-l zidăresci . . . bătea și taia în dușmanii ca în curechii necruțând pre nime, de-ar fi fost măcar orî și cine . . . să fi fost chiar și frate-său, numai să fi știut că-î dușman.

În acest timp de pace sta Ștefan pe lângă curtea sa cea strălucită și măreață din Suceava, orânduind cele trebuincioase în țara, grijind de supușii săi, ca să le meargă bine și să fie fericiți și îndestulați atât în timpul domniei, cât și după moartea lui; eară în zile de sërba-toare petrecea cu curtenii și sfetnicii săi, eșia, când erau serile sänine, frumoase și călduroase, în grădina de pe lângă curtea domnească, și acolo se preumbla cuge-tând ne'nterupt la cele viitoare și la binele țerei.

Dar' eată! . . . tocma când se socotia el a fi mai liniscit, tocma când gândia, că n'o să se mai lupte cu nime, ci va rămănea o bucată de vreme în pace, tocma atunci îi sosese o veste la Suceava că *Ungurii* se sculară eară asupra Moldovenilor și voiră să între cu toată oastea lor în Moldova, ca să-l bată și să-l depue pre Ștefan, și în locul lui să rădice pre un alt Domnitoriu în scaunul Suceviî.

Aceasta scire nu-î prea plăcu lui Ștefan. Dar' fiind că n'avea în cotro, trebuia să se pregateasca cât mai de grabă de răsboi și să plece el mai ântăi înaintea dușmanilor, până a nu putea apuca aceștia sa între în țara lui.

De aceea chemă el la sine îndată pre toți sfetnicii săi și pre toți căpitanii de oaste și se sfătuiește cu dinșii, ce să facă și cum să înceapă, că doară vor putea învinge ca și mai înainte pre dușmani.

Sosind cei chemați puse îndată la cale, ca să se adune toți feciorii cei mai voinici de prin țara la Suceava și de-acolea să plece cu toții cât mai de grabă în prajma Ungurilor.

Ceea ce se sfătuiește ei, se și făcuse

Pâna în câte-va zile oamănime mare de ostași era adunată în Suceava.

Feciorii cei mai voinici, mai iscușiți și mai isteți eșira întru ajutoriu.

Care de care se îndesa mai înainte . . . care de care voia să ajungă mai aproape de Domnul lor Stefan, ca la cel mai bun, mai scump și mai iubit parinte, și apoi să plece alături cu acesta la războiu și să dea față cu Ungurii, ce cutezau să lățească faima, că vor să intre în țara Moldovei și să le răpească averile, precum o făcuse ei mai de multe ori.

Pe timpul acela erau feciorii voinici și inimoși, nu ca feciorii din zilele noastre, cari, când aud de vre o batalie, socot că pică ceriul pe dinșii.

Atunci, când aușiau că Turcii, ori Tătarii, ori Ungurii, ori alți păgâni și dușmani, au intrat în țară și voiesc să o prade, hei! să-i fi vădut numai, cum apucau secure, coasa, furcă de fier, sau ori și ce le venia în mâna, și cât ai bate în palme erau pe drum, gata de a da pieptul cu ori și cine și așa pune chiar și viața pentru

țara și legea lor . . . căci pe atunci mergea treaba altfel! . . . Românul de pe timpul acela nu se lăsa, ca acuma, calcat în picioare de orî ce venetic-ticăit și flămând și de câți prizarîți și bătuiți de Dumneșeș, ci spunea dușmanului o dată și pentru totdeauna, să nu-și facă delucru cu dînsul, dacă nu i voia să audă cîntîndu-î la urechîe cucoșii din ceriș și dacă li-î voia să mai vadă sfîntul soare.

Așa erau Româniî de pe-acelea vremi!

Și cum spuseî toată oastea era adunată în Suceava, gata de ducă, numai una încă-î mai lipsia lui Ștefan Voda, și apoi avea să se pornească în prijma Ungurilor!

Însă nime nu scia, ce e pricina, că Ștefan tot trăgăneaza cu pornirea, și nu se mai aruncă o-dată pe calul sêu cel sprinten ca șoimul . . . să se pue în fruntea voinicilor adunați și apoi să plece.

Ștefan încă nu spusese nimêrui, cum că el n'are banș de ajuns de chîeltueală pentru oastea sa, ci sta dus pe-gînduri: ce să facă? . . . de unde să mai scoată atîția bani? . . . și căci visteria țerii se deșertase mai nainte, cînd avu de-a se lupta în aniî trecuți cu câți și mai câlș crai și împêrați . . . de la cine să împrumute el atîta amar de bani, ca să-î ajungă pentru întreaga sa oaste pe timpul cât ar fi să fișe lupta?

În urmă totu-și se înduplică și spuse sfetnicilor sêi pricina de ce trăgăuează atîta și nu se mai porneșce.

Aceștia, aușînd pricina, îndată mare deteră de scîre în tot orașul, că doară s'ar putea afla oare cine, să-l împrumute. Dar' nu se afla în tot orașul nici un suflet.

de creștin, nici un boeriu, care să fi avut o suma așa de mare de bani.

Vedând aceasta Stefan se cam supără . . . și nu ca doara lui i-ar fi trebuit bani . . . dar' mai mult pentru oastea sa, pre care o iubea ca ochii din cap.

În aceste împrejurări dureroase, cata! că i se înfașează un fecior voinic, îndrăsnețu și binecrescut . . . Acesta, cum ajunsese de naintea lui Stefan, dișe :

— Măria Ta! după cum înțelesei, te îngrijesci de bani, că n'ai avea cu ce să ne susții pre noi în resboiu? . . . N'avea nici o grijă, căci doară oameni suntem noi, nu nemică! . . . scim noi cum să ne îngrijim și sa ne agonisim cele trebuincioase . . . Dară dacă Măria-ta ai numai decât lipsă de bani, apoi . . . ce mai atâta vorba? . . . ce trebuie să mai stai atâta pe gânduri, ca și când ar peri lumea de dorul banilor, . . . să mergem pe la noi prin sat, prin *Drăgoesci*, căci pârcălabul nostru e putred de avut, . . . el te va împrumuta, cu câți bani vei voi, . . . și chiar și cu mai mulți de câți îți trebuie! . . . sa ne grăbim, căci Ungurii ne așteaptă ca earba de leac, eac' așa: cu sufletul în palmă și cu inima în dinți! . . .

Stefan, auzind aceste cuvinte din gura îndrăsnețului fecior, ce sta față în față cu dînsul, zimbi mai întâiu a ride, eară mai pe urmă, întrebându-l pre acesta, ori de întru adevăr are pârcălabul din *Drăgoesci* atâta avere, ca să poată fi în stare de ai împrumuta atâția bani, câți îi trebuie lui, și răspundându-și acesta ca pârcălabul lor e în stare cu banii sei sa susțină toata oastea moldove-

neasca chiar și un an întreg, porunci îndată, ca să re-sune din buciim marșul de pornire.

Abia a scăpat acest cuvânt din gură, și toată oastea era în picioare.

Stefan, luându-și remas bun dela Doamna sa și dela copii, se aruncă pe calul seǔ cel sprinten ca rîndunica și porni înainte.

Toți căpitaniǔ făcură asemenea.

Și colea când era soarele trecut de prânđul cel mare, un roǔ de feciori mergea după Stefan în tocma ca și albinele, când ies dintr'un ștǔubeǔ și se duc după matcă, în cotro le duce aceasta.

Stefan Vodă, eșind cu oastea sa din Suceava pe la satul *Arenǔ*, care locse numesce astă-dǔ *Podul-Arenilor*, își îndreptă pașii seǔ drept cătră satul *Drăgoescǔ*, care va fi într'o depărtare ca la vr'o trei mile și jumătate, de nu și mai bine, spre apus dela Suceava.

Nu pot spune cu chiteală, cam pe unde va fi mers Stefan Vodă cu oastea sa, după ce a eșit din Suceava, țăci sunt foarte mulți ani de-atunci și cu anevoe e de a sci caile de pe acea vreme, dar' duple cum se poate presupune, el a trebuit să treacă mai ântâǔ prin țarinele, ce se {numesc astăđi *Tinoasa* și *Frumoasa*, apoi prin satul *Litenǔ*, saǔ între acesta și satul *Zaharescǔ*, ca așa sa ajungă mai lesne și mai de grabă la *Drăgoescǔ*, fiind că pe aici e calea cea mai dreaptă și mai scurtă.

Pe unde a mers, pe unde n'a mers, puțin ne pasă, — destul că, când era soarele cruce-amiađi, oastea s'afla lângă *Drăgoescǔ*, ear' Stefan și cu căți-va dintre căpitaniǔ

seî abătura pe la pârcalabul *Dragoïu*, ale carui curți se aflău pe-atunci alătura cu partea despre resărit a satului de astăzi, tocma pe locul, care acuma se numesce *Mitoc*, unde până și în ziua de astăzi se mai pot vedea remășițele de petrii și cărămiđi ale acelei curți stravechi, precum și urma temeliilor și un pěr uring, martori adevărați ai timpurilor acelora.

Drăgoïu, cum înțelese de Stefan, că vine la dînsul, de-auna îi eși înainte și-l pofti în curte.

Acesta, intrând în curțile boerului, mult se miră, când vėdu, cu ce felu de frumsețe și scumpete sunt împodobite încăperile acestora, precum și de avuțiile ce se aflău în dinsele, și ear' după ce âmblă pușintel în colo și în coace prin curte, ăise lui Drăgoïu :

— Am înțeles de la nisce oameni, cum că Dumnă-ta săi fi foarte avut, că ai avea o mulțime de avere și o comoară de bani; decî fiind că eũ tocma acuma trebuie sa plec la bătae în prijma Ungurilor, ce vreaũ să vie eara asupra noastră, și neavėnd bani de ajuns pe drum și la rėsboiũ pentru toată oastea, de aceea fii bun și-mi împrumută o pătrare de galbeni, până ce m'oiũ întoarce înderept și atuncea îi voiũ întoarce-o cu mulțamita.

Fiind Drăgoïu, precum am mai spus, un boerũ foarte avut, avėnd foate bunătățile lumii pe lângă curtea sa, precum și o mierță de galbină bine strînși, nu se codi mult, ci-ũ împrumută pătrarea cerută, mai cu samă fiind că prea bine scia, cine-ũ Stefan, și ce plătesce .

După ce-ũ-a împrumutat Drăgoïu pătrarea cea de galbină, Stefan nu stătu mult la vorbă cu dînsul, ci ándată

eși din curțile acestuia și se porni cu oastea sa mai departe în sus spre apus, trecând prin pădurea Dragoescilor și a *Corlășii*, pe la satul *Capul codrului* său, după cum se numia mai înainte, *Bucuresci*, apoi prin târgușorul *Gura Homorului*, și colea când înserase bine, ajunsese nu departe de locul, unde se află acuma mănăstirea și satul *Voroneș*.

Ajungând acolo se întâlni, din întâmplare, c'un om. Stefan, cum îl vădu, îl și întrebă, orî de nu se află unde-va în apropiere vr'un sătișor sau măcar nisce case, unde ar putea trage cu oastea sa peste noapte . . . și de n'ar căpăta ceva și de mâncare, fiind că-î cam flămînd.

Omul întreat îi respuse :

— Nu departe de-aice . . . colo între cei doi munți înalți, pe valea *Voroneșului* se află vr'o câte-va bordeieșe, dar' nu cred că te-î putea folosi ce-va cu locuitorii acestora, de oare ce ei sunt nisce oameni, cum a dat *Dumnedeu*. . . nevoieși și sermanî ca vai de dînșii ! . . .

— Nu strică nemică, fétul meu ! — țise Stefan necunoscutului om, — îndrepta-li-se-va și starea lor pe încetul cu voia lui *Dumnedeu* și eu ajutorîul nostru, numai de-am fi sănătoși ! — și țicînd aceste cuvinte se porni îndată spre locul arătat.

Ajungând el în *Valea Voroneșului* dete din întâmplare mai întăfu cu ochii de o chiliuță, care era aședată sub poalele unui munte înalt și stîncos într'o sehelbe deasă și întunecoasă, împănată din toate părțile cu molii, pilipini, brădanî și făganî.

Cum ajunsese el lînga chiliu, a aceasta se opri puțintel

de naintea ei socotind că va fi bordeieşul vre unui bîet om sêrman, dupre cum îi spuse mai nainte necunoscutul, și apoi trăgînd cu urechiă, să veadă, orî de nu este cine-va în nuntru, bātu în ușiță.

Un glas răgușit din nuntru îi dîse :

— Cine e acolo?... De ești om pămîntean intră ! eara de ești hulă de pădure, intră mai afund în pădure!...

— Om pămîntean sunt ! . . . Numele meu e Stefan . . . Domnitoriul acestei țeri ! — rîspunse Stefan, uîmit de întrebarea ce-o aușise.

— Dacă ești tu Stefan, Domnitoriul acestei țeri, apoi poftim de intră în nuntru ! . . .

Stefan Vodă, deschidînd ușița și intrînd în nuntrul chiliuței, mirarea lui n'a fost mică, cînd vîdu înaintea sa pre un Săhastru bîtrîn, bîtrîn, gârbov, cu barbă albă și lungă până din jos de brău, stînd de naintea unei mescioare și dîcînd rugăciuni dintr'o carte mare, cu foile pe jumătate rupte și cu pîreții roși de cari, un semn cum ca era foarte veche cartea aceea și mult în-trebuințată.

Săhastrul întorcîndu-și fața spre Stefan îi dîse :

— Șeđi ! dacă ai venit la mine, și mai îngădue o leaca, pâna ce mi-oiu mîntui de dîs rugăciunile, și-apoi mi-î spune, ce vînt te-aduse prin aceste locuri pustii pâna la chiliuța mea !

Stefan se puse pe-un bolohan de peatră, ce era în loc de scaunaș, și așteptă.

Nu mult după aceasta, după ce sfârși Săhastrul de dîs rugăciunile, începu Stefan ai povesti toate împrejurările

sale, ce vânt îl aduse prin codrii aceștia și unde are sa se ducă.

Săhastrul îl ascultă cu luare aminte și din când în când clătina din cap, își neteșea barba și nisce cuvinte ne'nțelese eșiau din gura lui.

În urmă îi spuse Stefan între altele și aceea, cum că-i cam flămând, și l-ar pofti să fie așa de bun, și să-i dea ce-va de mâncare.

Săhastrul începu a se ruga de iertare, spuindu-i, cum ca el nu are atâtea bucate, cu câte sa-l poată primi ca pre un Domnitoriu. Îi țise că el are numai un *pastrav* proaspăt și alta nemică.

Stefan îi respunse la aceasta, că se află pe lângă ai sei și o bucată de carne anume pentru dînsul, să facă decî dară bine și să fearbă păstrăvul și carnea, și acestea vor fi de ajuns de-o cină pentru amîndoi.

Săhastrul îi țise atunci, că el are numai o unică oală în toată chiliuța sa, în care fierbe câte ună alta... dar' numai bucate de post, și nu scie cum va fierbe pescele cu carnea.

— De-odată și la un loc nu se poate,—urmă el—caci eū nu îndătinez nici cînd să mînînc de fruct!... Pe rînd ear' nu se poate, cîci atunci mi se va înfrupta oala și-apoi mă voū înfrupta și eū, decî spune-mî: ce să facem?... cum sa fierbem noi carnea și pescele de-odată? . . .

Stefan se uîtă la dînsul și strînse din umere.

În urmă, vedînd Săhastrul, că nu e în alt chip de făcut, puse păstrăvul să fearbă cu carnea la un loc în oală, ear' după ce fierbse acestea de-ajuns, țise cătră Stefan :

— Ce să facem acuma?... eū îi-am spus maî nainte,

că carne nu mânânc, . . . pescele s'a înfruptat, . . . decî ce voiu mânca eû, ca să fim amêndoi sătui și eu tot să nu mă înfrupt ! . . .

— Sciû eû ! ce vei face, sfințite părinte ! — respunse Stefan, uitându-se eară la dînsul și făcênd din umere.

Săhastrul fî țise atunci :

— Ei lasă ! — dacă nu sciî Măria-Ta, apoi sciû eu ce voiû începe și ce voiû face ! — Și cu aceste cuvinte scoase păstrăvul din oală, fî deslipi toată carnea de pe ciolane, o puse într'o strachină cu apă proaspătă, limpede ca lacrima și rece ca ghiața, puse toate ciolănelele păstrăvului în aceasta și țise :

— Dacă suntem noi buni și plăcuți înaintea lui Dumnezeu, și va voi el, ca să mânânc eû carnea păstrăvului acestuia, atunci se va face dîn ciolănelele lui alt păstrăv ! — Și cum țise aceste cuvinte luă o carte la mîna, începu a ceti nisce rugăcîuni dîntrînsa asupra strachinei și binecuvêntându-o vêdu, . . . minunea minunelor ! că păstrăvul începe eară a se mișca și a înnota pînă în apa ca și mai nainte, când îl prinsese în Valea-Voronețului.

Atunci cunoscênd ei, cum că amîndoi sunt buni și plăcuți înaintea lui Dumnezeu, și că cu puterea acestuia se prefăcură ciolănele eară în pesce, se puseră amêndoi lângă mescloară și începură a cina împreună din pescele și carnea ce fierbese.

* * *

Stefan Vodă a fost pe vremea sa un om foarte vestit și lăudat de toată lumea. El s'a bătut cu douêzeci și

patru de crai cu împărați la un loc și pre toți i-a învins. Orî și cine s'ar fi sculat asupra lui, de-ar fi fost macar orî și care împărat, cât de mare și de tare, Stefan Voda cu Românii sei, c'o mână de oameni, cu feciorî tinerî, isteți și veseli, dar' verđi că stejerii codrilor aleși, iuți ca focul și tari ca nisce smei nu se da biruit de nime odată cu capul.

Orî și cine se încumeta și se scula asupra lui, el îl învingea și îl făcea să-i poarte frica un timp mai îndelungat, căci el era omul lui Dumnezeu, smerit, îndurătoriu, cu dreptate, și toldeauna, de câte orî avea sa poarte reshoiul cu vre un dușman, nu se pornia de-acasă până ce nu însura doueđeci și patru de feciorî și mărita doueđeci și patru de fete, dându-le tuturor averi și făcendu-i pre toți gospodari.

Afară de aceasta nu se pornia el niciodată la reshoiu, pâna ce nu alegea mai nainte un loc oare unde de monastire, ca, întorcându-se dela reshoiul ca biruitoriu și deplin sănătos, să zidească monastire pe locul acela.

Așa făcu el și acuma.

El voi să zidească și pe locul acesta o mănăstire, atât spre aducerea aminte de întâlnirea și petrecerea sa cu Săhastrul, cât și pentru aceea ca Dumnezeu să-i stee mână de ajutoriu spre a putea birui pre dușmanii sei, ce-i amenințau țara și voia să-l depue din scaunul domnesc.

Deci cum s'a sculat el dela masă a întrebat pre Săhastru, orî de nu se afla vre un zidarîu pe-acolo, adică prin ținutul Voronețului, care s'ar apucași ar fi în stare să zidească o mănăstire.

Sahastrul nu sciù, ce să-î respunda, pentru că el rar când se întâlnea cu oameni.

Stefan însă dete îndată porunca la nisce ostași ai seî, ca sa caute ei prin văile acestea, doară vor putea afla precine-va, care să se apuce de zidirea monastirii.

Căutând ostașii trimiși în colo și în coace deteră în urmă peste un *Zapriu*. Acesta, fiind adus înaintea lui Stefan, se apucă, că el va zidi mănăstirea, și în scurtă vreme va fi și gata. Stefan Vodă îi dete atunci zapciului ce-va bani, spuindu-î ca să înceapa a zidi cât mai de grabă și chiar pe locul acela, unde se afla chiliuța Sahastrului, își luă apoi rămas bun de la dinsul și de la Sahastru, se întoarce la oastea sa, care peste noapte rămase pe locul, ce se chiamă astăzi *Gura Voronețului*, și colea pe la prânzișor se porni mai departe în prijma Ungurilor.

Cum ajunse și cum dete fața cu Ungurii, o lupta mare și crâncenă se încinsă între aceștia și între oastea lui Stefan. Și Ungurii socotiau în mintea lor, că ca ei nu e nime mai tare, că nime nu e în stare sa-î învingă, ci că ei vor fi biruitori. Dar' amarnic se înșelără, căci sa-l fi văduț numai pre Stefan Vodă, ce făcu cu dinșii . . . Se puse adică cu sabia scoasă în fruntea feciorilor seî și când se repeziră cu toții asupra Ungurilor, și se părea, că au dat un cărd de lupi într'o stână de oi, așa fugiau Ungurii în toate părțile mâncând pământul . . . Săgețile, busduganele, lăncele și săbiile Românilor îi mântuiau de ȳle și nu le da nici măcar atâta timp, cât să se răsufle.

Amare și dureroase erau strigătele Ungurilor, și vè-

șednd că nu e bine cu dinșii, căutaă să fugă în cotro i-or
duce ochii și picioarele; dar' cine scăpa cu fuga într'o
parte, în ceealalta parte închina steagul . . .

Și așa învinse Stefan pre aprigiă sēi dușmanī, bătēn-
du-ī de la roate și tăind în ei ca în curecbiū și trimi-
țēnd pre cea mai mare parte dintre dinșii pe ceealaltă
lume, unde-ī așteptaă părinții și alți frați de ai lor, pre
carī de bună samă îi trimisese Stefan mai nainte în colo,
în alte bătălii ce purtase cu dinșii.

Și așa s'a sfârșit bătălia aceasta.

Ear' după ce s'a sfârșit bătălia, Stefan Voda porun-
cind mai ântăiū să se stringă și să se îngroape trupurile
celor căduți în luptă, se înturnă cu oastea sa a casă sa-
nētos și voios.

Ostași asemenea erau veseli, că aū învins pre duș-
manī. Unii dintre fecțori cāntaă pe drum din fluere, alții
din gură, ear' alții chiulaă și strigaă : *Să trāească Ste-
fan Vodă!*

În calea sa catră Suceava Stefan se abātu eară-și pe
la Săhastru din Voroneț, vorbi și cu zapciul, care înce-
puse acuma ași stringe oamenī la lucru, spuindu-ī ca
sa gătească mănăstirea cât mai de grabă.

Apoi, pornindu-se de-aice, se abātu și pe la pârcălabul
Drăgoiū din satul Drăgoesci, de la care împrumutase pa-
trarea cea de galbeni, și pentru una îi dete acuma cu
mare cinste și mulțamită douē înapoi, și de-acolea, lă-
sând pre pârcălab în pace, se duse drept la Suceava.

Scurtă vreme, dupre acest rēsboiū, se duse Stefan
Voda eară-și la Voroneț, să veadă gata-ī mănăstirea ori ba.

Zapciul își ținuse cuvîntul, căci cînd veni Stefan, mî-năstirea era gata zidită tocma pe locul acela, unde s'ă aflat chiliuța Săhastrului, și care se poate vedea pînă și în ziua de astăzi.

Stefan se bucură de sîrguința zapciului și pentru aceasta îi plăti mai mult, de cît le-a fost tocmeala, și dupa sfințirea mî-năstirii se întoarse voios la Suceava, mulțamind lui Dumnezeu pentru ajutorul său.

STEFAN VODĂ ȘI TURCII.

Stefan Vodă a fost un Domn, despre a cărui istețime și vitejie s'a dus vestea, cum se dice, peste noue țări și noue mări. De cum s'a suit pe tronul Moldovei și până ce-a pus mânele pe piept n'a avut mai nici o zi de pace și odihnă, ca alți oameni, ci tot numai resboae peste resboae. Nu apuca bine a se bate cu un împărat, craiu, voevod său ce era și eară-și trebuia să meargă în protiva altuia. Și poate că el nu s'ar fi bătut de-atâtea ori, dacă craii și împărații de prin prejur i-ar fi dat pace. Dar' apucându-se dușmanii țării sale mai ântâiu la ceartă cu dînsul, el fiind un om care nu suferia nici când pre nime sa-î sufle în borș, nu se lăsa pâna ce nu-î da fie-căruia câte-o batae dela roate, scii colea... s'o fie'n minte cât a fi și-a trăi, se'nțelege că dacă mai avea noroc să trăească, și nu se'ntorcea nici odată la scaunul său din Suceava, pâna ce nu alunga pre toți dușmanii din țară sau îi trimitea de-adreptul în cealaltă lume ca să nu le mai audă de nume.

Așa era *Stefan Vodă*, cine vre să scie, înțelept, isteț,

inimos și viteaz cum n'a mai fost altul pe timpul său, de-ai fi âmblat să cauți lumea în lungiș și curmeșis. Și cum că întru adevăr a fost așa și nu altfeliu acuș ve veți încredința din celea ce vi li-oiu spune despre dînsul după cum mi li-au spus și mie alții.

Cu mulți ani mai nainte adică de-a se urca Stefan Vodă pe tronul Moldovei, țice că Impăratul turcesc, acuma nu se scie din care pricină, destul atâta că și-a fost pus ochiul pe Moldova și de-aceea căuta el toate chipurile și mijloacele cum ar pute pune și mâna pe dînsa. Dar' nu sciū cum s'a întemplat, că nici odata nu și-a putut ajunge scopul. După ce s'a suit Stefan pe tron eară-și și-a cercat norocul, voinđ și pre dînsul a-l subjuga și a-l face să-î plătească *haraci*, după cum îi plătia și alți Voevođi din alte țeri de mai nainte subjugate.

Însă Stefan Vodă mai de grabă și-ar fi dat capul, de cât ar fi inchinat cui-va țara de bună voe și ar fi plătit haraci. De aceea, înțelegend el, dela cine va fi înțeles, cu ce feliu de cugete bune și prietinesci se poartă Turcul, a chîemat într'o ți pre toți sfetnicii săi, precum și pre mulți alți boeri și oameni însemnați la sine și ținend cu dînșii sfat le istorisi din fir în pěr toate celea ce voesce să înceapă și să facă Turcul. Eară dupa ce le istorisi îi întrebă dicend :

— Spuneți-mi acuma, boeri D-Voastră, ce ar fi mai cu cale și mai nimerit să facem?... să'nchinam țara Turcului și să-î plătim haraci, ori să nu-î dăm nemica ?

Sfetnicii respunseră la această întrebare neașteptata dicend :

— Ba l una ca aceasta n'om mai face-o nici odata !... Moși din strămoșii noștri n'aū plătit nimēruī haraciu, și acuma noi se fim aceia, cariī sa-ī platim?... Au doara banii, ce-ar fi să-ī dam Turcului, n'avem noi pe ce-ī întrebuința ?...

Lui Stefan îi plăcu foarte mult răspunsul acesta, cacī pare că sfetnicii i l-ar fi cetit din inima. Dar' el nu se mulțami numai cu atâta, ci și se mai departe :

— E foarte frumos din partea D-Voastră că vē trage inima pentru țară și nu vē place ca să fie subjugata și despoiată de păgâni. Dar' băgați bine de sama, ca împăratul turcesc, vēdēnd că nu voim a ne supune, a-ī închina țara și-ai plăti haraciū, are să se mânia și sa se scoale cu putere asupra noastră, și-atunci ce vom face?... Cum ne vom apăra de dînsul, după ce noi Româniū sîntem, așa și cîcēnd, numai o mână de oameni, pe cînd Turci... cîtă frunța și earbă?... Noi, după cum știți și singuri, avem numai foarte puțina oaste, pe cînd împăratul turcesc are o mulțime nenumărată. Nu știū daca vom fi în stare sa ne aparăm de dînsul, întēmplāndu-se să se rădice cu putere asupra noastră. Decī inca odata vē fac luătorī de samă : ce-ī de facut și de început, ca nu cum-va după aceea să se împlinescă dicala cea vechie : „da-mī Doamne mintea cea de pe urma a Romānului !“

— Dacă Turcul se va radica cu putere asupra noastră, dupa cum pre lesne e de prevēđut, — respunsera sfetnicii — atunci nici noi nu vom sta cu mînele în sol-

durî, ci vom căuta toate chipurile și mijloacele câte numai ne vor fi cu puțință că să ne apărăm de dinsul.

— Nu-î vorbă că așa ar trebui să faca fie-care Român adevărat, când vede că Domnul seü e în primejdie și țara amerințată de-a fi cotropită de păgâni. Dar' de una, drept sa vă spun, că totu-și mă tem, ca nu cum-va, când voiü fi în dricul nevoei, să mă lăsați ca frunđa pe apă... Mulți sânt, cariî, înainte de resboiü, se arata cei mai viteji oameni de pe fața pământului, ear' când vine treaba la adică, atunci dau dos la față și... pe ici în colți-i drumul l...

— Cât despre una ca aceasta să ne fereasca sfinții, caci doară nu sântem noi iepuri să ne spariem de toată nemică, ci Români, și-apoi Românul, mai ales când îi vine mukul la deget, nu se lasă cu una cu doue!

— Alăta am voit să sciü — țise Stefan — măi mult nemică l... Ear' ce se atinge de mine să sciți ca eu cât voiü trăi nu voiü da Turcului nici o para oarbă.

Și cum a țis Stefan Vodă, așa s'a și întemplat, caci ce dicea el odată, țis era.

Impăratul turcesc însă, cum a prins de veste despre hotarirea lui Stefan Vodă, s'a făcut foc și pară de mânie și i-a scris ca pe loc să-i trimita haraciü, ori de nu, va fi văi și amar de capul lui. A cugetat pe semne Turcul în mintea sa că Stefan, cum îi va vedea scrisoarea, s'a vîri în toate recorile și'ndată îi va trimite banii. Dar' ș'a înșalat amar, caci Stefan Vodă nu era unul de cei ce se înspaimănta așa de grabă... El cum primi scirea aceasta a spus trimisului turcesc să se întoarcă înapoi de unde

a venit și să spue stăpânului său că dacă-i trebuie haraciū din Moldovă să vie șingur și să și-l țiee.

Trimisul se'ntoarse și spuse stăpânului său ce avu să-î spue.

Împăratul, vădënd că Stefan se'npotrivesce, că nu vre de bună voe să-î trimită haraciū, îi mai scrisă odata, și înca odată, și tot așa în vr'o câte-va rânduri, și de câte ori îi scria, de-atâtea ori mai tare îl amerința.

Dar' Stefan Vodă nici grijă n'avea. El totdeauna îi respunse ca și'ntâia-și dată, că dacă voesce numai decât să aibă haraciū și din partea Moldovei să vie șingur și să și-l țiee, să vadă cum l-a lua... Ear' cât despre dinsul, ȃicea, că nu i l-a da de bună voe în veci și purure, de-ar sci ca s'ar întempla nu sciū ce să se'ntemple.

Trimisul, ce era să facă? . . . să se pue cu Stefan în poară?... Atâta i-ar fi trebuit, mai mult nemică! . . . Iși luă deci catrafusile și, fără să mai ȃică vre un cuvânt, se'ntoarse frumușel înapoi de unde a venit.

Stefan, cum petrecu cu nepusa în masă și cea de pe urmă oară pe trimis, vădënd că nu poate cu una cu doue s'o scoată cu Turcul la capăt, porunci ca să se adune de grabă toți sfetnicii la un loc, spuind că are să le împărtașească nisce lucruri foarte cumpenitoare. Eară după ce aceștia se adunară le ȃise :

— Eacă, scumpilor mei sfetnici, ce voesce împăratul turcesc să facă cu mine și cu voi cu toți; ȃice că are să vie cu oaste asupra Moldovei ca să ne facă miș și fărîmî, pentru că nu voim să-î închinăm țară și să-î plătim haraciū. Și când Turcul spune una ca aceasta, să sciți.

că nu e lucru de șaga . . . Ce-a spus odata, e spus, și când se mânie e varga lui Dumne-de-ă ! . . . Deci v'am chîemat ca sa aud și acuma, care e părerea D-voastră ?... Implini-vă-veți făgăduința, care mă-ați dat'o acum câte-va luni ? . . . Și dacă aveți de gând s'o împliniți, apoi ce ar fi mai bine să începem și să facem ?

Toți sfetnicii, precum și ceialalți boeri, cari se mai afla adunați în prejurul lui Stefan, strigară într'un glas, ca mai de grabă vor muri până întru unul, de cât se vor lasa a fi cotropiți de păgâni.

— Așa am cugetat și eu — dîse Stefan. — De-acuma la lucru, căci timpul e scurt!... Ca mâni o să ne trezim cu Turcul în țară!...

Și cum rosti cuvintele acestea și se despărțira dela oaltă, atât Stefan Vodă, cât și sfetnicii se începură din toate părțile a se pregăti din resputeri de resboi. Și unii și alții răsulară și adunară la un loc poporul de pe la sate, căci pe timpul acela nu era, ca acuma, atîta oaste învățată, cîta ar fi fost în stare să deie fața cu oastea unui împărat de pînura celui turcesc, ci mai mult poporul de la țară era apărătorul și scutitorul adevărat al țării. Și până în câte-va zile era o mulțime mare de oaste adunată în Suceava, gata ca la cel dintăi semn să se pornească în protiva păgânului.

Turcul, pe de altă parte, cum a aușit de la trimisul său, ca Stefan Vodă, nu numai că nu voesce să-i închine țara și să-i plătească haraci, ci încă îl țese și peste picior, chîemă toată oastea cîta o avea la un loc, și mai de grabă de cum și-ar pute cîine-va închipui se porni cu

dinsa asupra Moldovei. Și era Turci de nu le mai sciaș numărul și când ajunsera la marginele Moldovei și intrară peste hotar era mânia lui Dumnezeu ce făcea.

Dar' las că și Românii nu sta cu mânele în șolduri sa-î aștepte ca să le scurteze viața mai nainte de ce li-a sosit vremea. Ei cum prinseră de veste, că Turcul a intrat nepoftit în țară, se porniră cu Stefan Vodă în frunte înaintea lor și cum sosiră față în față unde nu începură a mi-î lua la ochi cu săgețile și-a se bate cu dinșii ca nisce lei înfuriați, când sunt amerințați cu moartea în însu-și culcușul lor. Și se încinse o batae ca aceea pe viața și pe moarte, de cugetai că e prăpădenia lumii, nu alta.

Dar' ce folos de toată bărbăția și vitejia Românilor, dupa ce erau poate pe de ce părți mai mulți Turci de cât dinșii. Era tocmai așa ca și când ar sări un jurat la batae în protiva unui sat întreg. Cum să învingă juratul pre sat, fie acela chiar și un uriaș, dacă e numai unul singur?

Stefan Vodă, omul ce nu se lăsa cu una cu două a fi spariat și care foarte bine se pricepea la apucături răboinice, vedând că sunt atâția Turci și că la șes e peste putința a ține plect cu dinșii, o întoarse altmintrelea, începu adică a se retrage pe'ncetul cu oastea sa spre munți și-ai face prin aceasta pre Turci să creadă că el ar fugi de dinșii.

Turcii, nici visând măcar cu ce felu de gânduri se poartă Stefan, se luară la fugă după dînsul.

Dar' Stefan, după ce se retrăgea cu oastea sa ca la vr'o câte-va mii de pași, de odată sta locului, se mai

batea cât se bătea cu dinșii, apoi eară-și se retragea, și tot așa făcu el în mai multe rânduri, până ce-i ademeni sub poalele munților.

Turcul, ca Turcul, se ținea morțiș de el, voinde numai de cât să pue mâna pe dînsul și să-l nimicească cu oaste cu tot. Și cum ajunsese sub poalele munților se'ncinsă din nou lupta, însă de astă dată, nu ca mai nainte, ci cu mai mare înverșunare. 卐

Stefan se luptă și acuma ca un leu cu dinșin, și pre mulți îi trimise în cealaltă lume. Dar' ce folos de toată istețimea și vitejia lui, ce folos de toate ademenirile și apucăturile sale, că dela o vreme totu-și n'a fost în stare să ție și mai departe pîept cu dinșii, căci cei mai mulți dintre voinicii săi de frunte, începînd dela sfetnicii și până la cel din urmă ostaș de rînd, picară acu jertfă înfuriatului și neîmpăcatului păgân. Ear' cei ce mai remase în viață, ne mai putîndu-se ține pe picioare de vlăguiți și osteniți ce erau, temîndu-se ca să nu cada și ei jertfă fără vre un folos pentru sine, pentru Domnul lor și pentru țară, începură a da îndărăpt, a se împrascia și a se ascunde prin desișurile munților și acolo a aștepta apoi un timp mai bun și mai potrivit spre a se pute eară-și scula în protiva dușmanilor.

Vedînd Stefan că nu e mai mult chip de învingere, că ostașii și țeranii, ce-l însoțiră în acest răsboi cumplit și cari mai scăpară teferi de urgia păgânilor, se reslașesc din ce în ce în toate părțile, se supără în adîncul inimei sale și nu scia singur ce să mai înceapă și să facă. Sa fi vdit ași mai încerca încă odată norocul, cine mai sci...

poate că ostașii l-ar fi ascultat și s'ar fi luptat până ce cu toții ar fi murit, căci îl iubiău ca ochii din cap și orî ce li-ar fi spus îl ascultaă. Dar' el de supărat peste măsură și dus pe gânduri cum era, căci una ca aceasta, să fie învins, de când s'a suit pe tronul Moldovei, nu i s'a fost întemplat, cum vedu că Turcii înving și că mai mult nu e chip de scăpare, începu a alerga în colo și'n coace în fuga calului, ca și când ar fi voit să scoată din fundul pământului o oaste nouă, o oaste mai puternică și mai odihnită de cum era ceea ce s'a fost reslățit acuma prin desigurile și văgăunele munților, și așa, nesciind singur ce face, se porni prin pădurile de sub poalele munților și se duse, într'o fierbințală, cât timp s'a fi dus, până ce ajunsese într'o lucină nu departe de satul de astăzi *Putna*. Eară după ce a ajuns în lucina aceea, vedënd că bietul său cal de asodat, de ostenit și de flămând ce era, nu-l poate duce mai departe, i se făcu milă de dînsul, descălică și-i dete drumul ca să se mai odihnească, să pască și sa mai prindă la putere. Apoi se puse și el să șadă pe trupina unui copaciu. Și cum sta el aice, dus pe gânduri asupra celor ce i s'aă întemplat, privind din când în când în colo și'n coace în întunericul nopții, căci înserase acuma când a ajuns în lucina aceea, eată că la o depărtare de vr'o câte-va decî de pași de dînsul vede zarea unei lumine licurind pîntre crengile unor copaci. Voind să scie ce feliu de lumină e aceea și cine poate să locuească în nisce locuri așa de sălbatică, cum era pe timpul acela locul, unde se afla el, prinse de grabă calul și se îndreptă în partea aceea din cotră se zăria lumina.

Eară dupa ce se apropiă, ce sa-î vada ochii? . . . o stâncă mare, incunjurata de jur împrejur cu copaci cine sci de câli veci, cu partea despre meadă-noapte și răsărit înplântata adânc în coastele unui deal, eară cea despre ameață-đi și apus săpată de sus și până jos cu dalta, aflându-se în cea dintâiă trei ferestuici mici, eară în cea din urmă o ușa întărită cu druci de lemn. In una din cele trei feresci și acuma ardea lumina, ce-a fost zarit'o el puțin mai nainte.

Aceasta era *casa saă chilia de peatră*, care și până în ăiua de astăđi se poate vedè pe malul drept al pariu-lui *Viteul*, nu departe spre ameađi de satul *Putna*.

Stefan Vodă, cum vèđu stâncă aceasta și lumina ce-lucea dintr'insa, îndată se pricepu că nu poate sa fie o stâncă de rënd, ci ea trebuie sa fie pe din nuntru sapată și sa locuească cine-va într'insa. Decî, legând calul de creanga unui copaciū, se duse mai aproape de stâncă, o privi de-a maruntul de jur împrejur, și cum se uîtă eata ca da de o ușa, și cum dete cu ochiî de ușa aceea se duce și bate într'insa ca să fie slobođit în nuntru.

Eara dupa ce bātu de vr'o câte-va ori, un glas din nuntru întrebă :

— Cine e acolo ?

— Eu sînt ! — rēspunse Stefan.

— Și cine ești tu ?

— Stefan Vodă.

— Nu se poate !

— De buna samă.

— Și dacă întru adevēr ești tu Stefan Voda spune-mă

ce cauți prin aceste locuri pustii, unde n'ai mai fost până acuma nici odată ?

Greu îi pică lui Stefan Vodă să răspundă la această întrebare neașteptată, și mai multe minute stete în cum-păna : ce să facă ? . . . să se mărturisească unei ființe ne-cunoscute, orî să încalice pe cal și să se ducă unde l-a duce acesta, numai să n'aibă a rosti cuvântul *invins*, care nu-l rostise încă nici odată până atunci. Dar' întu-nericul nopții și urletul cumplit al unor lupi din apropiere îl facura sa-și calce pe inimă și să rostească cuvintele, cari nici prin vis nu i-au trecut că le va rosti vre odată. El țise :

— Ce să caut ? . . . află, orî cine vei fi, că sînt bătut de Turci, și acuma fug de dînșii ! . . . Te rog deci dară sa fii așa de bun și să mă primesci de mas, căci noaptea aceasta e întunecoasă, pare că mai întunecoasă de cât toate nopțile de până acuma și eu nu sciū în cotro să apuc și să mă duc prin codrii în cari am intrat . . .

— Stefan Vodă și să fie bătut de Turci ? . . . asta nu e cu puțință ! . . . țî mai bine că ești altul cine-va, ear' nu Stefan Vodă cel viteaz și-atunci mai de grabă te-oiū crede și țî-oiū da drumul în nuntru !

— Bine-ar fi, când altul ar fi aice în locul meu, dar' durere . . . de astă dată norocul m'a părăsit, și-acuma mă affu unde nici n'am gîndit !

Săhastrul, căci glasul ce a vorbit din nuntru era glasul unui Săhastru, cum a audît că străinul, ce a bătut la ușa sa, e *Stefan Vodă*, îndată i-a deschis ușa și l-a poftit în nuntru. Apoi îl întrebă cum s'a întemplat ca

să fie învins de Turci, care să fie pricina, după ce mai înainte nime n'a fost în stare nici odată sa-l învinga.

Stefan îi istorisi dela început toate cum a cerut Turcul haraciū dela dînsul, cum s'a sculat cu putere asupra lui, cum a mers el cu Româniī seī în protiva Turcilor și cum s'a bătut cu dînșii. Mai pe scurt îi spuse toate din fir în pîr: cum s'a întemplat dela început pîna ce a fost nevoit să fugă de'naintea pagînilor.

— Nu fii supărat, Măria Ta! — țise Sahastrul, după ce a ascultat cu luare aminte. — Multe litfe barbare aū voit în decurgerea timpului să stingă pre Români de pe fața pămîntului și să subjuge aceasta țară, însă Dumneđeū cel drept și puternic nu i-a lăsat sa-și împlineasca dorința, el nu te va lăsa nici pre Măria-ta să remâi de ris, ci mai de grabă de cum îți poți singur închipui ai să învingi cu ajutoriul seū pre Turci și ai sa-i alungi cine sci unde peste hotarele țării.

— De-ar da Dumneđeū să fie așa, dar' eū tare mătem că nu voiū mai ajunge acele țile, mai cu sama ca pre cei mai aleși voinicī i-am pierdut acuma!

— N'are a face!... Dumneđeū îți va da alții la loc!

Și după ce rosti Săhastrul cuvintele acestea, pofti pre Stefan să șadă pe-o lăicîoară saū mai bine țis pe-o muchie de stîncă săpată în formă de lăicîoară, ear' el ieși de grabă din chilie afară și adapostī calul într'un feliū de pivniță, care se afla de desuptul chilieī sale sub o aripă a stîncei, căci urletul lupilor, ce-l auđise Ștefan, se apropia din ce în ce mai tare de stîncă. Apoi intră în nuntru, puse ce avu mai ales și mai bun de mîncare

pe-o mescioara rotun la asemena de peatra si pofti pre Stefan la ospet.

Stefan nu se lasa mult imbiat, cacî trecuse mai bine de-o di si jumetate de cand nu luasă nici o farmatura de pane in gura. Si eata ca, pe cand sta el si cu Sahastrul la masa si ospeta, vorbind despre intemplantile trecute, unde nu mi se pornescede-odata un urlet ca acela imprejurul stancei de se resunara vaile de prin apropiere.

Stefan, cand audi urletul lupilor, sari drept in sus dela masa, pusha mana pe sabia si dise inspaimantat catra Sahastru :

— Parinte! ne-au incunjurat lupii... ce e de facut ?

— Ce sa facem,... nematica! lasa-i sa urle cat le place, cacî noi si asa nu avem nici un lautariu, care sa ne cante la masa . . . lasa in calte se ne cante ei!

— Scii ca esti cam hasliu. Dar' sa lasam acuma şaga la o parte; lupii, dupa cum se vede, sunt multii, pot sa strabată in nuntru, si atunci nu sciū deu cum vom pute scapa de dinşii?

— N'ave nici o teama, cacî noi suntem aice intariti mai de ha! de cat un imperat intr'o cetate.

— Dar' calul mieu?

— Nici lui n'are sa i se'ntempe nemica, cacî si el e tot atat de bine scutit, ca si noi!

Stefan, cand audi cuvintele acestea, se mai linisci puţin, se puse la masa şintre urletele lupilor, cari se invertira mai de multe ori prin prejurul si pe de-asupra chilie, ospeta mai de parte. Ear' dupa ce se scula dela masa si dupa ce lupii, vedend ca nu pot sa pue la bele pe

prada, ce au fost adormecat'o, încetară de urlat și se deparțară prin desişul pădurei, se puse ca să se odihnească, căci era foarte obosit de luptele, ce le-a avut în zilele trecute, cât și de drumul cel depărtat de pe câmpul de resboi.

A doua zi demineață, cam pe timpul acela când intră preoții la *utrine*, Săhastrul trezi pre Stefan din somn, ieși cu dinsul afară, se suiă amândoi pe vârvul stânței, în care era săpată chilia, și după aceasta aratând cu mâna spre apus, îl întrebă zicând :

— Cauta în sus, vedă ce-va ?

— Nu ved nemică ! — respunse Stefan cătând spre locul arătat.

— Calcă pe piciorul meu cel drept ! — zise mai departe Săhastrul.

Stefan dintru început nu prea vre, însă mai pe urma totuși calcă pe picior să vadă ce are sa se întempe.

— Vedă acuma ce-va ?

— Ved !

— Ce vedă ?

— Ved — respunse Stefan, aratând cu degetul — colo în mijlocul lucinei celeia un copaciū mare, ear' în copaciū ved ardând o mulțime de lumină.

Copaciul acela era un *paltin* foarte gros și înalt, și se afla tocmai pe locul, unde se află astăzi *mönastirea Putna*.

— D'auđi ce-va ? — întrebă eara-și Săhastrul.

— Nu aud nemică !

— Calcă pe piciorul meu cel stâng !

Stefan facu și de astă data așa după cum i-a spus Sa-hastrul.

— Auđi acuma ce-va ?

— Aud !

— Ce-auđi ?

— O cântare. Dar' nu sciu, preoți sânt aceia, ce cânta, orî ângerî, cacî mai dulce, mai placuta și mai frumoasă cântare decât aceasta n'am audit de cât sânt.

— Aceia nu sânt preoți, ci ângerî, — respunse Sa-hastrul.

— Mî-am închipuit eú ca aceea nu poate sa fie cântare de preoți, ci numai de ângerî.

— Sciu acuma una, Măria-Ta ?

— Ce să sciu ? — întrebă Stefan.

— Pune gând la Dumneđu ca în lucina, unde se aude acuma cântarea, ce-ai auđit'o, veí face o monastire, al cărei *pristol* să fie tocmai acolo, unde se află acuma copaciul, în care ard luminile, și lasă daca te veí cai vr'odata ! Și dacă veí pune acest gând la Dumneđu cu scop ca sa te ții de cuvânt, poți merge în voea cea buna a te bate nu numai cu *Turcií*, carií te-aú învins acuma, ci și cu mulți alți dușmaní și lasă dacă nu-í veí învinge pre toți !

— Voiú face toate, dupa cum îmi spui, numai sa-mi ajute Dumneđu ca sa pot învinge pre dușmanii țerii mele, carií o amerință cu pierđare.

— Amin ! . . . Acuma poți merge fara frică în pro-tiva ne'impăcaților Turcií, cacî mai nainte de cum îți poți închipui, ai sa-í învingi și ai să cură'esci țara de dinșii !

— Dar' de unde sa iaŭ eŭ atâla oaste, cu câtă să-ŭ pot învinge ?

— Țara-ŭ mare, . . . mai sunt încă destui oameni într'insa, caută-ŭ numai oastea trebuincioasă și vei afla-o !

Dupa aceasta, mulțămind Stefan Vodă din toată inima Săhastrului pentru primirea, mângăarea și sfatul lui cel parintesc, își luă remas bun dela dînsul, se scoborî de pe vîrvul stîncei, scoase calul din pivnița, în care l-a fost adăpostit Sahastrul de cu sară, se sui calare și se porni ca să-și caute oamenii cu cari să plece eara-și împotriva Turcilor. Și mergînd el așa, cât timp va fi mers, și eșind la țară, în puține zile strinse o mulțime de popor pe lînga sine și cu acesta se porni apoi eară-și împotriva *Turcilor*.

Turcii, vîdînd că Stefan Voda nu se mai arata, eară oastea lui, câtă a mai remas în viață, s'a imprasciat în toate parțile ca puii cei de paturniche, socotiră că a loit e acuma Moldova, că nime n'a mai cuteza sa se scoale cu arma asupra lor, și de-aceea începură și ei a se imprascia în mai multe partî și a prada țara, luând tot ce le pica în mână saŭ arđînd tot ce nu putea lua și duce cu dînsii. Și bucuria lor era nespuse de mare ca s'aŭ cotoșorit de un om îndărăptnic și primejdios ca Stefan Vodă.

Dar' zădarnica li-a fost toată bucuria, căci tocmai pe cînd nu visaŭ ei, eata ca Stefan Vodă cu oamenii, cari îi adunase din parțile desprê meadănoapte ale Moldovei, adica din partea Rădauțului și a Cernauțului de asta-đi, precum și cu cei cari mai nainte s'au fost ascuns prin

crierii munților, se repeși pe neașteptate și cu o furie ne mai aușita asupra lor.

Și după ce au început acuma Stefan a se bate cu Turcii, eată că a dat „Dumnezeu un nour și o negură deasa și foarte întunecoasă în partea aceea, unde se afla Turcii, ca nu se vedea defeliu unui pre alții, și din nour curgea ploae cu foc asupra lor. Și'n zăpăceala cea mare au început acuma a se bate și-a se tăia ei în de ei. Ear' pe când se întâmpla această macilărie ne mai pomenită de oameni, o *basma roșă* ca para focului plutia în aer pe de-asupra lor.

În partea aceea însa, unde era Stefan Vodă cu oamenii săi, era sanin și frumos și oștii sale nime nu'i făcea nemica. Dar' el și cu ai săi batea și taia în Turci ca'n curechiu, și nu le da nici de cum rënd ca sa-și vie cât de puțin în fire.

Și pe când zăpăceala și încurcala Turcilor era mai mare și mai înfiorătoare, pe când se tăiau și se măcilăria mai cumplit, eata că scapa un turc călare din mijlocul îmbulzelei turcesci și vedënd cele ce se întâmplă, strigă în gura mare:

— Stați fraților locului, că nu ne bate Stefan Vodă, ci ne bate Dumnezeu pentru reutatea și dauna cea mare, care am facut'o acestei țeri!

Turcii, aușind glasul, care se vede ca era a vre unui pașă, și vedënd ca nu e bine de dinșii, bucuroși ar fi încetat de a se bate și s'ar fi împăcat, numai daca ar fi putut și ar fi avut când. Dar' de găba, căci acuma, de-ar și fi voit or'i și cât sa se impace, Stefan Vodă nu le da

rënd, ci apucându-î mereu din coaste și dela spate, nu se lasă, pâna ce pre cei mai mulți dintre dinșii nu-i trimise pe cealaltă lume, ear' pre cei ce mai scapara ca prin urechile acului de moarte, nu-î îngadui nici un pic, pâna ce nu-î alungă pre toți peste Dunăre și curați țara pe mai multă vreme de dinșii.

Și după ce a învins Stefan pre Turci și-a scapat țara de dinșii, s'a întors înderept, unde-a fost lupta mai înverșunata, a poruncit sa adune la un loc pre toți ostașii, căți au cađut morți în luptă, a spus sa faca mai multe movile din dinșii, să-î prohodească ca pre nisce voinicî și creștinî adevărați, să-î acopere frumos cu țărână ca și pre orî care alt creștin.

Și cum a poruncit Stefan Vodă, așa s'a și facut, și el încă a statut de față, până ce toți s'aũ înmormântat cum se cuvine.

Eară după ce a împlinit și această datorie creștineasca, a dat drumul tuturor oamenilor, cari l-au ajutorat cu atâta credință și bărbăție, ca sa meargă fie-care pe la vetrile sale, și s'a întors și el plin de voe buna la scaunul seu din orașul Suceava.

Dar' Stefan Voda nu petrecu mult timp in Suceava, ci, voind a-și împlini făgăduința, ce-a dat'o mai nainte Sahastrului dela *chilia de peatră*, porunci să adune mai mulți măestri de zidarî și se porni apoi dimpreuna cu aceștia, precum și cu mai mulți boeri și curtenî ai săi spre locul, unde se află astăzi satul *Putna* și ajungënd acolo, puse să zidească *Mănăstirea Putna* tocmai pe locul acela, unde a vëđut luminile arđënd și-a auđit,

ângerii cântând, adică după cum l-a sfătuit Sahastrul -dela *casa* sau *chilia de peatră*, care mănăstire a rămas până în ziua de astăzi. Apoi s'a întors earăși la scaunul său din Suceava.

Și așa Ștefan Voda și-a ținut atât cuvântul ce l-a dat Sahastrului, cât și acela ce l-a dat sfetnicilor săi înainte de război, căci el cât a fost și a trait, n'a platit Turcilor nici un ban ca *haraciu*

STEFAN VODĂ ȘI TOLPA.

Se dice că pe vremea lui Ștefan Voda se afla pe lângă curtea domnească un Țigan cu numele *Tolpa*, care era un om deștept, glumeț și totodată foarte prefăcut.

Intr'o zi, venind nisce Români dela țară ca sa se jeluască înaintea domniei pentru nedreptățile din partea pârçalabului lor, întâmpinară tocma când aveau sa între în curte pre Țiganul Tolpa.

— Ce vreți voi, oameni buni? — îi întrebă acesta.

— Avem să vorbim oare ce cu Măria Sa Voda . . . A casa-î? — răspunseră Români uimiți, socotind ca cine scie ce domn mare e acela cu care vorbesc.

— A casă!... Dară ce aveți voi să vorbiți cu Maria-Sa? Nu puteți să-mi descoperiți și mie tăinele voastre? . . . Eă v'ași putea foarte mult ajuta, de oare ce și eă sunt unul dintre cei mai mari sfetnici ai Măriei Sale!

Români veniți, necunoscându-l cine-î și vedându-l așa de vorbăreț, i se încredură Țiganului, cugetând că ceea ce le spune e adevărat, și-î istorisira taîna lor, adica : cum că pârçalabul îi asupresce din cale afara,

cum ca li se ia bir peste măsură, ba încă pe lângă aceea-mai în toate zilele îi batjocuresce, îi bate și-î chinuesce fără mila și fără vr'o pricină. Eacă de ce au venit ei sa se jeluiească Măriei Sale Vodei!

— Oamenii buni! — țise Tolpa, — nu purta'î nici o grijă, întorceți-vă pe-a casă în voia cea mai bună, că eu vi-s omul! . . . Voii vorbi cu Măria Sa. Lasă dacă vă va mai asupri și bate pârcalabul vostru de ađi înainte!

Românii îl ascultară și se întoarseră bucuroși spre case.

Tolpa, după depărtarea lor, căută un prilej bun să între la Măria Sa în odae.

Intr'o ăi Stefan Vodă era voios.

Sciindu-l atunci numai singur în divan, Tolpa intră de odată la dînsul în nuntru, plângend și țiiindu-se cu mânele de cap.

— Ce-ți este ție, Tolpo? . . . Ce plângi?! — îl întrebă Vodă, vedendu-l văetându-se cu mânele de cap.

— Mî-a tras popa o palmă, Măria Ta!

— Pentru ce? . . .

— Pentru că n'am sciut *Tatăl nostru*.

— A! tu păgânule! — îi țise Stefan Vodă mânios, — tu sa nu sciî *Tatăl nostru*? . . . Pecat ca n'am aflat eu aceasta mai de mult, că de-atunci te-ași fi alungat de la curtea mea! . . . Mă, da ce ești tu? păgân? turc? tatar? ori ce litfă rea? să nu sciî *Tatăl nostru*? . . . Stai numai!

— Ba il sciu, Măria Ta, da-l greșesc într'un loc.

— Spune-mi-l dar!

— Tatal nostru, carele ești în ceruri, sfințeasca-se numele teu, viie împărăția ta . . .

— Mai departe!

— Aici am uitat o vorbă.

— *Fie'n voea ta . . .* și acuma mai departe.

— Fie în . . .

— Fie în voea ta . . . și încă odată dela început, ca eară-și ai uitat!

— Tatăl nostru, carele ești în ceriuri, sfințeasca-se numele teū, viie împărăția ta, fie în . . .

— Fie în voea ta! . . . M-oi da ce bătut cu leuca! . . . Un cuvânt să nu-și poata însemna! . . . Și încă odata dela început și ține bine minte: fie în voea ta!

— Tatăl nostru, carele ești în ceriuri, sfințeasca-se numele teū, viie împărăția ta, fie în . . .

— N'o să mai țină minte! . . . Și mai de multe ori: *fie în voea ta!*

— Fie în voea mea, fie în voea mea, fie . . .

— Nu așa! ci *fie în voea ta*, adică a celui de sus, a lui Dumnezeu, și nu întru a ta, nerodule și năucule!

— Ei! . . . fie! . . . d'apoi dacă uit!

— Apoi nu uita, că doară nu-ți e dogit capul!

— Și ca să nu uit, Măria Ta, scrie-mi vorbele acelea pe-o hârtie și te iscălesce, ca așa să-mi poacăduce aminte totdeauna, când voiu lua hârtia în mână.

Stefan Vodă, nici visând de cugetele Țiganului, luă o coală de hârtie albă curată și scrise: *fie în voea ta*, apoi se iscăli mai de desupt *Stefan Vodă*, și i-o dete Țiganului, ca să nu-l mai supere . . .

Tolpa, — bucuria lui — ie hârtia în mână și, cum eși din divanul domnesc, pe dată a și pornit la țara,

anume cătră satul acela, de unde erau Români ce aũ fost venit la curte să se jeluiească pentru asuprirea peste măsură din partea pãrcãlabului.

Ajungẽnd el în satul acela, dete poruncă să se adune toți sătenii la un loc, dimpreună cu dișii și pãrcãlabul, cãci vine dela curtea domnească și le aduce o vorbă mare dela Măria Sa Vodă, pre care fie-cine trebuie s'o asculte și s'o împlinească . . .

După ce s'a adunat tot satul, dimpreună cu pãrcãlabul la un loc, Tolpa vîrîndu-se în mijlocul adunării și punẽdu-se față în față cu pãrcãlabul, pre carele a început mai ântâiũ a-l mustra înaintea întregului sat pentru neomenia sa cu sătenii și cu toți Români deprin jurul acela, apoi arătându-i iscãlitura lui Ștefan Vodă, îi dișe :

— Veđi ce este scris aici ?

— Vẽd : *fie'n voea ta* — respunse pãrcãlabul, dar' eũ nu sciũ ce vrea să însemneze aceasta !

— Nu sciĩ ? . . . bine ! . . . lasă că sciũ eũ ! — strigã Tolpa furios, și atunci pe loc porunci jurașilor să-l întindă jos înaintea adunării și să-i măsore vr'o cincĩ deč de bețe bune și pipërate, dičẽnd :

— Iscãlitura Măriei Sale poruncesce . să pedepsim pre toți aceia ce nu sciũ de omenie și asupresc pre frații lor din cale afară și fără de vr'o dreptate ! . . .

Pãrcãlabul era nevoit să sufere bătăia, cređẽnd că așa a poruncit Vodă.

El însă era unul dintre cei mai credincioși, mai supuși și mai plăcuți domniei, și sciĩnd aceasta, se mira.

foarte mult, cum de a putut Stefan Vodă să poruncească ca să-l bată Țiganul Tolpa înaintea sătenilor, mai cu samă neaflându-se el cu nemic vinovat! . . .

La vr'o câte-va săptămâni însă, după ce a fost bătut, având treabă numai de cât să se ducă la curtea domnească, se duse, și ajungând întră la Măria Sa.

Stefan Vodă, bucurându-se de sosirea lui, îl primi cu aceeași prietenie și căldură ca și mai nainte,

Pârcălabul s'a mirat mult de primirea aceasta calduroasă. Pricepând atunci că nu poate să nu fie ce-va la mijloc, că trebuie să'l fi pus cine-va la cale și de aceea poruncise ca sa'l pedepsească, îl întrebă pe Voda dîcându-i:

— De ce ai poruncit Măria Ta lui Tolpa ca să mă bată înaintea sătenilor mei, că doară n'am făcut nimăruî nici un rău.

Stefan Vodă, uitîndu-se lung la dînsul, mirându-se și el de vorbele pârcălabului, îi dîse:

— Ce spuî? . . .

— Ce spun? . . . d'apoî eacă cum și eacă cum, și în-cepă a'î povesti toată istoria cum s'a întêmplat.

— A, mișelul! — dîse Vodă mânios — de-aceea mă-a spus el ca să mă iscălesc eû la cuvintele, ce nu le scia din *Tatăl nostru*, ca să aibă cu aceea iscălitură putere de a te bate! . . . Așa-î treaba? . . . Lasă că mi ți l-oîu învêța eû! . . .

Stefan Vodă se făcu foc; porunci curtenilor să prinđă pre Tolpa și să-l spânzure.

Tolpa însă, când istorisîa pârcălabul Vodeî și când

Vodă porunci ca sa-l prinđa și să'l spânzure, statea la ușa și asculta toate, și cum a auđit aceasta, îndată s'a făcut nevêđut, ascundêndu-se în grădina domnească, care era foarte mare, sciind că acolo nu va da nime de dînsul, ear' trecênd mânia Domnului, poate încă să scape cu viață.

În zădar l-au căutat curtenii ca să-l prinđa, căci Tolpa nu era nicăiri. El bîetul, de spaimă și de frică c'o să-l spânzure, s'a fost ascuns în acea grădină așa, că nici ȓiua mare cu lumina nu-l puteau afla, de l-ar fi tot cautat.

Maî spre sară, fiind o ȓi frumoasă și călduroasă, eși Stefan Vodă singur din curte și se duse la preumblare prin grădina domnească tocmai în partea aceea, unde era Tolpa ascuns. Țiganul vêđându-l de departe că vine spre dînsul, se sui iute într'un măr și se legă cu brăul ce era încins peste mijloc de un crac, lăsându-și apoi picioarele să spânzure în jos, ear' o ațișoară, ce o avea asemenea pe lângă sine, o legă de altă creangă de asupra capului seü.

Vêđându-l așa Stefan Vodă ȓise de milă :

— Ȑeü că-mi pare rêu de sërmanul Tolpa. Bîetul, de bună samă auđind că am poruncit să-l omoare, pentru că a batut pre pârcălabul, s'a spânzurat el singur, ne maî așteptând pre alții . . .

Tolpa trăgea numai cu urechîa.

Stefan urmă :

— Dacă ar fi viü eü l-ași ierta . . .

— *Fie'n voea ta!* — strigă Tolpa, sărind jos și îmbrășosând picioarele Măriei Sale.

— *Fie'n voea ta!* — Bine că cel puțin de frica spânzurătoarei ai învățat *Tatăl nostru!* Țise zîmbind Stefan Voda. — Atunci m'ai prins cu iscălitura, acum cu vorba, dar' altă dată nu mai scapi nici *cu voea ta*, nici fără de *voea ta!* ...

Era glumeț Stefan Voda și-i plăcea și glumele altora, dar' între o glumă și o altă glumă ținea la mijloc câte nouă fulgere, și vai de acela, pre care îl nimeria pîntre glume sagera mîniei domnesci!

STEFAN TOMȘA ȘI MITROPOLITUL CRIMCA.

Când omul e în pace, când e liniștit, sănătos și nu duce nici o nevoe, atunci nu-și prea aduce aminte de Dumnezeu, de la care îi vin toate bunătățile; dar' când e amenințat din toate părțile de primejdii, când neajunsurile îl împresoară și o rea soarte îl urmărește paș în paș, atunci inima și cugetul se îndreaptă spre Dumnezeu, de la care așteaptă scăpare, alinare și mângăere în suferinți și dureri.

Erau odată nisce timpuri, când oamenii erau cu mult mai evlavioși și cu frica lui Dumnezeu, de cât cum sunt astăzi. Atunci dacă-și puneă cine-va gând la Dumnezeu, ori ce ar fi avut să facă, făcea, și ori ce întreprindea, o și îndeplinea, căci Dumnezeu totdeauna era cu dînsul.

În timpurile mai de demult nu era, ca acum, pace și linisce în țară, ci tot resmiriți și bătălii ca acelea, că nu mai scia ce este și de ce să te apuci...

Căți păgâni, câte literele, toate năpădiau ca lăcustele în Moldova, prădând și jăfuind pre bieiții Români, chinându-i și luându-le toată averea, lăsându-i numai cu sufletul, de multe ori scurtându-le și vieța...

Pe acelea timpuri viforoase uniî Domnitorii români, voind ca să scape poporul și țara de biciul cel barbar și înspăimântătorii al păgânilor, punea gând la Dumnezeu, că după ce li va ajuta a învinge pre dușmanii, vor face în cutare loc al țării o biserică sau mănăstire, unde să i se aducă laudă și mulțămită de cătră popor pentru ajutorii, ocrotirea și binefaceșile revărsate.

Din acest îndemn, sau poate că și din altul, a început și *Stefan Vodă Tomșa* a zidi mănăstirea *Solcii* sub poalele munților din Bucovina, care mănăstire se află încă și astăzi în partea despre apus a târgușorului *Solca*.

Spun bătrânii, că *Stefan Vodă Tomșa* după ce a sfârșit de zidit această mănăstire și după ce a zugrăvit'o și a înfrumusețat'o cu toate odoarele cele trebuincioase a cbiemat pre Mitropolitul *Anastasiu Crimca*, să vie dinpreună cu mai mulți alți preoți și călugări, ca s'o sfințească.

Mitropolitul *Crimca*, dișe, că să nu fi trăgănat nici de cum, ci îndată cum i-a venit scirea a și pornit spre *Solca*, luând cu sine pre mai mulți preoți și călugări. . . . Ajuns în *Solca*, fără să mai tragăneze ceva, a și început cu sfințirea mănăstirei cu cea mai mare serbare, după cum adică scia el, că-i mai frumos și credea c'a fi mai bine și mai pe plac Domnitoriiului.

După ce se sfârși sfințirea mănăstirii, dadu *Stefan Vodă Tomșa* o masă mare, la care poști mulțime de boeri, pre Mitropolitul *Anastasiu* și pre alți oaspeți aleși.

La masa aceea, după multe alte cuvântări și vorbirii, cum e adică datina la mesele Domnitorilor, unde sânt o

mulțime de oaspeți și boeri adunați, cari de cari mai vorbăreți și mai capăținoși, după ce ospătară de-ajuns și bătură cum se cade, dise Stefan Iuî Crimca :

— Sa dee Dumneđeū, ca mōnăstirea Prea sfinției-Tale să fie beciū la monăstirea mea!

Mitropolitul Crimca, care cam în același timp zidise *monăstirea Dragomirneș*, ȃice, că s'a uitat lung în fața Domnitorului și a început a zimbi, dară nu-ı răspunse nemică.

Stefan Tomșa însă, crud din firea sa și foarte pismătareț pre tot omul ce-l întrecea cum-va, nu să tacă și de pace Mitropolitului, pentru că nu ı-a răspuns nemică, ci sciind că mōnăstirea acestuia e cu mult mai frumoasă și mai iscusit lucrată decât a sa, ba! . . . drept să mărturisim . . . fiind unica în felul său în toată țara, ıi mai ȃise încă o dată :

— Să dee Dumneđeū ca mōnăstirea Prea sfinției-Tale să fie beciū la a mea!

Mitropolitul tăcu și de asta dată.

Eara Vodă repeși tot aceste cuvinte și de-a treia oara...

Acuma Mitropolitul, vȃdȃnd ca Vodă nu mai înceată de a-ı spune aceste cuvinte în fața tuturor oaspeților, nu mai putu răbda, ci supȃrȃndu-se amar, ıi ȃise :

— Ba! să dee Dumneđeū, ca mōnăstirea Măriei-Tale să fie beciū la monăstirea mea, căci Măria-Ta aı făcut'o din prisosință, eară cū am făcut'o pre a mea — cum a dat Dumneđeū — din banı hărăziți de veduve și alți bieți creștinı și oameni de omenie, cariı s'aū îndurat și

-m'aŭ ajutat a face aceasta sfânta monastire spre lauda celui de sus ! . . .

Stefan se roși și se cam supără, când auđi aceste cuvinte împungătoare. dar' se stăpâni și nu ھیise nemica bătrânului Mitropolit . . . El tăcu acuma ca și cela mai înainte.

Mitropolitul Crimca însă vedând însu-și, ca ceca ce a spus n'a fost bine, și temându-se ca sa nu i se întemple ce-va, căută toate mijloacele, să ھیasa cum mai de grabă de la masă și sa fugă cât se poate mai ھیute din acest loc. Și avea toată dreptatea, să se teama, căci Stefan Vodă Tomșa, când se mânia pre cine-va, era foc și pară, și nime nu scăpa cu viață din mânele lui

Așa era Stefan Vodă Tomșa.

De aceea și Mitropolitul Crimca nu făcu multă tragnare, ci porunci pe furiș vezeteilor, să înhame cai ھیute la trăsura, ca să pornească.

Vezeteii il ascultară, inhămară de grabă cai și Mitropolitul, luându-și sara buna de la Domnitoriū și de la oaspeții și spuindu-le, ca are foarte mare trebuința, se porni spre *Dragomirna*.

Domnitoriul voia să-l mai opreasca, el însă nu voi nici de cum să rămăie.

Pe când s'a pornit Mitropolitul spre *Dragomirna* înoptase acuma cum se cade și se facuse așa de întuneric, că nici mâna nu se putea vedea.

Dupa plecarea Mitropolitului, Doamna lui Stefan Voda Tomșa nu tăcu ca o femeie înțeleaptă, care nu se amestecă în trebele bărbaților, mai ales sciind prea bine, că

Vodă nu-î ca alți barbați recugetătoriu la toate cele ce le face și mai răbdătoriu cu cei ce-î greșesc sau îl supără cu ceva, — nu! . . . ea trebui să se amestece și să țină ceea ce n'ar fi trebuit, — ea țise cătră Vodă :

— Cum de te-ai lăsat tu bafjocurit de un călugăr înaintea tuturor oaspeților? . . . Nu ți-a fost ție oare cum, să te lași înjosit de dînsul, să țină el — mă rog! — ca monastirea ta să fie becîu la a sa! . . . Nu-ți e rușine de oaspeți? . . . Ce mai ascepiți? . . . Caută și respălătesce cu pedeapsă îndrăsneala acestui călugăr . . . orî de nu . . . mai mult să nu mă numescî domnița ta! . . .

Auđita-ți vorbă de muere! . . .

Stefan Tomșa, care încă de mai nainte era cam mănios, fiind acuma mai ațîțat și de doamna, se înfuriă pîna într'atîta, încât nu mai stete mult pe gândurî, să vadă ce face și orî de este bine ceea ce voesce să facă, ci îndată strigă surugiilor săi, să prindă caii la rădvan.

Surugiî nu acceptară să le mai spuie și de-a doua oară, ci cît ai bate în palmă, caii erau înhămați la rădvan și rădvanul tras de naintea ușei, de unde avea să iasă Vodă.

Stefan Vodă, vedînd că rădvanul stă de naintea ușei, își luă de grabă busduganul și fără să mai spuie ceva oaspeților, cariî remasera, eși afară din casă, se aruncă în rădvan și porunci surugiilor să mîie tot într'o fugă pe urma Mitropolitului. *)

*) Unii istorisesc, că să nu se fi luat Stefan Tomșa după Crimca, ci să fi trîmis pre nisce oameni de-ai săi, ca aceștia să se iee după dînsul, și unde l-or ajunge acolo să-l omoare.

Sbura Voda cu rădvanul seǔ, dar' și Mitropolitul nu mergea numai în pași, ci cum eșise din ograda mǎnăstirii poruncise vezeteilor, să mǎie caii cât li-or putea lua picioarele, pentru că o presimțire, pare că-l tot îndemna să fugă cât ce a putea, . . . îi spunea că Vodă n'are să-l lase în pace, ci are să-l fugărească, și apoi — va! și amar de acela ce cădea în mâna acestui Domn fără inimă și cruțare.

De și Mitropolitul fugea cu trăsura sa cât putea, totu-și Stefan Voda Tomșa îl ajunse în departare ca la vr'o jumătate de milă spre resărit de Solca, în mijlocul drumului dintre *Solca* și *Arbure*, și cum îl ajunse, sari din rădvan și repezându-se asupra Mitropolitului, îi dădu vr'o câte-va lovituri cu busduganul în piept și — când socoti că i-a fi de-ajuns și că n'are mult ș'o mai ducă, se sui eară-și în rădvan și se întoarse îndărăpt spre Solca.

Mitropolitul Crimca, mai mult mort de cât viu, fu rădicat de catră vezeteii seǔ în trasură și dus pâna la Dragomirna.

După ce ajunse la Dragomirna, cine șcie la câte oare de noapte, dice că Mitropolitul Crimca îndata să fi poruncit, să se scoale toți calugării, să-i aducă vestmintele și se înceapă a sfinți monăstirea până ce mai traesce.

Calugării, auzind aceasta, săriră îndată cu toți să vadă ce este, ce s'a întemplat, că Mitropolitul voesce sa sfințească mǎnăstirea mai nainte de-a fi gatu și apoi înca noaptea, când toată lumea doarme.

Vedând însă ce este, nu mai statură mult pe gânduri, ci care din care mai de grabă alergară spariați prin chili, își luară cele trebuincioase, intrara în mǎnăstire, —

aprinsera luminele și — ca de când vă istorisesc, — toate erau gata pentru sfințire. Poftiră acuma pre Mitropolitul sa viie și să înceapă sfințirea. Însă acesta nu mai era în stare, să se scoale din loc . . . Loviturile de busdugan ale lui Tomșa Vodă îi slăbiră mai de tot puterile, și de-abia mai putea reșufla.

Ce era de făcut ?

Vedând călugării, cum că Mitropolitul nu se poate urni din loc și e mai gata să-și deie sufletul, ca să nu rămâie mănăstirea nesfințită de dînsul . . . de cel ce cu atîta muncă a zidit'o și a înfrumusețat'o, îl luară vr'o cățiva și după ce l'aŭ îmbracat în vestmintele sale, îl purtară de subsuori și așa sfinți el mănăstirea, mai mult numai purtat pe sus saŭ ședînd pe scaun.

Țice că după ce a sfârșit Mitropolitul Anastasiu Crimca de sfințit mănăstirea să nu fi trăgînat mult, ci îndată după aceea să-și fi dat sufletul în mîinile lui Dumnezeu. Eară cînd muria să fi ȝis :

— Mulțămesc ție, Doamne ! ca m'ai ținut în vieța pîna ce mî-am sfințit și mănăstirea mea ! . . .

Și cu aceste cuvinte muri.

Calugării îl puseră în biserică și-î facură prohodul și a treia ȝi îl înmormîntară.

Mulțime mare de boeri și alți oameni de prin tot ȝinutul sa fi fost venit la înmormîntare și mulți plîngeau după dînsul, căci foarte bun om era și pre ori și cine venia la el, de era boeriu, îl primia și cinstia ca pre un boeriu, de era vr'un călătoriu îl adăpostea ca pre un frate, de era țeran se purta cu dînsul ca un părinte,

eara de era vr'un serman nici odata nu-l alunga de la uşa sa fără sa-l miluească.

Aşa era Mitropolitul Anastasiu Crimca.

Şi tocma de-aceea şi pentru că a făcut şi a înfrumuseţat mănăstirea Dragomirnei mai de haî decât toate mănăstirile şi bisericile din ţară, boerimea şi cei mai mari, vedând crudimea lui Stefan Vodă Tomşa, cum a ucis fără de nici o dreptate pre Mitropolitul, se sculară cu toţii infuriăţi asupra lui Tomşa Vodă şi asupra Doamnei şi stăruiau să-l dee jos de pe tronul Moldovei şi să-l alunge din ţară, ca să nu-î mai audă de nume.

Stefan Voda Tomşa, vedând aceasta şi sciind bine ca când se rescoala ţara întreagă nu e lucru de şagă, îşi luă pe samă şi fugi pe nesciute la Solca şi acolo se ascunse spre apus din sus de mănăstire într'un munte, care şi până astăzi se numesce *„muntele lui Vodă“*. Acolo, pe muntele acela, petrecu el mai mult timp, fara să fi sciut cine-va de el, până ce se mai molcomira boerii.

Pe locul acela, unde lovise Stefan Vodă Tomşa cu busduganul pre Mitropolitul Crimca, puse mai pe urmă, cine a fi pus nu sciū, o cruce mare de stejar, care se mai poate vedea încă şi astă-zi. (1875).

De e tocmai crucea aceea, care s'a pus îndată după moartea Mitropolitului Crimca, nu pot spune, dară cum că crucea aceasta e tare veche, poate să se încredinţeze orî şi cine . . . mai ales că şi partea cea împlântata în pământ se mai află şi este roasă de ploî

Ce-or fi făcut boerii cu Doamna lui Tomşa nu se scie,

căci de la nime n'am înțeles nemică De bună samă că și ea n'a fi fost lăsată în pace, ci trebuie să i se fi resplătit și ei, după cum adică i-a fost inima și vorba.....

Un lucru prea adevărat și pre care nime nu-l poate tăgadui este că mănăstirea lui Tomșa Vodă a rămas becîu monăstirei celei din Dragomirna.

Mănăstirea din Dragomirna stă și asta-ți frumoasă, că ți-i mai mare dragul, să te uiți la ea E împrejurata din toate părțile cu ziduri tari și calugării se roagă neîncetat pentru sufletul bunului Mitropolit Anastasiu. Pe când mănăstirea lui Stefan Vodă Tomșa e părăsită de parinți, zidurile de prin prejurul bisericeii, precum și chiliile călugărilor, ce au fost oare când aice, sunt așa de răsipite, de ți se strînge inima de durere..... Deu !... ți-i mai mare greul să stai și să te uiți la aceste resipituri pline de spină și de pălămidă

Se vede că Dumnezeu nu trece cu vederea fapta nedreaptă.

Dacă Stefan Vodă Tomșa ar fi fost om ca toți oamenii cei de omenie, bun la inimă, îngăduitoriu și ceva mai recugetatoriu, să nu fi cașunat atâtea morți de om, atunci de bună samă că Dumnezeu nu lăsa, ca mănăstirea lui să se desfacă, ci ar fi scutit'o de timpurile cele vitrige, precum a scutit și mănăstirea din Dragomirna.....

VASILE VODĂ ȘI IUGA.

În timpurile cele vechi, pe când se afla *Bucovina* sub stăpânirea *Moldovei*, Românii din ținutul *Câmpulungului* și al *Dornei* nu erau, ca și ceilalți Români dela țară, supuși boerilor și întrebuiințați de aceștia la lucrarea pământului, nu erau munciți în tot felul și batjocuriți ca alții. Ei erau de sine stătători, și aveau legile și judecătorii lor. Ei plăteau în tot anul o sumă anumita de bani Domnitorului și priveghiau marginile țării de incursiunile și pradăciunile străinilor, și când aceștia intrau în țară, atunci săriau cu toții la hotar și respingeau dușmanul. Când singuri nu puteau rezista, dedeau îndata de scire Domnitorului să vie cu oastea într'ajutoriu, că țara se află în primejdie.

Maî mult n'aveau să facă. De toate celelalte dajdi și alte sarcini erau scutiți. Și dacă vre unul sau altul dintre domnitorii *Moldovei* voia să iee dela dânșii maî mult bir, decât i-au făgăduit, atunci ei îi înturna spatele, nu-i da nici o para oarbă . . . Se făceau că nici nu-l știu, ear' Domnitorul remănea cu buzele înflute, neputen-

du-le face nimic, de oare-ce Câmpulungenii noștrii erau din toate părțile scutiți de munți, ca de nisce ziduri întărite.

În fie-care an însă, pe când Voevozii moldovenesci cheamă pre sfetnicii lor și pre mai marii țerii la sfat, alegeau și Câmpulungenii pre un om încreșut din sinul lor ca deputat și-l trâmiteau mai întâiu la *Suceava*, ear' mai pe urma la *Iași*, unde se afla *Vodă* cu șederea, ca să vadă ce vor mai vorbi sfetnicii și cum vor pune țara la cale. Căci măcar că ei locuiau pe culmile munților, totu-și voiau sa scie ce mai fac și cum le mai merge și fraților lor celor din câmpie.

Tot ast-felū s'a întemplat și pe timpul lui *Vasile Lupul Vodă*.

Pe atunci Câmpulungenii au ales ca deputat prin mai mulți ani de-arêndul pre un țeran foarte înțelept și avut, anume *Iuga*, de loc chiar din târgul Câmpulung, și l-au trâmisi la sfatul domnesc din *Iași*.

Vasile Lupul Vodă cunoscea acum pre *Iuga* foarte bine și-l avea foarte drag, pentru că acesta era, precum am șis, un om foarte deștept, înțelept, deschis la inimă, cu dreptate, de omenie și plăcut tuturor oamenilor din ținutul Câmpulungului. De aceea era și ales în tot anul și trimis la *Iași* în trebile Câmpulungenilor.

Iuga a âmblat pe la *Iași* în mai multe rëndurī. Dela un timp încoace însă nu mai mersese acolo, din pricină că mai multe nenorocirī daseră peste capul lui. El scăpătase acuma cu totul . . . Nu mai era așa de avut ca mai nainte . . . Pe lângă aceasta a mai avut și alte

nevoii... își pierduse nevasta cea dintâi și-și luase alta tînără, cu care nu prea trăia bine. Apoi Iuga îmbetră-nise și slăbise cu totul, . . nu se prea interesa de cele ce se petreceau prin țară . . . Trăia mai mult pentru sine . . . Și Românii din ținutul Câmpulungului de mult aleseseră pre alți Români din mijlocul lor de-îtrimitău la Iași.

Eată însă că într'un an, tocmai pe cînd era adunat divanul întreg, pe cînd toți sfetnicii și deputații din toata țara Moldovei erau adunați la sfat în Iași, Vasile Vodă își aduse aminte de Iuga și întrebă pre unul dintre deputații câmpulungeni :

— Mai trăesce Iuga ?

— Care Iuga ?

— Deputatul vostru cel vechiu !

— Trăesce, stăpâne !

— Și oare cum se mai laudă ? . . . ce mai face ? . . . și care să fie pricina, că de un timp încoace nu se arată defelîu pe la Iași ?

— Apoi dă, Măria-ta ! . . ce să-ți spun, ^a— rĂspunse deputatul câmpulungean — Iuga deși e acuma bĂtrĂn, totuși e sĂnĂtos, numai atĂta cĂ de un timp încoace a cam decăduť sĂrmanul, . . . ĩ-a murit nevasta cea dintĂi și s'a ĩnsurat cu alta mai tĂnĂrĂ, cu care o duce cam greu, . . de altmintrelea ar merge cum ar mai merge!..

Lui Vasile Vodă, la această veste, i-se făcu milă de Iuga, sciindu-l om avut, cu ĩndurare cĂtrĂ toți și cu brațele deschise . . . Decĭ chibzuind el puțin cum ar putea face ca sa-l scoatĂ pre bĭetul om din cĂtușelo nevoiei,

sa nu aiba acuma la b tr ne te a se lupta cu câte neajunsuri cu toate,  ise c tr  deputat :

— C nd te ve  intoarce acasă, să te duci p n  la Iuga  i sa-  spu , că eu am  is să se r pad  numai dec t p n  la Iași, că am să-  spun nisce lucruri, pre cari trebuie să le scie numai dec t . . . m' i au it ! . . nu cum-va să u i  a-  spune ! . .

— N'o u u ta, Măria-ta ! . . n'avea teamă !

La vr'o c te-va  ile după această vorbire, desf c ndu-se sfatul domnesc, se intoarse deputatul câmpulungean acasă. Aici se duse îndată la Iuga  i-   ise :

— Eacă cum,  i eacă cum, mo ule Iuga ! . . a poruncit Măria-sa Vodă să te g tesc   i să merg  c t mai de grabă p n  la dinsul la Iași !

Lui Iuga nu-  venia a crede urechilor sale. Însă după ce deputatul  i întări prin jur m nt, că ceea ce-  spune nu-  alta, dec t adevăr limpede,  ise :

—  i oare ce vrea Măria-Sa dela mine, de m'a chiebat acuma la b tr ne te să mă duc p n  la Iași ? . . Oare ce voesce să'mi spue ?

— Nu sci  mo ule ! . . . at ta sci  numai ca m -a spus sa merg  c t mai de grabă, . . alta nimic !

— Apoi d , f tul me  ! . . . cum n'a i merge eu, căci am fost de multe ori la Măria-Sa la Iași, dar' acuma, ve i-m , s nt b tr n, . . . nu mă pot duce, ca mai nainte, tot într'o fugă ! . . .

— Te cred ! . . . Însă ce să-  faci ! dacă a a voesce Măria-Sa ! . . .

— Au i, nepoțele ! . . . u tasem să te întreb : nu

cum-va, fiind voi prin Iași, ați făcut vre-o nebunie, scii una de cele cornurate, și acuma mă îndemnați pre mine, om bătrân și slab, să mă duc până la Iași, ca sa v'o îndrept!

— Ferească Dumnezeu sântu, moșule! . . . nici prin vis să nu-ți treacă una ca aceasta! . . . că doară nu sântem noi de cei păliți cu leuca, nici de cei ce pușcă în lună! . . . Ce are Măria-Sa, cu D-ta are, cât despre noi n'avea nici o teamă! . . .

— Dacă e așa treaba, ce-a da târgul și norocul, m'oîu duce, măcar că acuma la bătrânețe nu'mi prea vine dorul de a colinda poticele munților!

— Eū unul mî-am împlinit datoria . . . D-ta fa acuma, cum te-ajunge mintea!

— Fii pe pace, nepoțele, ca orî și cât de bătrân e moșul Iuga, totuși simte atâta putere în pieptul său, ca să se mai poată duce odată până la Iași!

După aceste cuvinte deputatul se depărtă, ear' moșul Iuga se pregăti de cale. Porunci nevestei sale celei tinere să-î facă vr'o câte-va mălăeșe dulci de drum, să-î caute o raclă de brânză sburată, ear' el își tocni mai ântăiū opincile și cojocul cel de sêrbătorî cu miștele mai până la pământ, își căută o cămeșă curată de boruncîuc cu găurele pe la mâneci și pe la poale și cu cănafi foarte frumoși în loc de cheutori, apoi se culcă și dormi un somn dulce și liniscit, cum de mult n'a mai dormit. A doaua și în revărsatul zorilor se soulă, își puse merindea pregătită într'o trăistuță, își luă un toiag în mână și

sărutându-și nevestica pe frunte, se porni de-a dreptul peste munți spre Iași.

Pe timpurile acelea nu erau, ca acum, drumuri âmblate, ci oamenii mergeau mai mult călări pe plașurile munților, când se duceau până la Iași. Așa și Iuga se porni pe unul din aceste plașuri, însă el nu se porni calare, ci pe jos, și așa se duse până la Iași.

Cât timp va fi mers el nu știu, dar' când a ajuns la Iași, nu s'a mai oprit într'un loc sau într'altul, cum e treaba multora, ci se duse de-adreptul la Vodă să vadă de ce l'a chemat.

Vasile Vodă tocmai atunci se afla în divan cu cei doispre-zece sfetnici ai săi.

Deci intrând Iuga în divan, singur va ști cum, și închinându-se până la pământ, cum e datina țeranului, când se află de naintea unui mai mare, îi duse :

— Bună ziua, stăpâne !

— Buna să 'ți fie inima, precum ți-i și cautatura ! — răspunse Vodă zimbînd !

— Și Mariei-tale fapta, precum ți-i e și vorba !

— Da cum te mai afli, Iugo ?

— Cum vrei stăpâne ! . . . și mai bine și mai rău !

— Cum ți-i dealul ?

— Alb și slab !

— Da lunca ?

— Verde și înfrunzită !

— Da munții ?

— Încărcați de brați și flori frumoase !

— Da șesul ?

— Despoiat și uscat !

— Primi-vei doi-spre-șapte berbeci de-ai mei la dealul t^u la păscătoare ?

— De ce nu ? . . . primi, stăpâne, însă cu plata ! . . .

— Mergi dară sănătos !

— Eacă m'am dus, stăpâne !

Și cum țise cuvintele acestea, făcu eara-și un poclon și se întoarse să iasă. Însă Vodă strigă de grabă ușariul în lăuntru și îi țise :

— Să duci pre bătrânul acesta unde-va la o ospătărie pe sama mea !

Ușariul se plecă în semn de ascultare și apoi eși cu Iuga afară. Aici îl întrebă cam mânios :

— Auți, moșule ! pe unde ai intrat D-ta în divan ?

— Pe unde să intru ?—răspunse acesta — pe ușă, pe unde intră Măria-sa și toți boerii, căci doară nu sînt strigoii, să intru pe hornuri !

— D'apoi cum vine, mă rog, că eu nu știu nemică, când ai intrat ? . . . cum de nu mă-ai dat de scire ?

— D-tale să-ți dau de scire ! . . . n'ași fi avut ce face ! . . . ca și când eu ași fi venit la Iași ca să mă închin pe la toate icoanele !

— Da ce vorbă e asta, moșnege ? . . . ce socoți tu demă răspunși ast-feliu ? . . . să'mi spuți de grabă pe unde ai intrat, ori de nu . . . ai să mă pomenesci cât vei fi și vei trăi ! . . .

Iuga la aceste cuvinte se mânia foc, dar' ca om cu pricepere nu-și pierdu cumpătul, ci-i răspunse :

— Știi ce, omule ! . . . păzesce-ți gura cea nespălată

și mă du unde ți-a poruncit Măria-sa să mă duci, că de nu — crede unui moșneag bătrân, care a vădut în viața sa mulți ușari ca tine, — mâne demineată piciorul n'are să-ți mai calce în palatul domnesc !

Ușariul la acest răspuns era să plesnească de mânie, dar' nu mai dise nimic, ci sciind ce-l așteaptă, tăcu ca un pitic, dar' duse pre Iuga cine scie unde la o ospătărie din mahala, și acolo îl încortelă peste noapte, apoi se întoarse îndărapt scăpărând de mânie.

Iuga, ca și când nu s'ar fi întemplat nimic, intrând în odăiță, se desbracă de cojocul său cel mișos, își puse cușma pe un scăunaș, și porunci ospătăriței să'i aducă o ulcică cu vin, apoi se puse la masă și trase vr'o câte-va gură bune de vin.

Dar' să-l lăsăm pre dînsul bându-și vinul și să ne înturnăm eară-și înapoi.

Cei doi-spre-zece sfetnici, pe când vorbea Vasile Vodă cu Iuga, nu prea luară sama ce vorbesc, ci se uitară numai plini de curiozitate la Iuga, cum el, un țeran fiind, îmbracat în cojoc și încălțat cu opinci, a îndrăsnit să între de-adreptul în divan, cum de nu l-a oprit ușariul la ușă, și cum vine că Vodă vorbește așa de prietenește cu dînsul ?

Nu sciau ei, căci nu văduseră pre Iuga nici când până atunci, dar' nici Vodă nu le spuse nimic. Și după ce a eșit Iuga din divan tăcură cu toții și-și căutară fie-care de lucrurile lor. Când însă s'a încheiat sesia și se rădicară toți sfetnicii ca să se ducă pe acasă, îi întrebă Vodă :

— Boerilor! sciți D-voastră ce am vorbit eu cu bătrânul, care a fost mai înainte aici?

— Nu! — răspuseră sfetnicii.

— Dacă e așa până mâne deminează, înainte de ce ne-om aduna eară-și aici la sfat, să-mi aducă fie-care dintre D-voastră răspunsul în scris despre ceea ce am vorbit eu cu dînsul, eară cel ce nu mi-l va aduce, să scie că are să fie depărtat din slujbă!

— Bine! — răspuseră sfetnicii și se depărtară ducându-se fie-care pe acasă.

Sfetnicilor, după ce eșiră din palatul domnesc, li se părea dintru început lucru de șagă ceea ce le spuse Vodă, însă mai pe urmă, după ce mai cugetară puțin, își luară sama și vedură că nu va fi bine de dînșii, dacă nu vor duce a doaua și Măriei-sale răspunsul cerut.

Deci unul dintre dînșii, care era mai bătrân, mai statornic, și cunoscea prea bine pre Vasile Vodă cine-l și ce poate, nu stete mult acasă, ci se duse pe la ceialalți sfetnici și i-i făcu luătorii de samă dicându-le:

— Fraților! să nu vă pară lucru de șagă! . . . de nu vom duce Măriei-sale răspunsul cerut pe mâne deminează. . . . are să fie rău de noi, . . . pre toți are să ne alunge din slujbă! . . . să mergem, să căutăm pre moșneagul acela și să-l rugăm ca el să ne tâlcuească vorba, ce a avut'o cu Vodă! . . .

— Ce ai dis, frate! . . . nisce boeri ca noi, . . . noi sfetnicii și cârmuitorii țerii, de cari ar tremura toată Moldova de frică, când am voi, până într'atâta sa ne înjosim, ca să ne rugăm unui țeran, unui mojic, să ne tâl-

cuească ceea ce a vorbit el cu Vodă! — ȕise unul dintre sfetnici — asta nici-odată n'aşî fi aşteptat-o dela D-ta!

— Am cugetat şi eă la aceasta — urmă sfetnicul cel bătrân — şi eă m'am simţit destul de umilit, dar' ce să facem? . . . Gândiţi-vă şi explicaţi D-voastră vorba, dacă puteţi! . . . Eă destul m'am bătut capul, dar' nimic n'am putut scoate la capăt . . .

Să puseră în urma aceasta toţi sfetnicii pe gânduri, şi gândiră, şi gândiră, dar de geaba! . . . nu putu găci nici unul . . .

În urmă vădënd şi ceialalţi sfetnici, că nu e lucru de şagă, işî călcară pe inimă, se deteră cu toţi să-l caute pre Iuga, ca el să le tâlcuească vorba . . . Şi-l căutară, şi-l căutară, dar' abia într'un târziu de noapte îl aflară în ospătăria cea tupilată din mahala, unde-l infundase uşariul.

Iuga încă nu s'a fost culcat . . . Pe semne cugeta şi el la timpurile cele bune din tinereţe.

— Bună sara, moşule! — ȕiseră sfetnicii, după ce întrara în lăuntru.

— Mulţămim D-voastră, boerilor! — răspunse Iuga uimit.

— Te căutăm pre D-ta, moşule! — ȕiseră ei mai departe.

— Şi ce poftiţi de la mine? — întrebă Iuga.

— Te-am pofti, să ne tâlcuesci vorba, ce-ai avut'o cu Măria-sa Vodă!

— Voă tâlcui-o bucuros . . . de ce nu! . . . numai drept să vă spun, trebuie să-mi plătiţi! . . .

— Îți plătim, îți plătim bucuros! . . . dar' cât va fi plata? . . .

— Nu mult! . . . ăa, o pungă de bani de cap! . . .

Sfetnicii cam încrețiră fruntea și strâmbară din nas, căci o pungă de bani, pe timpul acela, era atâta cât 500 de lei . . . Dar' ce avură să facă? . . . Trebură să se învoească și să-și plătească, cât le-a cerut, dacă voia să nu fie alungați din slujbă . . . Deci îi dete fie-care câte o pungă de bani cu acel adaos, ca să nu mai spună despre aceasta nimăruî nici un cuvânt. Care n'a avut bani la sine a alergat de grabă de și-a împrumutat.

Apoi l-au întrebat, dicând:

— Ce însemnează cuvintele: *„bună să-ți fie inima, precum ți-î și căutătura”*?

— Apoi dă! — răspuse moșneagul, — sînt mulți oameni în lumea aceasta, a căroră căutătură e blîndă, plăcută, prietinească, după care li s'ar părea că suflete mai bune decît dinșii nu se află în toată lumea, pe cînd în inima lor e încuibată cea mai mare viclenie și rîutate ce-și poate închipui cine-va . . . Deci, cum e căutătura omului, așa să-î fie și inima, să nu caute la alții cu blîndeată și dragoste în față, ear' pe din dos să-și resverse tot veninul asupra lor, ci dacă caută bine, bine să-î și facă! . . .

— Da aceea: *cum ți-î vorba, așa și fapta*?

— Asta e așa, că dacă omul se laudă că va face cui-va vr'un bine, să-l și facă, să nu se laude numai, precum îndătinează foarte mulți dintre domniî ceî mari, eară cînd e la adică, atuncî nu fac nimic! . . .

— Dar' : *dealul?*

— Dealul e capul meu . . . e alb precum mă vedeți, căci am încărunțit . . . e slab, căci acuma sunt bătrân și slăbănog! . . .

— Dar' : *lunca cea verde și înfrunțită?*

— Nu v'ați priceput? . . . mî-a murit soția cea din-tăi, și acuma mî-am luat una tînă și frumoasă, ca o luncă verde și înfrunțită, . . . ear' e sunt bătrân și slab.

— Dar' : *muntele?*

— Muntele înseamnă, scumpilor mei boeri, Români de prin ținutul nostru, cari sînt voinicî ca nisce brați și rumeni ca florile pentru-că, mila Domnului, pînă acuma le merge bine!

— Dar' : *șesul?*

— Șesul însemnează Români de la țară, cari supuși fiind boerilor și altor oameni fără de inimă, sînt chinuți și scurși de avere și putere, . . . sînt ca un fînaț despoiat de earbă și uscat!

— Dar' : *cei doi-spre-zece berbeci?*

— Aceia, . . . să nu vă fie cu supărare . . . sînteți D-voastră boerilor! . . . ați venit la pascătoarea mea, și e vă pascut acuma! . . .

— Atăta-i moșule?

— Atăta!

— Noapte bună!

— Mergeți sănătoși!

Sfetnicii eșiră afară mînioși pară de foc și numai ei singuri sciură câte sudalme și blăstămuri trâmiseră asupra bătrînelului. Dar' lui Iuga nici că-i păsa... Strinse

bine cele două-spre-zece pungă, le puse în curea, și apoi, culcându-se, dormi dus până a doua zi demineată.

A doua zi, după ce se adunară sfetnicii la divan și se aședară fie-care la locul său, eată că întră și Iuga înlăuntru.

Vasile Vodă, cum îl vădu, îl și întrebă :

— Cum ai mas, Iugo ?

— Bine, stăpâne !

— Dar' primit-ai berbecii mei la dealul tău la păscătoare ?

— Primit, stăpâne !

— Și cum arată ?

— I-am tuns bine și le-am luat lâna !

— Ești îndestulat cu atâta ?

— Cu berbecii sînt îndestulat, căci ori și cum, după cât am putut să-î cunosc eu, totu-și nădăjduesc să'ți prindă când-va bine și să'ți fie de folos. Dar' una te-ași sfătui și anume : *țapî* nici odată să nu ții pe lângă casă, că-ți strică cele mai frumoase și mai tinere oltoane și ramuri, ba, chiar și cei mai bătrâni și mai vênjoși arbori . . . Eacă ! nu mai departe, a sara de abia putui și eu scăpa neîmpuns de un țap domnesc . . .

— Prea bine, Iugo ! — zise Vodă — m'am bucurat foarte mult, că m'ai ascultat și ai venit până la mine, de acum poți merge sănătos ! . . . și Dumneđeū să te întărească și să te susție încă lung timp în viață ! . . .

Iuga î-și luă rămas bun dela Vodă, mulțămind lui Dumneđeū, că l-a învrednicit să-l mai vadă odată înaintea

morții sale, și a doaua ȃi de demineața se porni spre casă la Cămpulung.

Sfetnicii, pe cānd vorbīa Iuga cu Vodă, își plecară capitele rușinați și nu ȃiseră nici un cuvīntel. Vasile Vodă încă nu le spuse nimic, sciind prea bine din cuvintele lui Iuga, că aũ fost cu acesta, care le-a dat o bună învățatură.

Nu se putu însă răbda de a nu pedepsi, după cum se cuvine, pre ușariũ, căci acesta era țapul, despre care vorbise Iuga.

Și așa s'a întors Iuga acasă plin de avere.

Vasile Lupul Vodă i-a ajutat cum se cuvine. Lui nu-i plăceaũ de ajuns sfetnicii săi, fiind-că aceștia nu prea iubeaũ poporul, ci mai vėrtos il defăimaũ și il asupreaũ. De aceea a voit să-i pedepsască și să-i facă a cunoasce că și țėranul este om ca și dinșii, ba poate mai cu cap. Ce se atinge de străini, de venetici, să ȃice că din ȃiua aceea n'a mai suferit pre nici unul pe lângă curtea sa.

DODUL ȘI TĂTARIÎ.

În partea despre resărit a *Câmpulungului* curge un riû, care din moși-strămoși s'a numit *Vale* și care se revărsă, nu departe de *Podul Bucătariului*, în *Moldova*.

La gura acestui riû se afla în vechime un sâtișor sau mai bine dis vre-o câte-va case depărtate una de alta, din care pricină atât riul cât și sâtișorul s'a numit mai pe urmă *Valea-caselor*.

Valea, tot vale a rămas și astăzi, ca și mai înainte... nu s'a făcut nici mai mare nici mai mică, casele însă cu timpul s'a înmulțit și îndesit, *sâtișorul* s'a prefăcut în *sat*, ear' locuitorii săi, voind ca satul lor să fie spre pildă altor sate, au durat pe vârvul unui dîmbușor din mijlocul lui și o școală.

În școala aceea, care era menită pentru învățătura, deșteptarea și luminarea tineretului, adeseori se adunau și cei înaintați în vîrstă și mai cu samă aleșii și cărmuitorii satului ca să se sfătuească și să se înțeleagă nu numai despre treburile sătesci, ci și despre mijloacele cum 'și-ar putea mai lesne și mai bine apăra moșia și vetrile

străbune de dușmani. Căci, vai Doamne! mulți dușmani au mai avut Români în viața lor; când ai sta sa-î numeri, nu știu deșu de le-ai mai da de capet!

Unul din mulțimea acelor dușmani înverșunați și ne'mpăcați, din pricina cărora avură foarte multe neplăceri, neajunsuri și daune de suferit nu numai Români de la țară, ci chiar și cei de prin crierii munților, între cari se numărau și cei din *Valea-caselor*, erau și *Tătari*.

Tocmai când nici nu visa, atunci se trezia și Români din Valea-caselor cu Tătari că vin ca niște fiere sălbatică din jos despre *Prisaca*, și cum intra în sat, mânia lui Dumnezeu ce era . . . ori și ce le pica în mână prăda și lua cu dinșii. Și dacă s'ar fi mulțămît numai cu atâta, poate că tot ar mai fi fost cum ar fi fost. Dar ei nu se mulțămiau numai cu averea mișcătoare și nemișcătoare a Românilor, ci de obicei cum puneau mâna pe vre un bărbat mai îndrăzneț, care nu se lăsa a fi umilit și călcat în picioare, ci da piept cu dinșii, deauna miți-'l trimiteau pe cealaltă lume, ear' pre femei, fete și băeți îi lua și-i duceau robi în țara lor, de unde numai singur Dumnezeu putea să-'i scape.

Vedând de la un timp Români din Valea-caselor că nu e chip de trăit de răul acestor litte rele și nesățioase, s'au adunat într'o di eară-și cu toți la un loc ca să fie sfat: cum și prin ce fel de mijloace s'ar putea mai lesne apăra și scăpa de dinșii. Și după multă chibzueală și socoteală hotărîră ca să facă o *toacă*, și ori cine va prinde mai întâiu de veste, fie bărbat sau femeie, ténér sau bētrân, că vin Tătari spre satul lor, să alerge de grabă la

toacă, să prindă a toca și a da prin aceasta întregului sat de scire despre primejdia ce-î amenință.

Și cum s'au sfătuit, așa au și făcut: ciopliră o toacă mare și o aninară de un stâlp înalt îngropat în apropierea școalei, pentru că de acolo, de pe dimbușorul acela, sunetul toacei se aușia în toate părțile, cât ținea moșia lor.

Nu mult însă după sfatul acesta și după aședarea toacei eata că și vine o ceată de Tătari.

O nevastă, cu un copil de țigă în brațe și cu o traistă plină de mâncare pe umăr, care o ducea bărbatului său, ce era dus la lucru în sus spre obârșirea Văii-caselor, vedând că *pologul de Tatarî* se apropie din ce în ce tot mai tare de sat, aruncă cine sci unde traista, alerga de grabă la o răchită din apropiere, prinse una dintre crengile acesteia, îi rupse vârvul, hăgă creanga pe sub fașa copilului și lăsându-1 astfel spânzurând în aer, ca să nu dea ceva de dinsul, până ce se va întoarce îndărăt ca să-l iee de acolo, aleargă tot într'o fugă la toaca de lângă școală și cum ajunge prinse a toca de se resunara toate văile și dealurile de prin împrejurime. Toți sătenii, dintre cari partea cea mai mare era dusă la lucru pe Valea-caselor, unii însă pe dealul *Hâga* și *Cucoara*, eară alții dincolo de Moldova pe muntele *Radul*, precum și pe văile din apropierea acestuia, cum aușiră toaca sunând, părăsiră lucrul, alergara din toate părțile, unii cu coase, alții cu furci și eară-și alții cu securi și lănci, mai pe scurt fiecare cu ce a putut mai degrabă apuca în mână, și ca o vijelie care restoarnă pre cei mai

înalți și mai puternici brași așa se repeșira și ei asupra Tătarilor, cari ajunseseră acuma aproape de sat și erau gata să intre într'insul ca să-'l prade.

Tătarii, vedându-se pe neașteptate incunjuțați din toate părțile, statură locului și începură a se apăra ca nisce lei când sunt împiedecați de-ași lua prada pe care și-au fost pus ochii. Inzădar li-a fost însă toată oste-neala, căci fiind ceva mai puținii la număr, de cât Românii, aceștia îi învinseră și-i omorîră pre toți, afară de unul, care, nu știu cum s'a întâmplat, că a scăpat ca prin urechile acului.

Tătarul, remas în viață, apucând calea întoarsă, nu se oprî nicăiri până ce nu ajunse în țara sa, unde istorisi din fir în pîr toate celea ce li s'aîu întîmplat fraților săi în Valea-caselor din munții Bucovinei.

Aușind Tătarii ce de-a casă despre nenorocirea fraților săi așa de tare s'aîu înfuriat încât fără a mai sta mult pe gânduri, o mulțime de dînșii se porniră asupra Românilor din Valea-Caselor, și cum ajunseră la starea locului deteră foc satului, și nu se urniră din loc până ce nu-l vedură că s'a prefăcut în cenușă, eară pre Românii, cari aî avut nenorocirea să cadă în mânele lor, parte i-aî omorit, parte i-aî legat fideleş cu mânele la spate și astfel apoi, mânându-i dinapoi cu sbicele ca pre nisce vite, îi duseră cu dînșii în robie.

Românii, cari aî scăpat teferi din ghîarele Tătarilor acestora, și anume cam la vr'o 20 familii, fugiră cari în cotro ca nisce puî de păturniche și o samă dintre dînșii se ascunsera prin desișurile sihlelor de pe munții

Bodea și *Runcul Bodi*, alții prin fundoaiele și cotiturile întunecoase ale păreilor *Isvorul-malului*, *Isvorul-alb* și *Valea-sacă*, și eară-și alții trecură Moldova și se ascuseră pe muntele *Radul*, dealul *Ciucoran*, precum și prin văile ce curg printre munții și dealurile din părțile acestea, ca *Feliazu*, *Păreul De* și *Corlățeni*. Mai pe scurt fiecare fugi și se ascunse, unde cugeta că nu va putea fi urmărit și prins de Tătari.

Însă Tătarii nici în aceste locuri dosnice și neștrăbătute nu le deteră pace. Din protivă ei îi prigonitoră și-aicea mai de ha! de cât pre nisce fiere sălbatice, și pre care unde îl prindea, acolo îi făcea sfârșitul.

Românii fugari, vedând că sânt urmăriți de Tătari, de frică ca nu cum-va să fie prinși, îmblară mai multe săptămâni după olaltă numai unul câte unul prin paduri, și când se întâlneau câte doi sau mai mulți inși la un loc, de bucurie mare li se părea că au prins pre Dumnezeu de-un picior.

Mai pe urma însă, retrăgându-se Tătarii de prin munți, cei mai mulți dintre dînșii eșiră din ascunșișurile lor de mai nainte, se adunară eară-și la un loc și se aședară la poalele *Măgurei*, în apropierea unei stânci mari, care s'a numit mai târziu *Peatra străji*.

De adunat s'au adunat, dar' ce era să înceapă și să facă ei acuma? Unde să locuească și cu ce să se nutrească, după-ce din toată averea lor nu le rămase nemică alta, fără numai ceea-ce aveau pe dînșii și ceea-ce putură lua în grabă când au scăpat din ghiarele Tătarilor. Sa-'și cumpere pâne, n'aveau bani... să stee cu mânele în

şoldurî până-ce vor peri de foame? nu le venia la socoteală. Decî nu le rămase nemică alta de făcut, decât să-'şi prindă deocamdată nevoea cu celea-ce le vor putea lua de pe la alţi oameni mai avuţi de cât dinşii şi mai ales de pe la călătoriî, cariî treceaû prin părţile acelea unde se aflaû ei.

Intre *Peatra-străjiî*, despre care ne-a fost vorba, şi între muntele *Muncelul*, care se află drept în faţa ei preste apa *Moldovei*, trebuie să fi fost mai de mult o strîmtură foarte îngustă. Chiar şi acuma nu se află între această peatră şi între muntele numit mai mult decît 2—300 de paşi, cu toate că *Moldova*, care trece prin trînsa, fiind o apă foarte repede, şi mai ales când e mare, rupe în dreapta şi în stînga şi duce cu sine tot ce-'i stă în cale.

Afară de aceasta trebuie să mai amintesc încă şi aceea că în vechime nu erau prin munţi drumurî bătute, ca în ziua de ađi, ci numai nisce cărări sau plaşurî, pe cariî âmbლაუ oamenii numai pe jos sau călare. Prin urmare un astfelu de plaşu ducea şi prin strîmtura despre care ni-'i vorba. Ear' plaşul acela, ale căruî urme se mai pot vedea încă şi astăđi, ducea tocmai pe sub coastele petriî, care are o înălţime cam de vre-o 50 de stînjeni şi care în partea despre apă seamănă unui părete. Ear' apa *Moldovei*, după cum spun bătrîniî, curgea pe timpul acela tocmai pe lângă glesnele petriî. Drept aceea toţi călătoriî, cariî veniaû din rus despre apus sau din jos despre răsărit, trebuiaû numai de cât să treacă pe plaşul acesta,

căci prin un alt loc mai potrivit și mai lesnicios nu aveaă pe unde să treacă.

Aice, în strîmtura aceasta, se așinură Româniî scăpați din ghiarele Tătarilor prin un timp mai îndelungat, și pre toți călătoriî, căți treceaă printrinsa, îi opriaă, îi desbrăcaă și le luaă tot ce aveaă, lăsându-’i adese-orî pre cei mai mulți dintre dinșiî numai cu cămeșa.

Dorneniî, adică Româniî din *Dorna*, cariî mergeaă la țeară ca să-’și cumpere pâne, precum și cei-ce se întorceaă înderept dela țeară, fiind de mai multe orî opriți în această strîmtură și pradați de cătră acești oameni fără căpătâiū, și ne mai putend suferi aceasta, se sculara într’o bună demineață, se porniră și se duseră mai mulți inși la *Suceava* și acolo se plânseră lui *Vodă*, spunendu-’i cu deamăruntul toate celea-ce li s’aū întemplat de un timp încoace. Totodată îl rugară ca să facă ce va face doară-’i scapă de hojiî ce le așin calea, că de nu le va veni întru ajutoriū și nu-’i va scăpa ei nu mai sciū ce să facă și cum să se mântuească de dinșiî.

Vodă, ascultându-le plângerea și cugetând că numărul făcătorilor de rele e cine sci cât de mare, le-a dat 300 de ostași ca să meargă cu dinșiî și să prindă pre hojiî.

Ostașiî, mergend unde li s’a spus că se țin hojiî ascunși și încunjurându-’i pe neașteptate din toate parțile, îi prinseră, îi legară cot la cot și ast-feliū îi duseră apoi pre toți la *Suceava*.

Vodă, cum a dat cu ochiî de dinșiî, începu mai ântâiū a-’i mustra și a-’i batjocuri pentru faptele lor cele rele. Îi luă apoi unul câte unul la cercetare să vadă care

dintre dinși e cel mai vinovat și care nu, anume ca pre fie-care să-'l poată pedepsi amăsurat faptelor sale.

Mihaiu Dodul, cel mai înalt, mai spătos, mai tare, și totodată cel mai deștept și mai îndrăsneț dintre dinși, care avea o ură nespus de mare asupra Tătarilor și din pricina aceea a fost și unul dintre luptătorii cei mai aprigi și mai crânceni în potrivea lor, vedând că treaba se îngroașă și că nici unul nu va putea scăpa cu obraz curat, își luă inima în dinți și dîse :

— Să fie cu iertare, Măria Voastră! . . . Nu e vina noastră, e vina Tătarilor, cari ne-au adus la sapă de lemn. Dacă n'ar fi venit Tătarii asupra noastră, dacă nu n'ar fi aprins satul și nu n'ar fi nimic tot ce am avut, atunci, fie Măria Voastră deplin încredințat că am fi ramas oameni pacinici și cinstiți cum am fost și mai nainte ! . . .

Aici prinse apoi a istorisi toate celea ce li s'au întemplat din minutul când s'au pus în cale ca să facă toaca și până-ce au fost prinși de ostași și duși înaintea lui Vodă. După aceasta, urmând mai departe, dîse :

— Așa fiind, ce puteam alta face? . . . Să ne fi lăsat muerile și copii ca să peară de foame? . . . De buecie saū de bună voe nu mai pradă nime, ci numai de nevoe, când vede că nu e alt mod de scăpare. Și noi, Maria Ta, încă numai de frică ca să nu perim de foame am fost nevoiți să facem ceea ce am făcut . . . Dacă am avea loc, precum și cele trebuincioase pentru susținerea vieții, atunci, capul mi-'l dau, că nici unul dintre toți cei-ce staū înaintea Măriei Tale n'ar pradă pre nime, ci cu toții

am munci și ne-am câștiga pâinea de toate ȃdilele ca și ori cari alți oameni cinstiți și de omenie. Și drept dovadă cum-că cele ce vi le spun acuma nu sunt numai nisce iscodituri și apucături din partea mea, ca să putem scăpa de pedeapsa care ne așteaptă, n'aveți alta de făcut decât să cercați și să vă încredințați, și de-oii fi vorbit neadevăruri să-mi tăieți limba . . . Pe malul drept al Moldovei, începând din jos de Valea-caselor și până spre *Sadova* și strîmtura, unde am fost prinși, este un *câmpușor lung*. Dacă Măria Voastră s'ar îndura de noi și ni-ăr dăruî câmpușorul acela ca să ne facem case pe dînsul, atunci v'ați încredința că nu suntem nisce făcători de rele, cum ne socoate lumea, ci nisce nefericiți, pre cari numai nevoea și foamea 'i-aũ constrins să ajungă, unde aũ ajuns.

Vodă ascultându-'i cu luare aminte și încredințându-se din spusele lor, că întru adevăr n'aũ prădat de bună voe, ci fiind că remăsese ca vai de dînșii, în loc de pedeapsă, le dăruî câmpușorul, despre care îi vorbise Dodul, și pe deasupra le mai dete încă și bani și pâne și-'i trimise înderăpt dimpreună cu un sfetnic al seũ ca să-'și întemeeze alt sat, și să fie oameni cinstiți și de omenie, cum aũ fost și mai nainte când aveaũ casele lor.

Totodată porunci Vodă ca din ȃiua, în care va sosi sfetnicul cu dînșii în câmpușorul, despre care 'i s'a spus, să pue câte unul saũ și mai mulți inși ca să *stee de strajă* în strîmtura dintre Măgură și Muncel, ca în viitoriu să nu se mai întempe prădăciunii. Afară de aceasta mai porunci el ca străjerii puși acolo să fie în-

dătoriți a păzi nu numai pre hoții, cari s'ar ivi cu timpul pe-acolo, ci totodată și pre toți străinii, cari ar trece prin acele părți cu gânduri rele asupra locuitorilor și a țerii.

Intorcându-se oamenii noștri îndărăt, o parte dintre diușii descălecară într'o *sihlete* mare de-a lungul Moldovei și anume în partea de sus a Câmpulungului de ași, care parte și acuma se numește *Sihlă*, ear' ceealaltă parte a descălecat mai jos în câmpușorul cel lung, și satul ce s'a înființat și s'a mărit cu timpul în locul acesta s'a numit și se mai numește și în ziua de ași *Câmpulung*.

Partea cea dintâiu a descălecat în *Sihlete* mai mult de frica Tătarilor, temându-se ca sa nu vie aceștia earăși asupra lor și să-i omoare. Dar' atât aceștia cât și ceialaltii, cari au descălecat mai în jos, din ziua descălecerii nu numai că au început a fi oameni pacinici și cinstiți, cum au fost și mai înainte, ci totodată s'au pus să stee de strajă lângă peatra din strimtură, și de-atuncea peatra aceasta s'a numit *Peatra străjii*.

Mihaïu Dodul însă n'a voit defelîu să descălece în Câmpulung, ci el și cu familia sa s'a dus în *Valea sacă* și anume într'o depărtare ca la o milă de Câmpulung și acolo, în fundul *Văii seci* a descălecat într'o poeana, ce se afla între pareele *Valea-imașului* și *Păreul-Săhas-triei*. Și el o făcu aceasta din pricină că, dupa cum spunea el adese-orî, daca a fi să mai vie vre-odală Tatarii, el îi va vedea din poeană, și vedându-'i nu va putea fi pe neașteptate surprins și măcelărit de diușii.

Aici apoi, între cele două părți 'și-a făcut el pe un dimb casă și 'și-a întemeiat cu timpul o gospodărie mare,

cuprinzând munții *Rareul* și *Munceii* până în *Colbul* și în hotar cu *Gemlăul* până în *Opcină*, care mai târziu s'a numit *Opcina-slocească*, ear' munceii *Munceii-Dodului*.

După-ce s'a înmulțit familia lui *Dodul*, și după-ce s'a îmbogățit așa de tare, ca prin toți munții nu mai era altă familie așa de cuprinsa și avută ca dinsa, a făcut ea, cu învoirea lui *Voda*, și o monastire mica, care s'a numit *Mönăstirea* saü *Sahăstria-Dodului*, și care era într'o poeană, ce se numesce ađi *Poana Maricariului*.

Unul dintre feciorii lui *Dodul*, anume *Ion Dodul*, era rupta bucațică tatăl sėu: înalt, spătos și foarte tare, însă totodata și foarte rinzos; . . . *tare*, pentru-că putea radica un bou de patru ani în spate, și cu cine ai fi voit cu acela se apuca la lupta și-'l învingea: *rinzos*, de mânia lui *Dumneđeu*, din care pricină în viața lui nu s'a însurat, ci a rămas burlac, temându-se ca nu cumva însurându-se și mâniindu-se vre-odata pre soția sa sa între într'un păcat cu dinsa, sa se certe și în mânia s'ö lovească și s'ö omoare.

Acest *Ion Dodul*, auđind dela p rintele sėu precum și dela alți Români că Tatarii cutrieră mai adeseori munții, și nu numai că-'i pradă, luându-le toate celea, ci le răpesc încă și nevestele și copiii și-'i duc în prinsoare, 'și-a pus în cap ca la cel dintăiu prilej potrivit sa le dee de hac.

Și cum a gândit așa a și făcut. Nu mult adica după aceasta, rėnduit fiind și el săstee de strajă lângă *Peatra-*

străji, pe unde îndatinau de-a trece Tătarii când se duceau spre Ardeal și se înturna înapoi,mise mânios :

— Lăsați-î pe mine, că mult nu vom mai trebui noi să stăm de straja din pricina lor! . . . le-oii afla eu leacul! . . .

Și cum a rostit cuvintele acestea a luat o suliță mare, care 'și-o făcuse de mai de nainte, a înțepenit-o bine într'o prajina lungă și tare, și astfelu înarmat se porni apoi spre strîmtura dintre *Peatra-străji* și *Muncel*.

Pe timpul acela, când a fost Ion Dodul rënduit de straja, dice că apa Moldovei trecea așa de aproape de stâncă sau *Peatra-strajii* ca săpase și făcuse o *genune* foarte mare și adâncă nu numai alaturea cu peatra, ci chiar și sub dînsa.

Ion Dodul, cum a ajuns la starea locului, s'a pus toc-mai în cornul din dos, adică despre Cîmpulung, al pîtrei, și aici lipit de stîncă statu cu sulița în mână gata de a întimpina cu dînsa în tot minutul pre Tătarii, cari vor trece pe-acolo.

Eată ca nu mult după aceasta o ceată de Tătari, care cu vre-o câte-va septemâni mai nainte trecuse spre Ardeal și acuma se înturna înderăpt unii pedestri ear' alții călări, cîntînd și hălăcîind de resuna muni și văile de prin împrejurime, ajungînd în apropierea strîmturei se înșirară unul câte unul ca gâscele când se întore seara sătule spre casă, și astfelu începură să treacă pe lângă stîncă, caci nu era mai mult loc de trecut decăt numai pentru un singur om.

Mai întâiu aŭ trecut Tătariŭ pedestri, ear' după aceştia aŭ început să treacă și călărețiŭ.

Dodul, stând lipit de coastele stânței, ca și când ar fi fost crescut acolo, care Tătar cum trecea deauna-ŭ și străpungea cu sulița și-ŭ împingea în genune.

Așa a străpuns și omorît el pre toți Tătariŭ pedestri precum și un rând dintre călărețiŭ, căci și pre aceştia, străpungându-ŭ încă îi resturna cu cai cu tot în genune.

Dela o vreme însă, băgând de samă unul dintre Tătariŭ călărețiŭ, care venia cu o spadă în gura și cu mustețele legate după cap, că în dosul stânței e cine-va ascuns, care omoară pre înaintașii săi și-ŭ restoarnă în genune, a sărit ca fript de pe cal, s'a înturnat cu cealaltă Tătariŭ, cariŭ mai rămăsese în viață, înapoi, și repede a început a se sui pe *Fața-măgurei* despre *Pojorita* în sus anume ca să încunjure stânca, să pue mâna pe uci-gașul fărtașilor săi și cum îl va prinde să-ŭ suceasca gâtul ca la un puiu de pasere.

Dodul însă, la rândul său, vedând ca nu mai vine nimeni, și cugetând că a străpuns și aruncat acuma pre toți tătariŭ în genune, și că a scăpat pre Români de dinșii, a apucat la deal spre *Runcul-Bodiŭ* pe o curmătura, ce se află între *Peatra-străjiŭ* și între o parte a *Magurei*, ca să iasă în *Fața-măgurei*, și acolo să se mai svênteze și odihnească puțin, căci străpungerea și aruncarea Tătarilor în genune îi dete foarte mult de lucru.

Până-ce aŭ încunjurat Tătariŭ *Peatra-străjiŭ* și au prins a se urca și ei la deal pe *Fața-măgurei*, Dodul era acuma hăt departe. Dând însă cu ochii de Tătariŭ și pri-

cependu-se că aceștia îl urmăresc pe dînsul cu scop ca să-l prindă, nu mai stete locului ca să se odihnească, ci se scohori tot într'o fugă spre *Păreul-Străjerilor*, trecu părăul de cealaltă parte, intră în pădure, și acolo, ascundându-se, petrecu apoi o zi și o noapte.

Tătarii, cari aveau de gând să-l prindă, eșind în fața Măgurei și dând acolo de o femeie pascînd nisce cărlanți, o întrebara dîcînd :

— Lele! n'ai vădut pre cine-va trecînd pe-aici?

— N'am vădut pre nime altul sară numai pre *Ion Dodul* din Valea-saca! — respunse femeea, uîtându-se lung și plină de spaîmă la dînșii.

— Dar' nu ni-ai sci spune de unde venia și în cotro s'a dus?

— Venia din dosul Măgurei, unde a fost rînduit sa stee de strajă lângă colțul pîetrii despre apa Moldovei, și cred că s'a fi dus spre casă!

— Și avea ceva'n mîână, orî nu?

— Cum să nu aiba . . . avea o sulița cât ziua de erî de lungă! . . .

Tătarii, când aușira de numele *Dodul*, pare-că i-ai fi strapuns c'un fier roș prin inimă. Eară când li s'a mai spus că avea și o suliță, se făcura roși ca racul de mînie, preă bine sciind ca nime altul, ci numai el trebuie să fi fost acela, care străpungea pre fartații lor și-i arunca în genune. Decî dîse mai departe femeii :

— Vină de grabă cu noi și ni-arată unde locuesce!

— Bucuroasă m'ași duce — răspunse femeea — dar' n'am pe cine-'mî lăsa cărlanii. Insa dacă vreți numai de

cât să știți unde șede, atunci nu e de neapărata trebuință ca să mă duc cu D-voastră până la dînsul acasă, ci numai până colo în vîrvul *Runcului* și de-acolo ve voiți arăta casa în care locuesce!

Tătarii nu steleră mult pe gânduri, ci se pornira tot într' o fugă spre locul arătat de femeie. Ajungînd pe Runc femeea, care i-a condus până acolo, arătându-le *Mônăstirea Dodului*, care se vedea foarte bine de pe Runc, și se :

— Eacă colo e Monastirea-Dodului, eără lângă mōnastire e o casă și casa aceea e casa lui Ion Dodul. Dacă voiți numai decăt sa-'l aflați și să faceți cunoscință cu dînsul, n'aveți alta ce să faceți decăt să vă duceți până acolo, ca de buna sama il veți afla acasa! — Și cum rosti cuvintele acestea se și porni înderēpt spre cărlani, fiindu-i frică să stee mai mult de vorba cu dînșii.

Dar' și Tătarii, fiindu-le aminte mai mult de Dodul, decăt de dînsa, n' o opriră, ci se pornira și ei spre monăstirea, care li-a fost aratăta.

Călugării din Monăstirea-Dodului, cum prinse de veste că vin Tătarii spre dînșii și că nu sînt departe, părăsira de grabă monăstirea, fugiră care în cotro il duse ochii și picioarele și se ascunse în desișul pădurii din apropiere, fară să apuce a lua măcar ciș-ce-va cu dînșii.

Tătarii, ca dînșii, rēutăcioși și foarte rēsbunători, cum aū ajuns la mōnăstire, nici una nici douē, îi și detera foc. Ear' monăstirea aprinđēndu-se și neavēnd cine s' o stinga, a ars dimpreuna cu toate chiliile de pe lānga dînsa până la pāmēnt așa că ađi numai urmele temeliei

și locul unde a stat se mai pot cunoaște, deoarece nimeni nu s'a mai îngrijit de dînsa ca s'o rădăce earași la locul cum a fost, pentru-că calugariii scăpând numai cu sufletul și cu ceca ce aveau pe dînșii, trecură și se aședară mai pe urmă pe la alte mănăstiri de prin apropiere. §

După ce au dat foc mănăstirei, Tătariii se duseră la casa Dodului, dar' pre aceasta n'aū aprins'o, ci aū căutat mai întăiu să vada de nu e Dodul ascuns întrînsa, și neaflându-l aū lasat'o că doară ar veni Dodul și-ar putea pune mîna pe dînsul.

O lună întreaga statura ei în apropierea acesteia așteptând că doara vor pune mîna pe Dodul, și'n timpul acesta toate vitele atît ale lui Dodul cît și ale calugărilor le-aū prins, le-aū tăiat și le-aū mîncat.

Însă Dodul nu era așa de bătut la cap, după cum cugețau Tătariii, el nu-și urise încă țilele ca să se deesingur pe mînele lor, ci el, cum a vîdut că Tătariii aū aprins mănăstirea, s'a dus la un Român anume *Istrate Flocea*, care avea casă pe *Valea-străjerenilor*, și acolo a stat ca la o săptămână ascuns, mai pe urmă însă vîdînd că Tătariii nu se mai întorc de unde aū venit, eși din ascunzișul său și se porni pe nisce potici și *irugi*, *) cari numai lui îi erau cunoscute, spre Cîmpulung, ca să afle ceea ce așteptau Tătariii.

Tătariii mai stătură și mai așteptară o bucată de timp. În urma însă vîdînd că se apropie toamna și că toată

*) *Iruga* se numește un fel de săpătură făcută de apă din vîrful unui munte la vale, pe care curge apa cînd ploaie.

așteptarea lor e zadarnică, că tot nu mai pot pune mâna pe Dodul, părăsind Valea-sacă și se porniră spre casă. Dar' nu apucară a merge mult loc și eată că o ceata de Români, în fruntea lor cu *Ion Dodul* și cu fratele său *Manole*, căci Dodul avea și un frate, îi încunjură din mai multe părți și cât ai scăpăra dintr'un amnariu pre cei mai mulți dintre dinșii mi țî-i culcară la pământ. Ear' pre cei ce scăpară ca prin urechile acului din mânele lor, nu-î mai urmăriră, ci îi lăsară să se ducă în pace în țara lor ca să aibă cine le povesti fraților celor de ocașă cine e *Dodul* și cum le merge celor ce au de-a face cu dînsul.

Dupa ce s'a curățit acuma de Tatarî, Ion Dodul, neavînd unde locui, s'a întors eară-și la Istrate Flocea. Nu mult după aceea a venit și fratele său Manole, care asemenea a petrecut un timp îndelungat la Istrate Flocea, eară mai pe urmă s'a și căsătorit c'o fata de acestuia.

După aceasta, amîndoi frații, adecă atît Manole cît și Ion, drept recunoscînța și mulțămilă că Flocea 'i-a adăpostit în casa sa, când li-a fost lor mai greu, aș părăsit numele lor de *Dodul* și aș primit numele *Flocea*.

De-atunci încoace urmașii lui *Dodul* nu sê numesc mai mult *Dodenî* ci *Flocenî* după numele lui *Istrate Flocea*.

BORȘENII ȘI TĂTARIÎ

Avani și crunți oameni aũ mai fost *Tătarii*, și multe supărări, neajunsuri și nevoi trebuiră in decurgerea timpului să sufere Româniî din partea lor.

Nu-î vorbă că ei adese-orî se apucaũ nu numai de capul Românilor, ci și de al altor popoare și mari neplăceri și daune le făceaũ și acelora, dar' să li avut vre-unul atâta de lucru cu dinșii, cât aũ avut Româniî, mai că nu-'mî vine a crede.

Ađi intraũ și prădaũ in *Moldova*, peste câteva săptămâni saũ luni îi vedeai cutrierând *Țeara-munteneasca* și earăși după vr'o câteva luni te tređiaî cu dinșii in *Ardeal* orî in *Maramurăș*.

Ba, nu odată, după cum spun bătrâniî, impartîndu-se in mai multe cete, năvălaũ in același timp atât in Țeara-muntenească cât și in *Moldova* saũ *Ardeal*. Și apoi, sa te ferească Dumnezeu sfântul ce era, când se vedeau in vre-una din aceste trei țeri românesce! . . . Nu-ți trebuia nici ciumă, nici holeră, nici lăcuste, că precum nu cruță ciuma și holera pre oameni, ear' lăcustele semena-

turile și câmpiile pe unde trec, așa nu cruțaău nici Tătarii pre nimene. Tot ce le eșia înainte și le pica în mână, dacă erau oameni îi omorâău sau îi legaău butuc și îi duceaău în robie; dacă erau vite, pâne sau alte lucruri prețioase și trebuincioase le prădaău. ear' celea ce nu le trebuiaău sau nu le putean lua și duce cu dînșii, le nimicâău, dându-le foc să ardă sau răsipindu-le și sfăr-mându-le, numai să nu rêmâe nimic întreg și neatins în urma lor.

Dar' bine a țis cine a țis că *cofa merge la fontână numai pâna când 'i se rupe toarta*. Făceaău ei Românilor adese ori câte una de să-'î tai poala sumanului și să fugi mâncând pământul, dar, las' ca și aceștia nu odată, când le venia și lor apă la moară, le da câte o scăr-mănătură de li se ducea vestea peste nouă țeri și nouă mări.

Și, ca să nu mai întindem multă vorba, voiă istorisi de astă dată numai o singură întêmplare, cum a fost adică o astfel de ceată selbatecă sdrobotă și nimicită așa țicând numai de câtră o mână de Români din vr'o câteva sate din partea resăriteană a *Maramurașului* și cu deosebire de câtră cei din *Borșa*.

Vor fi aproape la vr'o două sute de ani de atunci, când mai bine de douădecî de mi de Tătari resăriră de-odată ca din pământ în *Ardeal* și de aici se porniră apoi ca o potae de lupi hămisiți pe la *Baia-mare* în jos spre *Țeara-ungurească*, și anume o parte dintre dînșii apucară drumul peste *Tisa* spre *Ugocea* în *Maramurăș*, ear' ceealaltă parte prin *Țeara-Oașului* cu scop ca să

bata pre Unguri, să le prade țeara și apoi pre toți cei-ce
î vor prinde să-î duca robî în patria lor.

Dar' se vede că nu a fost să fie astfel după cum 'și-au
propus ei, căci ajungînd cei din urmă pînă nu departe
de podul dela *Remetea*, o ceata de *haïduci* care prin-
sese de veste că aũ intrat Tătarii în țeară și care erau
ascunși în marginea dreaptă a pădurii din apropierea
Remetilor, le iese pe neașteptate înainte, se repede ca
un fulger asupra lor și, nici una nici două, începe a mi-
ți-î culca ca pre nisce snopî la pămînt.

Tătarii, necunoscînd locurile unde aũ ajuns și vă-
dîndu-se cu nepusa în masă încungîturați din mai multe
părți de odată, mai departe nesciind cam căli haïduci se
vor fi aflînd prin apropiere, se bagară în toate recorile
și, fără a mai sta mult pe gînduri ce să facă și încotro
să apuce, o tuliră într'un gîcîu spre *Negresci*, trecură
tot într'un suflet dealul cătră satul *Budesci* și de aici
înăintînd cu cea mai mare repejune pela *Giulesci*, nu
se opriră pînă la *Vad*. Din *Vad*, unde se întîlniră și se
uniră cu Tătarii ce intrară pela *Veleite* în *Maramurăș*,
se porniră cu toții mai departe, voină a strebate *Valea*
Izei și a se întoarce pela satul *Borșa* spre *Bucovina*
sau mai bine ȕis spre *Moldova*, căci pe timpul acela Bu-
covina se ținea de *Moldova*.

Românii de prin împrejurime, înțelegînd ca Tătarii se
apropie de dinșii și sciind din moși-strămoși ce semînță
buna de oameni sînt ei, apucara ce le veni mai degrabă
în mînă și alergara care din cotro pînă la *Peatra-Ți-*
ganului și acolo apoi, în strimtoarea ce despărțese ho-

tarul satului *Bârsana* de cel al satului *Strimtura*, acă-
 țărându-se ca nisce capre selbatice pe vârvul stâncelor
 din dreapta *Izei*, îi așteptară cu nerăbdare până ce vor
 sosi. Ear' după-ce sosiră începură dimpreună cu haiduciî,
 care îi hăituaă din urmă ca pre nisce fiare răpitoare, a
 mi-'i lua la ochi astfel că numai cu mare chiū și văi
 putură străbate și trece mai departe prin ploaia de glon-
 țurî și holovanî, cariî curgeaă ca din colă de pe vârvul
 stâncelor asupra lor.

După încăerarea și scarmanarea aceasta, *haïduciî*,
 trecându-le, precum se vede, pe deoparte pofta de luptă,
 pe de altă parte vedënd că Tătariî aū apucat acuma
calea întoarsă prin satele românesci din partea resări-
 teana a Maramurășului, îi lăsară în pace să se rafuească
 Româniî cu dinșii cum le va veni acestora mai bine la
 socoteala, ear' ei se întoarseră inapoî spre *Satmare*.

Româniî din *Budesci*, vedënd că haïduciî s'aū întors
 îndērpt și că Tătariî se apropie pe *Valea-Mareî* de satul
 lor, ca de aici să treaca apoî pe la Borșa spre Bucovina,
 trimiseră pe unul din mijlocul lor, anume *Ion Pop*, ca
 să alerge degraba și să dee de scire Borșenilor că Tatarii
 în scurt timp aū să ajungă și pe la dinșii.

Pop, cât ai bate în pâlmi, se aruncă pe un cal sprin-
 ten și porni la fugă cât puteau lua picioarele acestuîa
 spre Borșa, și așa mâna el de tare că, ajungënd aproape
 de Borșa, bietul cal, ne mai putëndu-se resufla de asudat
 și vlăguit ce era, cădu de odată la pământ și rămase pe
 loc mort. Pop, sciind prea bine că nu e mult timp de
 pierdut, lasă calul în mijlocul drumului și alergă mai

departe pe jos până ce ajunse și intră în Borșa. Aici apoi, abia răsufându-se de ostenit ce era, începu a spune Borșenilor că Tătarii, prădând, ardând și nimicind tot ce le stă în cale, se apropie și că nu va trece mult până ce vor intra și în satul lor.

Preotul de pe atunci al Borșei, anume *Lupu Șandru*, auzind ce fel de oaspeți vor să-și cerceteze, adună în cea mai mare grabă întreg satul Borșei la sfat ca să vadă ce felu de mijloace s'ar pute întrebuința doara pot scăpa cu obraz curat de mânia și urgia oardei tătare.

Cum prinsera sătenii de veste ce-și așteaptă, de voce de nevoe se adunară într'o mica de ceas mic și mare, ténér și betrân, bărbați și femei la un loc și, înspăimântați cum erau, unul dicea una, altul alta, dar' nimeni nu era în stare de a afla mijlocul cel mai bun și mai potrivit de scăpare.

Atunci preotul Șandru, vedând ca timpul trece și nici unul dintre cei adunați nu poate să iscodească un mijloc potrivit de scăpare, intrerupse deodată vorba și duse cu glas tare ca să-l poata cu toții auzi:

— Oamenii buni! Nu e acum timpul ca să facem multe planuri! Tătarii, dacă întru adevăr au de gând sa vie spre noi, ceea-ce nu e nici o îndoială, de bună samă vor trece prin valea *Strimtoarei*; haidem deci să tăiem pădurea *Strimtoarei* de pe amândoué laturile *Vișeucului*, precum îndălinăm a o tăia eara la capre, și când va da dușmanul să treacă prin *Strimtoare* s'o prăvălim asupra lui și să-l mântuim acolo de țile ca sa nu-și mai ducem frica! . . .

— Minunat sfat! . . . așa vom face! — răspuse adunarea întreagă, și nemijlocit după aceasta, alergând fiecare pe acasă, se înarmară cu puscă, coase, securi, furci de fier, lănci, luară ce putură din bunurile lor cele mai prețioase și așa se porniră cu toții spre pădure. Tot atunci trimise preotul Șandru pre câțiva barbați călare înaintea Tătarilor ca să aducă scire despre mulțimea, starea și apropierea lor.

Strimtoarea saă *Strimtura*, pe unde avea, după presupunerea preotului Șandru, să treacă Tătarii, e o vale îngusta în depărtare ca la două mile de Borșa, între muntele *Steol* și *Gruțul-lung*, care e un deal înalt și întins, acoperit cu padure betrână.

Dela satul Borșa și până la Strimtoare era pe timpul acela un drum spălatocit de riul *Vișeuului*, printre paduri, până la riulețul *Cercânel*, unde se începe capul Strimtoarei, la poalele unui deal înalt, din care isvoresce *Vișeul* ce curge la vale pâna la locul numit *Poposala* și de unde se deschide apoi un șes larg până la Borșa.

Deci cum ajunsera Borșeni la Strimtoare despre care ni e vorba, miș și miș de mână se puseră în mișcare; brații și moliții cei mai groși și mai nalți de pe ambele țărmuri ale *Vișeuțului* gemeau sub loviturile securilor.

În capătul de sus al *Strimturei*, la poalele muntelui *Hermariu*, este un loc strîmt, ca de vr'o dece stâneni, între stâncele *Gruțul-lung* și ale *Steolului* care se numesce *Cheia*. Aici, în acest loc, în puține oare facură Borșeni din brați și moliți betrâni, groși și înalți dela 20—30 de stâneni, un clăoiu ca acela, de numai pa-

serea putea să sboare peste dinsul, pecând omul trebuia să stee cu mâinele încrucișate denaintea lui, fiind că-’i era peste puțină a-’l trece.

Abia sfârșira Româniî borșeni de rădicat claoiul acesta, și eată că unul dintre bărbații, ce fură mai nainte trimiși ca cercetași, vine în fuga calului și cum sosese dă de scire că Tatarii, trecând prin satul *Seliște*, prinseră pre mai mulți bărbați și femei și după ce-’i luară cu dinșii și deteră foc la vr’o câteva case, se aședară în tabere din sus de sat.

În același timp, când cercetașul aduse scirea aceasta, alți doi Români, anume *Vlad* și *Juga*, stând în *Guravaii Tatarului*, cum se numesce locul acesta de atunci încoace, răzimați pe mănunchiul lancelor sale, priviau cum se mișca Tătarii încolo și încoace ca nisce furnici într’un mușunoiu, unii eșind din tabără, ear’ alții intrând, unii cărând în spate lucrurile ce le prădase, ear’ alții trăgând sau împingând pre bieții oamenii cari cădură în mâna lor. Și cum sta ei astfel și se uitau ținta la dinșii, eată că vr’o câțiva Tătari, cari, după-cum se vede, erau puși anume ca sa stee de strajă, îi vęd, și cum îi vęd se reped călări asupra lor, voind numai decât a-’i prinde și a-’i omori.

— Să fugim spre iezăr, frate! — strigă *Juga*, vędând că Tătarii s’au pornit spre dinșii și voesc sa-’i prindă, — acolo-’i scăparea noastră și moartea lor . . . ; acolo caii Tatarilor se vor cufunda și noi îi vom piloni!

Sfatul era bun și fuga sănătoasă, mai ales că nu era mult timp de pierdut. Prind deci amândoi la fugă spre

un uezăr, care se afla în apropiere și, după-ce ajunsese din sus de dinsul, steteră pe loc.

Tătarii, nici visând măcar, da încă să mai scie ce fel de cursă li s'a pregătit, aleargă în fuga cailor după dinșii și, tocmai când credeaū ei că acuma 'i-au captușit, sar deodată în uezar, caii li se cufunda până în pânțele și nu se pot de fel urni mai departe.

— Sûnteți ai noștri! — strigă atunci Vlad plin de bucurie, și cât ai clipi din ochi mai mulți inși fură strapunși de lancele lui Vlad și alui Juga. Ceialalți Tătari însă, câți apucară a scăpa din această cursă, îngroziți fiind de soarta fraților sei, deteră dos la față și o tuliră la fugă îndărăpt spre tabără.

Aușind oarda păgână cele ce s'aū întâmplat în *Guravaii Tătarului*, se umplu de spaimă și cutremur și fară a mai pierde mult timp, se rădicară cu toții din tabăra dela Seliște, luară tot ce prădase și prinsese cu sine și se porniră în grabă spre Borșa.

Preotul Lupu Șandru, înțelegând că Tătarii s'aū pornit acuma spre Borșa, adună din nou pre bravii sei Borșeni la un loc și le dise :

— După-cum ați aușit și D-voastra, Tătarii în scurt timp vor fi aici. Dar' nu vă înspăimântați, căci, bun e Dumnedeū, din multe nevoi am scăpat, scăpa-vom cu ajutoriul lui și din aceasta! . . . Sa stee numai fie-care bărbat și femeie cu bărbăție la locul său și să-'și împlinească dătorii cum se cuvine! . . . Toți avem să murim odată, și dacă ursitorii ne vor fi ursit ca să murim acum, să murim încalte ca bărbăți și oameni de omenie, lup-

tându-ne din toate puterile pentru scumpa noastră țeară și lege! . . . Să se ducă deci fie-care la bradul și molidul seu, cariî aũ să fie curmați pe jumătate sau și mai bine, și când vă voiũ da eũ semn atunci fie-care să-'l îmboarde la pământ! . . .

Abia apucã preotul Lupu a rosti cuvintele acestea, și eata că un al doilea cercetaș sosese în puterea calului în Strimtură și spune că Borșa arde, biserica din mijlocul satului e toată în foc până la vérvul crucii; Tatarii fură, răpesc tot pe ce pun mâna, și că pe la înserate vor fi de bună samă în fața Strimturei, ca pe a doua ȕi să poată trece preste munți în Bucovina.

Cei adunați, mai aușind încă și aceasta, nu stătură mult pe gânduri, ci ascultând de sfatul cel înțelept și părințesc al preotului Lupu, se duse și se puse fie-care la locul seũ fără a mai spune un singur cuvânt.

Toți erau în picioare: tineri și bătrâni, bărbați și femei, și fie-care aștepta cu nerăbdare pre crușii Tătarî.

Soarele asfințise; începuse acuma a se îngâna ȕiua cu noaptea; pe 'ntinsa și albăstria câmpie a cerului nu se vedea nici un singur nouraș de pe fața căruia s'ar fi putut presupune ce are să se întemple în ȕiua următoare. Prin urmare nime nu putea prevedea că preste vr'o câte-va oare aburî de sânge o să acopere cerul.

Tătarî ne'mpiedicați și netulburați de nime sosiră și se aședară în fața Strimturei pe un loc înalt între riul Vișeu și Cercănel.

Mii și mii de focurî străluciau cine sci până unde prin întunericul nopții, și o liniște profundă domnia pretu-

tindene. Cine putea cugeta ca tocmai liniştea aceasta, care era tulburata numai de oftările şi gemetele a mai multor mii de creştini, prinşi şi smulşi cu de-a sila din braţele neamurilor şi ale prietinelor de prin ținuturile *Satmare, Ugocea* şi *Maramureş*, cu scop ca să fie depărtaţi în ţeri straine, în ţerile urgiei şi-ale robiei, unde creştinul nu mai avea nici o dî bună şi senina, — cine, dic, putea cugeta ca liniştea aceasta e semnul unei grosnice înmormântări?

Începură acuma a se revarsa dorile şi a se face ziua. Dar' soarele nu apucase încă aşi respândi luminoasele şi călduroasele sale rađe prin toate fundoaiele şi ungherele, când se vădu că în tabara tatară se ivesce o figură albă, înaintând cu paşi tremuratori catră cortul mai marelui conducătoriu, ténérul şi frumosul fecior al Hanului tătăresc. E'a o femeie ténéră şi foarte frumoasa, învălită într'o haică albă din crescet pâna în calcâe, şi urmata de o certă întregă de Tătari.

Doi Români, anume *Mihaiu Ciceu* şi *Pavel Hancig*, care erau deştepti şi priviaû cu cea mai mare bagare de samă dintre stâncele *Cercănelului* la toate mişcarile păgânilor, vedënd pre biata femeie cum e dusa cu de-a sila spre cort, holărira să facă ce vor face doara o pot scăpa.

— Măi Pavele! — şopti Ciceu lui Hancig, — uită-te ce fac selbatici şi nelegiuîii păgâni! Ce-a da tērgul şi norocul, eû puşc tocmai într'acolo, cacî e păcat să lasam creştina în braţele cele nelegiuite şi spurcate ale păgânilor!

— Dacă pușci tu, eū încă voiu pușca! — răspuse Hancig.

Și cum schimbăra cuvintele acestea între olaltă, flinta lui Mihaiū Ciceu de-a una și dete un trăsnet ca acela care făcu să urle codrii de prin împregiur. Nemijlocit după aceasta slobođi și Pavel Hancig pușca sa de șe cu-tremurara toate stâncele. Apoi încărcară earăși puscele și earăși le slobođira, și earăși clocotiră munții de su-netul lor.

La auđul acestor împușcături neașteptate începu a se face în tabera tătara un șgomot cumplit: unii buciūmaū, alții bateau dobele și earăși alții strigaū dând semn ca să se rădice și să plece cât mai degraba, cugetând ca toată armata Maramureșului e la spatele lor și că dela aceea ar veni trăsnetele ce le auđiră. Nu sciau nemică, sermanii, despre cele ce li s'a pregatit în coastele și în valea Strimturei, caci să fi sciut, cât îi lumea și pământul nu se mai duceau ei într'acolo. Așa însă, nesciūd ni-mic, cât ai scapara dintr'un amnariū se rădicară și ple-cară cu cea mai mare graba. Fie-care da să mearga înainte, sa fuga din resputeri, doara scapă din gubarele morții.

Fruntea oardei ajunse acuma la *Cheia Strimturei*, unde dete peste clăoiul cel mare de brađi și moliđi, care-'l rădicase cu puțin mai nainte de aceasta Români din Borșa, ear' mijlocul și coada se înbulzia înainte, fară a sci că fruntea stă încremenită locului.

Toți erau acum grămădiți între pereții Strimturei.

Preotul Șandru, cum îi vede ca au sosit unde a dorit

el ca să sosească, își face cruce și apoi șueră și strigă una din resputeri de se resună cine scie pâna unde.

Abia sfârși de strigat și doue selbi deodata începură pârâind și vîjiind a se îmborda la vale spre oarda înspăimântată. Dintru început era o tăcere adâncă, mai pe urmă însă se născu un vuet înfricoșat: țipete, vaete și gemete sfășiitoare, strigăte și urlete turbate, amestecate cu îngrozitoarea nechezare a cailor, umplură gura Strimturei. Era un moment și o priveliște înspăimântătoare!

Tătarii, când auțiră împușcăturile și simțiră puterea glonțurilor precum și greutatea copacilor, ce se resturna cu o nespasă repegîune asupra lor, turtind și nimicind tot ce le sta în cale, uitară cu totul de miile de creștini, pre cari îi prinsese și voia să-’i ducă în robie; fie care, cuprins de spaîma morții, năzuia să-’și scape singur viața, să treacă cât mai de grabă înainte prin Strimtura, și de-acolea printre munți spre Bucovina, căci în urma lor credea că vine moartea.

Ciceu și Hancig, vedînd că Tătarii fug mîncînd pămîntul și lasă pre cei prinși în urma lor, alergară de grapă la dinșii, le tăiară curerele și funiile, cu cari erau legați, și ’n mai puțin de jumătate de oară toți prinșii erau slobođi.

Tătarii, cari remase vii, se adunară din toate părțile la un loc și o luptă înverșunată pe moarte și pe viață începu acuma între dinșii și între Români borsei. Fiecare tătar căuta cu o nemaîspusă bărbăție nu numai a-’și apera viața, ci totodata a se și resbuna pentru frații lor ce fură cu puțin mai nainte de aceasta stâlciți sau

omoriți. Dar' lasa că și Borșeni precum și cei ce fura scăpați de Ciceu și Hancig nu sta cu mânele în șolduri, ci puscele, securele, coasele, sulitele și spadele se învêrliau în mânele lor mai repede de cum se învêrtesc hădăragele âmbăciilor când se îmblatesce trifoiul, și pre cine-l ajungea și lovia, lovit era pentru totdeauna ;... mai mult nu se mișca ! . . .

Tătarii, vedând dela un timp că nu-'i chip s'o scoata la capăt cu Români, că aceștia aũ de gând să-'i mântuească pre toți de ȃile, începurã a se ruga și a ȃice :

— Lasã Român, că și eu creștin ! — ceea ce avea se însemneze : »dã'-mă pace, nu mé omori, că și eu mă voiũ face creștin !«

Înzădar însă li era toată rugămintea, că Români, cari pre bine sciaũ din moși strămoși că rugămintea aceasta nu însemnează nici mai mult nici mai puțin decât : »fã bine, așteaptã reu«, sau »nu me lãsa să mor, că nu te-oiu lãsa să trãesci«, se făceaũ într'o ureche și dumicaũ întrînșii ca în curechiũ.

Și așa în vr'o câte-va oare aproape la 17.000 de Tãtari, între cari și feciorul Hanului tãtãresc, își aflarã mormântul între ȃermurii Vișeuului.

Ceialalți Tãtari, cari puturã scapa din lupta aceasta, apucarã pe riũ în sus cãtrã muntele *Steol* și, prigonii fiind de Borșeni, fugirã preste muntele *Coasta Ilaivului* spre Bucovina.

Prigonitorii, cari aũ fost ajuns acuma pe vêrvul muntelui *Cifa*, vedând că fugarii aũ trecut preste muntele *Bratila* în Bucovina, nu se luarã mai mult dupã dinșii,

ci-'î lasara sa se ducă în scirea domnului, și se întoarse înderept spre câmpul luptei. Sositî aice atât aceștia, cât și cei ce rămăsese la stare locului, se apucara și culeseră toate prădile, ce le răpiră Tătariî de prin Ardeal și Maramureș, și apoi fie-care se întoarse pe a casă, ducend cu sine tot ce putură lua.

În noaptea următoare veni o furtuna cumplită, și o ruptură de norî îngropă în năsip și mâl toate sculele ce mai rămăsese neluate dimpreună cu trupurile morșilor, carî nu putuse mai nainte a fi îngropate.

La vr'o câte-va zile după această crâncenă și sânge-roasă luptă eată că sosesc și oștile ungurescî,... la ce?... pe semne sa caute cai morșî ca să le îce potcoavele ! Deoarece însă caiî și Tătariî cei morșî fură înmormentașî înainte de sosirea lor, și prin urmare neavend dela cine lua potcoavele, nici pre cine bate, cacî Tătariî ce mai scăpase viî, trecură de mult în Bucovina, se apucară și răpiră dela Borșeni tot ce aceștia luară dela Tatarî.

Asta a fost recunoșcința și resplata Românilor din Borșa pentru vitejiaș lor, precum și pentru scaparea mai multor miî de creștinî, pre carî 'î-aû fost prins Tătariî și aveaû de gând să-'î ducă pentru totdeauna în robie.

Apoi mai șică cine-va că Unguriî nu-'s dreptî și recunoșcători !

Dar' sa lăsăm pre Unguriî în plata lui Dumnezeu și sa ne întoarcem earășî la Tătariî ce aû scăpat din mânilor Borșenilor.

Aceștia, după-ce scăpară teferî și intrară în Bucovina apucara spre amiașî și fugiră nentrupt până ce ajun-

sera pe hotarul satului de ađi *Poiana-Stampii* saŭ *Pilugani*. Aici apoi, ne mai sciind ce sa facă și încotro să apuce de vlăguiți și flămânđi ce erau, se aședara pe locul deluros de lângă părul *Teșna impușită* ca să poposească și să se odihnească măcar vi'o câteva ęile și apoi sa plece mai departe în ęeara lor.

În restimpul acela cât petrecură ei pe locul unde descălicară și care de atunci încoace se numesce *Tătarul*, umblară în dreapta și în stânga căutând doară vor afla vre-un plaiŭ saŭ altă cale mai îndosită, care 'i-ar scoate netulburați de nime la ęară.

Și eată ca umblând ei așa încolo și încoace, parte căutând plaiul dorit, parte prădând stânele de prin împrejurime, precum și pre oamenii ce-'i întâlneau trecând prin munți, daŭ într'o ęi preste un Român din *Vatra-Dornei*, care mergea să ducă mâncare cïobanilor săi la stână.

Tătarii, săturați de atâta alergare și cautare, cum îl zăriră, alergară după dînsul, îl prinseră, îl legară cobză pe cal și-'l făcură cu deasila să le arete drumul pe unde s'ar putè ei mai lesne și mai degrabă întoarce în ęară.

Ce le va fi spus Românul prins, cum și pe unde le-a arătat el că ar putca eși la ęară, nu se scie. Atâta se scie numai că pornindu-se Tătarii din *Poiana-Stampii* și trecând pre din sus de satul de ađi *Căndreni*, eara de-aici preste muntele *Oușorul* spre satul *Iacobenii*, când ajunse la părul *Hagiului*, o pășiră tocmai ca și frații lor în Strimtura dela Borșa.

Prindënd adică Românii din ținutul *Dornei* de veste,

acuma dela cine vor fi prins, ca Tatarii voesc sa treaca pe acolo, se adunară la un loc, înținara pădurea de pe părul Hagiului, și când deteră Tătarii să treacă, sărira de odată cu toții de prin desimea pădurii, unde erau ascunși, plavăliră copacii asupra lor și în câte-va minute, îi nimiciră pre toți, afară de doi inși, cari scăpară ca prin urechile acului și cari se ascuseră în desișul pădurii.

La vr'o câte-va zile, și anume după-ce părăsiră acuma toți Români locul de luptă, cei doi Tătari eșira din ascunșișul lor și se aședară într'o prelucă numită *Preluca lui Haïdan*, unde petrecură un timp mai îndelungat până ce mâncară tot ce avură.

Ce folos însă că totu-și nu putură scăpa cu viața. Nu mult după aceasta, după ce-'și tăjară și mâncară acuma până și caii, și ca sa nu moară de foame, începură a umbla în colo și'n coace ca nisce besmetici doara află măcar ci-și-ce-va de rëndul gurei, dete un Român din Vatra-Dornei, anume *Saghin Popescu*, cu crucea peste dînșii și prinđându-i îi ucise și pre aceștia.

Astfel sestinse până într'unul toți Tatarii, câți intrară în Ardeal și Maramureș cu scop nu numai ca să prade, ci totodată să și ducă pre toți Români și Româncele, ce le-or prinde, în robie.

Deci bine-a đis, cine-a đis că *„cel ce sapă groapa altuia, singur cade întrinsa“*.

ORIGINEA NUMELUI PRELIPCEAN.

Ține că pe la un *Pasci*, cine mai scie câte sute de ani vor fi de-atunci, s'au adunat mai mulți feciori și fete din satul *Prelipcea* de peste *Prut* la un loc și au început, cum e datina din moși strămoși, a *ciočni oaue roși*. Și unii câștigau, alții pierdeau, care după cum îi era norocul.

Unul dintre feciorii de față însă, având un ou deosebit, ciočni și spârgea ori și care alt ou cu dînsul . . . Așa a spart el oauele la mai mulți inși . . . Și fie-care ou, cum îl spârgea, îl și lua și-l băga în sin, și nime nu-l spunea nemică.

Intre feciorii adunați se afla și șapte frați.

Feciorul cu oul cel tare, ciocnind și cu aceștia, le-a spart și lor toate oauele.

Frații, vedînd aceasta, s'au mîniat pe dînsul și l-au spus să le arete oul, căci acela nu poate să fie ou de găină, ca oauele celorlalți inși, ci de *pichîure*, de lemn, de piatră sau de alt ce-va, ... destul că nu e ou curat !...

Însă feciorul n'a voit să-l arete.

Atunci frații s'au mîniat și mai tare și s'au apucat la

cearta cu dînsul, și din vorbă în vorbă a ajuns treaba pîna la bătae.

Feciorul, care locuia în apropiere, vedînd că nu e șagă, că cei șapte frați vreū numai decăt să-l bata, a strigat pre tatal seū să-î aducă de grabă *spada*, ca să aibă cu ce se apăra de protivnicii seī, căci pe timpul acela nu erau săbii ca acuma, ci numai spade.

Tatăl seū, auđindu-l strigănd și presupunënd că nu e bine, ci trebuie să se întempe ce-va cu dînsul, luă de grabă spada și'ntr'un buc a și fost cu dînsa unde era strînsura adunată.

Insă nu apucă bine a ajunge la fața locului și a întreba ce este, când unul dintre cei șapte frați, apucând un par, saū ce va fi fost, îl păli drept în cap și-l culcă mort la pămënt.

Atunci feciorul, care era un tēner înalt, spătos și foarte sdravan, vedînd că aū omorît pre tatăl seū, i se sui tot sângele în vėrvul capului de mânia, se repeđi ca o săgeată la tatal seū, îi luă spada din mână, și-apoi... întorcēndu-se și avēntāndu-se în dreapta și în stānga, cât ai bate, în palmi îi tăiă pre toți cei șapte frați în bucățele.

Vedēnd ceialalți feciori, cari erau de față și cari pānă atuncea stătură ca înlemniți locului, ceea ce s'a întemplat, deteră năvală care din cotro asupra feciorului uci-gaș, voind să-l facă miș și fărîmi.

Insă feciorul, isteț și tare, cum era, făcu ce făcu și spălă putina din mijlocul lor. Eară mai după aceea, vedēnd că s'a resculat întreg satul si s'a făcut mare zur-

bavă din pricina lui, de frica ca să nu fie prins și omorât și el, a părăsit satul, în care s'a născut și-a crescut, și îndreptându-se spre amiazi nu se opri pâna în *Horodnicul-de-jos* din ținutul *Rădauțului*.

Ajuns în *Horodnicul-de-jos*, statu el mai mulți ani în acest sat, fără ca satenii sa-î deede urmă sau să scie ce-va despre dinsul, căci el, cum ajunsese aici, nu numai ca-și schimbă porecla, ci tăinuî totodată și numele satului, în care s'a nascut și de unde a venit.

Mai pe urmă însă, și anume după ce s'aū mai mulcomit oamenii din satul scu și i s'a uitat în cât-va fapta cea rea, dar' sciind prea bine ca n'are la ce să mai întoarce înderpt de unde a venit, s'a însurat cu o fată din *Horodnic*. Și nevestei sale i-a descoperit apoi că e de loc din *Prelipeca* de peste Prut, însă numele cel adevărat nici ei n'a voit sa i-l spue.

Și de-atunci în coace aū început *Horodnicenii* a-l numi *Prelipcean*, în loc de *venetic*, după cum îl numău ei mai nainte. Și *Prelipcenii* s'aū numit apoi și urmașii sei și tot așa se numesc ei și'n ziua de astăzi, și sunt una dintre cele mai numeroase și respândite familii române din *Horodnic*.

II

TRADIȚII

REFERITOARE LA LOCALITĂȚI

POIANA NEGRIL.

Bogat, foarte bogat era *Negrea Basarab*. Si nici nu avea cum sa nu fie bogat, după ce el era Domn și stăpânitorii peste una dintre cele mai frumoase și mânoase țări românesce, adica peste *Moldova*. Dar toată bogăția, toate moșiile și comorile sale nu plătiaă nemică în asemnare cu fiica sa *Neagra*.

Strebătuse de mult faima despre avuția lui *Negrea* prin toate țările de prin împrejurime, însă vestea despre *Neagra* și despre frumuseța ei se duse și mai repede și ajunse și mai departe.

Nu-î vorbă, mai erau și alte *Moldovence* frumoase, și multe dintre dinsele chiar foarte frumoase, dar' ca *Neagra* nu era nici una. De-aceea *Românii*, supușii lui *Negrea Basarab*, orî și când și la orî și ce întemplantare vorbiaă cu însuflețire de dinsa și se făliaă că țara lor are un odor atât de scump.

În chipul acesta apoi vestea despre *Neagra* și frumuseța ei se lați din și în și tot mai mult, până ce în sfârșit ajunse și la urechile fiilor de crai și împărați nu numai de prin țările învecinate, ci și de prin cele mai departate.

Și de-acuma înainte, după ce i s'a dus vestea în toate părțile, — da Doamne bine! — nu era mai nici o ȕi, în care să nu fi venit câte un fecior de craiū sau împărat să o pețească pe Neagra.

Însă Neagra, cu toate că mulți dintre feciorii ce-o pețiră erau din viță buna și destul de frumoși, ca să-și poată alege unul pe placul ei, nu voi să se mărite și să se despărțească de părintele său, și nu voi cu atâta mai mult, cu cât ca toți cei ce-o pețiră erau *de viță străină*, și ea, ca o româncă adevărată, își puse în gând ca, dacă a fi să se mărite vre odată, să se mărite numai după un fecior din neamul ei, și nici când după un străin, știind prea bine că străinul, de l-ai pune chiar și'n sin, tot străin rămâne. De-aceea, de câte ori venia vre un pețitoriu s'o ceară, ea totdeauna spunea tătâne-său: ba că nu i-a sosit încă vremea, ba că cutare e dintr'un neam nepotrivit cu neamul ei, ba că nu-i place, ba că-i una, ba că-i alta, numai să scape de dinsul.

Și tatal său, pentru că o avea numai pe dinsa, și o iubia mai mult de cât lumina ochilor săi, totdeauna o lăsa în voe, până ce și-a alege ea singură unul după plac.

De la un timp însă, vedând feciorii, cari o pețise și cari cu dragă inimă ar fi luat'o nu numai pe dinsa de soție, ci și Moldova și toate comorile lui Negrea Basarab, se făcură din ȕi în di tot mai îndrăsneți, până ce în sfârșit trimise prin solii lor cuvânt lui Negrea, că dacă nu li va da pe Neagra de bună voe, ei se vor scula cu toată oastea asupra lui și i-or lua-o cu puterea.

Acuma se mai înăspri și Negrea și ȕise într'o ȕi fiicci

sale să nu mai faca atâtea marafeturi, ci să-și aleagă o data pe unul, că de nu-și alege pre nime și de nu se mărită mai de grabă, e rău de dînsul, e rău de țara sa, și mai rău poate să fie de dînsa, căci eacă ce i-au spus solii, că vor face pețitorii ei, dacă nu-și va alege nici pre unul dintre dînșii.

Neagra, auzind această veste, spuse tatâne-său, ce pâna atunci nici odată nu îndrăsnise aî spune, îi spuse adică că ea mai de grabă s'ar fi măritat după un fecior de român ca și dînsa, și de-aceea a tot amânat de pe o di pe alta, respingînd pre toți pețitorii, că'i i-a avut. Ear' acuma nici atîta nu se va marita nici după unul din căți aŭ ceru'to, căci daca s'ar mărita dupa unul, atunci de bună samă s'ar supăra celealalt, și tot n'ar fi bine, pentru că lor, după cum vede ea, nu li-i atîta de dînsa, cât li-i de averea tatâne-său.

Nu-i plăcu lui Negrea răspunsul acesta, de felii nu-i plăcu. Dar' ce era să facă?... s'o mărite cu de-a sila dupa cine nu-i place, și încă dupa un străin?... Nu-i da mâna să facă un lucru ca acesta, căci una era fiica lui, și aceea era Neagra cea dragălașă. Și pentru Neagra mai degrabă și-ar fi dat capul, de cât i-ar fi făcut vre o neplăcere. De-aceea el n'o sili, ci numai o sfătui, o îndemna, că doară o poate înduplica. Ear' în urmă, vedînd că nici cu sfatul nu poate s'o scoată la capăt, îi dete pace.

Că nu vre Neagra să se mărite după nici unul dintre feciorii, căți aŭ pețit'o, asta nu-i scotea lui Negrea mulți perî surî în cap. Alta era însa acuma ce-l mânca și care îl puse pe gânduri, era adică aceea: cum să scape de

mânia peșitorilor fiicei sale, dintre cari mulți erau mai puternici de cât dînsul, și mult rău puteau să-î facă.

Și de ce s'a temut Negrea mai tare, tocmai de-aceea n'a scăpat.

Pintre peșitorii, cari aũ cerut pe Neagra, erã și feciorul unui Domnitoriũ peste un popor pagãn, sãlbatic și foarte rãutãcios, care nu de mult venise din pãrțile resãritului și începu a cutriera și a prãda țãrile de prin pãrțile noastre. Și tocmai feciorul acela, care avea o înfașurare mai uritã și-o purtare mai îndrasneață de cât toți ceialalți peșitori, și pe care Neagra nu putè sa-l vadã în ochi, da încã sã se mãrteie dupa dînsul, stãruia mai tare pe lãngã Negrea ca sã-î deã pre fiica sa de soție. Ear' în urmã, vãdend cã Neagra nu-l voesce și tatãl sãu n'o silesce, se fãcu parã de foc asupra lor și asupra tuturor supușilor lor, și întorcẽndu-se înderept de unde a venit, resculã întreg poporul, care îl conducea tatal sãu, și punindu-se în fruntea lui se porni fãra întârziere asupra Moldovei, prevenind prin aceasta pre toți ceialalți peșitori.

Negrea Basarab, aușind despre cele ce i se pregãtesc lui, fiicei sale și întregii țãri, chie mã de grabã pre toți sfetnicii sãi la sine și se sfãtuie cu dînșii: ce ar trebui sa facã și cum sã se apere de dușmanii, ce-î amerința ?

Sfetnicii, dupã ce cumpenirã toate împrejurãrile, ãiserã: sã apuce și ei armele la mãnã și cu mic cu mare, cu tẽnãr și bẽtrãn, toți pãnã într'unul sã iasa inaintea dușmanului și sã nu-l lese a intra în țarã.

Și cum se puserã în cale așa și facura.

Până în câte-va zile mai toată Moldova era resculată.

Și Neagra, Neagra cea gingașă și frumoasă înca se înarmă și, încalicând pe unul dintre cei mai înfocați cai, se porni și ea alaturea cu tatăl său în protiva dușmanului, dîcînd că dacă a venit treaba până la atâta, apoi ori ea, ori protivnicul său, din doi unul trebuie să rămie mort pe câmpul de lupta.

Tatăl său dintru început nu voi nici decum s'o lese a se băga singură în primejdie. Mai pe urmă însă, înduplicat prin rugămintele și lacrimile fiicei sale, n'avu ce face... trebui s'o lese.

Mulți ca frunđa și crunți ca nisce fiare sîlbatică erau păgânii, ce se apropiară și prinseră a intra ca nisce lupi turbați în Moldova, și mânia lui Dumnezeu era ce făcea pe unde treceau.

Dar' și Românii, cum vedură că nu e lucru de șagă, că păgânii n'au venit cu scop numai de-a răpi pe Neagra, ci de a li lua și țara, începură a se lupta cu dînșii ca nisce lei înfuriați când se ved amerințați în însu-și culcușul lor.

Și unde lupta era mai amarnică și invălmășagul mai mare, acolo era și Neagra de față alaturea cu tatăl său și cu cei mai voinicii luptători, secerând mereu ca într'o holdă în dușmanii și căutând ne'ncetat cum ar pute pune mâna pe crâncenul ei protivnic. Dar' eată că dela un timp dă cu ochii de dînsul, și cum îl zăresce în mijlocul unei cete de luptători dușmanii, se repede ca o săgeată asupra lui și... mai de grabă de cum își poate cine-va

închipui, îi rētează capul cu spada și c'un zimbet de biruință se'ntoarce apoi în mijlocul soților săi.

Această faptă cutezătoare a Negrii înfuriă și mai tare pre dușmani, și mai ales pre capul lor, adică pre tatăl feciorului omorît de dînsa, care așîderea se afla în resboi. De-aceea lupta, ce s'a iscat acuma între păgâni și Români, a fost pe de-o sută și pe de-o mie de ori mai înverșunată și mai crâncenă de cât mai nainte, caci dintr'amēndouē părțile pica luptătorii cum pică toamna frunzele, când le suflă vēntul.

Dar' eată ca nu trece mult timp la mijloc și-o sageata păgânească vine repede și se opresce în șoldul drept al lui Negrea.

Negrea, cu toata tăria și barbăția sa, cum îl nimeri sageata dușmana, care străbătuse până la os, nu se putu mai mult ține pe calul său. Durerea cea crâncenă, ce-î cășună rana și pierderea sângelui ce fișnîa dintr'însa, îl ameți de cap și cađu fără consciință de pe cal jos.

Neagra, care, după cum am spus, era nedeslipită de tatăl său, cum îl vėđu pre acesta cădēnd, sări de graba jos, îl apucă de subsuori, și cu ajutoriul unor ostași, cari' asemenea săriră să'l rădice, îl urcă pe calul său, se sui și ea calare și... de acuma înainte uita de luptă, uita de toate,... grija ei cea mai mare era scăparea tātâne-seu, care zăcea leșinat în brațele sale.

Dușmanii, vėdēnd că Neagra a luat pre tatăl său și-a fugit cu el, se luară la fugă după dînsa, voind numai de cât s'o prindă.

Dar' Neagra, până ce aș străbătut păgânii, cari' s'aș

luat după dînsa, prin mijlocul unei cete de Români, ce li se puse în cale, ajunsese acuma departe. Ea a fugit, cât a fugit, și mai repede și mai încet, adică după cum poate să fugă un cal înpovorat cu doue trupuri omenesci. Și'n fuga ei numai de doue ori s'a oprit locului: odată lângă un păreș, unde a spalat și a legat rana tătâne-său, care până atunci nu se deșteptase din leșin, eară a doua oară lângă un stog, unde a poposit și a nutrit puțin calul, care nu mai puté fugi de asudat și vlăguit ce era. De aice apoi, vedënd ea că nu-î chip să se întorcă cu tatăl său a casă, după cum își propuse la început, pentru că dușmanii se țineaă morțiș de dînsa, apucă drumul spre munți, și ca sa n'o ajungă prigonitorii, dete pinteni calului ca să-și mai îndesească pașii. Dar' de astă dată n'a găcit'o bine, caci calul încordându-se și fugind mai repede de cum îi irtaă puterile, cum ajunsese și intrase într'o pădure de sub poalele Cărpaiilor, cađu de-odata jos și nu se sculă mai mult.

Vedënd Neagra că credinciosul ei cal, în care avé cea mai mare nădejde de scăpare, nu da nici un semn de viață, începu a tremura ca varga, cređendu-se atât pre sine cât și pre părintele său pentru totdeauna pierđui.

— Nu te teme, draga mea! — țise Negrea, vedënd pre fiica sa că s'a facut galbănă ca ceara de spaîmă, — caci de-acuma înainte păgăniî, chîar dacă ne-ar urmări și mai departe, nu nî-or puté da de urmă.

— Bine-ar fi, când ar fi așa cum țici D-ta — respunse Neagra tremurând, — dar' tare mă tem că ei ne-or ajunge, și atunci .. ce vom face?... De mine, ca de mine,

puțin imi pasă de viață, caci nu-s mai mult de cât o femeie, dar' când te vîd pre D-ta cât ești de slab și că nu te vei putè lupta cu dînșii, fiorî reci îmi trec prin tot trupul. Și-apoi mai este încă și alta la mijloc, care mē înpăimēntă cînd numai îmi aduc aminte, mai e adica și aceea ca dacā, ferească D-șeū, dușmanii te-ar prinde, cine s'a pune mai pe urmă în fruntea Romānilor ca să alunge pre pāgāni din țara ?

— Spusu-ți-am că de-acuma înainte n'ai de ce să te temi. Să intrăm numai mai afund în pădurea, în care ne aflăm, și-apoi sîntem scāpați !

Neagra, cum auđi aceste cuvinte imbarbătătoare ale tātāne-sēū, îndată își veni earā în fire și, aruncānd o privire jalnică și compătimitoare asupra iubitului și credinciosului ei cal, luā pre tatāl sēū de subsuoară și în puține minute se pierdu cu dînsul în desișul padurii.

Dușmanii îi urmārirā pānā ce deterā de cal. Ear' dupa ce ajunserā acolo și aflara calul mai tot māncat de fiare, și nici o urmă de om, care ar duce într'o parte saū alta, cugetarā că fiarele i-aū prins și i-aū māncat și pre dînșii. De-aceea ei nu-i urmārirā și mai departe, ci se întoarserā îndērēpt....

Neagra însă, ducēnd pre tatal sēū mai mult pe sus, cāci durerea ce-i cāsuna rana nu-i da rēnd mai de feliu sa pue piciorul în pāmēnt, merse mai departe pānā ce pe la insērate dete de chilia unui Sābastru. Aice apoi se oprī și, povestind pe scurt toată întēmplarea, il rugā ca sa-i primească de mas.

Sahastrul îi primi cu cea mai mare bună-voință

spuindu-le că în chilia sa vor fi scutiți de orî și ce primejdie.

La Săhastrul acesta petrecu Neagra și cu tatăl său mai multe septemăni.

În acest restimp grija cea mai mare a Negrii era cum se vindece mai ușor și mai de grabă rana tătâne-său. Dar' ea nu trebui mult timp să-și bată capul cu aceasta, căci Săhastrul, care cunoscea mai toate erburile de ce leac sînt bune și care avea multe de acestea adunate și în chilia sa, îi veni întru ajutoriu. Și așa rana primejdiioasa dela piciorul lui Negrea, prin îngrijirea Săhastrului și prin neîntrerupta cautare a fiicei sale, se vindecă cu mult mai de grabă de cum s'a așteptat.

Dar' cu cât i se vindecă lui Negrea rana trupească mai îute, cu altăta altă rană cu mult mai primejdiioasă îl rodea acuma ca un vierme la inimă. Era adică jelea după curțile sale și după comozile, cari se aflau într'însele, însă mai ales după țara sa, din care, după cum îi spuse săhastru că înțelese dela nisce Români, ce trecuse pe acolo, cea mai mare parte căduse acuma pradă și jertfă ne'mpăcaților dușmanî. De-aceea gândul lui cel dintâiu, după deplina sa însănătoșare, a fost cum se alunge mai lesne și mai de grabă pre dușmanî din țară, ca supușii săi, cariî înspăimîntați și îngroziți fiind de crușimile pagănilor se retrasera în criirîi munșilor, sa se poată întoarce earășî pe la vetrile lor. Decî într'o ți și descoperî el Săhastrului toate planurile sale: cum voesce a se scoborî la țară, a se pune în fruntea Românilor și a alunga pre dușmanî peste hotarê.

— Nu! — răspuse Săhastru, după ce-l ascultă cu luare aminte, — asta să n'o faci, căci în împrejurările de față a te întoarce așa de grabă îndărăt ar fi tot atâta, cât a te arunca singur în mâna dușmanilor. Din protivă eu te-ași sfatui ca, dacă voesci să mântuesci țara de păgâni, să te retragi ce-va mai adânc în Carpați, să aduni acolo pre toți Români, câți se afla respândiți prin crierii munților, și abia după ce i vei fi adunat pre toți la un loc și după ce te vei fi încredințat că ai cu cine te porni la luptă, să te coborî asupra păgânilor, mai de grabă nu!... Aceasta e părerea mea, Maria-ta inșă fă ce vei cugeta că va fi mai bine!

Potrivit și bun era sfatul acesta, și Negrea și-l întipări bine în minte. Mulțami apoi din toată inima Săhastrului pentru primirea, ocrotirea și îngrijirea lui cea părințească și luându-și remas bun dela dînsul, se porni dimpreună cu fiica sa spre apus prin codrii și se dusera până ce ajunseră în *ținutul Dornei*. Aice apoi se opri și se aședă lângă țermul unui părâu, care trecea prin mijlocul unei poieni mari și frumoase.

Munții din ținutul Dornei erau pe timpul acela mai mult paduraticî decât pleșuvi. Cu toate acestea inșă ei nu erau locuiți numai de fiare sălbatice, ci și de oameni. După bătălia cea crâncenă inșă, ce o avu Negrea cu păgânii din pricina fiicei sale, ei în scurt timp se înpoporară și mai mult. Ear' după ce prinseră Români de veste, că Negrea și cu fiica sa, pre cari îi ținea de pierduți, nu numai că trăesc, ci ei se află așîșderea prin aceste locuri, îndată se adunară din toate părțile îm-

prejurul lor, precum se adună un roi de albine împrejurul matcei.

Negrea, cum vedu că din ce în ce se adună tot mai mulți Români împrejurul seii, îi săltă inima de bucurie, și nu mult timp după aceea prinse a-i îndemna ca să se rescoale din nou asupra dușmanilor, să se pornească cât mai de grabă asupra lor și să nu se lese până nu i-or scoate din țară și i-or alunga peste hotar.

Insuflețitoare erau îndemnările și sfaturile, ce le da Negrea cu prilejul acesta Românilor, și mulți erau de aceeași părere ca și dînsul. Însă mai pătrunzătoare erau îndemnările și sfaturile Negrii.

Scia ei Români că a se porni așa de grabă în protiva păgânilor e o cutezare foarte mare. Scia ei și aceea că din pricina Negrii li se trag toate nenorocirile și neajunsurile, și n'ar fi voit bucuroși, să sufere și mai mult, de cât au suferit până atunci. Dar când aușira pre Neagra rugându-se și-o vedură lacrimând, care mai înainte era totdeauna veselă, uitară de nefericiri și neajunsuri, uitară de toate... De una însă totu-și o rugară: să aștepte până în primăvara următoare, căci atunci, când îi ruga ea mai cu stăruință, era de cătră toamnă.

Nu-i venira Negrii la socoteală cele ce le aușira de astă dată, căci ea, numai dacă i-ar fi fost cu puțință, ar fi sburat asupra dușmanilor și i-ar fi sorbit într'o lingură de apă, așa de înfuriată și mânioasă era ea pe dinșii. Dar' ce era să facă?... Vedu în urmă și ea singură, că tot e mai bine așa cum spun Români. Deci atât ea cât și tatăl

seu nu isera mai mult nemică, ci așteptară cu nerăbdare sosirea primăverii următoare.

În primăvara următoare, fiind acuma cu toții pregătiți de luptă, ca un pohoiu ce cu vuet clocotitoriū se revarsă de pe înălțimele munților și ale stâncelor la vale, așa se porniră și Româniī asupra dușmanilor, cariī cuprinsese țara până sub poalele Cărpăților.

Și Neagra, pare ca nu era a bună, pe cât de supărată și dusă pe gânduri era mai nainte, pe atâta de veselă și vorbariță se făcu acuma, când vėdu că Româniī s'aū pornit la luptă. Și ea fu cea d'întăiū, care se puse și mergea în fruntea mulțimeī.

Dar' abia apucară Româniī a se porni la drum, abia apucară a merge vi'o câte-va mile, când numai ce aud de-odată glasul Negriī strigând :

— Nu mă lăsați, fraților ! că m'au mâncat pagăniī !

— Ce este ?... ce s'a întemplat ? — întrebare mai multe glasuri de-odată, și'n același timp alergară spre dinsa sa vadă ce-ī.

Însă Neagra, până ce ajunse Româniī la dinsa, cađuse de pe cal jos, un șiroiū de sânge începuse a fișni din fragedul ei piept, ochiī i se păinjenise, graiul îi amuțise și nici un cuvėnt nu fu în stare a responde la întrebările lor.

— Mī-aū gătit dușmaniī copila ! — striga Negrea, când vėdu că fiica sa nu vorbește nemică. Apoi, cuprindėndu-o în brațe și sărutându-o de mai multe ori pe fața, prinse a plânge ca un copil.

Neagra, simțind înbrățisările înfocate ale tatăne-sėu,

se deșteptă din leșinul ce-a fost cuprins'o și ȃise cu glas lin și tremurătoriu .

— Iartă-mă, scumpul și iubitul meu tată, ca ȃi-am făcut atâtea supărări!... Dorința mea cea mai fierbinte a fost ca nici când și sub nici un prețiu să nu mă înstrăinez de țara și neamul meu românesc, și dacă nu mi-a fost înpărțită dela Dumneȃeu să tăesc și să fiu un scut apărătoriu neamului meu și mângăere bētrănețelor D-tali, nu e vina mea, ci e vina dușmanilor, cari mi-au curmat ȃilele mai nainte de am pute implini dorința... Ear' voi, fraților! cari din pricina mea aȃi suferit atâtea neajunsuri și nefericiri, nu mă blăstemaȃi, ci aduceți-vă aminte de Neagra, care v'a iubit mai mult de cât o sora și care numai pentru dragostea cea mare, ce a avut'o catra voi, moare acuma... Și de voiȃi... rēsbunaȃi-mă... ȃa acolo s'aū ascuns dușmanii, cari mi-aū repus viața!..

Rostind Neagra cuvintele acestea și arătând cu mâna spre o schelbe din apropiere închise pentru totdeauna ochii ei cei farmecători și-și dete sufletul în bratele iubitului său părinte.

Negrea, patruns de intristare și durere, căȃu alătura cu fiȃa sa.

— Să prindem pagăni! . . . după dînșii feciorii! — strigă acuma un voinic înalt și spatos, care se afla în nemijlocita apropiere a Negrii, și'n acela-și timp mai mulȃi inși deteră năvala asupra schelbei spre care a arătat Neagra.

Negrea, care în urma strigatului acestuia își veni în

orî, voi să-î oprească, dar' era prea târziu, căci ei intrase acuma în sinul sehelbei.

— Ce cugeți sa'ncepem acuma, stăpâne! întrebă pe Negrea un moșneag alb ca omătul ștergându-și cu mâneca cămeșii lacrimile ce-î curgeaău pe față.

Negrea, în loc de răspuns, rădică mânele spre ceriu și făcu din umere. Moartea mult iubitei sale fiice îi curmase firul vorbei.

— Dacă D-zeu a voit să fie așa, — țise mai departe moșneagul — eu ași crede că ar fi cu mult mai bine sa ne'ntoarcem înderept de unde am pornit, să dăm tinereii repăusate cea de pe urmă cinste, și-apoi... bun e D-zeu!... din multe nevoi și năcazurî ne-a scos el pâna acuma, ne-a scoate și dintr'aceasta! Multe litfe sêlbaticе și rele aă venit în decurgerea timpului asupra țerii noastre și nu odată i-aă silit pre Români a petrece cu anii întregi retrași prin crierii munților, și cu toate acestea Români n'aă perit, ci cu puteri unite și cu ajutoriul lui D-zeu i-aă respins eară-și pre dușmanî peste hotare. Să fim numai totdeauna uniți și să nadăjduim în D-zeu și acesta nu ne va uita nici de asta dată și vom resbuna pre Neagra, pre acest suflet dragălaș și nevinovat și vom curăți țara de păgânî

— Da! — să dăm repăusatei cinstea cuvenita și apoi să ne pornim asupra dușmanilor! — țiseră și ceialalți Români.

Și cum rostiră cuvintele acestea, îndata alergară mai mulți inși în marginea sehelbei, tălăra vr'o căi-va brandani, făcură dintr'inși un feliu de năsălie, aședăra

trupul Negrii pe dinsa și-apoi, luându-o și ducându-o schimbiș câte patru feciorî, ear' alți doisprezece feciorî cântând împrejurul ei din bucine și fluere de se resuna munții, plecară cu toții înderăpt spre poiana de unde s'aũ pornit.

Dar' eată că pe când mulțimea ajunsese nu departe de Dorna mai multe glasurî răsunătoare se aud strigând în urmă.

Eraũ glasurile voinicilor, cari s'aũ fost luat după dușmanî.

Mulțimea se opresce locului ca sa vada ce s'a mai întemplat?

Și când colea ce să vadă?... Era bătrânul Domnitoriũ al păgânilor, tatăl feciorului omorît de Neagra, pre care voinicii îl aduceaũ pe sus.

— A! viperă păgâna! tu ești acela, care mî-ai mîncat copila? — strigă Negrea, când dete cu ochii de dinsul.

— Da!... eu sunt acela! — rîspunse Domnitoriũl păgân. — Înțelegând de la nisce oameni de-ai mei, ca tu și fiica ta trăiți, și noapte am căutat doară te pot afla și face ca să guști și tu păharul, care l'am gustat eũ, când Neagra a rîtezat capul fiului meu. Și-acuma, după ce mî-am împlinit dorința, poți să faci cu mine ce-ți place, căci sũnt în mânele tale!

— Sfărâmați titva șerpelui! — strigară acuma mai mulți Români de odată, auđind înveninatoarele vorbe ale păgânului.

— Nu!... lăsați-l în pace! — și se Negrea, căci puternic si drept e D-deu, acesta îi va rîsplăti după faptele sale.

— Nu!... el trebuie sa moară!... sângele cel nevinovat al Negrii, jelea copiilor după părinții căduși an-primăvară în luptă și nenumăratele nenorociri aduse de dinsul și de feciorul său asupra țării noastre strigă răsbunare!

— Ce este?... ce vi s'a întâmplat, de v'ați întors așa de grabă înapoi? — s'auziră acuma mai multe glasuri de femei, cari, înțelegând că băbații și feciorii lor s'au întors înapoi, li eșiră spre întimpinare ca să vadă de ce s'au întors. Ear' când înțeleseră că Neagra e moartă prinseră a țipa, a plânge și-a se îndesa care din care s'o vadă.

Domnitorul păgân, vedând îngălmăceala iscată din pricina femeilor, cugetă că ar fi cel mai bun prilej de scăpare. Deci isbind la pământ pre feciorii, ce-î sta în cale, apucă la fugă spre pădurea din apropiere.

Însă n'a fost să fie așa, cum a cugetat el. Nu apucase a alerga vr'o câți-va pași, și-o săgeată, care sbură în urma lui, îl ajunse și nimerindu'l drept în ceafă îl culcă cu fața la pământ.

— Pedepsa lui D-deu l-a ajuns mai de grabă de cum am așteptat noi. — Țisă unul din mijlocul mulțimei. — Dar lăsămu-l pre dinsul în pace să doarmă cum și-a așternut și noi să plecăm mai departe încotro ne-am îndreptat.

Și rostind cuvintele acestea se porniră cu Neagra mai departe, ducându-o ca și mai nainte, cu acea deosebire numai, că pe lângă cei doisprezece feciori, ce cânta din bucine și fluere, se însoțiră încă și douespzece fete, carile începură a o boci. Și tot așa, cântând și jelindu-o,

o duseră pâna ce ajunseră în locul de unde s'aũ pornit, adică în poiana unde a petrecut Negrea cu fiica sa înainte de pornire în protiva păgânilor.

După ce sosiră aice, luara vr'o câte-va nevetete pre Neagra de pe năsălie, o spălara în undele parëului, o îmbracară și o împodobira cu cele mai frumoase flori și așa o înmormëntară apoi în mijlocul poeni, care de atunci și pâna în ziua de astă-đi s'a numit *Poiana Negrii*. Ear' pãrëul, în care a fost Neagra spălată și ale cărei unde, din minutul când aceasta s'a spălat într'ensele, din limpeđi, cum aũ fost mai nainte, se facură negre, ca și când și ele ar fi fost patrunse de jelea cea mare, s'a numit *Neagra*.

Nu mult timp dupa această întâmplare plecară Români eara și în protiva păgânilor și i-aũ bătut și i-aũ alungat peste hotarë, și numai pre aceia dintre dinșii i-aũ cruțat, cari s'aũ botezat și-aũ făgăduit că vor fi oameni pacinici și creștini buni ca și Români. Eară dupa ce Români aũ cuprins eară-și șesurile Moldovei și după ce s'aũ întors cu toți pe la vetrile lor de mai nainte, a venit Negrea și a luat trupul Negrii și l-a îngropat lângă trupul maicii sale. Inșă poiana, unde a fost Neagra atâtăia-și dată îngropată, tot *Poiana Negrii* s'a numit, și pãrëul, în care s'a spălat, tot *Neagra* s'a chîemat și tot așa se chîamă el și până în ziua de astă-đi.

PĂGÂNISCEA ȘI PĂGÂNIȘOARA.

Pe hotarul *Isvorului*, o atenența a satului *Șipot*, se afla un munte, numit de Români *Păgâniscea* eară de *Huțani Pohanîște*.

Pe culmea muntelui acestuia e o poiana saŭ mai bine-
șis o șestină cam prăvălatică, însă foarte mare și fru-
moasă, în mijlocul căreia se află cinci movile rotunde
și'nalte cam de vr'o trei metri.

În partea despre resărit a muntelui acestuia se afla un părëu, care formează hotarul între satele *Șipot* și *Seletin*. Acest părëu, care curge spre resărit și se re-
varsă în *Suceava*, se numesce de Români *Păgânișoara*
eara de *Huțani Pohanîșoara*.

Nu departe de *Gura Păgânișoarei*, și anume pe țer-
mul stâng al *Sucevi*, la vr'o câțl-va pași dela drumul ce
duce din *Seletin* spre *Șipot*, se află asemenea o movila
rotunda, însă cu mult mai largă și mai înaltă de cât
celea din poiana de pe muntele *Păgâniscea*.

Atât despre muntele *Păgâniscea* și movilele de pe
dînsul, cât și despre părëul *Păgânișoara* si movila de

lângă gura acesteia, există la Români și Huțani, ce locuiesc în aceste părți, următoarea tradiție :

Înainte de vr'o câte-va sute de ani țara, în care locuim noi astăzi, era foarte bântuită din toate părțile de către o mulțime de litfe păgâne, cari, ca nisce lupi rupți în coși de foame, năvăliau asupra ei, și pe unde treceau, era mânia lui Dumnezeu.

Deci, vedând dela un timp locuitorii băștinași ai acestei țeri că nu e chip s'o scoată în capăt cu acestea litfe rele și nesățioase, și că dând mai în fie-care an pe neașteptate navala asupra lor, nu numai că-i pradă și multe alte daune și neplăceri le fac, ci pre cei mai mulți dintre dinșii, prindându-i, îi schingiuesc și-i omoară sau îi leagă și îi duc în prinsoare, se hotărîră să părăsească șesul și să se retraga în munți, cugetând că'n crierii acestora vor scăpa de groaza și urgia pagânilor.

Insa zadarnică li-a fost toată nadejdea, căci nesățioșii și crușii pagâni nici aice nu-i lasară în pace.

Așa, venind într'un an *Tatarii*, nu se mulțămiră numai cu atâta ca pradara și pustiiră țara în lungiș și curmeșis, ci, vedând că partea cea mai mare a locuitorilor a fugit, și presupunând că de buna sama se vor fi retras și ascuns prin crierii munților, se hotărîră să patrundă și'n munți, și unde vor da peste dinșii, acolo sa-i mântuească de ȃile.

Și cum se hotariră, așa și facură. Apucară pe apa *Sucevii* în sus și merseră până sub poalele munților, adica pâna pe locurile, cari se numesc astăzi *Tabără* și *Cete* și cari se afla între satul *Straja* și între *Brodina* si

Valcau *). Aice se opriră apoi locului ca să se mai odihnească, căci alergăturile și jăfuirile din Țilele premergătoare le sleiră mai toate puterile.

După ce se odihniră, acum cât timp se vor fi odihnit, și după ce se'ntr'armară cum se cade, se porniră eară-și la drum tot pe apa Suceviî în sus, și trecând pe locurile, cari se numesc astăzi *Sadău*, *Paltin*, *Năsipitul* și *Ulma*, nu se opriră până din sus de satul *Seletin*, adică nu departe de gura strimtoarei cum se merge spre satul *Șipot*.

Aice nu se scie acuma în care parte aũ făcut : apucat'au tot pe apa Suceviî în sus spre *Șipot*, saũ aũ trecut dincolo de apă pe Țermul drept al Suceviî și aũ apucat de-a dreptul preste munți spre *Lucina* ?

Destul atâta ca nu apucara bine a ajunge în acest loc și toți *Români*, căți locuiau în munții din acestea parți, sciau acuma că vin Tatarii asupra lor.

Deci cum aũ prins Români de veste ca litfa pagâna a intrat eara-și în țara, și ca nici chiar în crierii muntilor nu pot locui și trăi în tihnă și pace din pricina lor, se adunară mic și mare la un loc, se sfătuiră în graba : ce e de'nceput și de făcut, și apoi se apucară și curmară pe jumătate copacii în mai multe locuri, pe unde presupuneau ei că vor trece Tatarii. După aceasta, îndosîndu-se și stând de pândă, îi așteptara cu nerăbdare pâna ce le va cădea în mână și-î va lua la rafueală.

*) Străinii numesc locul acesta *Falcheu*, eară unii dintre Români, luându-se după dinșii, îl numesc *Folcau*. Numele lui cel adevărat însă este *Valcau*.

Însă nu apucară bine a se îndosi și eată că Tatarii se și apropiară de dinșii, uniî cântând și hăulind ca și când ar fi trecut printr'o țară cu desavîrșire pustie, eară alții înjurând și crișcând din mésele de mânie că nu dau peste nici un suflet de om, căruia să-î curme viața și să-l prade până la piele.

Dar' tocmai când se'nciudiră ei mai tare, când s'a-propieră de *Plaiul Moldovei* și se bateau acuma cu gândul ca să apuce spre *Lucina*, să treacă în *Ardeliu* și să se resbune asupra Românilor din această țară, se trezesc de-odată cu Români, cariî puțin mai nainte de-aceasta s'aū fost ascuns prin fundoalele munților, că sar ca nisce lei asupra lor și'ncep fără de cruțare ai culca ca pe nisce snoi la pământ.

Tătarii, vedându-se pe neașteptate încunjurați de Români, și necunoscând locurile unde se aflaū, așa de tare se înspaîmentară și îngroziră că uitară cu totul în cotro s'aū fost pornit și ce avură de gând să facă, și-o tuliră la fugă îndărăpt.

Însă înzădar li-a fost toată fuga, căci abia ajunseră pe muntele *Păgâniscea* și fură din toate părțile încunjurați și strînși ca'n clește.

Vedend că sunt din toate părțile încunjurați și ca prin fuga nu e chip de scăpare și mântuire, stătură locului și-o luptă înverșunata, pe moarte și viața, se născu acuma între dinșii și Români.

Ce folos însă că Români, cariî eșiau ca din pământ din toate parțile, de felu nu-î cruțau, ci-î măcilăriaū de

le mergeau peticele, și'n vr'o câte-va oară mai tot muntele îl umplură de leșuri tătăresci.

Vedând Tătarii, că'n luptă le merge mai reu, apucara din nou la fugă pe malul unui parău, la care au fost ajuns și pe care credeau ei că vor eși pe locul unde au fost poposit înainte de ce începură a se urca pe munți, și de-aice să se întoarcă pe apa Suceviî înapoi de unde-au venit.

Insa aice o pățira și mai reu, cacî fiind partea cea mare a copacilor de pe șermurile parăului acestuia curmați pe jumătate, Românii începură bărbatesce a resturna din toate părțile copacii peste dinșii și'n chipul acesta ai măcilări și-aî omori și mai amarnic.

Și așa mai toți Tătarii, cari au venit de astă data asupra Românilor, au fost omoriți.

Și de oare ce Tătarii erau *păgânî*, de aceea și muntele, unde au fost ei atâtăia oară încunjurați și bătuți, s'a numit de-atunci în coace *Păgâniscea*, eara parăul pe șermurile căruia au fost turțiți de copaci s'a numit *Păgânișoara*, și tot așa se numesc atât muntele cât și parăul acesta și'n ziua de astăzi.

Ce se atinge de movilele de pe muntele *Păgâniscea*, cari sunt înșirate una lângă alta în două linii drepte, și anume trei într'o linie și două într'alta, și cari după forma și făptura lor se cunosc de departe ca nu sunt firești, ci rădicate de mână ominesci, cred că sunt mormintele, în cari s'au îngropat trupurile Tătarilor ce-au cădut în luptă.

Eara în movila dela gura *Păgânișoarei*, care, după

cum am mai spus, e cu mult mai mare de cât cele amintite mai nainte, având o înălțime aproape de-o prăjina și jumătate, eara împrejurimea temeliei sale fiind de vro 70—80 de pași, cred că e înmormântat mai marele și conducătorul Tătarilor.

În urmă trebuie să mai amintesc încă și aceea, ca atât pe șesul, ce se'ntinde din sus de movila de pe țărmul stâng al Sucevii, cât și'n poiana de pe muntele Pagăniștea s'au aflat înainte de vr'o câțiva ani mai multe bucăți de cameșă de zele, apoi spade, vârvuri de lângă și alte frânturi de arme și bani vechi de arama, un semn că'n aceste două locuri aū trebuit sa fie oare când o bătălie crâncena între Români și Pagâni.

PLAÏUL TĂTARILOR.

Ci-că în vremile vechi, pe când izerile, în cari locuesc astăzi Români, erau bântuite din toate părțile de cătră o mulțime de litfe păgâne, trei Români, oieri din *Ardeliu*, anume: *Petrea Colac*, *Nechita Țimpău* și *Leonte Timul*, sfirșindu-li-se păscătoarea în țara lor și ne-având cu ce să-și ție *bucatele*, ca să nu peară de foame, se hotariră ca să părăsească pe un timp oare-care vetrele străbune, să-și iee turmele și să treacă cu dinsele în munții despre răsărit, cari erau pe acelea vremuri pustii.

Și cum s'aũ hotărit, așa aũ și făcut; își luară toate turmele și lucrurile cele trebuincioase unor oameni, cari trăesc numai din crescerea vitelor, și dimpreună cu nevestele, copiii și clobani ce-ı aveaũ se porniră spre răsărit, trecând dintr'un loc într'altul, de pe un munte pe alt munte.

Așa umblară ei în colo și în coace prin munții despre apus ai Bucovinei vr'o câț-va ani de a rëndul, fără ca să descalece în vre-un loc pentru tot-dea-una : unde văraũ, nu ernaũ, eară unde ernaũ, nı văraũ. Și de oare-

ce ei erau numai nisce păstorî simpli, cariî, de cum s'aũ trezit, tot pe lângă vite aũ petrecut, de aceea nu duceau altă grijă, fară numai cea a vitelor sale, ear' când acestea erau sănătoase, plăcerea lor cea mai mare era să cânte din fluer și din bucfume după datina apucată din moși stramoși.

Intr'o primăvară, âmbând ei, ca de obicei, cu turmele lor dintr'un munte într'altul, dintr'o lucină și prelucă într'alta, eată că daũ într'o buna demineață de *un plaiu*, peste care, nu sciũ cum s'a întemplat, că nu dădusera mai nainte saũ nu-l băgaseră până atuncea în samă și de aceea le era cu totul necunoscut.

Vedënd ei plaiul acela, se hotărîră să nu mai âmble rătăcind dintr'un loc într'altul, ci să se așede unde-va pentru tot-dea-una în apropierea aceluî plaiũ. Deteră decî cu oile peste plaiul descoperit spre mieđul nopții, apucară drept în vale până ce ajunseră într'o fundoaie adâncă, de unde nu se vedea de cât în cerũ și pre pământ din pricina munților celor înalți, cariî o încunju-raũ și cariî erau acoperiți cu o uriașe pădure de brađi, moliđi și mestecenî. Coborînd mai în jos cu turmele, deteră de o vâlică, care șerpuia pîntre copaciî ceî uriași, ear' pe lângă vâlicica aceea de-o poeniță frumoasă.

În fundul vâlceleî aceleia, care mai târđiũ s'a numit *Fundul Moldovei*, s'aũ hotărît ei să se așede peste vară. Și cum s'aũ hotărît, îndată s'aũ și apucat uniî să dureze o colibă, alțiî o târlă mare, ear' alțiî s'aũ dus cu oile la păscut pe dealurile și pe munțiî de prin apropiere.

Doi ciobaniî însă, cariî erau mai voînici și mai umblați,

luând câte o secure subsuoara și ceva merinde în traista, s'au întors îndărăpt ca sa caute, de unde vine și încotro duce plațul de pe vârvul muntelui.

Eșind cei doi cîobani în vârvul muntelui, apucară spre răsărit și mergînd tot înainte, aū vîdut de la o vreme că plațul apucă pe malul drept al vaii ce trecea prin fundoaea, unde s'aū fost oprit cu oile, adică a *Moldovei*, și duce în jos spre țară.

Și tot mergînd înainte au trecut pe locurile, unde s' află astăzi satul *Pojorita*, și mai departe pe lînga *Peatra străjii*, pîna ce ajunsera în partea de sus adica despre apus a *Cîmpulungului* de astăzi.

De-aice, vîdînd ca plațul duce în jos alaturea cu *apa Moldovei*, s'aū pornit îndărăpt, ca sa vada acuma pîna unde merge plațul în sus, și mergînd la deal au eșit în vârvul *huncului Pojoritei*, de aici au trecut peste munții *Arsița Huhului*, *Opcina Arsinesei*, *Colacul* și *Orata*, apoi peste *Botosul mare*, și tot așa, mergînd ei pe plațul, care trecea mai departe tot cam pe culmea munților celor mai înalți, s'aū trezit de o dată ca au ajuns în țara lor, în *Ardeliu*.

Ajungînd în parțile acele ale *Ardelului*, începura a întreba de unul și de altul despre plațul, care duce peste munți.

Ardelenii răspunseră, că va fi de buna sama plațul, pe care vin *Tatarii* din țara de peste munți, saū cum s'ar dice în ziua de azi din *Bucovina*, și pradă la dinșii.

Intorcîndu-se după aceasta cîobanii la stăpîniții lor, li-aū spus că pe plațul, care li-aū cercetat ei și care vine

din jos dela țara și trece până dincolo de munți în Ardeliū, âmbilă Tatarii ce vin din țară și prada în Ardeliū, căci așa li-aū spus oamenii ce 'i-aū întreat.

Stapânii auđind această veste neașteptata, s'aū su-părat foarte tare, cugetând că nici în fundoea, în care s'aū fost aședat acuma pe un timp mai îndelungat, nu vor putea scapa cu obraz curat, după cum nu scăpară în mai multe rënduri mai 'năinte, când se aflau în țara lor. De aceea, de groaza cea mare, îndată 'și-ar fi luat atât turmele, cât și toate lucrurile ce le aveaū cu diuși, și s'ar fi dus de acolo, în cotro 'i-ar fi dus ochii și picioarele, numai sa scape de urgia păgânilor. Dar' nu se îndurără să se ducă de pe locurile cele frumoase, unde le era foarte îndămână nu numai vara, ci și iarna. Eară să rămâie se temeau, ca trecând Tătarii pe acolo, să nu dee de diuși și sa le țiee turmele, după cum li s'a întâmplat cu vr'o câți-va ani înainte de aceasta, că aū căđut mai de multe ori atât ei, cât și turmele lor pradă în mânilor păgânilor, din a căror ghăare scăpară numai ca prin urechile acului.

Cu toate acestea însa ei s'au hotărit, ce-a da D-đeu, să stee pe loc.

Cam pe la mijlocul veri, când erau munții mai în-verđiți și mai frumoși, aud din fundul pădurii mai multe glasuri străine, cari treceaū pe vėrvul muntelui, pe pla-iul, ce-l descoperiseră ei la începutul primăverii. Cum auđiră ei glasurile acelea, îndata le trecu prin minte, ca alta nu poate să fie, fără numai Tatarii, cari de bună sama trec ear' la pradat în Ardeliū. Decī se furișară re-

pede vr'o câlî-va dintre dinșii prin pădure și eșiră la vèrvul muntelui, ca să se încredințeze orî de e adevèrat ceea ce bănuiaă.

Și cum aă hănuit, așa a și fost. Tătariî mergeaă fara de nici o grijă, sciinî pustii locurile, pe unde treceaă, și unii mergeaă călare, alții pe jos, unii cântaă, alții flue-rau, unii glumiaă, alții povestiaă, ei sciaă ce.

Păstoriî, uîtându-se lung din ascunđișurile lor și vè-đënd ceea ce se petrece, socotiră în mintea lor: »Căt de bine-ar fi să fim noi mai mulți inși! cum le-am tăia drumul și toată pofta de-a mai merge la Ardeliu!«.

Cu acest gând, petrecëndu-i numai cu ochii, se'n-toarseră la ceialalți păstori și le povestiră din fir în pèr toate câte le-aă auđit și vèđut, cum treceaă Tatarii cãntând și șuerând spre Ardeliū, fară nici o grijă că li s'ar putè întîmpla ce-va, ca și când ar fi fost în țara lor.

Mai pe urmă, adunându-se toți pastoriî, adică cei trei stăpâni dimpreună cu toți baciî, cïobaniî și strungariî la un loc, se sfatuiră ca la întoarcerea Tatarilor îndèrèpt din Ardeliū să le taie drumul și, numai dacă le va fi cu putință, să nimicească pre toți câlî le vor cădè în mână.

Și cum s'aă sfătuit, așa aă și făcut. Lăsară stâna și turmele în scirea femeilor și a fetelor, luara fie-care câte o secure, se porniră cu toții spre vèrvul muntelui, pe culmea căruia trecea plaul. Aici aleseră părțile cele mai primejdioase, unde ducea plaul prin văgăuni și înfundături saă pe coastele cele mai pèzișe ale munților și acolo apoi incepură, mai ales pe la coliturî și încăr-niturî, să taie copaciî cei mai înalți și mai gîoși și să-i

hateasca de-a curmezișul plaiului ast-feliu, ca nimene sa nu poată trece cu una cu două peste dinșii, ear' mai în colo îi tăiară atât de-o parte, cât și de alta de plaiu numai pe jumătate, adică numai i-î înținară astfelu ca pe când vor trece Tătarii să-î poată cu înlesnire răsturna asupra lor.

După ce sfirșiră de tăiat și înținat toți copacii, câți cugetară ei că le vor fi de ajuns spre nimicirea unei cete întregi de Tătari, se'ntoarseră cu toții la stână, lăsând numai pre doi inși de pază cu buciumele, ca să aibă la timp de trebuință cine le da de scire.

La vr'o câte-va zile după aceasta, cïobanii ce sta la pândă, aușiră earășî pe vîrvurile munșilor din sus un vuet mare ca și când ar veni un pohoiu cumplit.

Erau Tătarii, cariî se întorceau încărcați de pradă și voșoși de isbânda ce-o făcuseră în Ardeliu.

Pândașii, cum aușiră vuetul și se incredințară, că se întorc Tătarii, îndată începură a buciuna și a da de scire celorlalți cïobanii.

Aceștia dimpreună cu stăpânii lor, cum aușiră bucinând, apucara de graba cu toții securile și . . . să te duci băiete, tot într'o fugă la deal. Ajungînd la locul, unde hotărira sa întimpine pre Tătari, se puse fie-care la pândă pe locul care-î venia mai dindămână. Ear' când au ajuns Tătarii în dreptul lor, au început care din cotro a împinge copacii asupra lor cu niște prăjini lungi anume făcute spre acest scop.

Copacii, fiind numai înținați, care cum îl ajungea cu prăjina, deauna se și cumpenia la vale și cădea cu o re-

pejune ne mai spus de mare asupra Tătarilor, cariî treceaă pe plaïu în jos cântând și hălăcăind fără de nici o grija, că li s'ar puté întêmpla vre-o nenorocire.

Și de oare-ce, când ajunsera Tatarîi în dreptul pasto-rilor românî, era acuma pe la înserate și începuse hat bine a se întuneca, de-aceea nu sciaă de ce sa se prinda, încotro să apuce și ce sa faca? . . . Deteră sa treacă re-
pede înainte, dar' le era peste puțința, cacî în calea lor sta o mulțime de copaci groși și cepuroși resturnați claie peste grămada daă să se întoarca înderăpt, nici atâta, cacî fie-care copac înținat, împins fiind în coastele și urma lor, răsturnându-se, trântea la pământ câte alți 10—20 de copaci, cariî sta în calea lui, și pre care Tatar cum îl ajungea îl și culca la pământ.

Și așa toți Tatarîi, în numer ca la vr'o 200 de inși, parte calări și parte pedestri, fura în vr'o câte-va ceasuri zdrobiți, turtiți și amestecați cu padurea răsturnată peste dinșii.

Ast-feliă scăpara Româniî ardeleni și maramureșeni deurgia tatăreasca, cacî de atunci încoace lung timp n'a mai calcat picior de Tatar în Ardeliu și Maramureș. Plaïul însă, din ziua, în care au fost cei 200 de inși măcelariți în chipul cum s'a aratat, și pâna în ziua de ađi, se numesce de cătra Româniî bucovineni *Plaïul* sau *Drumul Tatarilor*.

Și plaïul, despre care nă-e vorba, avea, la intrarea sa în munții Bucovinei, două brațe: unul care se începea la orășelul *Solca* și se urca în sus pe la *Pietrile Muerilor* și da în *Sihlița*, de unde da în *Tarșiciori* și apoi

eșia în *Poiana Mărului*; ear' celalalt braț se începea de la satul *Marginea*, trecea în sus pe pâriul *Șoarecului*, până spre *Pietrile Muerilor*, da în *Târșiciori*, și de aicea eșia, ca și cel dintâiu, în *Poiana Mărului*. Din *Poiana Mărului* coborîa în *Craci*, unde se întîlnesc Păriul *Poienii-Marului* cu al *Smidovaticului*. De aicea a apucat în jos pe apa *Dragoșei*, a mers până în *Zăvoaele din mijloc* și-a eșit în *Câmpul Dragoșei*, eară de aicea a apucat mai departe pe *Câmpul Dragoșei*, alaturea cu *Dragosa* până cam spre revărsarea *Dragoșei* în *Moldovița*. De la *Gura Dragoșei* a facut în sus pe malul stîng al *Moldoviței* pâna pe locul, unde se afla satul de adî *Vatra-Moldoviței*. De aicea eșia la orașul de ađi *Câmpulung*, de unde ducea apoi pe la *Peatra-Străjii* pâna ce da pe locul, unde se afla satul *Pojorita*. De la *Pojorita* începînd în sus ducea apoi mai departe tot cam peste vîrvul munților, amintiți mai nainte, adică pâna la *Peatra Sterpariului*, nu departe de satul de astađi *Ciocanești*. De aicea se desfăcea earăși in duoă brațe, un braț de la *Ciocanești*, trecînd apa *Bistriței*, apuca spre muntele *Suhard* și de aicea ducea tot pe *Suhard* până aproape de *Poiana Coșnei*, nu departe de satul *Coșna*, apoi pe muntele *Cucureasa*, de unde scoborîa spre *Rogna nouă* și intra în *Ardeliu*, ear' altul de la *Peatra Sterpariului* în dreapta peste alte culmi de munți ducea spre *Maramureș*.

Acesta era plațul, pe care îndatinau a umbla *Tătari* din timpurile cele mai vechi, când se duceau la prădat

în Ardeliu și Maramureș și când se întorceau încarcați de pradă îndărăpt spre țara lor.

Dar' să lăsam acuma plațul și să ne întoarcem earași la păstorii noștri.

Cei trei stăpâni, adică Petrea Colac, Nechita Țimpau și Leonte Timul, după ce au învins și măcelărit pre cei 200 de Tatarii, și după ce, dimpreună cu ciobanii lor, au luat toată prada cu care se întoarseră Tatarii din Ardeliū și pe care o scosese ră cu mare greū de pe sub copaci, întorcându-se plini de bucurie la stâna, s'au sfătuit să rămăe acolo pentru tot-dea-una. Și fiind-ca erau numai trei stăpâni, eară toți ceilalții erau hărğați, au hotărît sa se despartească unul de altul, sa se așede fie-care pe câte un pârîu, ce dă în apa Moldovei, și apoi fie-care sa-și caute mai departe singur de rëndul său.

Și cum s'au sfatuit, așa au și făcut. Fie-care și-a ales turmele sale, și-a luat ciobanii și *Petrea Colac* s'a aședat într'o poenița lângă un pârîu, care isvorește parte din muntele Sterpariū și parte din *Opcina Huhului*, și care de atunci încoace se numește *Pârîul Colacului*. Și după ce s'a aședat el în locul acesta, a cuprins cu timpul tot muntele ce se întinde de la pârîul Colacului și până la *pârîul Cărligăturii*, care s'a numit apoi *Colacul*, ear' de ceea-l'altă parte de Moldova un deal mare, care de atunci încoace se numește *Dealul Colacului*. Și-a mai cuprins și alte dealuri și munți, dara a eia nu poarta numele lui.

Al doilea, adică *Nechita Țimpau*, s'a aședat ceva mai la vale în altă poenița, lângă un alt pârîu. Dar pârîul

acela nu s'a chîemat după numelui lui, ci *păriul Arsineș*, după numele unei nepoate de-ale sale, care o aduse mai pe urmă din Ardeli. Și acesta a cuprins muntele *Arsineasa*.

Al treilea și cel din urmă, adică *Leonte Timul*, a trecut de ceea-l'altă parte de Moldova și s'a așezat cu turmele sale pe un alt păriu mai din jos de toți și de atunci păriul acela se numește *păriul Timului*, sau după cum îi spun unii *Chimăn*, care isvorește în partea despre mîază-noapte și apus a unuia dintre cei mai frumoși munți, anume *Floarea*. Și acesta a cuprins muntele *Rachitiș*, care se întinde pîna în *păriul Robului*, care isvorește de sub *Măgurelele mari* sau *Măgurelele lui Ionel*, apoi *Dealul negru* și muntele *Bobeica*, care se întinde pîna în *Păriul Moroșanului*.

Și acești trei pastori au fost cei dintîi, cari au descălcat și au întemeiat satul ce poartă numele *Fundul Moldovi*.

TĂTARCA ȘI TĂTĂRCUȚA.

Intre munții, cari se întind pe țărmul stâng al râului *Moldova*, și anume nu tocmai tare departe de obârșia acesteia, se află unul, care se numește *Veșul-mare*, eară pe huțănesce *Vejul-mare*, și de pe culmea caruia, când e timp frumos și sanin, se poate vedea pâna la *Cernăuț*.

La poalele despre mîadași-apus ale muntelui acestuia țice ca era înainte de șese sute de ani *o baie de argint* *), și de-atunci în coace atât parêul, care isvoresce de sub dîsul și curgênd spre apus se revarsa în *Moldova*, cât și cotunul care s'a înșințat cu mult mai pe urma pe țermurile și la gura acestui parêu, se numesc *Benea*.

Băieșii, cari au înșințat baia aceasta și cari locuiau

*) Intrebând pe unul dintre oamenii, cari m-au spus tradiția aceasta: de unde știe el, că cele istorisite de dîsul s'au întêmplat chiar înainte de șese sute de ani, m-a respuns că: un Săhastru din *Moldova* a aflat o icoană în *Monăstirea Neamțului* și pe icoana aceea era însemnat că în *Benea* a fost o baie înainte de șese sute de ani.

în împrejurimea ei, își vindeaă argintul ce-l scoteaă din munții *Veđul-mare*, *Veđul-mic* și *Feredeul*, cui puteaă și cum puteaă, însă mai cu samă locuitorilor din *Baia*, care e dincolo de *Cornul-lunciă*, adica în Moldova de astăzi, unde-l duceau pe cai.

Și drumul, ce ducea pe vremea aceea dela *Benea* până la *Baia*, se începea dela piciorul muntelui *Măgura calului* și mergea mai departe pe coama acestui munte. El era cam de vr'o patru stinjenți de lat. Urma lui se mai poate cunoasce și acuma, însă numai până la piciorul muntelui *Floarea* de pe hotarul satului *Fundul Sadover*. Dela piciorul Floarei însă mai departe i se pierde urma.

Astfeliu trăiră bașii aceștia un timp mai îndelungat în liniște și pace, neavând cu nimene nemică de lucru și de împărțit, fără numai cu aceia, cărora le vindeaă argintul ce-l câștigaă în sudoare feții lor.

Dar' se vede ca nu li-a fost dat dela Dumneđeă s'o ducă tot în liniște și pace până la sfârșitul vieții lor, precum aă dus'o în anii cei dintâi.

Intr'o ăi adică, și anume tocmai când nici nu visară, se treziră de-odată cu scirea înspăimântătoare că o mulțime de Tatarı, înarmați din cap până în picioare, aă inundat munții și că vin drept spre dănsii.

Sciind bășii din spusă celor ce avură mai nainte de lucru cu Tătarii, ce feliu de oameni is aceștia și ce sunt ei în stare să facă, îndată se adunară cu toții la un loc și înarmându-se care cu ce avu și cum putu, așteptară să vadă ce se va întâmpla.

Insa ei nu trebuira mult sa aştepte, caci Tatarii, cariî, la intrarea lor în munţi, apucară pe apa Moldovei în sus până ce sosiră pe locul, unde se află astăzi satul *Vama*, şi de-aice pe apa *Moldoviţei* până ce ajunseră la satul *Vatra Moldoviţei*, pre care o prădară şi dupa aceea îi deteră foc, eară de aice, trecând apa *Moldoviţei* şi apucând pe culmea muntelui *Feredeul* la deal, ajunsese acuma la capetul despre mîădănoapte al muntelui acestuia, adică până acolo unde se întălnesce cu *Vedul-mare* şi unde se afla *baia cea de argint*.

Băeşii, vedënd că nu e şagă, că Tătarii întru adevăr vin asupra lor, şi că nu mai e mult până să ajunga şisa între în bae, le eşiră înainte şi începură a da piept cu dînşii, cugetând că î-or putea învinge şi fugari înderept.

Dar' inzădar! căci fiind ei numai o mână de oameni, ear' Tătarii îndecit şi'nsutit mai mulţi, li era peste putinţă să stee la luptă cu dînşii. De-aceea, vedënd ei ca numai de giaba îşi bat capul că î-ar putea învinge şi lua pe fugă, părăsiră locul de luptă, luară ce avura mai preţios cu dînşii şi prinseră din cu bună vreme a fugi unii spre *Ardeliu*, alţii spre *Maramureş*, eară alţii mai inimoşi şi cu mai mare tragere de inimă pentru ţară, alergară în dreapta şi stânga, deteră de scire Românilor de prin munţii învecinaţi despre marea primejdie ce-1 aşteaptă şi pre dînşii, şi-î îndemnară sa sară cu mic cu mare doară pot veni litfei păgâne mai de graba şi mai lesne de hac.

Români, cum auşiră că Tătarii au intrat în munţi şi că vor fi ajuns şi pătruns acuma în *baia de argint*, se

adunară care din cotro cât putura mai de grabă la un loc și ținură sfat : ce e de'nceput și de facut ?

În acela-și timp însă Tatarii, scoborind Feredeul și ajungând la baie, prădară, sfărmară și nimiciră tot ce aflară. Eară după ce-și potoliră pofta de pradat și pustiit, stătură locului, cât timp vor fi stătut, ca să se odihnească și să caute de rëndul celor ce au cădut mai nainte de-aceasta în luptă.

După ce s'au odihnit de-ajuns și după ce au căutat de rëndul celor morți se sculară și se pornira mai departe pe valea Benei în jos, cu gândul ca să treacă munții, cari se întind în partea despre apus dela ținutul drept al Moldovei, și să între apoi în Ardeliu, unde erau din capul locului îndreptați. Decî cum ajunseră la gura Benei și trecură apa Moldovei, apucară uni pe părul *Tatarca*, care isvoresce de sub muntele *Opcioara* și, curgând spre resarit pîntre munții *Dermocsa*, *Cucoșul*, *Dealul Glodului* și *Răchitișul-mare*, se revarsa ce-va mai în jos de gura Benei în Moldova, cara alții pe părul *Tătărcuța*, care isvoresce de sub Dealul Glodului și trecend pe lângă acesta și pe lângă munții *Tempe* și *Răchitișul-mic*, se revarsa asemenea în Moldova.

Însă Români, în timpul acela, în care Tătarii au pradat baia, și dupa pradăciunea și pustiirea acesteia au stat de s'au odihnit, nu steteră nici de cum cu mânele în șolduri, ci curmară pe jumătate o sumă însemnată de copaci atât pe la cârniturile și cotiturile păreilor *Tatarca* și *Tătărcuța*, despre cari ni-a fost cu puțin mai nainte vorba, cât și pe coastele munților *Opcioara* și *Tatarca*

din apropierea satului *Cârlibaba*, pe unde presupunea: ei că vor trece păgâni. Eară după ce sfârșiră copaci de curmat și de înținat se îndosiră în mai multe locuri, unde așteptară apoi cu cea mai mare nerăbdare sosirea Tatarilor.

Tătarii, nici visând macar despre ceea ce li se pregătesce, înăntară pe calea apucata tot cântând și halăcâind pâna ce ajunseră cam pe la jumătatea păreilor pe cari s'au fost pornit.

Eată însă că nemijlocit după ce ajunseră ei aice, Români, cari sta ascunși, sar de-o data din toate părțile și prind a răsturna copaci asupra lor.

Copaci, răsturnându-se și cădând care în cotiu apuca, faceau un huet ne mai pomenit, și pre care Tatar, cum îl ajungea, de-auna îl și culca la pamânt, făcându-l mi și fărîmî.

Tătarii, de și era o mulțime nenumărată de dinșin, și de și erau pregătiți cu toate cele trebuincioase de bătălie, vedându-se pe neașteptate încunjurați, stâlciți și omoriți de Români, se băgară în toate recorile și nesciind, în spaîma și groaza lor cea mare, ce s'nceapă și sa face, apucară la fugă unii înderept, eară alții spre *Cârlibaba*, și numai foarte puțină statură locului spre a da pîept cu Români.

Dar' inzădar, căci nici unii nici alții n'o giciră tocmai bine, pentru că Români, cărora le erau cunoscute toate fundoaiele și poticele munților, nu-i lăsară cu una cu două să le scape din mână, ci se luară în urma lor, și care Tatar apucase a eși teafăr de pîntre copaci res-

șurnași și căduți la pamânt, nu putu scapa de săgețile, spadele, securile, furcele și coasele Românilor.

Și așa în timp de vr'o câte-va zile, cât a ținut harța și lupta aceasta, puțini Tătari scăpară cu viață. Toți ceilalți fură stâlciți, zdrobiți și omorâți. Și unii dintre dânșii, unde au căzut, acolo au și rămas și putredit, sau l'au mâncat fiarele sălbatice și vulturii; alții, după ce s'au mai uscat copacii, dându-li-se acestora foc, au fost arși; și eara-și alții, adunându-li-se trupurile la un loc și rădicându-se movile de țerina peste dinsele, fura în chipul acesta înmormențați.

Asemenea movile se afla în mai multe locuri.

Așa pe muntele *Rechitișul-mare*, care se întinde între păreele *Tatarca* și *Tătărçuța*, în depărtare cam la jumătate de milă de la apa Moldovei, se află trei movile, cari staă una lângă alta în forma de triunghi, în mijlocul căruia se afla o groapă din care se vede că s'a luat pamântul spre rădicarea lor. În aceste trei movile, cari după forma și factura lor cea rotundă se cunosc de departe că nu sunt firești, ci rădicate de mână ominescă, seamănă că sunt înmormențați Tătarii, cari au căzut în luptă nu departe de gura păreelor amintite mai sus.

Pe muntele *Tatarca*, și anume în partea despre *Cârlibaba*, se află așiderea trei movile asemenea celor de pe *Răchitișul mare*. În acestea se vede că sunt înmormențați Tătarii, cari au căzut în lupta de la poalele și de pe coastele muntelui acestuia, precum și cei ce și-au dat sufletul pe țărmurile și 'n undele păreului *Tatarca*, care isvorește de sub muntele *Opcioara* și curgând spre

apus pe lângă muntele *Tătarca* se revarsă în pârău *Cârlibaba* și dimpreună cu aceasta în riul *Bistrița*.

De la deal de *Peatra tunată* *) care se află sub muntele *Feredeul* și anume pe șermul stâng al pârăului *Breaza*, se află eară-și o movilă, care după forma și făptura ei asemenea se cunoaște că nu e fireasca, ci rădicata de mâni ominesci. În această movila, care e cu mult mai mare de cât celea trei de pe munții *Răchitișulmare* și *Tatarca*, se vede că sunt înmormențați Tătarii, cari au căzut în luptă înainte de intrarea lor în baia de argint.

Și cum că întru adevăr a trebuit sa fie oare când o lupta înverșunată în locurile despre cari am vorbit pâna acuma, se poate cunoaște inca și de pe aceea, ca atât pe pârăul *Tătarca*, care se revarsă în *Cârlibaba*, cât și la poalele munților *Opcioara* și *Tătarca*, precum și pe pârăele *Tătarca* și *Tătărcuța*, cari se revarsa în *Moldova*, s'au aflat pâna nu demult și se mai afla ici coala și acuma cameși întregi precum și frânturi de cămeși de zele, apoi frânturi de spade și alte arme. Insa oamenii, ce le-au aflat, necunoscând însemnatatea lor, mai pre-

*) Peatra aceasta, după cum spun locuitorii de prin împrejurime, e cam de 30 de stânjeni de înaltă. De-asupra ei a fost altă stâncă înaltă și juguetă ca un turn. Inșă trăsniind odată intrinsa s'a sfărmat și-a căzut în toate părțile. De-atunci apoi se numesc sfărmașurile acestea *Peatra tunată*. La poalele Petrii tunate se află o săpătură în forma unei potcoave mari, apoi mai multe lițere și numere. Tot sub peatra aceasta, spun oamenii, că se poate vedea și acuma urma unui *știol* (gură de bae) zidit.

toate le-*au* nimicit, cercând a face din cameși felîurite unelte, eară cu spadele, cari, dupa cum spun cei mai mulți, erau din oțel, au oțelit securile și bårdile.

O parte dintre Tătari, cari i *au* scăpat ca prin urechile acului din mânele Românilor bucovineni, fugind spre apus, voră să între în *Maramureș*.

Un Român bucovinean însă, prinđend de veste despre aceasta, s'a aruncat de grabă pe un cal și alergând cât în puteau lua picioarele acestuia înaintea Tătarilor pe nise plăurî și potici cunoscute numai de dinsul, dete de scire Maramureșenilor că vin Tătari asupra lor.

Maramureșeni, cum *au* auđit că litfa păgână vrea să între în țara lor, îndată s'*au* adunat la un loc, *au* înținat pădurea de pe păreul *Sihloaei* din sus de satul *Borșa*, și când *au* sosit și *au* voit să treacă Tătari pe-acolo cu scop ca să meargă mai departe și să între în Maramureș, *au* început din toate parțile a resturna copacii înșinași preste dinșii, ca și frașii lor din munșii Bucovinei, și'n chipul acesta ai schilodî și ai omori.

Cei mai veteji Români, cari s'*au* ținut mai bine și *au* omorit mai mulți Tatarî în lupta aceasta, s'*au* numit *Timnișeni*. Și Domnitorul de pe-atunci al Maramureșului, drept mulțămita, recunoscintă și răsplată pentru barbașia și vetejia ce-*au* arătat'o și fapta cea bună ce-*au* facut'o, c'*au* scăpat țara de urgia păgânească, li-*au* iertat birul pe toată viața din neam în neam.

Vr'o căți-va Tatarî însa, cari scapară cu obraz curat din toate luptele acestea, dar' cari se temeau că dacă vor mai âmbra mult timp rătăcind în colo și 'n coace prin

munți, Româniî vor da cu crucea peste dinșii și li-or face și lor capëtul, ȕice că se suiră pe *Bâtca Tătarcei*, adica pe vêrvul muntelui *Tătarca* și acolo saporă și zidira în pământ un felu de bordee și'n bordeele acelea se ascusera ca sa nu dee Româniî peste dinșii.

Cât timp vor fi petrecut Tătariî aceștia în bordeele, ce și le-aũ făcut, și ce s'a întemplat mai pe urma cu dinșii, nu se scie. Atâta se scie numai că urmele bordeelor acelora, cari acuma sunt surpate și a căror intrare a fost în partea despre apus a muntelui, se cunosc încă și'n ȕiua de astădi. Ear' movilele, despre cari am amintit mai nainte, se află ce-va mai în jos dela gura acestor bordee.

Ce se atinge de *băieșii*, cariî n'aũ cađut în lupta cu Tătariî, preçum și aceia cariî aũ fugit spre *Ardeliu* și *Maramureș*, se ȕice că eară-și s'aũ întors înapoi la vetrile lor de pe valea *Benei*, dar' fiind că atât locuințele lor cât și baia le aflară dărimate și arse de Tatarî, nu s'aũ ocupat mai mult cu scoaterea argintului, ci *runcu-lind munșii* de prin apropiere, cari până atunci erau acoperiți cu tot felul de copaci, mai ales însă çu mliđi și mestecini, aũ trăit de-aici în colo numai din creșçerea vitelor.

În sfârșit, trebuie să mai amintesc încă și aceea că de când a fost aceasta luptă crâncenă între Tatarî și Români, de-atunci în coace aũ început a se numi muntele din apropierea Cârlibabei cât și pareele ce isvoresc de sub muntele Opcioara și, curgênd unul spre apus se revarsă în Bistrița, eară altul spre resărit și se revarsa în

Moldova, *Tătarca*, eara parăul, care isvoresce de sub Dealul Glodului și care, curgând spre resarit, asemenea se revarsă în Moldova, *Tătarcuța*, spre aducerea aminte de *Tătari*, cari, în trecerea lor spre Ardeliu, și-aă aflat moartea în acestea locuri, și tot așa se numesc și astađi.

GĂINA ȘI CUCOȘUL.

Pe țărmul drept al riului *Moldova*, și anume în nemijlocita apropiere de obârșia acesteia, se află doi munți învecinați, dintre cari unul se numește *Gaina* eară celalalt *Cucoșul*.

Gaina se întinde până la *Lucina*, cea mai mare și mai frumoasă șestină din munții Bucovinei. În partea despre răsărit, adică despre cotunul *Moldova* sau *Sulița*, e mai înaltă și împănată cu mai multe stânci ascuțite, numite *Ouale Găinei*, cari din depărtare ți se par ca sunt niște ruine uriașe ale unei cetăți stravechi. În partea despre apus, adică despre *Lucina*, e mai rotunda și ce-va mai tupilata. În această parte se afla mai puține stânci pe dinașă, însă pentru aceea mai multe poeni, dintre cari unele se cosesc ear' altele se pasc. Aripele sale, și mai ales celea ce se întind de-a lungul părului *Lucina-de-jos*, numită de Huțani *Lucava-de-jos*, care o despărțesc de muntele *Știrbul* sunt acoperite cu pădure deasă de moliși amestecați ici-colea câte c'un pin.

Cucoșul, care se află în partea despre amiazi de la

Gaina, e în privința întinderii sale ce-va mai mic, eară în privința înfășoșării mai oblu, mai suptietic și mai înalt de cât Găina. El se mărginesce, în partea despre amiași, de parcul *Tătarca*, care isvoresce de sub muntele *Op-cioara* și se revarsă în Moldova, eară în partea despre apus de parăuașul *Cucoșel*, care se revarsa în *Tătarca*, și de muntele *Dărmocsa*.

Pintre stâncele de pe culmea acestor doi munți țice ca locuia înainte de vr'o câte-va sute de anî un *Săhas-tru*, care fugise din mijlocul oamenilor anume ca să se poata mai liniștit ruga lui Dumnedeu și-a împlini cu mult mai ușor poruncele celui de sus. Și fiind că *Săhas-trul* acesta iubia foarte tare galițele, de-aceea se ocupa el, în singuritatea sa, foarte mult cu înmulțirea și creșterea acestora, bună oară cum se ocupă în ziua de astăzi muntenii cu înmulțirea și creșterea bergheliilor de cai, turmelor de oi și a cireșilor de vite.

Insa pe timpul acela țerile, în cari locuiau *Creștini*, erau foarte bântuite, prădate și pustiite de *Păgâni*, cari navaliau asupra lor ca și nisce fiară salbatice. In fiecare minută puteau să viie *Păgânii* și să aduca până chiar și pre cel mai avut și mai cuprins om la sapă de lemn.

Și precum pațiau toți ceialalți creștini, așa era să pățeasca într'o zi și *Sahastrul* nostru. Navalind adică *Tătarii* în Bucovina și intrând în munții acesteia ajunseră într'o bulă demineață o ceată de dinșii tocmai în apropierea stâncelor, unde locuia *Săhastrul*.

Săhastrul, care locuia într'o peștera încunjurată din

toate părțile de stânci, își făcuse cu puțin mai nainte de sosirea Tătarilor, foc într'o poeniță, ce se întindea de 'nainte a locuinței sale, anume ca să-'și fearba ce-va de mâncare pentru ziua aceea.

Tătarii, cum zăriră focul, se duseră țintă într'acolo ca să vadă cine-î și ce face? Eară după ce ajunseră la starea locului și vădură că e un Săhastru bătrân ăi detera pace și se porniră mai departe în cotro erau îndreptați.

Eata însă că după ce se scoborîră de pe munte și ajunsera în vale, aud de-o-dată un cucuș cântând. Audind ei cântecul cucușului stătură locului să vada din care parte vine cântecul acela. Și'ncredințându-se că vine tocmai de lângă peștera Săhastrului, ce le plesnesce prin minte? .. să se întoarcă înapoi și să ăee toate găinile, câte le vor afla... Deci, întorcându-se înderăpt spre Săhastru, începură a se acățera și-a se sui pe stânci la deal ca și nisce capre sălbaticе.

Săhastru, vădënd că Tătarii se'ntorc înapoi, și gâcind care e scopul repedei lor întoarceri, prinse de graba toate găinile, câte le avea, le vîri într'un sac, aruncă sacul în spate, și să te cam mai duci pe altă parte la vale! . . . Și când ajunseră Tătarii lângă peșteră și se bucură că vor putea pune mâna pe găini și vor face o friptură bună dintrînsele . . . pune mâna dacă ai pe cine, și fă friptură dacă ai din ce! . . . Săhastrul era de mult cu găinile sale în vale! . . .

Ce fac însă Tătarii! . . . prind a se scobori eara-și la vale în urma Sahastrului! . . . Inșă Săhastrul, prefăcut, vădëndu-î că se ăeu după dînsul, se sue pe de altă parte

înderăpt de unde s'a scoborit! . . . Și așa, când Tatarii erau sus pe stânci, Săhastrul era în vale . . . ear' când ajungeau Tătarii în vale, Săhastrul era pe stânci! . . . Astfeliu ținu jocul acesta de demineață până în sara!

Dupa ce a însărat acuma cum se cade, Săhastru, ne mai putend alerga cu găinile în spate când la deal când la vale, se hotărî să le viie Tătarilor de hac ca sa se sature odată pentru totdeauna de-a mai âmbra dupa munca straină. Decî, cunoscend toate plăurile și poticele, toate fundoele și prapastiile de prin împrejurime, se scobori într'o prapastie adâncă din apropiere, adună de graba mai multe vreascuși și alte crengi uscate, făcu un foc mare dintrînsele, și după aceea se retrase și se ascunse pîntre nisce crăpături de stânci, unde să-l fi căutat ziua mare cu lumina aprinsă și tot nu l-ai fi aflat.

Tatarii, zărind focul, de la a căruî lumină se vedea cine sci până unde, bucuria lor! . . . se porniră tot într'o fuga într'acolo, cugetând că vor pune mâna pe Săhastru, și-apoi . . . nu numai ca i-or lua găinile, ci i-or trage pe de-asupra încă și-o sfânlă de bătae, care s'o ție în minte cât va fi și-a trăi, dac'a fi să mai trăească.

Însă amar se mai înșelără, căci necunoscend locurile, unde se afla, cum se apropiera de prăpastia, în care ardea focul, cădură cu toții claie peste grămadă întrînsa și-și frânseră capurile.

Sculându-se a doua și desdemineața Săhastrul și mergend la prăpastie ca să vadă ce s'a întemplat, dete peste trupurile Tătarilor, dintre cari unele erau așa de stâlcite și de schimosite, că-ți era mai mare groaza să te uîși la

dinsele, eara altele erau arse pe jumătate de para focului.

Vedând aceasta Sahastrul mulțami lui Dumnedeu pentru că l-a scapat atât pre dînsul cât și găinile sale din mânele Tătarilor. Apoi, întorcînduse eară-și la locul său de pe vîrvul munților, numi pre unul dintre acești munți *Găina* eară pre celalalt *Cucoșul*, întru cinstea galițelor sale. Și de-atunci tot așa s'aă numit și se numesc acești doi munți și 'n ziua de astăzi nu numai de Români, ci chiar și de straini!

PIETRILE MUERILOR.

Nu sciū de s'a aflat orī de se mai afla unde-va pe fața pământului vre o țară, care să fi fost de-atâtea orī cucerită, prădată și pustiită de cătră atâtea limbī straine, păgâne și creștine, de câte orī a fost țara noastră. Și eară-și nu sciū de se mai află unde-va vre-un popor, care sa fi avut atâtea de suferit din partea nenumăraților și cumpliților sēi dușmanī, ca *Românii*.

Dar' cu toate că Românii avura, în decurgerea timpului, de-a se lupta cu atâția dușmanī, unii mai neșăioși, mai lacomi, mai naprasnici și mai răi de cât alții, carii nu numai că le sugaū și scurgeaū țara de toate bunătățile, nu numai c'o prădaū și-o pustiiaū, ci de multe orī voiaū să-ī stērpească chīar și pre dinșii, totu-și eșiră din toate luptele acestea învingători, și-o duc, bine, rău, cum o duc, și astađi, pe când partea cea mai mare dintre ne'mpăcații lor dușmanī se stīnse de mult de pe fața pământului, ca și când nici n'ar mai fi fost.

Unul din mulțimea acelor dușmanī neastēmpera'i și înverșunați, din partea căruia în multe rēndurī și mari

daune, neplăceri și neajunsuri, aș trebuit sa sufere Români, au fost și *Tatarii*. Nu apucau bine a scăpa de dinșii, a se mai înciripa și într'arma puțin și numai ce se treziau că eară-și au venit asupra lor. Și când venia era varga lui Dumnezeu pe unde treceau și ce făceau!

Așa o pățiră într'o vară, cine mai sci câți ani vor fi de-atuncea, și Români din ținutul *Solcii*. Când cugetau ei ca nime nu i-a mai supăra, că cel puțin vara aceea vor petrece-o în pace și liniște, tocmai atunci se treziră de-o-data cu scirea că o mulțime de Tatarî au trecut riul *Suceava* pe la *Gura Solcii*. și apucând pe parul *Solca* în sus s'au îndreptat spre dinșii.

Solcanii, sciind prea bine cine-s Tătarî și ce sunt ei în stare sa facă, cum au prins de veste despre aceasta năvalire neașteptată, îndata s'au și adunat cu toții la un loc și, înarmându-se, care cu ce a putut și cum a putut, voiră să se pornească în protiva lor ca sa se lupte cu dinșii, și de le va fi cu puțință, sa-i fugărească înderept de unde au venit.

Bine! . . . ei s'au înarmat și, ca barbați, puteau sa iasa înaintea Tătarilor și să se lupte cu dinșii! . . . Dar ce era să 'nceapă și să facă muerile lor? . . . sa le lese singure a casa numai cu copiii, nu le venia la socolă, căci ei nu sciau încă câți Tătarî vin asupra lor și cum vor scoate-o cu dinșii la capăt: învinge-î-or, ori poate vor fi învinși? . . . Și . . . ferească Dumnezeu! . . . dacă vor fi învinși, ce să facă atunci muerile? . . . cum să se aperse ele de Tătarî? . . . Deci cugetară ce cugetară, și apoi spusé muerilor să ieă copiii cu sine, să părăsească

cât mai de grabă satul, să apuce pe valea Solcii în sus, și până ce se vor înturna ei înapoi din luptă, să caute și să se ascundă unde-va prin fundoalele munților, ce se întind în partea despre apus a Solcii.

Muerile nu steteră mult pe gânduri, ci ascultând de bărbații lor, luară de grabă copiii în brațe, se porniră pe apa Solcii în sus, trecură pe lângă *Piciorul dealului*, *Dealul lui Vodă* și *Tocilele*, cari se află pe țărmul drept al părului Solca sau *Cîurgăul-mic*, cum se numește Solca în acest loc, precum și pe lângă *Pinul mic*, *Cerbul*, *Pinul mare*, *Piciorul cireșului*, *Piciorul bun* și *Cîurgaul mare*, cari se afla pe țărmul cel stâng al Solcii, urcara apoi un deluț mititel și eșiră în *Sihlișoara*. De-aice, mai mergând cale ca de vr'o jumătate de oară spre apus, se treziră de-o dată pe un munte, pe culmea căruia se află mai multe stânci înalte și ascuțite.

Nu apucară însă bine a ajunge aice, a se sui pe munte și a se adăposti cu copiii pînă la stâncile de pe culmea acestuia, când eată ca Tatarii se și apropie de Solca, c'o falcă 'n ceriū și cu alta în pămînt, gata numai să prade, să omoare și să nimicească tot ce le va sta în cale.

Românii, cari îi așteptaū, cum îi zăresc că se apropie de satul lor, îi lasă în pace să vadă ce vor face: se vor apuca de prădat și pustiit ca și prin celelalte părți ale țerei, pe unde au trecut, ori vor pleca mai departe? . . . Ear' după ce intrară în sat și vedură că Tătarul tot Tătar rămâne: prădătoriū și pustiitoriū ca totdeauna, săriră de-o dată din două părți asupra lor și anume unii de cătră dealul *Coman* și din aședeturile *Slatinei mari*,

eară alții de sub *Dealul lui Vodă*, unde erau ascunși, și, luându-și la ochi, prinseră ai culca cu arcurile la pamânt.

Tătarii, vedându-se pe neașteptate încunjurați și bătuiți din două părți de-o dată și nesciind cam cât de mare e numărul Românilor,arii s'aū repețit cu atâta furie asupra lor, se temura că vor fi învinși și omoriți. De aceea nu stătură mult la luptă cu dinșii, ci o apucara din cu bună vreme la sănătoasa pe valea Solcii în sus, pe unde apucară cu puțin mai înainte de aceasta și Solcancele, cugetând că dacă vor intra în munți, nime nu-ī va mai urmări, și așa vor scăpa cu obraz curat din cursa în care aū fost căduți.

Dar' amar se'nșelară, căci ajungând în apropierea mantelui, pîntre stâncele caruia erau muerile Solcanilor ascunse, și voind să urce muntele și să treaca mai departe . . . ureă-te daca poți, și treci dacă ai cum !

Muerile, dintre cari cele mai sprintene și mai inimoase erau acățarate pe vîrvul stâncelor, cum îi vedură de departe că se apropie de dinsele, începură, în spaīma și groaza lor cea mare, a țipa de se clocotiau vaile de prin împrejurime, și ai întîmpina c'o ploae de petri, pre cari le resturnaū și le aruncaū asupra lor.

Tătarii, vedându-se și din această parte loviți și măci-lăriți, și încă cum ? . . . pe-o sută și pe-o mie de orī mai rău de cât la poalele munților, în cari aū intrat, să bagară în toate recoricile. Și ca nu cum-va să le fie acolo sfârșitul, deteră dos la față și începură a fugi care în cotro, doară scapă mai de grabă, trecându-le tot gustul de luptă și de pradă.

Românii, cari îi urmăriră până aici, vădând că se împrăscie, ca și nisce puî de păturniche, în toate părțile, se luară și mai departe în urma lor și-i fugăriră pe sub poalele muntelui *Cerbul*, la vale spre resărit mai până lângă satul *Căjvana*, și pre care Tătar cum îl ajungeau și unde îl prindeaă, acolo îl și mântuiau de ȃile.

Și așa scăpară Românii solcani de astă dată de Tatarii. . . . Și de când au fost muerile lor ascunse pintre pietroile, de pe vėrvul cărora s'au luptat ele cu Tatarii, de atunci se numesc pietroile acestea *Pietroile muerilor*. Și tot de-atuncea se dice ca uneori noaptea se ved mai multe mueri alergėnd în colo și'n coace pintre dinsele cu capul despletit, cu pėrul sburānd în aer și țipėnd de se resuna munți și vaile de prin împrejurime. Se vede ca acestea sunt *schimele muerilor*, cari au cađut în luptă cu Tatarii.

CETATEA TĂTARILOR.

Pe lângă țermurile *Mării negre*, prin *Bugiac*, și mai știu eu pe unde, vețuia mai de mult un popor foarte neastempărat și resboinic. Plăcerea cea mai mare a acestui popor era de-a năvăli în țările învecinate, de a le prada de toate averile și bunătățile, de-a le pustii fără cruțare, și de-a omori fără milă și muștrare de cuget pre toți copiii cei nevinovați și oamenii cei încărcăți de bătrânețe, cari numai le pica în mână, eară pre tineret: fete și feciori, fără deosebire, de ai prinde, de ai lega ca pre nisce vite unul de altul, și astfel ai duce apoi în robie.

Acest popor fără de Dumnezeu, acestea lighioae neșăioase de muncă străină și de sânge ominesc, după cum ne istorisesc bătrânii noștri, erau *Tătarii*.

Dintre toate țările învecinate însă, câte le cutrierau și le pustiau aceste litfe rele, acești căpcâni selbatici și cruți, țice că cea mai de multe ori călcată și băntuită de dinșii era Moldova, de care se ținea pe acelea timpuri și Bucovina.

Nu era un an, ba! . . . ce țic eu? . . . de multe ori

nu era nici macar o lună lăsată de bunul Dumnezeu, în care să nu fi intrat Tătarii într'o parte saŭ în alta a Moldovei și să n'o fi prădat . . . sa n'o fi pustiit. Și cu toate că Româniî nu o-dată le da câte o scărmanatura, despre care se ducea vestea peste nouă țeri și nouă mari, totu-și Tătarii, invēțaî și dedați fiind a trăi numai din prădăciuni, nu se puteau răbda, să nu între în Moldova și după aceea. Ba l nu-î destul cu atâta! . . . uneori așa de tare ce se oșeriau ei, așa ce se 'nfuriau și mâniau pe Români, că cu mult mai mare și mai înverșunată putere se aruncau asupra lor, de ți se părea, că pre toți o să-î mature de pe fața pământului.

Pe cât însă de multe și înfiorătoare erau năvălirile și pradaciunile Tatarilor înainte de *Stefan cel Mare*, pe atâta se curmară ele după suirea acestui Domn veteaz pe scaunul Moldovei.

Acuma Tătarii nu puteau intra, ca mai nainte, în Moldova ca un cârd de lupi într'o turmă de oi fără pas-tori . . . Stefan Vodă, ca și altor dușmani de pânura lor, în mai multe rânduri li-a venit de hac, . . . el mai de multe ori li-a tras câte-o bătae de li-a mers vestea.

Dar' vorba ceea: *năravul din nascare leac bun nu mai are* . . . Tătarii și pe timpul lui Stefan cel Mare nu se puteau reținea de la prădăciunile lor. Pândiau ce pândiau, ca șoarecul pre mătă, până ce Stefan se'ncurca în vre un resboiu cu alți dușmani și se ducea cu voinicii săi de a casă, și-atunci, intrând în Moldova, voia să se resbune asupra Românilor țeranî pentru toate batăliile, ce le pierdura mai nainte.

Și-acuma, când s'au întemplat celea, ce- vi le istorisese- eă astaăi, Ștefan Vodă asemenea nu era a casă . . . s'a fost dus- la răsboiă în protiva Ungurilor, cariă întra- seră în țară și voiaă s'o cuprindă și să se facă ei stăpâni pestă Moldova.

Hanul tătareesc, auăind despre aceasta, nu statu mult pe gânduri, ci folosindu-se de un prilej așa de binevenit, după părerea sa, aduna de grabă o ceată mare de Tatară, toți unul ca altul, îmbrăeați în straie veră ca earba, ca sa nu-î poată cunoasce nime, când vor trece prin câmp- iile cele inverăite, și călară pe nisce căi mititei, sprin- teni, vinjoși și cu nările despicate în două, anume ca sa nu se ostineasca nici o-dată ori și cât de mult ar fi avut sa fugă . . . se puse apoi în fruntea acestei cete selbatice, care era dorită de tot felul de pradăciuni și omoruri, și năvalind cu pași repeăi în partea despre miazănoapte a Moldovei, începură a o prăda și a o pustăi din toate parțile.

Astfelhă tot pradănd și aprindend satele și câmpiile, omorind pre copii și pre oamenii cei bătrâni, eară pre fete și feciori prindend-ă și legănd-ă unul de altul cu curele veră, croite din pële de vita, și mânând-ă cu scorbacele, ca pre nisce oi la căsăpie, înăintară Tatară până nu departe de părëul *Molna* sau *Molnița*, care astaăi desparte Bucovina de Moldova.

Aice, după ce mai poposiră puăin, și-și mai pusera în rëndueală toată prada de prin satele, pe unde s'aă abătut, cică dise Hanul cătră ceata sa :

— Acuma a sosit, iubiților mei! timpul cel de mult.

dorit, ca să ne resbunam și noi o dată asupra ghiaurului fălos, care stăpânește țara aceasta, și de la care multa am avut de suferit! . . . Stefan Vodă e încurcat în război cu Ungurii, deci să ne grăbim c'o di mai înainte de-a se întoarce el . . . să luăm Suceava cu puterea și, dac'a fi să nu rămâie acolo unde s'a dus, dac'a fi să se mai întoarca teafăr înapoi, cum s'a întoarce să punem mâna pe dinsul . . . să curățim lumea de un necredincios, și apoi să ne facem noi stăpâni pe aceste câmpii întinse și mânoase! . . .

— Ura! . . . să trăească Hanul nostru! răspuseră toți Tatarii într'un glas.

Și cum diseră de-auna trecură cu toții părul Molna și se îndreptară spre orașul *Siret* cu gândul, ca după ce vor prăda și acest orașel străvechiu de bunătățile și odoarele, ce socotiră ei, că se vor fi aflând într'insul, să meargă drept spre Suceava, să cuprindă reședința lui Stefan Vodă și apoi să se facă ei domni și stăpâni peste Moldova.

Românii țeranî de prin apropierea Siretului prindend de veste că Hanul, dimpreună cu o mulțime mare de Tătari, înăntează spre satele lor, că toate le pradă și le pustiesc, și sciind ca Domnul lor Stefan cu voinicii se e dus într'alta parte, în protiva Ungurilor, luară cu sine în graba ce putură și avură mai prețios și se retraseră spre *Codrul Cosminului*, unde socotiră că mai lesne vor putea scăpa cu viața de naintea acestor fiară selbatice.

Când ajunsera Tătarii lângă satul *Tereblecea*, care

nu este departe de oraşul Siretiu, nu aflara suflet de om întrînsul. Unii, după cum am dis, apucară spre *Codrul Cosminului*, eară alţii, şi mai ales cei ce se simţiau în putere şi cariî nu o-dată şi-aũ cercat taiuşul cuşitelor, coaselor şi al securilor, vèrvul sulişelor şi al furcilor de fier în capurile şi coastele Tătarilor, se adunară din sus de sat pe o culme, care şi astăzi se chiamă *Cetatea Tătarilor*, şi-aice, întărindu-se din toate părşile cu şanşuri şi cu cele trebuincioase de apărare, aşteptara cu sânge rece pre ne'mpăcaşii Tătarî, să viie şi să deea pieptul cu dinşii.

Sosînd acuma toată urgia tătarească lângă Tereblecea, pe unde îi era trecerea, şi vèdènd că satul e pustiiũ, ca nime nu se mişcă printrînsul, ca şi când n'ar fi fost nici o-dată locuit de oameni, Hanul se infuriã ca un leu si dîise cătrã ceata sa :

— Eatã ce pot nemernicii de ghiaurî! . . . simşind ca ne apropiem de satul lor aũ tulit'o cu toşii la fugã, nu-mã ca să nu dee faşã cu noi! . . . Dar' fie! . . . N'au rêm-as ei, nici satul lor sa nu rêmãie! . . . Foc acestui cub afurisit! . . .

Nu apucã bine a rosti Hanul aceste cuvinte şi din mai multe părşî fu satul aprins . . . Din mai multe părşî îi dădurã foc . . . Cât ai clipi din ochi o mulşime de case începurã a arde . . . Fumul, ce eşia din acestea, din şururile şi strînsurile bieşilor Romãni, începuse a se lãşi pe şesul rîului Siretiu ca o negura de cele tomnatice, mare şi întunecósã.

Dar' pe când se afla satul în cea mai mare para, pe

can l nime n'ar fi culezat să treacă pe vr'o uliță fara ca să-și pue viața la mijloc, pe când Tatarii se desfatau c'o bucurie diavolească, privind cum se preface satul în cenușă, Țe-atuncia o copilă de Român, o fetișoară în floarea vieții, pătrundea cu greutate prin mijlocul flacarilor, ducând în spate pre tatăl seü, un moșneag foarte bătrân și pe lângă aceasta încă și bolnav, din care pricina nu putea să fugă singur de naintea Tatarilor. Biata copilă! fiindu-ı milă și jele de scumpul seü părinte, gîrbovit de anı și de boala, care-l apăsa, nu se'ndură sa-l lese singur și să fugă dimpreună cu cealalți sateni, ci remase lângă tatăl seü, socotind că poate Tatarii vor încunjura Tereblecea și se vor duce într'altă parte . . . Dar'! . . . cum nu! . . . Ți-ai aflat oamenii! . . . Mai putea cine-va să scape de dinșii! . . . Și-acuma, vedënd ea, că Tătarii au aprins satul, că din toate părțile ceea ce remâne neruinat și nepustiit de foc, ruinează și pustiesc ei, și sciind prea bine, ca nici căsuța lor n'are sa fie trecută cu vederea, luă cum putu pre tatăl seu în spate și apucând spre partea despre mîadanoapte a satului se'ndreptă cu dinsul spre *cetatea*, unde scia ea din auđite, că mulți dintre consătenii ei vor fi adunați.

Nu apucă însă biata copilă a eși din sat și numai ce auđi în urma sa un glas înspăimântătoriu resonând:

— Eacă, mēi, eacă! totu-și a mai remas un căne de creștin în acest cuib afurisit . . . Pe dinsul copii! . . . Într'o mică de ceas să mi-l aduceți în coace, ca să mă resbun asupra lui pentru toți cealalți ghiauri, căți au fugit de-aice! . . .

Tătarul, cari se aflară în apropiere și aușiră aceste cuvinte, n'așteptară să le mai spuie încă odată Hanul : ce au să facă, căci Hanul era cel ce strigase, ci ca niște turbați se luară la fuga după copilă.

Copila, vedând cu ochii ce o așteaptă, fiori de ghiață, îi cuprinse toate mădulările. Dar' nu-și pierdu curajul și nădejdea în Dumnezeu, ci îndoindu-și cât îi era cu putință puterile și indesând pașii, fugja ca o căprioară urmărită de un cârd de lupi spre culmea, unde se află Românii adunați.

Fugea ea, d'r' și Tătarul nu mergeau după dinsa numai în pași! . . . Abia ajunse la jumătatea culmii și un Tătar mai mai era să puie mâna pe dinsa . . .

Copila, cum îl vedu că e așa de aproape de dinsa, dice ca o cuprinse o groază nespūsă de mare și strigă din resputeri :

— Dumnezeu! prea sfinte! fie-ți milă de noi și ne mântuesce de Tătarul! . . .

Atâta putu să rostească biata copilă, și mai mult nemie . . . Puterile o parăsiră cu totul, una : de povoaă cea grea ce-o purta pe spate și al doilea de groaza Tătarilor, cană erau cât pe ce să puie mâna pe dinsa.

Tătarul, cari o urmăria, aușind strigătul și rugăcunea ei prinseră a ride în hohote . . . Dar' atunci, nu se scie, cum și din care parte, destul atâta numai că de-o lată sburară vr'o câte-va săgeți, cari îi culcară la pamânt cu un strigăt și mai înfiorătoriu de cât al copilei.

Copila, aușind acest shearăt și deșteptându-se din leșinul ce o cuprinsese, se uita înspăimântată în toate

parțile și vedând pre urmaritorii seî rostogolindu-se pe pământ ca nisce găini când le tai, întrebă pre tatăl seî :

— Ce'nsemnează aceasta, tată ?

Bétrânul, care încă se înfiorase de groaza Tătarilor și nu scia singur ce-i cu dînsul, rêsponse :

— Ce se'nsemneze ? . . . pedeapsa lui Dumnezeu peste litfele, ce ne urmăria, copila mea !

Copila, pricepëndu-se abia acuma, ce e pricina, își veni eara în orî, și luând pre tatăl seî în spate, prinse din nou la fugă și nu se mai opri până la cetate, unde se află adunați cei mai mulți din consatenii seî.

Cu mult mai nainte însă de a se petrece cele istorisite până aici, un fecior din *Terebleaca*, cum prinse de veste, că Tatarii înaintează spre Siretju și nu sunt departe de Molna, și sciind prea bine cu ce scop vin aceștia, nu stătu mult pe gânduri : ce sa'nceapă și ce să facă, și încalicând pre un cal, care era mai sprinten și mai bun de fugă și dându-i pîntenii se porni de-a dreptul peste dealuri și văi, prin păduri și dumbrăvi și nu se opri până la *Suceava*. Aici ajuns, eară-și nu stătu mult pe gânduri, ci se duse de-a dreptul la *Stefan Vodă*, ca sa-î dec cât mai de grabă de scire despre năvălirea Tătarilor și despre pustiirea țerii de catră aceștia de cum aî intrat pe pământul românesc.

Stefan Vodă, care tocmai atunci se'nturnase dela resboiul, ce-l avuse cu Ungurii și carora li-a tras o bată de li-a mers colbul și i-a alungat departe peste hotarele țerii sale, voidnd ca sa se mai liniștească puțin, eșise la primblare prin grădina sa cea domnească.

Eata ca și feciorul nostru dă atuncia cu ochii de dînsul, și fară ca să mai întrebă pre cine-va : orî de va putea vorbi cu Vodă orî ba, se duse țintă la el.

Stefan, cum îl zari, îl întrebă :

— Ce veste, voînice? . . . Cum de-ai intrat tu aice, fără sa-mî dai mai ântăiū de scire?

— Apoi dă, Maria ta! — respunse feciorul, — sa fie cu iertare! . . . n'am avut timp! . . . Când capcâniî de Tătari ne calcă țara și ne-o pustiesc, cui î-ar mai plesni prin minte, să bată pe la ușele tuturor boerilor, câți se află pe lângă curtea domnească și să-î mai poșteasca, ca sa-ți dee de scire! . . . Cine are acuma timp, ca sa se închine pe la toate icoanele? . . . Am venit singur pe unde am putut și cum am putut de-a dreptul la Maria ta, sa-ți spun, că . . . eaca! . . . nu-î bine! . . . O mulțime de Tătari dimpreună cu Hanul lor au străbatut pâna aproape de Siretū tot prădând și pustuind satele, chinuind și omorînd pre toți creștiniî, ce le pică în mână!

— Adevărat să fie ceea ce spui tu, Române? — întrebă Stefan plin de mirare, fiind că el n'audise inca nemică de această neașteptată návalire a Tătarilor.

— Mai adevărat nici că nu se poate! . . . și tocmai pentru aceasta am venit eū în fuga calului, ca să-ți dau de scire . . . să-ți fie, Măria ta, milă de noi și să nu ne lași prada păgânilor! . . . Fă, ce-î face, și-î alungă din țară!

— Și cam câți Tătari, socoți tu, că vor fi? . . .

— Asta nu ți-oî pute-o spune, Măria ta! dar' judecând după țisa unor Români, cari aū fugit de rēul lor și-aū trecut prin satul nostru spre *Codrul Cosminului*,

trebuie sa fie cam multișorî . . . se vor fi urcând la vr'o câte-va sute! . . .

— Și fac ei mari blăstămății, pe unde trec?

— Mânia lui Dumneșeu ce fac! . . . și se urcă përuț în vërvul capului!

Stefan, vëdënd și cunoscënd că feciorul nu glumesc, se 'ntoarse de grabă în curte și porunci ca'ndată să se adune toți capitani.

Și ca de când vë istorisesc, toți căpitani și toată oastea, care abia sosise de la rësboiul cu Ungurii, se afla în picioare, gata numai ca să se supuie poruncei domnesci.

Stefan, cum se adună oastea la un loc, nu se mai puse pe gânduri: ce-ar fi bine sa'nceapă? . . . nu mai făcu nici un plan nou de rësboiu, că nu era când, ci aruncându-se pe calul său se puse în fruntea unei cete voinice de calăreți înarmați din cap până în picioare și dîmpreună cu aceștia apucă tot într'o fugă drumul spre Siretî.

Cum va fi mers Stefan cu oastea sa, cât de iute și pe unde va fi apucat, nu vë pot spune, dar' destul atâta că, cum ajunse aproape de târgul Siretiului, împărți oastea sa în vr'o trei cete și-i porunci apoi, să 'năinteze de graba spre Tereblecea și de-o dată să 'ncunjure dușmani, din mai multe părți.

Tătarii, carii nici nu visa, că Stefan ar fi în apropierea lor, sciindu-l dus în protiva Ungurilor, după ce le scapă din mână copila și tatăl ei, și după ce cădură morți farta ii lor, carii urmăriaș pre fugari, se repeșiră c'o

furie nespūsă asupra Românilor de la cetate și se'ncinsa apoi o luptă inverșunată între dinșii și'ntre Români.

Când ajunse Stefan pe muchia *Horaițului* din sus de Sirétiu și pe când împărția el oastea sa, pe atunci Români din Tereblecea și cei de prin apropiere, căți se mai putură aduna, erau în îngălmăciala și lupta cea mai mare . . . Toată Tereblecea era în flacără . . . Eară la cetate se aușia sute de glasuri: unele răcnind de-ți luaș aușul, eară altele văelându-se de-ți era mai mare mila sa le ascuți . . . Era o încurcătură ca aceea, de care sa te ferească Dumnezeu! . . . Și Români, macar că erau cu mult mai puțin de cât Tatarii, se luptă ca nisce lei din toate resputerile și nu se da învinși o-dată cu capul . . . Nicī pre un Tatar nu-l lasă să calce teafar în cetate . . . care cum se apropia închina steagul . . .

Chiar și fetișoara noastră, cum se vedă ajunsa în deal și după ce depusă pre tatal său la un loc de adapost, apucă de la un Român căduț o coasă și cu aceasta începu apoi și ea a se lupta cu Tătarii, tăind întrinșii ca'n earba verde.

Dar' ce folos! . . . Tatărimea era multă, și de-aceea Români cât pe ce erau sa fie învinși și nimiciți cu totul! . . .

Stefan, sosind la timp și vedând starea cea dureroasă, în care se afla Români, porunci de grabă ostașilor săi să încunjure pre Tătarī . . . Ostașii români în frunte cu veteazul lor Domn se repeziră ca nisce smei asupra Tatarilor și cât ai clipi din ochi se'ncinsa o luptă pe moarte ori viață.

Tatarii, vedând că nu-ī bine, că și Stefan Voda a venit pe capul lor, se luptă și se apărau din toate resputerile,

ca omul când se vede la strîmtoare și nu-î chip de scăpare. Dar' de găba! . . . Vornicii lui Ștefan îi cuprinsera din trei părți, eară Româniî Tereblecenî din a patra parte, și mi țî-î gătîu de țile . . . Săgețile sburau ca paserile într'un lan de grâu. . . Busduganele se învîrtiau de-asupra capetelor ca nisce âmblicii în mîna îmblițitorilor într'o țî de eamă geroasă, când îmblătesc trifoiu. . . Deçi de capete se rostogoliau de-o dată la pămînt. . . Strigătele asurđitoare se auđiau din toate părțile . . . Ștefan Vodă, călare pe un cal sprinten ca șomul, se'nvîrtia cu sabia scoasă pîntre dușmanî ca un Făt-frumos din povește . . . Vai și amar de Tătarul, pre care îl puneau pe catele să iasă înaintea lui! . . . gata era! . . .

Hanul tătăresc, care cu puțin mai nainte de-aceasta se bătea cu gîndurile, ca sa repue pre Ștefan și apoi să se facă el stăpîn peste Moldova, se vedu acuma în cea mai mare incurcă, și dacă nu s'ar fi furișat pîntre mulțimea îngălmăcită și n'ar fi apucat'o la sănătoasa, avea sa plătească cu capul cutezarea sa . . . Aceasta a fost adică așa, că pe când Ștefan se afla cu ostașii săi de o parte a cetății, Hanul, scutit de fumul ce s'a fost lățit peste toată culmea și de întunecimea nopții, care se apropiase, dete dos la față și apucând drumul înderępt pe unde a venit . . . a tunsio la fugă dimpreună rumaî cu vr'o căți-va Tătari, cari au mai putut scăpa teferi.

Româniî, ce prinseră de veste despre această fugă a Hanului, se luară pe urma lui, îl fugăriră cât îl fugăriră, mai omoriră vr'o câte-va litfe rele, eară după ce pre ceialalți îi scăpară din mîna, se'ntoarseră înderępt so-

cotind că vor mai avea de lucru la cetate . . . Dar' și aice se gătise treaba! . . . Câți Tătari mai remasese, remași au fost în veci și pururea! . . . Oștenii și ceialalți Români de mult i-au fost trimis pe cealaltă lume!

Și-acuma Stefan Vodă, după ce învinse pre Tatarii și după ce toată oastea sa se adunase la un loc, chemă la sine pre copila, care cu atâta bărbăție a văduț'o luptându-se cu Tătarii și-o întrebă:

— Din ce sat ești, draga mea?

— De-aici, Măria ta! . . . din Tereblecea! — răspuse copila plecând ochii în jos.

— Ai tu parinți?

— Are, Maria ta, are! — răspuse atunci parintele ei, care încărcat de bătrânețe și slabie de abia se trase pâna lângă Stefan, ca să-l mai vadă încă odată înainte de-ași da sufletul în mânele Domnului; — Are! — zise el lăcrimând — un biet tată slabănog, care e c'un picior în groapă și cu unul afară, mai mult mort de cât viu, și acel tată sunt eu! . . . mă cunoști, Maria ta? . . .

— Te-ași cunoasce, moșule, și nici prea! — răspuse Stefan, căutând lung la moșneagul, ce se apropiase acuma de dînsul, — pare-mi-se că te-am mai văduț' odata, dară nu-mi aduc bine aminte unde, în ce loc!

— Apoi dă, Măria ta! . . . Deu! mai că nu me-î cunoasce, pentru că . . . ce să-ți spun? . . . sunt cam mulți ani de când mă numeram și eu pîntre luptătorii de frunte ai Măriei tale . . . Hei! unde sunt acele timpuri, când învărtiam și eu busduganul ca un Făt-frumos, cu care multe titve de Tătari am mai sdrobotit, . . . s'au dus ca și

când nici n'ar mai fi fost! . . . și am ramas acuma sari-
cină acestei copile, ca ea să mă hrănească și să mă apere
de dușmanii! Și nu știu, deșu ce s'ar mai alege de mine,
sermanul, când n'ași ave-o și pre aceasta?! . . .

— Puternic și bun e Dumneșeu, moșule! — respunse
Stefan îndușosat de cuvintele bătrânului. — El, care
poartă grijă de toți, va purta și de D-ta și de copila
D-tale! . . . Dar' cine e feciorul, care m'a dat de scire
despre năvălirea Tătarilor? — întrebă mai departe Stefan
Vodă pre Români, cari s'așu fost adunat împrejurul lui
și se uitașu la dinsul ca la un Făt-frumos din poveste.

— Acela! — respunse mulțimea, care aușise despre
feciorul, ce a dat de scire, — acela e un fecioraș tot de-
aici din sat, fără părinți, dară de altmintrelea om cinstit,
de treabă, bun și foarte sîrguincios!

Stefan chîemă la sine pre feciorașul orfan și pre co-
pila moșneagului și le șise:

— Voi, cari v'ași luptat atât de voïnicesce cu duș-
manii țerii noastre, cari aveți o inimă așa de bună și-un
curaj atât de mare, sunteți vrednici de laudă și recunos-
cință. Deci drept părere de bine și mulțămire pentru
această faptă, eată că vă dăruesc dela mine locurile cu-
tarî și cutarî, să trăiți să le stăpâniți! — Și le spuse pe
nume, cari locuri le dăruesc.

— Voi sunteți o păreche foarte potrivită! — șise
mai departe Stefan — deci, cred eu, că și moșul acesta
vă va binecuvînta, să fiți una până la moarte!

— Dumneșeu să-i binecuvinteze! — respunse moș-
neagul lăcrimând.

Eară mulțimea, țeranî și ostași, cari erau de fața și audiră cuvintele lui Stefan Voda, strigară toți într'un glas :

— Amin! . . . să trăească Maria Sa!

Tinerii, cari nu sciau singuri, ce s'a întemplat cu dînșii, cari erau acuma mai îngălmăciți de cât înainte de lupta cu Tătarii, se uitaă amendoî când unul la altul, când la Măria Sa Vodă.

Stefan Vodă însă mai vorbind câte ce-va și cu ceialalți Români, mângâindu-î pentru cele pierdute și împărțindu-le o sumă anumită de bani, ca sa-și poată eara face case și celelalte acareturi trebuincioase pentru gospodărie, cari le-aū fost nimicit focul, se aruncă pe șoimul seū, porunci bucinatorilor să bucine un marș de drum și așa învingătoriu și dela aceasta luptă se înturnă a casa la Suceava.

Românii, căli remaseră în viață, cautară de cei morți, îi strinseră pre toți și-î îngropară, și-apoi s'apucara de ale gospodăriei . . .

Și așa o pațiră Tătarii, cari cugetară în mintea lor, că vor repune pre Stefan Vodă și se vor face ei stapâni peste întinsele și mânoasele câmpii ale Moldovei . . . Dupa ce aū îmblat, aceea aū și aflat! . . .

Cine sapă groapă altuia, pică singur întrinsa!

Tătarii aū sapat groapă Românilor, și-aū picat singuri întrinsa. Ear' groapa, în care aū fost cei mai mulți dintre dînșii îngropați, e cetatea de lângă satul Tereblecea, care de-atunci în coace s'a numit și se mai numesce încă și acuma *Cetatea Tătarilor*, și din care, în timpul de față, nu se află numai nisce remășițe.

DEALUL LEAHULUI.

Dice că în timpurile vechi aveau Românii foarte mult de suferit nu numai din partea păgânilor, ci și din partea creștinilor vecini, și mai ales din partea *Ungurilor* și a *Leșilor*, cari nu odată voiau să pue mâna pe *Moldova* și să se facă apoi ei domni și stăpâni peste dînsa.

De-aceea Românii de multe ori nu sciau ce să mai înceapă și să facă de răul acestor popoare neastempărate și făloase, cari, intrând *ni tam ni sam* în *Moldova*, de care se ținea pe-acelea timpuri și *Bucovina*, nu numai ca o prădaș și o pustiau din toate părțile, ci adeseori luaș și pre locuitorii seș, cari nu voiaș de buna voe să se supue și să li se închine și-ș duceaș cu sine în prisoare.

Dar' . . . nu totdeauna sunt Pascile! . . . de multe ori le trăgeaș și Românii câte-o sfântă de bătae, despre care se ducea vestea, cum se șice, peste noue țeri și noue mări și pre care neam din neamul lor n'o mai puteaș apoi uita.

Așa într'un an, intrând eara-ș *Leșii* în *Moldova*,

acuma din care pricină și spre ce scop vor fi intrat numai ei și Dumneșeu erau în stare să scie, destul atâta că intrând în Moldova și îndreptându-se spre *Suceava*, o prădaș și o pustiaș pretutindene pe unde treceaș, de li se rumpea inima și-ș împlea cea mai mare jele pre bșeșii Români, când îi vedeaș ce fac. Și așa, tot prădând și pustiind, ajunseră ei până aproape de *Rădăuș*.

Aușind *Stefan Vodă*, Domnitorșul de pe-atunci al Moldovei, că Leșii eara-șș auș intrat în țară și că vin drept spre *Suceava*, s'a pornit de grabă cu oasle în proțiva lor. Și când ajunseră Leșii în apropierea *Radaușului* și anume în partea despre resărit a satului *Horodnicul-de-jos*, eata că și *Stefan Vodă* le șesă înainte, și unde nu începe a mi-ș lua la rafueală, colea, dupa cum scia el să-l șee pre fie-care dușman, ce se încumeta a intra c u gând reș în țara sa.

Leșii, cărora, de cum auș intrat în țara, nime nu îndrasnise până în momentul acela să li se împrotiveasca, sa dee pșept cu diňșii și să caute aș respinge îndărșpt, și carii să bucuraș acuma că, ne mai având mult până la *Suceava*, vor merge și vor lua-o și pre aceasta, vedându-se pe neașteptate încunjuraș și bătuș de *Stefan Vodă*, și sciind prea bine cine-ș și ce poate omul acesta, deteră dos la față și începură a fugi îndărșpt. Inșă ei nu fugiră pe unde auș venit, ci apucara pe *Colnicul*, care se află în partea despre apus a satului *Horodnicul-de-jos*, și care pe-acea vreme era acoperit cu pădure deasă, trecură părșul *Munteanca*, eșiră în *Brădet* și de-aice se îndreptară apoș spre *Voștinel*.

Stefan Vodă, vădend ca Leșii nu vor sa stee la lupta dreapta cu dînsul, ci se retrag și întră în padure, nu-î lăsă în pace să facă ce le place, ci trimise de graba o parte din oastea sa ca să le ȳasă înainte, ear' el cu ceea-laltă parte de oaste se luă în urma lor și pre care Leah cum îl ajungea și unde îl ajungea, acolo îl și mântuia de ȳile.

Ear' când ajunseră Leșii pe un deal din apropierea satului *Voitinel*, unde se oprira ca să poposească și sa se mai odihnească pușin, Stefan Vodă puse *harmăți* pe *Dealul Slatinei* și pe *Dealul Horodnicului* și dăndu-le apoi foc a început ai bate din doue părți de-odata.

Leșii, la rëndul lor, vădendu-se din noũ încunjurați, cautară din resputeri sa se apere și să scape cu viața. Inșă zădarnică li-a fost toată încercarea și apërarea, căci Stefan Voda nu era un om, care, dacă l-ai zidărit odată și i-ai încăput în mâna, să-ți dee cu una cu doue drumul, ci cum a pus mâna pe tine îndată te și trimitea pe ceea-laltă lume, ca sa nu-l mai zidăresci și superi și de altă data.

Așa a facut el și cu Leșii aceștia . . . Cũn i-a încunjurat și i-a prins în căpcană, așa de-avan și de cumplit i-a bătut, că numai foarte pușini aũ putut scăpa cu viața din mânele lui și-a se întoarce în țara lor de unde aũ venit Toți ceialalți cădură în lupta.

Și de oare ce mai tot dealul, unde s'a întemplat lupta aceasta, era acoperit cu trupuri de *Leși*, cari iși aflara moartea pe dînsul, de-aceea dealul acesta a început de-atunc i în coace a se numi *Dealul Leahului*, și tot așa se numesce el și astădi.

Eară după ce a învins Stefan Vodă pre Leși, după ce pre cei mai mulți dintre dinșii i-a trimis pe cealaltă lume, și nu mai avea acuma teamă că l-or mai supăra vre odată, a poruncit ca să se adune toți morții, să se facă mai multe grămădi dintrînșii, să se acopere cu țerină, și așa se înmorminteze.

Și cum a poruncit el, așa s'a și întemplat . . . S'a făcut cincî movile în partea despre resărit a satului Horodnicul-de-jos, și anume pe locul unde li-a eșit Stefan Vodă Leșilor înainte și-a prins ântâia oară ai bate, eara cinspredece de-a lungul Colnicului.

În movilele acestea, cari se numesc de cătră Români din împrejurime și mai ales de cătra cei din Horodnicul-de-jos *Uricele lui Stefan*, zac Leși, cariî cutezara a întra pe timpul lui Stefan Vodă în Moldova, a o prada și a o pustii, fără să fi avut vre o pricină.

Ear' Stefan Vodă, după ce a poruncit ca să se înmorminteze cei morți, s'a întors cu oastea sa îndărăpt la Suceava.

FONTANA DOAMNEI.

Țice că pe timpul lui *Stefan cel Mare* locurile, unde se află astăzi *Mănăstirea Dragomirneș* și satele *Mitocul Dragomirneș* și *Lipoveniș*, erau toate împănate cu păduri de fagi, paltini, carpeni, mestecini, ulmi și stejeri, ear' unde și unde se afla pintre dînsele și câte o poiană de-o frumuseță rară.

Și fiind că locurile acestea nu sunt tocmai tare departe de orașul *Suceava*, ear' aerul dintrînsele foarte curat și sănătos, de-aceea locuitorii *Sucevi* și mai cu sama boerii de divan și cei de pe lângă curtea domnească eșiau foarte adeseori în *Duminici* și serbători la primblare în aceste părți. Și unii eșiau în trăsuri, alții călări, cei mai mulți inși însă pe jos, adică care cum îi plăcea și cum putea.

Cu deosebire însă la *ântăi*u *Ma*iu, adică în ziua de *Arminden*, și la *Duminica mare* vedeași sute de inși, tineri și bătrâni, bărbați și mueri, feciori și fete, toți îmbrăcați serbătorește, eșind ca un roi de albine din *Suceava* și îndreptându-se spre locurile acestea. Și unii

luaă mieî fripîi, copturî și alte mâncarî cu dinșii, alții feliturite vinurî și lăutarî, și după ce ajungeaă la starea locului se puneaă pe earbă verde la umbra arborilor, întindeaă bucatele și vinul pe fețe de mese și-apoi prindeaă a mânca, a bê și a se veseli. Ear' după ce se saturaă de mâncat și de bêut se apucaă la joc, care de multe orî dura pâna după mieđul nopții, când se'nturnau apoi cu toții spre casă.

Când țara era în liniște și pace, când ne'mpacații și'ncarnații sei dușmanî n'o amenințaă cu pusteirea, atunci se țice că chiar și *Stefan Vodă* singur nu odata eșia la primblare în aceste părți ca să mai uite din cele grijî, ce-l frământaă, și mai ales ca să bea apă din izvoarele cele minunate ce se afla întrînsele. Caci trebuie sa sciți, că apa din izvoarele acestea era, ca și acuma, vestită de bună și sănătoasă. Și Stefan Vodă tot timpul, cât petrecea în Suceava, nu bea nici când altă apa, ci numai din izvoarele acestea, pentru că apa din Suceava era și pe-atunci tot așa de rea, ca și'n țiuva de ađi. Și când avea timp, nu se mulțămia numai cu atâta, ca i se aducea apă de-aceasta de bêut, ci se ducea ca el singur cu mâna sa s'o scoată și s'o bea la starea locului.

Însă nimêruî nu-î plăceaă aceste locurî frumoase așa de tare, ca *Doamnei Ileana*, soția lui Stefan cel Mare, nimene n'avea o atragere atât de mare de-a eși așa de des la primblare pe locurile acestea, ca dînsa. Și mai cu samă îi plăcea eî foarte mult de-a petrece într'o poenița resfățată și presurată cu tot felul de florî, care se afla

în partea despre mîadănoapte a mînăstirei de astađi . . . De multe orî petrecea ea în poenița aceasta oarê întregi.

Și fiind că pe timpul acela, macar că erau mai multe isvoare, din cari curgea o apă limpede ca lacrima, rece ca ghiăța și foarte bună de bêt, nici unul nu era îngrijit cum se cade, ci cum le-a lăsat Dumneđu, de-aceea a pus ea oamenii ca să curățasca și să îngrijească isvorul din poenița, unde petrecea ea mai adeseorî și din care isvorîa cea mai bună apă, să facă un felîu de fîntăna dintrînsul, și după aceea să-l zidească și sa-î pue disdele și-un acoperemînt de lespeđi de-asupra.

Și oamenii puși, cum a spus ea, așa au și făcut. Și de-atuncî isvorul acesta, care se poate vedea și astađi, a început a se numi *Fîntăna Doamnei*. Și tot așa se numesce el și acuma. Și nici o apă nu e așa de limpede, de rece și de buna la bêt, în toată împrejurimea, cum e apa din acest isvor !

MOVILA LUÎ RĂSVAN.

Multe ne'nțelegeri și certe aũ mai fost între unii domnitori români și mult sânge nevinovat a trebuit să se verse din pricina lor. Și dacă ne'nțelegerile și certele acelea ar fi adus vr'un bine sau vr'un folos țerei, preste care au domnit ei, atunci nu ni-ar fi ciudă. Dar' ele numai bine și fericire n'aũ adus, ci tot numai daune și neajunsuri, tânguiri și supărări, de cari ți se sfâșie inima când îți aduci aminte.

O astfelu de ne'nțelegere și cearta a fost și'ntre *Rasvan* și *Irimie Movilă*, domnitori de odinioară ai Moldovei.

Scirea, care a străbătut din gură în gură și din an în an până ce a ajuns și la noi, ni spune că atât *Ungurii* cât și *Leșii*, vecinii Moldovenilor, cercară de repetite ori sa pue mâna pe Moldova. Dar' fiind că nu e așa de lesne a supune o țară, după cum și-ar închipui cine-va, de aceea, ca să-și poată mai de grabă și mai lesne ajunge scopul, atât unii cât și alții, cum muria sau se mazilia vr'un domnitoriũ român, îndata se puneau luntre și

punte ca să vie în locul lui la cârmă unul dintre acei fiu de domn său boeriu ușuratic și nepreveđător, despre care cugetau ei că li se va supune la toate și'ntru toate.

Așa s'a întemplat și pe timpul alegerii domnitorilor despre cari ni-î vorba. Ungurii adică, cum prinseră de veste că Moldova a rămas eară-și făr' de domnitoriū, facură ce făcură și puseră în locul lui pre unul dintre cei mai mari și mai înverșunați protivnici ai fostului domnitoriū, adică pre boierul *Stefan Răsvan*.

Irimie Movila, care era fiu de domn și care de mult ducea dorul domniei moldovinesci, cum auđi că Răsvan a fost numit domnitoriū peste Moldova, nu-î veni de feliū la socoteală. De-aceea a și început ai purta Sămbetele. Dar' fiind că el pe timpul acela nu se afla în țara sa, ci în țara leșească, unde fugise încă pe când trăia domnitoriūl de mai nainte, și fiind că nu-și putē așa de grabă împlini scopul, după cum îi era dorința, de-aceea așteptă până ce va sosi un prilej mai potrivit și mai priincios pentru dînsul.

Dar' el nu trebui să aștepte mult timp, cacî prilejul dorit a sosit mai de grabă de cum a cugetat.

Turciū, dușmanii ne'mpăcați ai Creștinilor, se sculară eară-și cu putere asupra Românilor. Ei se porniră mai întâiū asupra țerii muntenesci, de unde aveau de gând să treacă apoi și'n Moldova.

Răsvan, cum auđi de una ca aceasta, nu așteptă până ce Turciū vor ajunge în Suceava, ci adunând în grabă oaste de țară sări domnitoriūlū muntenesc întru ajutoriū ca, împreună cu acesta, să respingă pre selbaticiū

și nesățioșii pagăni la timp, până ce nu apuca a intra în țară.

Irimie Movila, cum simți că Răsvan s'a pornit în protiva Turcilor, bucuria lui nu era proastă; nu pentru că Rasvan va învinge pre Turci și va mântui țara de dinșii . . . ferit'a Dumnezeu! . . . nu pentru aceasta, cați lui nu-i era țara în cap, ci pentru aceea, că fiind Rasvan încurcat în răsboiu cu Turcii, mai de grabă și mai lesne îi va pute cuprinde tronul. Decî fără întârziere ceru el ajutoriu de la Leși ca să se poată mai iute porni spre Moldova.

Leșii, cari, după cum am spus, voiaș asemenea sa pue mâna pe Moldova, și cari pe timpul acela traiau în dușmănie cu *Ungurii*, prietenii lui Răsvan, nu se puse de feliu de pricina, ci îndată îi dete ajutoriul cerut, sciind prea bine că ceea ce fac ei nu fac spre binele și folosul lui Irimie, nici spre fericirea Moldovei, ci numai spre binele și folosul lor.

Dar' lui Irimie nu-i păsa nemică de aceasta. El voia cu orî și ce preț să fie domn, cât despre altele prea puțin îl durea capul. De-aceea cum căpătă ajutoriul cerut, de-auna se și porni spre Moldova și nu mult după ce intră în țară se făcu cu ajutoriul Leșilor veniți cu dînsul, precum și cu ajutoriul unor boeri moldovinesci doritori de domni nouă, Domnitoriū și stăpănitoriū în locul lui Răsvan.

Răsvan Voda, la rëndul său, cum prinse de veste ca Irimie a intrat cu oaste străină în țară și i-a răpit tronul, se făcu foc și pară de mânie, și cum sfârși resboiul cu

Turcii nu întârziă nici măcar un minut de-a se întoarce cu oastea sa, precum și cu o mulțime de oaste ungu-rească asupra Suceviî ca să alunge pre Irimie.

Irimie însă, înțelegând de venirea lui Răsvan cu Ungurii și știind prea bine ce 'l așteaptă dacă nu 'și va pune din cu buna vreme pielea la adăpost... nu stete cu mânele în șolduri, ci strinse și el oaste de țară câtă a putut și precum a putut și s'a gătit să stee cu răsboiū în protiva lui Răsvan.

Era într'o Duminică, când s'a apropiat Răsvan cu Ungurii săi de târgul Suceviî. Irimie Vodă, eșit fiind la satul *Areni*, adică în partea despre meadăși-apus a orașului Suceava, a tocmiț oștile sale asupra orașului și anume: oastea de țară a tocmiț'o lângă satul *Areni*, eara cea leșească, ce-a avut'o la sine, a tocmiț'o ce-va mai la câmp despre satul *Șcheia*, pe sub malul ce se afla alătura pe lângă *Drumul-Baii*, adică pe sub malul dealului pe a căruî culme se află astă-zi *Zamca*.

Irimie singur, pe când se făceau toate tocmirile acestea, nu se afla la oaste, ci el era la biserica din *Areni* la sfânta liturghie.

Când sosi treaba la adică, un cercetaș se duse de grabă și-î dete de scire că oștile lui Răsvan se ved cum vin și se apropie de oștile țereî.

Însă Irimie Vodă, de și scia că în astfeliū de împrejurări primejdioase nu e bine a pierde mult timp înzădar, totu-și n'a voit să easă din biserică până ce nu s'a sfârșit sfânta liturghie.

Se ajungeau acuma hârțiîi lui Răsvan cu oștile țereî

și Irimie Voda tot nu eșise încă din biserică, ear' când a eșit atunci oștile se întimpinară din ambe părțile, și după o luptă înverșunată între oșți, aū lovit Leșii în oastea ungurească din aripa despre Șcheia și îndata înbărbătându-se și fruntea oștilor de țară, unde era Irimie Vodă, aū înfrânt pre Ungurii.

Răsvan Voda, care se afla în fruntea Ungurilor și de sub care căduse în restimpul acesta doi cai loviți de arma protivnicilor săi, vedënd că nu e lucru de șagă, încalică pe un al treilea cal, și se sili ca să opreasca oastea ungureasca, și-a oprit'o, și înbarbătându-o a tocmit răsboiul eară la loc. Dar' de giaba i-a fost toata încordarea și înbărbătarea, căci înbarbatându-se și oastea lui Irimie Vodă, care se afla într'un loc mai bun și în a carei frunte se aflaū Leșii, în curënd purcese oastea lui Răsvan în respă și prinse la fuga.

Răsvan Vodă, părăsit acuma de ai săi, părăsit de Ungurii, în cari își puse toată încrederea și nădejdea, părăsit de toți câți se aflaū pe lângă dinsul, și vedënd că nu-i mai rămâne nemică alta de făcut, cugetă în sine: *„fuga-î rușinoasa, dara-î sanătoasă“*, și cum cugetă, așa și făcu. Dete și el dos la față și prinse a fugi, cugetând ca cu fuga va scăpa. Dar' în zădar, că oaștenii lui Irimie urmărindu-l și fiind, precum se vede, mai sprinteni la picior de cât dinsul, îl ajunse, îl prinse și luându-l pe sus îl duse și-l dete pe mâna lui Irimie Vodă.

Ce face acuma Irimie Vodă? . . . Poruncesce mai întâiū ca să-l sluțească de nas și de buze, apoi începe a-l muștra și ai dice :

— Nu ți-a fost de-ajuns că ai lucrat din răspuțerî la surparea înăntașului meu! . . . Ai voit ca și trupul meu să-ți slujească de scară pe care să te poți mai de graba înălța la scaunul domnesc? . . . Despre mine, dacă aceasta ți-a fost dorința, fie! te-î înălța, dar' nu pe trupul meu, ci pe ună dintre acelea ce'nsemnează numele meu, și nu la mărire, cum ai așteptat, ci la peire, cum ai căștigat! . . . Cine sapă groapa altuia, singur cade întrinsa! . . .

— Tu dicită că eu aș fi voit a mă urca pe trupul tēu la mărire, uifți inșă că tocmaî tu ești acela! — răspunse Răsvan cu sânge rece. — Sînt pe mânele tale, Irimie, poți sa faci cu mine ce voescî! Dar' nu uita, că ceea ce ai făcut tu acuma cu mine și ceea ce mai ai de gînd sa faci, nu e nicî decum o faptă vitejeasca nicî creștineasca, ci o faptă pagânească și barbară, și vărsarea nevinovatului meu sânge amar o să se rēsbune odată nu numai asupra ta, ci și asupra întreg neamului tēu! . . .

Inșă Irimie nu băgă în sama cuvintele lui Răsvan, din protivă fără cea mai mică muștrare de cuget î-a tăiat capul și i l-a înfipt într'un par înalt pe care l-a înplântat apoi pe vērșul unei movile de lut de lângă *Drumul-Băii* în protiva cetății și curții domnescî anume ca sa se poata vedē atāt din cetate cât și din curte.

După această faptă cruntă Irimie Vodă s'a luat cu oștile sale pe urma Ungurilor și î-a fugărit până la munți și mare vărsare de sânge a făcut pintre dînșil. Apoi s'a întors îndērēpt și s'a aședat în scaunul domnesc din Suceava.

Astfeliu s'a sfârșit resboiul dintre Răsvan și Irimie

Movilă Vodă. Și e cam mult timp de când s'a întâmplat acest război. De-atunci și până acuma nici urmă n'a rămas din satul *Areni*, unde s'a întâmplat războiul acesta, ci numai numele i se pominesce. Unde vor fi fost odinioară biserică mărețe și case frumoase, astă-đi e țarină pe care orașeniî din Suceava samănă păpușoi și barabule, și țarina aceasta se numesce *Areni*. Ear' podul drumului împărătesc pe care se trece din Suceava în această țarină se numesce *Podul-Arenilor*. Asemenea și din *Drumul-Băii*, care trecea pe lângă Suceava și care ducea pe timpul acela la satul *Băia* din colo de *Folticenii*, astă-đi nu se mai cunoasce nici o urmă.

Movila însă, unde a fost *Răsvan Vodă* sluiț și ucis, și care de-atunci și până în ziua de astă-đi se numesce *Movila lui Răsvan*, se vede înca și acuma (an. 1888) pe vârful dealului *Tătaraș* și anume între orașul *Suceava* și satul *Ipotescii*.

VALEA LUI PINTEA.

În vremile trecute, când munții din *ținutul Dornei* erau mai paduraticî și mai puțin locuiți de oameni ca în timpul de față, s'a ivit întrînșii o bandă de hoți, carii faceau o mulțime de prădăciuni prin satele și târgurile de prin împrejurime.

Într'o zi mergînd vr'o cățî-va dintre aceșii hoți la prădat și trecînd la întoarcerea lor pe lângă satul *Cărlibaba*, deteră de-o copilă de *huțan*, și fiindcă copila aceea era foarte frumoasă și numai singură a casa, o luară cu dinșii și-o duseră pe muntele *Ascușitele*, unde li era locul de petrecere și o deteră pe mâna căpitanului lor.

Acolo apoi, de voe de uevoe, petrecu copila cea de *huțan* cu căpitanul și cu ceilalți hoți mai mulți ani. Ba ! în urmă avu ea și un băiat, căruia i-a pus numele *Pîntea* saŭ, după cum spun unii, *Pîntea*.

Dela o vreme, nu știu ce și cum s'a întîmplat, destul atîta că hoții părăsiră munții din *ținutul Dornei* și se duseră în altă parte.

Hușanca însă nu se duse cu dinșii, ci ea și cu fiul său *Pintea* remase la nisce ciobani, a căror stână se afla nu departe de locul unde petrecuse hoții.

După ce crescuseră *Pintea* mai mărișor, după ce a început și el a face câte o trebușoară, maica sa îl lăsă pe mâna ciobanilor și se duse și ea pe urma hoților, ce-o părăsise, și cum s'a dus, dusă a fost, mai mult nu s'a întors.

Ciobanii, rămânând *Pintea* la dinșii și fiind acesta încă mic și slăbănog, prinsă a-l batjocuri, a-l bate și a-l purta în toate părțile, și bietul *Pintea* trebuia să-î asculte și să le rabde toate, căci nu ave cuî să se plângă.

Așa trecu ați, așa trecu mâni, așa trecură mai mulți ani după olaltă, și ciobanii ceea ce voiau, aceea făceau cu *Pintea*.

Odată însă, după mai mulți ani de năcaz și suferința, aflându-se *Pintea* cu oile pe muntele *Lucaciū*, eata că se ivesce pe neașteptate un nour negru ca cărbunele, din care începu a fulgera și a tuna de clocotiaū munții.

Și pe când nourul acela era mai grozav, mai înfiorătoriu și mai înspăimântătoriu . . ., pe când ți se părea că acuș acuș o să se rumpă și o să inece toți munții de prin prejur, eata că se ivesce și *Sânt-Ilie* într'o căruță de foc trasă de patru cai albi ca spuma laptelui și ca un prâsnel se învârtesc în colo și în coace prin valurile nourului trăsbind mereu într'o stânca de pe vârvul *Lucaciului*, unde fugise și se ascunse *Dracul*, duce-s'ar pe pustii necurat să se ducă și-ar mânè acolo unde a înșerat, ear' la noi în casă cruce de aur.

Și trăsnetele *Sântului Ilie* erau așa de puternice și

grosnice, că o parte din stânca, în care a trăsnit el s'a rupt într'o mulțime de bucăți, și bucățile acelea săriră pe vérvul altui munte, precum și prin toate văgăunile din apropierea Lucaciului, unde aũ remas și se pot vedé și 'n ziua de astă-đi. Și fiind că bucățile acelea când a trăsnit Sânt-Ilie într'insele se făcură roși ca para focului de ferbințeala cea mare și tot așa aũ remas ele și până în ziua de astă-đi, s'aũ numit și se numesc și acuma *Pietrile-roși*.

Dar' orı de câte orı a trăsnit Sânt-Ilie, și orı cât de tare trăsniã el, totuși nu putu să nimerească pre *Dracul*, bată-l trăsnitul sã-l bată cornurat.

Dracul, la réndul seũ, vedénd că Sânt-Ilie nu poate nemicã sã-ı faca, își bâtea joc de dınsul, făcénd câte și mai câte tricozenı și hohotind de se cutremura stâncele.

Dar' . . . las' cá și-a dat și el peste om !

Pintea, care de cum a început a ploua, se tupilase lângă trupina unui brad mare și rămuros de sub poalele Lucaciului, sta ca încremenit și privia plin de uımire în sus când la Sânt-Ilie, care se invértia în toate părțile cu căruța sa și slobođia fulger după fulger și trăsnit după trăsnit, când la *Dracul*, care-și scotea capul de după stâncă și se strimba în tot chipul la Sânt-Ilie. Vedénd însă dela o vreme că dracul tot drac rămâne, și că prea mult își bate joc de Sânt-Ilie, se făcu roș ca racul de mânje, întinse durdulița, care o purta totdeauna cu sine, și slobođind cucoșul, nimeri pre Drac drept în crieri; și cum îl păli, *Dracul*, fără să facă măcar *cârc*, se re-

sturnă de-a dura pintre sfărmăturile stincelor făcându-se farimă.

Sânt-Ilie, vedând această faptă a lui Pinte, pe loc se scobori la dînsul călare pe un cal alb ca zăpada și-l întrebă : ce poftesce, pentru că a omorît pre dracul . . . să ceară orî-ce doresce și el i-a împlini dorința.

Pinte ceru două lucruri : ântâiū o tărie așa de mare, ca nime să nu-l poată învinge nici vătăma în luptă dreaptă, și al doilea ca nici un glonț, fie acela din orî și ce pușcă ar fi, să nu-l poată prinde.

— Nu-ți trebuie viață îndelungată? — îl întrebă Sânt-Ilie a doua oară, — nu-ți trebuie ertarea păcatelor după moarte? . . . Nu-ți mai trebuie alta nemică, fără numai atâta cât ai cerut? . . . Cere orî ce vrei, și eu ți-o-iū da, căci mare bine mi-ai făcut tu acuma! . . .

— Dacă voesci, eū nu mă pun de pricină — răspunse Pinte — poți să-mi dai orî și ce vrei și cugeți că-mi va fi spre bine, însă eū de-o-cam dată ași dori să-mi dai celea ce le-am cerut.

Sânt-Ilie îi împlini dorința, se aruncă apoi în carul său cel de foc, porni caii spre ceriu, și'ntr'o clipală se făcu nevedut ca și când nici n'ar mai fi fost. Și după ce Sânt-Ilie se făcu nevedut îndată se resbună și se făcu așa de sânin și frumos, de ți se părea că n'a fost prin părțile acelea nici un nour de când e lumea.

Pinte, după ce Sânt-Ilie i-a dat puterea dorită, își luă oile, cari până atuncea stătuse și ele ghemuite sub nisce brădanî tufoși, se duse cu dinsele într'o poiană din apropiere și acolo le păscu până ce a înoptat.

Resarise de mult *Steaua ciobanului*, și lui Pinteia încă tot nu-î trecea prin minte ca să se întoarcă cu oile la stână. El era așa de cufundat în gândurile sale asupra celor ce le-a vădut, și s'a-ŭ întemplat în ziua aceea, că nu aușia de feliŭ pre bacŭ, care, vędęnd cę a trecut acuma de mult vremea mulșului de sarę, incepu a buciŭma și a-ŭ da de scire ca sę se întoarcę cu oile la stână.

Hat, hăt într'un tårđiŭ, dupę ce a înoptat acuma cum se cade, se deșteptå el din gândurile sale și abia atuncea se porni cu oile spre stână.

Bacŭl și ciobaniŭ, cum îl veđurå cę vine așa de tårđiŭ, nu se puturå stępåni de-a nu se încæera de dŭnsul și a-l baljocuri care de care mai tare. Ba! uniŭ dintre dŭnșii, mai iușŭ de fire și mai hårŭęoși, voirå chŭar sę-l și batå.

Dar' inzådar! . . . trecuse acuma vremea aceea, cånd cine ce vroia, aceea fâcea cu dŭnsul... Pinteia tåcu cât tåcu, dar' mai pe urmå, vędęnd cę ciobaniŭ nu-șŭ mai ŭau gura de pe dŭnsul, ba încå vreu chŭar sę-l și batå, pentru cę a venit cu oile ceva mai tårđiŭ, de cum venia de altå datå, ŭ trecu toatå råbdarea și, voind a-șŭ cerca puterea ce ŭ-a dat'o Sânt-Ilie, cånd mi ŭ-l apŭcå pre unul . . . , degetul cel mic ŭ-a fost de-ajuns ca sę-l arunce cât colo, dåndu-ŭ o tråntå, sciŭ colea, s'o pomineascå cât a fi și-a trål.

Ciobaniŭ, cånd veđurå una ca aceasta, steterå ca inlemnișŭ locului și nu se puteåŭ destul mira: cum și de cånd s'a fåcut *Pinteia* așa de tare, cę pånå și pre cel mai sdravån cioban ŭ-l aruncå cine scie unde, pe cånd cu vr'o cåte-va cŭsurŭ mai nainte nici pre *strungariŭ* nu era în stare sę-l învingå.

Nu sciaă ei ciobaniî de unde a căpătat el aceasta putere, dar' nici el nu le spuse nemică . . . Batjocuritu-l-au și bătutu-l-au ei cât le-au plăcut pâna ce-a fost el mic, dar' las că î-a venit și lui acuma apă la moară.

Ciobaniî, vëdënd că nu e lucru de șaga, își calcară pe inimă, incepură a se pune cu buna pe lângă dînsul și-a se purta mai dehai de cât nu sciă cu cine, temëndu-se ca nu cum-va Pinteia mâniindu-se și mai tare, să-î apuce pre toîi la trei parale și se âmple toate poticele cu dînșii.

Din sara aceea se schimbară trebile cu totul... Pinteia era acuma cel mai mare și mai tare, măcar că el era cel mai *medin* între dînșii . . . Ce poruncia el aceea trebuia sa facă fie-care, că de nu, a lui era dracul! . . . Ce capăta cu nime nu putea să împărțească! . . . Și ciobaniî erau criță de harnici, și ferit'a Dumneđu să-l fi atins când-va măcar c'un singur cuvînțel.

Dar' Pinteia, cu toate că acuma îi mergea așa de bine, cum nu î-a mers nici odată în toata viața sa, vëdënd dela o vreme că nime în lume nu poate să se mësore în tãrie cu dînsul, lãsă într'o bunã demineață pre ciobani cu stãnã, cu oi și cu toate ale lor în scirea Domnului și începu o viață nouă.

Bine a đis cine a đis, că *surcica nu sare departe de trunchiu*. Și aceasta-î chîar așa... Tatal lui Pinteia, dupa cum scim, a fost hoț. Hoț a voit și el să fie, și s'a făcut.

De sub muntele *Lucaci*, unde a înpușcat Pinteia pe Dîavolul, remâne-o-ar acolo unde l-a înpușcat, isvoresce o apă limpede ca lacrima, care curge prin valea ce se află între munții *Piciorul-ascușit*, *Piciorul-lat* și *Șerba*,

precum și prin mijlocul unei poieni ce se află între munții *Strunior*, *Ascușitele*, *Caliman* și *Măgura*. Decî valea, prin care trece apa ce isvoresce de sub muntele Lucaciū, și-a ales' o Pintea de petrecere, după ce a părăsit el pre cîobanî. Și orî unde se ducea el, și orî pe unde âmbლა, tot în această vale trăgea, căci aici i-a fost locuința până ce-a murit.

Și cum s'a lățit faîma că Pintea s'a făcut hoț, îndată se adunară pe lângă dînsul o mulțime dintre cei mai isteți și mai voinici feciorî din Moldova, Ardeal și Maramureș, cărora le plăcea viața haîducească. În scurt timp munții din țînutul Dornei ocrotîau pre cei mai sdravenî, mai ghibaci și mai vestiți hoți, eară capul lor și cel mai viteaz dintre toți era Pintea.

La auđul numelui *Pintea* fiorî reci îi cuprindeau pre toți neguțitorî și călătorî, cariî trebuiau să treacă prin acești munți, ca și când i-ar fi apucat nouedececi și noue de friguri.

Însă Pintea nu era așa de sêlbatic și primejdios, după cum și-l închipuiau oamenii cei slabi de ânger. Ci el, când se ducea unde-va la prădat, sau când intâlnia pre vre un neguțitorî bănos, cerea să-i dee bani de chiel-tueală, și dacă acela tăcea și-i da, el nu-i făcea alta nemică, ci-i lua banî și se ducea în treabă-și. Dar' dacă se afla vre-unul de cei dirji și îndêrêptnici, care se puneau de pricină și nu vrea de bună voe să-i dee ce cerea el, atunci era altă vorbă, atunci și numai atunci îi da vr'o căți-va pumni îndesați după cap, lua apoi tot ce avea pe

lângă dînsul și așa îl lăsa să se ducă în cotro l-or duce ochii și picioarele.

Săracilor și văduvelor ferit'a Dumnedeu să le fi luat vre odată ce-va, ci el adeseori le dăruia pungă întregă de bani. De-aceea Pintea în ochii săracilor și ai văduvelor era un om foarte bun și nu numai că-l lăudau mai mult de cât pre orî care om de omenie, ci când ar fi venit treaba la adică, chiar și capul și-l-ar fi pus la mijloc pentru dînsul.

Dar' Pintea nu se mulțami numai cu atîta de-a âmbra prin cei munți, de-a prăda satele și târgurile de prin Moldova, Maramureș și Ardeal și de-a împarți, când cerea trebuința, averea celor bogați între cei sermanî, ci el, pe lângă aceea că era voinic ca nime altul, mai fiind înca și foarte frumos, deștept și îndrăsneț la orî și ce întreprindere, îi plăcea foarte mult de-a cuceri și inimele fetelor celor frumoase. De-aceea, auzînd el acuma dela cine va fi auzit, că *fata craiului din Baia-mare* e foarte frumoasă, își puse în minte ca numai decît s'o fure și s'o ducă în munții din ținutul Dornei.

Fartații săi, când prinseră de veste cu ce feliu de gânduri se poartă căpitanul lor, îl desfătuiră să nu faca una ca aceasta, că n'a eși bine la capăt.

Dar' Pintea, cunoscîndu-și puterea, nu voi să-î asculte, ci într'o bună demineață se porni spre *Baia-mare*, cu gândul ca numai decît să fure pre fata cea frumoasă a craiului.

Însă . . . , lucru ciudat . . . , cum ajunsese el la *Baia-mare* și cum dete cu ochii de fata craiului, uită cu totul la ce

a venit . . . Lui îi era acuma de-ajuns că o poate vedè, dar' de furat nici vorbă . . . Fata, pe lângă aceea ca era foarte frumoasă, mai fiind încă și foarte *loatră*, îl făr-mecase cu totul.

Dar' și fata, când vădu pe Pinte, nu remase rece ca ghiața. Ei încă i se părea ca nu este mai mult aceea, care a fost mai nainte. Și nici nu avea cum se nu se schimbe, după ce Pinte era ca și un *Făt-frumos* din poveste: voinic și frumos, cum nu mai văduse pre altul înainte de dînsul. Și apoi . . . cine poate scî ce i-a mai fi spus și Pinte.

Și după ce a facut Pinte cunoscință cu fata aceasta, *șapte anî* ne'nterupt a purtat dragoste cu dînsa, *șapte anî* ne'nterupt a âmblat el mai în toată septemâna la Baia-mare și orî de câte orî se întorcea înderèpt la locașul sèu din munții Dornei, totdeauna se'ntorcea încarcat de hanî și de tot felul de odoare scumpe, cari le căpèta dela drăguța sa, și nime nu putea să pue mîna pe dînsul, nime nu-l putea înpușca, căci el era tare și glonțul nu-l prindea.

Pe lângă tária lui cea mare, care a căpètat'o dela Sânt-Ilie, pe lângă aceea că nici un glonț de pușcă nu-l putea prinde, pe lângă rara lui frumuseată, mai avea Pinte încă și alte doue daruri, cari rar ce om poate sa le aibă; . . el mai avea adică *Earba-fîerelor* și un *flueraș* minunat facut din șapte doage.

Cu *Earba-fîerelor*, care era pusă sub pîlea din palma mînei drepte, el orî unde se ducea, de-ar fi fost sute de uși inferecate și fie-care ușa cu sute de lăcăți încuiată,

el totu-și le descuea pre toate de-a rëndul și întra printrînsele ca și când n'ar mai fi fost încuiate, ci tot deschise de când lumea. Cum se apropria cu *Earba-fierelor* de ușă, ușele așa de ıute și de lin se descuiau, că om foarte ager la urechie trebuia să fie acela care le audia deschidându-se.

Și când începea a cânta din fluerașul său să fi fost oră și cine și oră cât de nepăsătoriu, trebuia să-l asculte, așa de frumos cânta.

Spun bătrânii că Pinteia, mai ales când era în duși buni, sau când îl ajungea dor de drăguța sa, ȃicea fărtașilor săi să se adune la un loc pe valea unde era cu șederea, și după ce aceștia se adunau, Pinteia își lua fluerașul său, se punea de-o parte de dîșii sau se suia pe *Păetrite-Hirleș* și așa de frumos le ȃicea dintrînsul, ca hoții ȃile întregi ar fi stat și l-ar fi ascultat cum cânta.

De multe ori se apucau unii dintre dîșii sau chiar și toți hoții, când erau bine dispuși, și jucau un felu de joc, pre care Români din ținutul Dornei până și'n ȃiua de astă-ȃi îl joacă și-l numesc „*Hora lui Pinteia*.”)

Dela o vreme însă, fiind că banda lui Pinteia pe ȃi ce mergea tot mai tare se mărea și tot mai mulți și mai voinicii feciori se adunau pe lângă dînsul și pradau în toate părțile, fără ca cine-va să le poată face vre un rău, începura a se îngriji mai toți oamenii de prin satele și

*) Mai este încă și altă horă, ce-o joacă Români din acest ținut, despre care se crede că asemenea e de pe timpul lui Pinteia. Aceasta se numesce „*Hora Cerbului*.”

târgurile din apropiere și mai ales *boerii* și *domni* cei mari.

Și nici nu avea cum să nu se teamă după ce Pinteau pre toți boerii și domni cei mari, fie străini sau români, despre cari știa el că asupresc pre țărani, când îi întâlnea undeva sau când se ducea a casă la dinșii, nu numai că-i despoia de tot ce avea mai scump, ci de multe ori li trăgea câte-o sfântă de bătae de se ducea vestea, dându-le prin aceasta a înțelege, cum aș să se poarte de altă dată cu cei mai mici și mai slabi de cât dinșii.

De-aceia căutară acuma domni toate chipurile și mijloacele, cum ar putea mai de grabă și mai lesne mântui țara de dînsul.

Domni pusese chiar și un preț pe capul lui Pinteau. Cine l-ar fi prins viu sau mort, acela avea să capete o mulțime de bani . . .

Mulți dintre cei ce cugetau, cum se dice, că vor da peste cai morți și le vor lua potcoavele, cum aușiră de fagăduința Domnilor, se și puseră la pândă, pe unde șciau ei că amblă Pinteau mai adeseori, doară le pică în căpcană. Dar' de geaba li-a fost toată munca, căci lui Pinteau nime nu-i putea face nemică. Și de și unii dintre cei ce-l urmăriră se încăirară de dînsul și voiră sa-l prindă și să-l lege, o scuturătură bună de piept și-o trântă sănătoasă la pământ li era de-ajuns și prea de-ajuns, ca să nu se scoale o și întreagă de jos, ear' după ce se scula, în viața lor să nu mai amble după Pinteau ca să-l prindă.

Ear' dacă unii încercau să-l înpusce, tot de geaba era,

căci pe dînsul, după cum scim, glonț de pușca nu-l prindea. Ba! el nu odată, ca să le vie și mai tare de hac, apuca glonțul din sbor cu mâna și arunca cu dînsul în ochii celor ce aū inpușcat.

De-aceea venise acuma treaba pînă la atăta că toți se îngrozise de dînsul. Chiar și drăguța lui, adică fata craiului din Baia-mare, nu mai era aceea, care fusese mai nainte. Aceasta, vedënd că nici într'un chip nu poate să-l întoarcă de pe căile sale cele rătăcite, vedënd mai departe ca ura lui Pinteia în protiva Domnilor, în loc să scadă, pe și ce merge tot mai tare cresce, începu și ea a cerea toate chipurile și mijloacele cum i-ar putè curma firul vieții.

Bine-a și cine-a și, că femeia cînd se pune, multe e în stare să facă: bune și rele, adică după cum îi plesnesce prin minte. De-aceea nici cînd nu e bine de-a-ți pune mintea c'o femeie șireată și prifăcută, fie aceea chiar și-o fată de craiul, dacă nu-ți e voea să dai peste dracul.

Pinteia, dacă ar fi ascultat de fărtații săi, dacă nu și-ar fi făcut de lucru cu fata craiului, dacă ar fi lăsat'o în căte a aflat'o și unde a aflat'o, de bună samă că n'ar fi pațit ceea ce a pățit.

Bine! . . . multe ar face omul, cînd ar sci cum, și de multe s'ar feri, cînd ar sci ce-l așteaptă, Dar' . . . așa-i în lume, . . . tocmai cînd nici nu visaza omul, atunci o pătesce!

Fost'a adică așa, că Pinteia, cu toate că scia acuma că dușmanii săi îl urmaresc din toate părțile și voesc cu orî și ce preț să-l omoare, el totu-și nu se putu răbda de-a

nu merge din când în când la drăguța sa. Însă tocmai aceasta a fost cea mai mare greșală din partea lui, căci drăguța sa, după ce-l urise odată, nu-i era mai mult de dînsul, și dacă-l mai suferia ca s'o cerceteze, era ca cu atîta mai de grabă să-l prindă în căpcană și mai lesne să-l mîntuească de dîle.

Se puse adică această fată loastră și prefăcută mai de multe ori pe lângă dînsul cu binișorul și ispitindu-l îl întreba, cum de este el așa de tare, că nime nu-l poate învinge, și nici un glonț de pușcă nu-l poate prinde?

Pintea dintru început nu voi nemică să-î spue. Mai pe urmă însă, vedînd că tot una îl cincăesce, și nu odată chiar și plînge pentru că nu voesce să-î descopere, îl pune păcatul și-î spune toată istoria sa dela început: cum a petrecut cu ciobanii și ce aū făcut aceștia cu dînsul, cum a înpușcat pe dracul de pe muntele Lucaciū, și cum Sânt-Ilie, drept resplată pentru binele ce i-a făcut, i-a dat o putere așa de mare, ca nime în lume să nu-l poată învinge în luptă dreaptă. Eară în urma urmelor, ca să pue capac la toate, câte le descoperi, îi mai spuse încă și aceea, că pe dînsul numai acela va fi în stare să-l învingă, *care va lua șapte fire de grâu de vara și șapte de grâu de toamnă, șapte fire de piperiu, șapte fire de tămăe, șapte cuie șterse de potcoavă părăsita* *) și un glonț de argint, și cu toate acestea va încărca o pușcă, acela îl va putea înpușca, altul nu, căci numai de lucrurile acestea poată să moară.

*) Unii pun pretutindese în loc de 7 numai 5 fire.

Să fi sciut Pinteia că acest șerpe de fata, îmbracat în piele de femee, cu care a purtat el dragoste prin șapte ani neîntrerupt, voesce să-î răpue capul, de bună samă că nu i-ar fi spus nici un cuvințel, ci cu toată dragostea ce-o avea pentru dînsa, mai de grabă i-ar fi curmat ȕilele și-ar fi aruncat'o cînilor spre hrană, căci numai de aceasta era bună.

Dar' ce folos! . . . lui nici o dată nu i-ar fi plesnit prin minte, ce feliu de gînduri rele clocesc într'însa. El a cugetat că ea fii este credincioasă, și priincioasă și ca numai de aceea l-a întrebat despre tîria lui, ca să scie cum și de unde vine că nime nu e în stare să-l învingă.

Dar' amarnic s'a mai înșelat bietul om, cacii nu mult după această descoperire a tainei sale, mergînd el eara-și la *Baia-mare*, tocmai cînd voia să se urce cu voinicii sîi peste zidurile cetății ca să între în nuntru, să-î cotopească pre toți cei din cetate dimpreună cu drăguța sa, despre a cărei viclenie și înșelăciune prinsese acuma de veste, eată că-î sar înainte o mulțime de panduri înarmați din cap pîna în picioare și unul dintre dinșii strigă:

— Acuma s'a încheiat cu nădrăvniile tale! . . . Acuma orî te dă de bună voe legat, orî de nu, veî fi îpușcat ca un cîne! . . .

— Să sciū bine că nu sciū ce se va întempla cu mine — rîspunse Pinteia — dar' legat nici cînd nu m'oiu da! . . . Să sciū bine că aici voiū muri, dar' voinicia nu-mi voiū pângari! . . . Voinic am fost, voinic voiū să și mor! . . .

Apoi întorcîndu-se cătră voinicii sîi strigă:

— La luptă fătașilor! . . . la luptă pe moarte ori viață! . . .

Și cum rosti el cuvintele acestea, de-odată se aruncă cu toții ca nisce lei asupra pandurilor și se luptară voinicesc, adică cum sciaū ei să se lupte, când îi ajungea mukul la deget . . . Pe unde treceaū voinicii, era vai și amar, ear' pe unde trecea Pintea, cădeaū ca earba când se cosesce . . . Dar' ce folos! . . . Când cugeta Pintea că acuș-acuș îi va mântui de ȃile pre toți pandurii carii îi eșiră înainte, când împlântă securea sa în zidul cetății și voia să se arunce în nuntru, eată că un pandur nalt și spătos, pre care fata craiului îl învățase cu ce feliū de armă poate să-l omoare, se repede ca o săgeată asupra lui, întinde pușca, care o ținca în mână și care era încărcată cu lucrurile descoperite fetei craiului de Pintea, și cum o întinde și cum o sloboade, îl nimeresce *oblu în vėrvul capuluī*, așa că-ī rėmase capul în zid. Și cum a rėmas Pintea atuncea, așa ȃice că se vede el și acuma, ca și când ar fi viū, atăta numai că de atunci și până acuma a împietrit.

Pe trupul lui Pintea aū resărit șapte fire de grăū de primăvară de-o parte și șapte de toamnă de ceialalta parte și-aū crescut și s'aū făcut dintrınsele spice, cari și până în ȃiua de astăȃi se mai pot vedea. Ear' pėrul capuluī, când îl bate vėntul, se atinge de spicele cele de grăū și atunci un glas dușos se aude suspinând și blăstėmând pre drăguța sa, din a cărei pricină a murit, când ȃ-a fost lumea mai dragă.

Astfeliū s'a trecut voinicul Pintea.

Numele său însă, după care s'a numit valea și poiana din munții Dornei, unde a petrecut el cu fărtații săi, *Valea lui Pinte* și *Poiana lui Pinte* sau simplu *Poiana Pintii*, precum și vitezile sale vor rămâne neșterse din gura poporului . . .

Și . . . să trageți bine de sarnă, că odată are să se clatească securea, care a implântat'o el în zidul cetății din *Baia-mare*, și atunci Pinte are să învie, și când va învia va fi văi și amar de întreg neamul celor ce i-au curmat țilele.

PĂRIUL DEDIULUI.

În o departare cam de doue mile spre mîedul nopții de orașul *Suceava* se află satul »*Pătrăuț*.«

Între păriele ce curg pe hotarul acestui sat e unul, care se numesce »*Păriul Dediului*.«

Dediul se țice că a fost un om foarte bogat, că avea turme nenumărate de oi, încât nici el însu-și nu le mai scia numărul.

Stîna Dediului era aședată pe valea păriului acestuia, și de atunci păriul poartă numele »*Dediului*.«

Dediul n'avea nici un copil. El ținea numai pre unul de suflet, care era tare la trup, dar' cam slab la minte. Pre acest copil de suflet îl puse stăpân și privighitoriu preste toți cîobaniî. Cîobaniî aveaû mare respect și frică de dinsul. Ei îl ascultaû mai de haî decăt pre stăpânul lor cel adevêrat. Și ian să nu-l fi ascultat, atunci ceea ce-ar fi căpêtat, n'ar fi putut împărți cu nime.

Pentru turmele lui Dediu era *Bucovina* prea ângustă, de aceea își cumpêră moșii pentru oile sale prin toată *Moldova* și *Băsărabia* până la *Marea-neagră*.

Când se gătia păscetoarea oilor în Bucovina, atunci își pornia turmele sale în Moldova și Băsarabia, și când se gătia aici se înturna eară înapoi.

Turmele lui nu sta mult într'un loc, ci acu-și le aflaî aici, acu-și dincolo, acu-și în Bucovina, acu-și în Moldova.

Pre Dediul însă rare ori îl puteai vedea unde-va, cacî el sta pe lângă casă și grija de ale sale.

Într'o zi fiind în Iași o nuntă boerească, mai toți boerii din țeara Moldovei se adunară cu cucoanele și cuconițele sale la acea nuntă, că 'i însu-și Domnitorul era nun mare.

La nunta aceea nu știu cum s'a întemplat și cine ce-a făcut, destul că fu pofțit și Dediul cel neînsemnat, după cum li plăcea unora să-l numească, și cărî își cam batea joc și făcea rîs de dînsul.

Dediul se și înfățișă ca om nebăgat în seamă, îmbracat într'un cojoc lung și mișos și încălțat cu opinci, buna oară cum se poartă și în ziua de astă-zi Româniî munteni.

Nunta se începu. Lăutariî cântău. Tineriî și tinerele jucau de mergea colbul. Bătrâniî se petreceau. Unii bea, alții mânca. Toți erau veseli, toți erau bine dispuși, până și însu-și Dediul, pre care de altă dată îl videai tot dus pe gânduri, acumia era așa de vesel, că nici nu l-ai fi cunoscut; — să-l fi vădu numai cum plesniă din degete și se învîrtia ca prîsnelul într'un picior! — Oâspețiî nu-l prea băgau în seamă, dar' nici lui nu-i prea păsa de dînșiî.

Așa s'a trecut ziua cea dintâi.

A doauă zi sosi *„masa cea mare.”*

La aceasta masa a fost și este încă și acuma datina pe unele locuri la Români, ca să dăruiescă fie-carele dintre nuntași tinerilor căsătoriți câte ce-va, adică după putință și după cum îl trage inima. După cum e știut, mai întâiu încep a se strînge aceste daruri de la nunul cel mare.

Așa s'a întîmplat și aici. Mai întâiu s'a început cu Domnitoriul și s'a sfârșit cu Dedîul.

Unii dăruiaă tinerilor câte-o bucată de moșie, alții trăsuri cu cai și eară alții pluguri cu boi, pungî pline de galbeni, în scurt carii cum voia și ce putea.

Veni rîndul și la Dedîu.

Acesta țise :

— Eă, ca om nebăgat în seamă, din căta avere mî-a dat bunul Dumneđeă, daruesc tinerilor casătoriți 300 de mioare negre, ocheșe de-un ochi și pantănoage de-un picior... Atăta de la mine, de la Dumneđeu mai mult...

Când îl auđira ceialaltî nuntași dăruind atătea mioare, toate oacheșe de-un ochi și pantănoage de-un picior, aă început a da din umere și a se uita lung unul la altul, mirāndu-se de unde poate avea omul acesta atăta amar de oi, că ei n'auđise încă nemicăpānă atunci despre averea lui . . .

Însu-și Domnitoriul s'a mirat foarte mult de aceasta și de aceea l-a și întreat :

— Cu cine ții Dumrîa-ta atăta avere . . . atăta amar de oi?

— Cu cine? . . . Ia cu cei slabi de minte, dar' tari de virtute! — respunse Dedîul cu sînge rece, ca și cānd ar fi fost vorba despre un lucru ne'nsemnat.

Domnitorului însa nu-î trecu din vedere nepasarea cu care răspuse Dedful. Și spre a se încredința despre virtutea acelor oameni voi să cerce pre unul din ei.

Deci țise eară :

— Bine! . . . dacă e așa treaba, apoi sa-mî trimiți pre unul dintre acei slabi de minte, dar' tari de virtute, ca să se lupte cu unul dintre »boinicii» *) mei.

— Bucuros! . . . de ce nu? . . . voîu trimite pre unul, mai cu seamă dacă Măria-ta doresci numai decât — răspuse Dedful.

Domnitorul ținea pe lângă curtea domneasca, pentru desfătarea sa și a oaspeților sei, mai mulți boinici, cari amblaū golî până la brâu și partea cea goala a trupului și-o ungeau cu unt de lemn, ca în luptă să fie mai puternici . . . Acești boinici erau așa de tari, că dintr'o singură apucătură sfărmaū tot ce li venia înainte, și

*) In »Calendarul de pe anul 1875, edat de Societatea pentru cultura și literatura româna din Bucovina«, unde s'a publicat întâia-și dată această tradițiune, s'a pus pretutindene »voinic« unde a trebuit să fie »boinic.« Această schimbare a venit de-acolo, că eu, când am auđit întâia-și dată această tradițiune, am socotit, că istorisitorul ei, un Român din satul Securicenî, nu se poate exprima bine, și de-aceea țice »boinic«, în loc de »voinic.« Înșă mai pe urmă, auđind pre mai mulți Români istorisind despre un felū de oameni, un felū de gladiatorî, cari, când se luptau, își ungeau trupul cu unt de lemn, ca așa să fie mai tari, m'am încredințat că cu toțiî îi numesc »boinici.« Cine vor fi fost însă »boinicii« aceștia și de unde au răsărit ei în România, e o întrebare, pre care o las altora, ca s'o răspundă.

când se întempla de se mâniiau, atunci începiu a racni și a striga de te cuprindeau fiorii reci când îi auđia, și de năntea lor fugia mâncând pământul orii și cine.

Cei ce se simțiau în putere și aveau curagiu, mergeau spre a se trânti cu dinșii, dar' unora ca aceștia totdeauna li mergea treaba cam reu, căci erau învinși și măcilăriți ca vai de dinșii.

Rar care scăpa cu vieața din mâna lor. Și de se întempla și scapa vre unul, apoi aceasta venia numai de acolo, că boinicii își făceau milă de dînsul, dăruindu-i ștelele să meargă în plata lui Dumnezeu și sa spuțe și altora ceea ce i s'a întemplat, ca nime să nu măi cuteze a se pune la lupta cu dinșii.

După ce se sfârși nunta, Dedul își căută de drum, să se pornească spre casa.

Domnitorul însă il măi opri pe un minut și-i șteise :

— Dedule! să nu uști ce mă-ai săgaduit, adică sa-mi trimiți pre unul din feciorii tăi să se lupte cu unul dintre boinicii mei.

— Cuvânt rămâne cuvânt! — răspunse Dedul.

Indată ce voiu ajunge a casă, voiu și trimite pre unul cu cele 300 de mioare ce le-am dăruit tinerilor; dar și Măria-Ta să nu uști a-mi trimite prin feciorul meu un burduv de farină, căci tocma acuma mi s'a gatit farina, și până ce voiu trimite la moară, n'am cu ce sa-mi țin clobanii!

— Bine! bine! îți voiu trimite, — șteise Domnitorul.

Dedul, luându-și șteia bună de la Domnitorul și Doamnă, de la oaspeți și cucoanele acestora, plecă spre casă.

Domnitorul însă, cum se porni acesta, îndată dete de seire unuia dintre cei mai tari boinicii ai săi să se intr'armeze, ca pe când va veni trimisul lui Dediu, sa-l faca miș de bucăți.

Boinicul se și pregăti, după cum i se spuse. Mân a bine, bêu bine . . . își unse trupul cu unt de lemn, ca cu atâta să fie mai tare și apoi așteptă cu nerabdare pre feciorul lui Dediu.

Dediu, ajungând a casă, a lese din turmele sale 300 de mioare oacheșe de-un ochi și pântănoage de-un picior și chemând pre feciorul său de suflet, îi duse pe nume :

— le aceste 300 de mioare și le du Măriei-Sale Domnitorului la Iași, căci fiind eu alalta erî acolo la o nunta, le-am daruit însurăteilor. Domnitorul m'a poftit să-i trimit și pre un cioban de-ai mei să se lupte cu unul din boinicii săi; însă fiind că acuma nu mi-i cu puțință de-a mai trimite încă pre unul dintre ciobanii cu tine, ci numai pre un bățel, care să-ți fie mâna de-ajutoriu, de-aceea luptă-te tu cu boinicul acela și caută de te întoarnă cât mai de grabă a casă. Spune totodată Măriei-Sale să fie așa de bun și să-mi dee burduvul cel de fărina ce mi l-a făgăduit, căci vești că ni s'a gătit fărina și n'avem nici măcar o mână din ce să ni facem mămăliga.

— Bine tata! — răspunse feciorul. — Lasă-te numai pe mine, că doară știu eu ce voi face! — Și cum duse acestea, aruncă un burduv mare pe spate, luă o bota ciobăneasca în mână și se porni amândoi cu bățul și cu cele 300 de mioare spre Iași.

A treia zi, pe la prândul cel mare, ajunse cu turma

de mioare aproape de Iași. Acolo pe un fenaț lasă mioarele cu baetul sa le pască, ear' sîngur se duse la curtea domneasca.

Cum ajunse la curte și cum dete cu ochiî de Domnitorî, fara multă socoteală și chipzueală, adică ca un cîoban nascut și crescut la oi, carele nu prea scie multe, îi dîse :

— Bună dîiua, Vodă !

— Mulțamim cîobane ! — respunse acesta aruncând o privire de lup la dînsul, ca și când ar fi voit să-l soarbă de-odata într'o lingură de apă.

— Dar' ce veste mi-î spune?... cine ești tu?... — îl întrebă Domnitorîul mai departe, după ce-și mai potoli puțin mânia.

— Eu sînt cîobanul lui Dediu, carele m'a trimis la Măria-Ta cu 300 de mioare, ce le-a dăruit odineoară în-surășeilor, când a fost aici la nuntă, și care mi-a spus ca am de-a mă lupta și c'un boinic de-al Măriei-Ta! — răspunse fecîorul.

— Așa !... bine !... îndată voi porunci unui boinic să viie sa se lupte cu ține !

Fecîorul se uîtă lung în fața Domnitorîului, dar nu dîse la aceasta nemică, ci se juca numai cu bota sa păstoreasca purtându-o ca un fus pîntre degețe ca omul ce e dus pe gîndurî.

Domnitorîul însă porunci să-î aducă mai ântăiî un drob mare de sare pentru mioare, pre care vr'o șese inși de-abîa îl puteaî purta pe patru pari de fier.

— Ie drobul acesta, — dîse el fecîorului, — și du-l

mioarelor ca sa-l linga, căci sciū bine ca vor fi dorite de sare, și apoi după ce te vei întoarce, te vei lupta cu unul din boinicii mei !

Feciorul nici una nici douăe, luă drobul cel mare ca o huscă de sare subsuoară și cât ai bate în palmi, îl duse mioarelor și aședându-l într'o *crivală*, li dete drumul să-l lingă.

Intorcându-se îndărăpt, îi duse eară Domnitorul :

— Acuma te poți lupta c'un boinic !

— Hei ! . . nu merge așa, dupa cum socoți, Maria-Ta ! — răspunse el, — eū abia mai 'nainte am cădut de pe drum, și-apoi vorba ceea : și cel ce pică dintr'un copaciū încă stă și se odihnesce un pic, d'apoi eū care am facut o cale așa de lungă de la Pătrăuț de pe lângă Suceava și până în Iași. Ce să dicit ? . . . nu pot să mă lupt așa-acuma, că-s flămând . . . Dă-mi mai bine ceva sa mănânc, și-apoi . . . despre mine, mai că m'oïu lupta, însă pân'atunci ba !

— Și ce poftesci tu de mâncat și de bēut ? — îl întrebă Domnitorul.

— Ce să poftesc ? . . . ia o pâne și-o cofiță de vin pe lângă dinsa. Cu pânea să-mi stēmpăr foamea și eu vinul setea !

Domnitorul porunci îndată să i se dee o pâne și-o cofiță de vin.

Aceasta se și împlini.

Ciobanul luă pânea în mâna stângă și cofița în mâna dreaptă, se duse apoi în mijlocul ogrăzii și acolo răsămându-se pe botă și încrucișându-și picfloarele, adică cum

e datina cîobanilor de-a sta în picioare razamași pe botă, când es cu oile la păscătoare, și fără a se sfii cât de puțin inceptu a mușca câte o bucată din pâne și a be câte o gura de vin.

Domnitoriul și Doamna, boerii și cucoanele, și toți cei ce se mai află adunați la curtea domnească sta pe foisorul curții și se uitaă cu curiositate la dînsul cum mînce și be.

Boinicii, cari se află nu departe de dînsul ascunși după cheutorile unei case, nu mai puteau răbda pînă ce va gati de mîncat. Mai cu seamă cel ce era merit ca sa se lupte cu dînsul par'că sta pe ace, și de aceea se repeși ca un leu la dînsul, ca și când ar fi voit sa-î curme vieța dintr'o singură lovitură, și-î țise după ce ajunsese la dînsul, să nu mînce atîta, ci să se apuce mai de grabă la luptă cu dînsul, că n'are vreme să-l aștepte toată țiuă pînă ce se va sătura el.

Cîobanul, care nu sciu și nici nu bîgă de sama cum și de unde a resărit de odată boinicul, ca și când ar fi picat din ceri, îi țise cu sînge rece ca unul, ce nu s'a spăimîntat nici un pic:

— Măi omule! . . . İan du-te în colo și da-mi bună pace să mînc!

Boinicul, ca și când nici nu l-ar fi auzit, nu-l ascultă, ci tot una îl zidară și-l cincăia sa se apuce mai de grabă la luptă cu dînsul.

— İan ședi binișor! — țise cîobanul eară-și, — ıa lasa-mă, să-mi ti neasca aceasta bucațică de pâne și vinul acesta... Nu me zidari, că nu țı-am facut nemică!

Da de unde! . . . Boinicul nu voia nici decum sa-l asculte, ci se încăeră de dînsul ca scaful de oaie.

Vedënd cîobanul că boinicul nu glumesce și că nu vre nici decum să-î dea pace, ci tot una îl cincăesce, cum bea vin din cofiță, îl prinse frumușel cu cotul și-î strinse grumazul subsuoară, apoi fără să se mai îngrijască mai departe de ceva, mîncă și beu înăinte pînă ce găti toată pânea și tot vinul. După aceea dete drumul boinicului de subsuoară, pe care de mult l-a fost ertat Dumnețeu și care cădu mort ca o broască la pămînt. Puse apoi cofița jos și țise Domnitorîului, care sta și se uita la dînsul de pe foișor.

— Trimite-mî acuma pe un boinic să mē lupt cu dînsul.

Auțind ceialalți boinici cuvintele acestea, încremeniră de frică și nu sciaũ acuma încotro și unde să fugă și cum sa se ascundă mai de grabă de dînsul, ca să nu pățească și ei ca firtatul lor, pe care bine-l vedura cum cădușe mort la picioarele cîobanului.

Domnitorîul însă îi țise :

— Cîobănaș dragă! mî-a trecut de șagă! . . . Daca mî-ai omorit tu pre cel mai tare dintre boinicii mei, apoi cu ceialalți nici nu voiũ să te mai încerc, căci dupa cum te ved eu, tu ești in stare să mi-î prăpădesci pre toți . . . sa nu mai remân nici cu unul.

— Apoi dă! . . . eu n'am sciut ca Măria-Ta te laudî cu astfelũ de boinici, căci să fi sciut una ca aceasta, atunci îli spuneam din capul locului să-ți alungî pre toți boinicii de pe lîngă curte, să nu le dai mîncare de

giaba, . . . sa-și caute mai bine de alt lucru, . . . să nu peardă ȕilele Domnului înzădar, . . . eac'ășa cu mișciuna. . . De cât s'ar fi lăudaț ei că se vor lupta cu mine și m'or învinge, mai bine s'ar fi duș unde-va să se apuce de muncă, c'apoî atunci n'ar fi pațit-o . . . dar așa . . . uita-te la hoînicu-ți cum se încâldește açum cu foalele la soare de voinicia lui cea mare!

Domnitoriuł nu scia ce să se mai facă, una de mânia că i-a omorit hoînicul, și a doăua de rușinea ce-o pățise de'năntea oaspeților. Ar fi poruncit sa-l prindă și să faca cu dînsul aceea-și ce a făcut și el cu hoînicuł seũ, dar' se temea ca să nu-ı omoare pre toți; l'ar fi batjocurit, dar' și de aceasta se temea, caçi putea și alta să pațească. Decî resgândindu-se ce să facă și ce să înceapă, află mai potrivit ca să-ı dîcă cu binele să se întoarcă înderept, căci acuma nu mai are nemică de lucru la dînsul, că el l-a chiemat numai ca să se lupte, açuma însă n'are cu cine se lupta și de aceea n'are ce se mai încurca și întârđia pe lângă curte.

Ficiorul însă îi dîse :

— S'a rugat Dediul să faci bine și să-ı dai burduvul cel de fărina, care i l-ai fãgăduit când a fost aicea. . . Da-mi mai ântăiu burduvul cel de fărina și apoî vë las pre toți cu Dumneđeu și mę duc în drumul meũ, caçi eũ însu-mi vëd că n'am ce căuta pe aici . . . Am socotit ce-am socotit, însă peste ceea ce-am dorit n'am nișerit.

Domnitoriuł, aducẽdu-și aminte de fãgăduința sa, porunçi chelarului sa se ducă la un magazin cu cãbașul și să-ı dee un burduv de fărina.

Chelarul luă cheile și se duse cu ciobanul la magazin. Ciobanul, luând burduvul, care pâna atunci stete aruncat într'un corn de ogradă, îl urmă.

Ajungând la magazin,mise chelarul ciobanului :

— Eac' aici ai fărină destulă . . . ia-ți un burduv !

Ciobanul, despaturând burduvul, începu a turna cu demerlia într'ensul. Chelarul sta și se uita. Ciobanul turna mereu . . . O despărțitură de magazin începuse a se deșerta de fărină și burduvul nu se umpluse nici pe jumătate.

— Ți-a fi destul ! — mise chelarul, vedând ca mai toată fărina o turnase în burduv.

— De unde scii tu, că-mi este destul ! — respunse ciobanul cu rostita, — nu veđi tu că burduvul nici pe jumătate nu e plin ?

— Ved ! . . . dar' burduvul tău e ca și fara de fund . . . acolo mai că ar încăpea și tot magazinul !

— Și-apoi ? . . . ce-ți pasă ție ? . . . Domnul tău ți-a spus să-mi dai un burduv de fărină . . . nemică mai mult.

— Nu vorbi d'al'de astea . . . ia-ți burduvul și te du în treabă-ți cu dinsul, că doară nu-ți e voia sa ne iei toată fărina câtă o avem !

— Măi omule ! ți-am spus odată să-ți îți gura . . . Nu mă supăra, ci lasa-mă în bună pace să-mi împlinesc dă-toria, că de nu, ți-oîu rade, sermane, o palmă de ți-a sări capul tot jucând de-o milă de departe, ear' trupul ți s'a închina picioarelor mele . . . m'ai înțeles ? ! . . .

Chelarul vedând că ciobanul nu glumesce, alergă de grabă la Domnul seú și-i spuse cum stă treaba.

Domnitorii, carele nu puţin se miră, auşind aceasta, dişe chielarii:

— Dacă nu se poate altfelii, apoi ce e de făcut? . . . lasă-l până ce şi-a umplea burduvul, căci doară n' avem noi numai fărina aceea . . . mai sunt şi alte magazine! . . .

— Afară de acela, Măria-Ta! — răspuse chielarii, — mai este, ce e drept, încă unul, dară şi acolo nu vor fi mai mult decât la vr'o sută de mierţe!

— Şi-apoi? ce socoţi tu? . . . acele o sută de mierţe nu ni vor ajunge nouae, pe câte-va`dile, până ce von duce eara la moară!

— Ba! ajunge, de ce nu . . . însă . . . sciü eü . . . cum socoţi şi Măria-Ta, dar' mie nu mi se prea pare, ghiorlanul cel de cïoban, el o să mă facă să-î umplu burduvul şi nu sciü, dëü! ajunge-ni-a fărina ori ba . . .

— Ian du-te, du-te! nu mai vorbi multe!

— Fie! . . . mă ducl — şi vorbind acestea se porni înderept spre magazin unde lăsase pre cïoban.

Când ajunse acolo, cïobanul a fost pus acuma toată fărina, câtă mai remăsese, în burduv şi mătura urmele.

Chielarii se spăria, când vedü că toată fărina i-o luase. Cïobanului însă nici că-î păsa . . . El rădică burduvul şi bătându-l bine, abia era pe jumătate plin.

— Măi! . . . cum te chiamă! strigă el pe chielarii, care sta de o parte cu mânil incruciate şi se uita la dînsul, — ce stai acolo ca un par înfipt în pământ, de ce nu vii să-mi mai dai fărină, ca să-mi umplu burduvul? . . . până când să te aştept? . . .

— Ce mai vreî! . . . n'ai luat toată fărina din maga-

sin . . . ce-ți mai trebuie ! . . . n'ai destula ? — răspuse chelaru'l.

— Inca mai gîrbesci ? — rîcni atunci cîobanul turbat de mînie și repezindu-se dupa dînsul, de l-ar fi ajuns, ar fi fost vai și amar de dînsul, tot fărîmî il făcea.

Chelaru'l, mai mult mort de cât viu de spaimă și frică, alergă eară-sî la Domnitorîu și-l spuse :

— Mă rog, Măria-Ta ! fă ce-î face cu omul ace a, caci nu destul că a luat toată fărina din magazinul cel din-tăiu, dar' mai striga pe mine ca să-î mai dau pană ce-si va umplea burduvul lui cel fără fund . . . Na'nte de ce am apucat a veni aici, era să mă faca tot buca ele, să n'o fi luat'o la șanetoasa . . . și cîi pentru ce ? pent'u ca ȳ-âm ȳis că l-a fi destulă fărina cât a luat-o !

Luat-a el multa fărină de-acolo ?

— Orî de-a luat multa ? . . . o sută de mîer e um e ună . . . bătute și îndesate !

— Asta nu se poate !

— Eu încă m'am mirat și mă mir și acuma. Iusa nu-i de-a mirare, dacă precum se vede, burduvul lui e a de mare, ca nu sciu, ȳeu ! de n'ar mai inca ea pe a a tea mîerțe !

— Mare ȳi-î lucrul !

Mare, ȳeu ! . . . dar' spune-mî mai ȳute, ce sa fac ? . . . de mă întorc inapoî fără să-î mai dau a nă, mă sfărma in bucafele !

— Du-l dara la celalalt magazin să-șî mai ee și de-acolo până ce-șî va umplea burduvul, căci doa ȳă n'a lua-o toată !

Chielariul, ne mai așteptând mult, se întoarse înderept tremurând ca varga de frica, să nu-l apuce ciobanul la trei părale. Ajungând la magazin, află pre cioban stând de-astupra pe burduvul cu făină și jucându-se cu bota lui cea ciobănească pînă la degete.

— Pe unde ai mai colindat, nene? — îl întrebă acesta cum îl vedu apropiindu-se de dînsul, ca unul ce nu scia pe ce lume este, și căruia toate lucrurile i se par întoarse.

— Am fost la Măria-Sa să-l întreb, ori de nu mai are unde-va făină ca să-ți umpli ne'nfundatul burduv! — răspuse chielariul ca cu gura altuia.

— Adică cum s'ar dice, tu ești chielariu și nu scii unde ce se afla! . . . Hei! când ai fi tu pe mîna mea, învăța-te-ași eu de-ai sci număra chîr și stelele de pe ceru și grăunțele dintr'un coșeriu . . . și ce ți-a spus Măria-Sa?

— Mî-a ȕis sa te duc la al doilea magazin, ca acolo mai este puțînă făina . . . Ia-ți burduvul și vină după mine!

Ciobanul, fara să mai spuie ceva, luă burduvul și se duse după chielariu.

Ajungând ei la magazinul al doilea începu ciobanul și de-acolo a turna cu demerlia în burduv și, pînă ce și-l umplu, se găti și făina toată, adică cum s'ar spune, nu remase nici o urmă înderept, ca și când nici n'ar mai fi fost. După ce-și umplu burduvul cum se cade, îl legă bine la gură și se porni mai departe.

Chielariul stete în tot timpul acesta și se uita la dînsul, dar' ferit-a Dumnezeu să-l mai ȕică vre un cuvânt, . . .

se temea ca sa nu-l apuce la rafueala, să-î deo scarmanatură de cele tâlhăresci . . .

După ce veđu el, că ciobanul se duce în treabă-și cu burduvul subsuoară, alergă eară-și în sărite la Domnitorii și-î spuse cum a luat acela toată fărina și din magazinul al doilea și luându-și burduvul, se duse spre casă, fără să mai dică ce-va.

— Doaue sute de mierțe a virit in pãrdalnicul cel de burduv, doaue sute bătute și îndesate.

— Nu se poate! — ڊise Domnitorii mirându-se și el ca un om ce încă n'a auđit așa ce-va în vieța sa. — Cum va putea el duce atâta farină? . . . nu e cu puțință! . . .

— Nu e cu puțință?... ba e cu puțința, căci, Doamne ȳarta-mă, doară eu insu-mi l-am vėđut cu ochii mei îndesându-și burduvul, și când l-a umplut, era imflat ca o căpușă . . .

Domnitoriiului i se părea aceasta lucru cu neputința... el nu-și putea inchipui om așa de tare pe fața pamântului . . . să poată duce doaue sute de mierțe de o dată în spate. El nu voia să creadă chielariiului, ci socotia că acesta il ȳe numai în batjocură, și de aceea, mâniindu-se foc, îi ڊise :

— Piei de năințea ochilor mei, minciunosule! ori de nu acu-și poruncesc să te sferme tot bucațele pentru minciunile tale!

Ce avea să facă bietul chielarii, trebui sa fugă de năințea stapânului său, dacă ȳ-a fost cu voia sa na capete câte-va clepse.

Domnitorul inasa nu se mulțami numai cu atâta, ci trimițând după nisce feciorii, li porunci să meargă de graba după cioban, sa vada, ori de e adevărat ceea ce i-a spus lui chielariul.

Feciorii ducându-se, după cum li s'a poruncit, aflară pe feciorul Dediiului departe de Iași pe nisce coaste de dealuri, mergând într'un genunchiu cu burduvul sub-suoaară și culegând căpșune.

Acesta inasa, cum îi zări îi și întrebă :

— Mei! da cine sunteți voi? . . . ce căutați pe aici? . . . ce-ați perdut? . . .

Feciorii cum îl auziă încremenira și legându-li-se limba în gură nici un cuvânt nu putură să 'i răspundă.

— Muți sunteți voi ori surzi, de nu-mi respondeți nemica? — strigă ear' ciobanul.

— Noi . . . noi . . . nu suntem vinovați . . . mă rog, iarta-ne, căci . . . noi n'am voit, dar' Domnitorul ne-a silit . . . — răspunse unul gângânind.

— Așa! . . . Domnitorul v'a trimis . . . bine . . . luați dăra aceasta turmă de mioare și-o duceți Domnitorului, căci eu n'am când a mă mai întoarce până la dănsul. Spuneți-i totodată să le dea însurășeilor, cărova le-a dăruit Dediiul . . . și mai departe sănătate și mulțămită pentru fărina!

Feciorii luând mioarele, se înturnară înapoi și povestiră Domnitorului cum l-au aflat cu burduvul sub-suoaara mergând într'un genunchiu în urma mioarelor ce păscea prin nisce tufe, și culegând căpșune.

Domnitorul atunci nu mai dise nemică, ci îi dete

bună pace să se duca în treaba-și de unde a venit . . . își caută de-acolo înainte de oaspeții și curtenii săi.

Ajungând feciorul Dediului acasa la tata-seu, aruncă burduvul într'un corn de stână zicând :

— Eacă, tată, burduvul! . . . acum avem farina destulă! . . . Chielariul Domnitorului, un marțafoiu său ce era, nu prea voia sa mă lase a mi-l umplea, dara pe când era să-î rad una pe nevrute, atunci am prins de veste, că se încumințise și ȳ-am dat pace . . . mȳ-am umplut burduvul și-am pornit spre casa.

— Apoi da! . . . așa-s Domni, fȳtul meu! Ei nu prea vreū sa ne bage în samă! — rȳspunse Dediul.

* * *

La anul, sau poate mai de vreme sau poate si mai târziu,—nu pot sci anume cam când va fi fost aceea, — dar' destul atȳta ca nu tocma preste mult timp de la nunta din Iași, aflȳndu-se turmele Dediului pe câmpiile cele întinse și mȳnoase ale Basarabiei, se apropierȳ într'o ȳi cu pȳscutul de hotarul unei bahne mari, în prejurul cȳreia era cea mai bunȳ mȳncare pentru vite.

Numȳi atȳta . . . ca se duse vestea cine sci pȳna unde despre un *Balaur*, care se afla în stuhul acelei bahne, și pre cȳți pastori ȳi puneȳ pȳcatele sȳ se ducȳ cu turmele lor pe-acolo, duși erȳ . . . pre toți ȳi mȳnca Balaurul acela. Și nu numȳi cu dȳnșii, ci și cu turmele lor fȳcea asemenea.

De aceea se feriau acuma toți de locul acela ca de para focului.

Această veste o auți și feciorul Dedîului.

Dar' el, după cum îl scim, nu era de cei ce poarta frică de o furnică, cum merge vorba . . . El nu se înspăimântă de felîu, ci hotărî să pornească turmele sale într'acolo, unde se dicea că se află Balaurul, și mergend, să caute pe Balaur și să-l ucidă.

Insă mai năinte de a se porni spre locul ȃis, își facu o secure ca aceea . . . de o majă de oțel și-î puse o coadă de corn ca de vr'o doî stânjenî și mai bine. Apoi se porni și preste vr'o câte-va ȃile ajunse la locul numit.

Acuma, daca a ajuns, ce sa facă el ? și cum să facă ? ca sa nu-l întimpe ne Balaurul fără de veste, mai năinte de ce-a fi pus el mâna pre dînsul ? . . . Incepe a cerceta bahna pe dedeparte doară 1-ar putea afla hățașul.

Caută ce cauta în colo si încoace și în urmă da de hațașul Balaurului.

Pune, după ce-î gasi hățașul, pe unul dintre supușî sîi lângă o rachita scorburoasa, ce se afla în marginea bahnei ca sa bată într'ênsa c'o bota, ca prin apucătura aceasta, eșînd șerpele din bahna, sa-și aiba țîntirea spre răchita și nu în laturî.

Supusul începe a bate în rachita, și bate, și bate până colăa catra amîadă-dî.

Când era acuma soarele cruce ameađî eaca și Balaurul eșă din culcușul seu, și auđînd ca cine-va bate în răchita, se îndreptă spre aceasta, socotînd ca va mai da preste vr'o bucațică bunîșoara.

În acela-și timp însă feciorul Dediului, care sta la pândă, se apropie pe vârvul degetelor, fără a fi simțit de dânsul, și colea . . . când socoti el ca a sosit momentul potrivit, deauna îi repede securea în creșet, care-i intră în cap până în muchi.

Bălaurul, vădându-se lovit pe neașteptate, începe a se svêrgoli cu cea mai mare putere și-a se sbuciuma în toate părțile, doară'i trece durerea . . .

Feciorul Dediului, la rëndul său, ne mai având timp când să scoată securea ca să-i mai radă și altă lovitură, și ca nu cum-va să-l inghiță Bălaurul de viu, sare de grabă pe dânsul și i-se pune după cap.

Bălaurul, mai vădënd încă și aceasta, începe a se isbi în toate părțile de se cutremura pământul cine sci țâna unde.

Dar' de găba ! . . . Feciorul tot după cap îi sta. După o bucată de vreme, când vădù acuma Balaurul, că nu-i lucru de șagă . . . că nu poate face nemica dușmanului său, își făcù vânt și se urcă în sus spre nori.

Însă voinicul Dediului nici defeliu nu-și perdù curajul, ci și-acuma se ținea vêrtos de dânsul. . .

Trei zile și trei nopți după oaltă l-a purtat Balaurul pre bietul cioban nemâncat și nebët prin aer. Trei zile și trei nopți 'l-a svênturat în toate părțile. Eară a treia zi, începënd Bălaurul a se ameți, se lăsă spre pământ și-l mai purtă o bucată de vreme și alaturea cu pământul, până ce în urmă, dând ciobanul de o cruce de lângă un drum, se apucă cu o mână de cruce ear' cu cealaltă opri Balaurul în loc, apoi făcù ce făcù și scoase de grabă

secura și mai isbindu-1 vr'o câte-va bune și sanătoase în numele tatalui, îndata cađu Balaurul mort la pamânt.

Prin această faptă locul din prejurul bahnai se curății pentru totdeauna de Balaur, și de-atunci în coace vitele pasc în pace, eară păstorii lor n'au teamă ca li se va putea întâmpla ce-va ca mai nainte.

S'a curățit Băsărabia de-o ășma veninoasă, de-un Bălaur înfricoșat, care multă paguba 1-a facut pintre vite, și multă jele și durere pintre locuitorii săi, dar și din voinicul nostru nu s'a ales apoi nemica.

De-atâta purtare și sbuciumare prin aer și de groaza cea mare, care-1 cuprinse și-a ășit bșetul om din minte . . . pareă totdeauna spariat și nime nu se mai putea înțelege în vorba cu dșnsul.

Și nici n'a mai dus-o mult, ci peste jumătate de an, de la această întâmplare a și murit . . .

Ceialalți ciobanii ai lui Dediu nu mai avura de-atunci frica de nime, ei nu mai căutau de oi așa de bine ca mai înainte, ci vindeau din ele cu turmele, și așa s'a desfăcut pe incetul toata averea lui Dediu.

Mai dupa aceea muri și Dediu și ciobanii se imprasciară care în cotro.

Acuma nu se afla măcar o urma din acea stâna, numai numele păriului unde a fost aședata s'a mai pastrat. Mălurile acestui riuleșu n-ar putea spune multe, când ar sci vorbi, câte s'au mai întâmplat de-atunci încoace pe lângă dșnsul. Dara el nu s'ie nemica, și noi ce-am auđit din moși-strămoși, cum am audit, așa v'am și povestit.

VALEA DEDIULUI.

În partea despre miada-noapte a satului *Parhauț* se află un deal, care se numește *Dealul Dediului*. Nu departe de dealul acesta se afla o vale cam așezată, care e încunjurată în partea despre miedul nopții de o padurice și care se numește *Valea Dediului*.

Atât dealul numit, cât și valea aceasta își au numele lor de la *Dediul*, care se dice că era un om foarte bogat, fiind-ca avea o mulțime de turme de oi.

Locuința stătornică a Dediului însă nu era în *Parhauț*, ci dincolo de riul *Suceava*, pe hotarul satului de astă-zi *Pătrauț*. Acolo locuia el pe malul unui parEU, care de atunci încoace se numește *Păreul Dediului*, și care, dând în *Patrăuceanca* și trecând dimpreună cu aceasta prin satul *Pătrauț*, se revarsă în *Suceava*.

Având Dediul, după cum am spus, foarte multe turme de oi și neajungându-și pășunea din *Pătrauț*, era nu o data nevoit să se ducă cu oile sale și într'alte părți, unde afla mai multa pășune pentru dinsele. De aceea adese-oră își cumpăra el moși pentru oile sale pretutindene prin

Moldova și Basărabia pâna spre Marea-Neagra. Și unde-și cumpăra moșie, acolo petrecea el apoi cu turmele sale pâna sfârșia păscătoarea; dupa aceea se mula într'alt loc.

Intr'o vara s'a aședat el cu oile sale și în valea Părhauțului, despre care nî-a fost mai nainte vorba, și, ca pretutindene, așa și aice și-a făcut o stână.

Și de oare-ce a petrecut mai multă vreme pe hotarul Parhauțului, de aceea s'a dedat Părhauțeniî a numi atât valea, unde-î era stâna, cât și dealul din apropiere după numele lui. Și de atunci se chîamă dealul numit Dealul Dediului, eară valea Valea saü Groapa Dediului.

Dediul însa n'avea copii, ci ținea numai pe unul de suflet. Și acela era cam slab de minte, însă tare de virtute.

Pe acela îl puse el stăpân preste toți cîobaniî săi, și toți cîobaniî aveaü frică de dînsul și de aceea îl ascultaü mai dehaî de cât pre adevăratul lor stăpân.

Intr'un an, nu sciü cine ce a făcut și cum s'a întêmplat, destul ca născîndu-i-se Domnitorîului de pe atunci, care locuia în Iași, un băiat, a fost și Dediul nostru pof-tit la cumătrie.

Dediul, cum a fost pof-tit, nu stete mult pe gînduri, sa se duca, orî să nu se ducă, ci îndată s'a gătit și s'a pornit spre Iași. Eară după ce a ajuns la starea locului și după ce nou născutul băiat s'a încreștinat, s'a aședat și el la masa dimpreună cu ceial'alți oaspeți.

Oaspeți, care mai toți erau boeri, nu-l prea băgaü în samă, ci mai fie-care se uita cu coada ochiului la dînsul.

Insa lui Dediu nici ca-i pasa de aceasta, și-și păzea treaba.

Pe la sfârșitul mesei, când sosi timpul ca fie-care oaspe sa dea, dupa cum e datina apucată din moși strămoși, câte un dar pruncului nou nascut și botezat, venindu-î rëndul și lui Dediu, el să sculă în picioare și di se :

— Din câtă avere mi-a dat bunul Dumnezeu dăruiesc și eă noului născut și încreștinat 500 de oi albe ca laptele și oacheșe de ochiul stâng și de urechia stânga.

Se vede că Dediu marî turme de oi a trebuit sa aiba, nu șagă, dacă a fost în stare să aleagă atâtea oi de un fel.

Domnitoriu și oaspeții ceia-lalți, care se aflau de față, când îl auđiră că dăruiesce atâta amar de oae tot una și una, se uimiră și îl întrebarea :

— Cu cine ții D-ta atâtea bucate ?

— Cu cei tari de virtute și slabi de minte ! — respunse Dediu.

— Și cam cât de tari pot sa fie oamenii aceia ? — întrebă mai departe Vodă.

— Așa de tari, Maria ta,—respunsă eara-și Dediu— că ciomagul lor cel ciobanesc trebuie să fie cel puțin de-o majă de greu ca să se poată potrivi în mâna în care îl poartă. Câte o dată, când n'aă ce lucra, ca sa le treacă vremea, aruncă ciomagul în sus, și până ce pica jos, trebuie să aștepte cel puțin un ceas întreg. Afară de aceasta îndătinează ei de a se lupta numai cu urieșii si cu balaurii.

Vodă, când auđi aceasta, se minună foarte mult. Deci voind a se încredința, daca întru adevăr e drept ceea ce

spune Dedul, orî e numai o lauda saŭ chiar o minciună din partea sa, îi Ńise sa-î trimeata pre unul dintre aceia ca sa se trântescă cu boinicii sėi, căci pe timpul acela era datina ca Domnitorul să țină mai mulți boinici spre desfatarea Domnilor. Și boinicii aceia erau goi pâna la brău, și când aveaŭ să se lupte, își ungeau trupul cu unt-de-lemn, ca să fie mai tari. Și cei ce se simțeau în putere, veneau și se luptau cu dênșii.

— De ce nu! — grai Dedul, — bucuros!... cum m'oiŭ întoarce acasa ț-i-oiŭ trimete pre unul, care va aduce tot o data și oile ce le-am daruit pruncului noŭ încreștinat, și acela, dacă doresci numai de cât, se va trânti cu boinicii Măriei Tale.

Și cum a spus, așa a și facut, căci îndata după ce s'a întors de la Iași și a ajuns acasă, a chemat pre feciorul sėu cel de suflet și 'i-a spus să aleagă 500 de oi albe ca laptele și oacheșe de ochiul stâng și de urechea stângă, și apoi sa le duca lui Voda la Iași.

Feciorul, ca cei slabi de minte, n'a mai întrebat pre tatal sėu: cum vine el sa dea lui Voda atâtea oi de același felŭ, ci ȃicând numai »bine«, se duse la stâna, alese 500 de oi tot una și una, și apoi se porni cu dênsele spre Iași. Eară cum a ajuns la Iași, și a dat ochii cu Voda ȃise:

— Ți-am adus, Măria Ta, 500 de oi pre cari ti le-a trimis tatal meŭ Dedul.

— Și unde ț-i-s oile? — întrebă Domnitorul.

— Aŭ rămas într'o livadă din marginea târgului!... Eu voiam să le aduc aicea și sa ți le daŭ în sama, însă o ciocofleandură m'ia spus sa nu le aduc, ci sa le las în

livada aceea, ca de le voiŃ aduce, Ńice ca te-Ń supara pe mine !

Voda, voinŃ a-Ń cunoasce taria, porunci după aceasta curtenilor, sa-Ń aduca de probă un drob mare de sare, pre care vr'o șese inși de abia il rădicară și-l duseră pe nisce parŃ de fier, să-l duca și sa-l dee oilor aduse de dēnsul, ca să-l linga.

Feciorul nu se puse de pricina, ci luă drobul sub-suoara, și ducēndu-se cu dēnsul, îl dete oilor să-l linga. Apoi se întoarse earăși la Voda.

Voda îi Ńise acuma să se trānteasca cu boinicŃi sēi.

Feciorul însă nu voi sa se trāntească, ci ceru sa-Ń dee mai āntāiŃ ceva de māncat și de bēut, ca să mai prindă la putere, și apoi se va prinde la trāntă.

Voda ce era să facă ? . . . Spuse să-Ń aducă cele cerute.

Și Ńi-aŃ adus o balercă de vr'o 12 ocă plină cu vin și un codru de pāne și 'i le-aŃ pus de'nainte, ca să mān-nance și să bea cāt va voi.

Feciorul luă pānea adusă într'o mână și balerca cu vin în cea-l'altă, se răđimā pe căomagul sēu cel căobă-nesc și începu apoi a ămbuca cāte-o bucată de pāne și-a trage cāte-o gură bună de vin pe țeva de la balercă.

BoinicŃi însă, carŃi sta de-o parte gata de trāntă, vēđend ca feciorul acesta mānāncă și bea prea ăncet, se fa-cura nerābdātorŃi și de aceea ăncepură a stārui să sfēr-seasca o dată de māncat ca să ănceapă mai de grabă trānta.

Feciorul, la rēndul sēu, vēđēnd cā boinicŃi nu-l lasa în pace ca să-Ń ticneasă māncarea și bēutura cāpētātă,

ci totuna-l cincaesc, apucă pe unul într'o mână și strângându-l la pîept îi ȕise :

— Ia mai așteaptă puțin, frate, că doară nu ȕiere lumea !... lasă-mă să sfârșesc mai ântăiă bucățica aceasta de pâne de mâncat și balercuța aceasta de vin de băt, și apoi, despre mine, trântesce-te cât vrei, că nu m'oiă da într'o parte !

Și după ce rosti cuvintele acestea, îi dete drumul.

Însă boinicul, cum îi dete feciorul drumul, nu ȕise nici mârc, ci cădu mort ca toți morții la pământ.

Cei-l'alți boinici, cum aă văduț ceea ce i s'a întemplat fârtat iluī lor, se înpăimântară și prinseră a fugi care încotro, trecându-le tot dorul de trântă.

— Ce este ! . . . ce vi s'a întemplat ? . . . a dat strechia în voi de-aī apucat'o de-odată la fugă ? . . . Stați locului, că îndată-s gata ! — ȕise feciorul, văduțându-ī că fug.

Dar cui să-ī dee mâna a sta locului ? . . . Boinicii erau bunī bucuroși că aă scăpat cu obraz curat.

După ce-a sfârșit acuma feciorul toată pânea de mâncat și vinul din balercă de băt, ȕise Domnitorului, care sta pe un foișor dimpreună cu mai mulți boeri și se uita la dânsul :

— Acuma-ī altă gâscă în ceea traistă. Dacă doresci Maria Ta numai de cât să veđi trântă românească, spune tuturor boinicilor, câți îi aī, să vie și să se începă acuma cu mine la trântă !

— Ba mai pune-ți pofa în cui, dragul meu ! — răs-punse Voda cam supărat. — Nu e destul că m-ai omorit un boinic, ai vrea să mi-ī mântuesci și pre cea-lalți de ȕile ?

— Să fie cu ertare, Maria Ta! . . . nu sciam a ai nisce boinică aa de voinică, ca să fi sciut una ca asta, ii spuneam din capul locului să-i trimii mai bine ca sa pască nisce gâsce de cât să se încerce a se lupta cu unul ca mine! . . . Ei, dar, ce-a fost s'a trecut . . . Acuma ai vrea sa sci, de mai ai ceva să-mi spuă oră nu, căci, daca nu mai doresci nimică de la mine, m'ai întoarce acasa!

— Nu mai doresc nimica! . . . Du-te santos și spune Dedăului că i-am mulămit pentru cele 500 de oi, cară mi le-a trimis!

— I-oi spune Maria Ta! . . . sănătate buna!

Și cum rostă cuvintele aceste, se întoarce spre casa. Și mai trai feciorul, după aceasta, vr'o trei ani, apoi muri. Și după moartea lui, căbană Dedăului nu mai aveaă frică de nimene, nu mai căutau de oi, ca mai nainte, ci vindeaă din ele cu cărdurile, și așa, in scurt timp, s'a desfacut toată averea Dedăului. Locurile inasa, unde a petrecut el mai multa vreme, și astadi se numesc după numele lui.

PĂRIUL ICOANEI.

În departare ca la o jumătate de milă spre apus de *Monastirea Putna* se află o poiană numită *Foiana Săhăstriei*.

În poiana aceasta, pe când încă nu era poiană ca în ziua de astăzi, ci numai o răritură de arbori, și pe când Bucovina se ținea încă de Moldova, doi calugări anume *Teodosie* și *Sila* înființară o *Săhăstrie*, adică o bisericuță foarte frumoasă și vr'o câte-va chilii.

După ce a trecut Bucovina la Austria și anume pe timpul împăratului Iosif II, când, afară de mănăstirea *Putna*, *Sucevița* și *Dragomirna*, toate celelalte mănăstiri și schituri din Bucovina se desființară, s'a desființat și *Săhăstria* despre care ni-i vorba.

Calugării, cari se aflară pe timpul desființării intrinse, de voe de nevoe trebuiră s'o părăsească și să se retragă în celelalte mănăstiri, cari mai rămăseseră în țară, dar mai ales la mănăstirea *Putna*, care era cea mai aproape.

Dupa parăsirea săhăstriei, chiliile precum și bisericuța, a cărei catapiteasmă foarte frumos lucrată fu luată și

duşă la biserica din satul *Mamaescu*, începura pe dî ce mergea a se răsipi şi a se strica, până ce în urma urmelor toate se prefăcură în ruine.

Ruinele acestea, cari şi astăzi se mai pot vedea, şi-acuma se numesc *Sahăstrie*, ear' poiana, unde se află, *Poiana Săhăstriei*.

Călugării Teodosie şi Sila, cari înfiinţara sahastria şi cari locuiră întrînsa, fură prin un timp mai îndelungat neconturbaţi de nime în pacea şi liniştea lor cea singuratică.

Intru una din zile însă mai mulţi boeri şi boerite, pîntre cari se afla şi o văduva tînără şi foarte frumoasa, cercetând monăstirea Putna, voiră sa cerceteze şi sahastria.

Un călugăr, care avea sa-î petreacă pîna acolo, le spuse înainte de plecare că barbaţii, dacă doresc, pot sa o cerceteze, pre mueri însă nu le sfatuesce, una : pentru că săhastria e cam departe şi al doilea pentru ca drumul ce duce la dînsa este foarte rîu, hopuros şi ostenicios.

La audul acestor cuvinte toate boerişele, afara de veduva cea frumoasă, îşi traseră pe sama şi şiseră ca ele nu se vor duce, ci vor rămînea mai bine în Putna, de cât să li se'ntemple vre o nenorocire pe drum.

Văduva însă nu . . . că se va duce şi ea cu barbaţii.

— Şi adica de ce să nu mă duc? — şise ea catra boerişele, cari o oprîau, — dacă-mi va fi hotărît de la Dumnezeu să pălesc vre o nenorocire, acum ori mai târziu tot va trebui s'o paşesc, şi . . . la urma urmelor ce pagubă mare ar fi dacă mi s'ar trage chîar şi moartea din această căletorie!

— Lasați-o'n pace sa mearga ! — duse acuma unul dintre barbați, — să nu-î para rău ca nu s'a abatut și la această sahastrie, ca sa vada de nu cum-va se afla aice acela, pre care de un timp mai îndelungat îl cauta prin toate mănăstirile și săhastriile din Moldova.

Dupa aceasta atât barbații, cât și muerile, vedënd că nici într'un chip nu pot s'o opreasca, îi detera pace să facă ce va voi.

— Și oare pre cine îl va fi cautând ea prin monastri și săhastrii ? — întrebâ una dintre boerițe, dupa ce barbații și tânăra veduva plecara spre sahastrie.

Ce?... D-voastra încă nu știți pre cine îl cauta? — duse soția boierului ce vorbise mai nainte.

— Nu ! . . . de unde sa scim ! — răspunsera celelalte.

— Daca nu știți, atunci sa vă spun eü . . . Inainte de câțî-va ani, adica pe când era fata mare, a îndragit pe un june foarte frumos. Parinții săi însa n'aü voit o dată cu capul s'o dee după dânsul, dîcënd că e sarman și ca nu se trage dintr'o vița așa de aleasa ca și dânsii. Nu mult dupa aceea vine un alt june galbagîos și fiind-că acela, dupa parerea parinților săi, era ce-va mai avut și dintr'o vița mai buna, o maritară dupa dânsul, fara ca s'o întrebe și pre dânsa de-l voesce și ea ori nu . . . Bîata copilă ce era să faca ! . . . se supuse, dar' inima ei sângerată prin o ast-feliü de căsătorie silnică, rămase și mai departe credincioasa aceluia, caruia i-a fost de mai nainte dată, și care, când vedu că este pierduta pentru dânsul, îi spuse că, dacă nu i-a fost împărțită s'o iee pe dînsa de soție, mai mult nu se însoara, ci se duce la calugărie. Și

din minutul acela, când i-a descoperit gândul ce are sa fa 'a și până ađi nime nu l'a mai vęđut nici n'a auđit nemica despre dęnsul. Dar ea, de drag ce i-a fost, nici acuma nu poate sa'l uite. Din protiva, fiind-ca barbatul sęű, nu mult după ce s'a însurat, s'a dus pe cealalta lume, unde-i urmară scurt timp după aceea și socrii sęi, și fiind-ca acuma e singurá stápână pe sine, și-a pus în minte, să-l caute pretutindenı, de-ar fi chıar și-'n peatră sacă, și sa nu se lese până ce nu i-a da oare unde de urma.

— Cıudat lucru ! . . . de aceea-i ea mai mult dusa pe gândurı de cât vesela ?... de-aceea nu-i pasa de viața ?...

— Se vede că numai de-aceea, cacı alta nemica nu-i lipsesce.

Pe când boerițele vorbıau astfeliu între olalta, eata ca barbații și cu vęduva se întorc îndęrept.

Vęduva, din dusă pe gândurı cum era mai naınte, acum se schimbase mai cu totul. Pare ca ar fi tot jucat și risı, așa era de vesela.

— Trebuie să fi auđit vr'o veste bună despre iubitul ei ! — șopti una dintre boerițe, — de aceea e acuma asa de bine dispusa.

— Mai sci . . . poate ca l-a și aflat, — response alta.

Nici una, nici alta însă nu apucă a o întreba mai cu de-amăruntul cum a âmblat și ce a vęđut la sahastrie, căci inoptase acuma cum se cade și prin urmare trebuira să se ducă cu toți la culcat.

A doua di desdemineață, cınd se sculară ceialaltı oas-

peși, văduva noastră era acuma de mult sculată, îmbrăcată și gătită de drum.

— Da ce ți s'a întâmplat de te-ai sculat cu noaptea în cap? — o întrebă una din boerițe.

— Ce să mi se întâmple? . . . nemică! . . . Ia m'a ajuns un dor nespus de mare de casă, și de-aceea trebuie numai de cât să plec! — răspunse ea, și cu aceasta, luându-și rămas bun de la cei de față, eși afara, se sui în trăsură și se porni la drum.

A doua saă a treia di, după ce s'a pornit văduva de la mănăstirea Putna, vine un călugăr de la Săhăstrie și povestesc că *novițul cutare* a fugit cu o boeriță, care fusese la Săhăstrie și că Teodosie și Sila sunt foarte supărați din pricina acestei întâmplări neașteptate.

Și ceea ce a povestit călugărul era adevărat.

Tânăra văduvă își afluase iubitul în Săhăstria din apropierea mănăstirei Putna și'n puținele momente, cât a petrecut ea la această săhăstrie, i-a fost de-ajuns ca să-l înduplice a se lepăda de călugărie și a fugi cu dânsa.

Teodosie și Sila, temându-se ca să nu li se'ntemple și de altă dată așa ce-va, luară o *icoană de lemn de teiū*, pe care era zugrăvită *Maica Domnului cu fiul Isus în brațe*, o duseră până pe malul pârului care trece printre dealurile *Glodul și Săhastrul* și se revarsă în pârul *Putna*, și acolo, atârându-o de un stâlp, *blăstemară și afurisiră pre toate muerile*, cari de-acuma înainte s'ar încumeta să meargă mai departe spre săhăstrie, de cât până la această *icoană sfântă*.

Și întru adevăr că din ziua, în care călugării au atârnat

icoana de stâlp, cât a durat săhăstria și înca lung timp și după aceea n'a mai îndrăsnit nici o muere să meargă mai departe.

Icoana era hotarul, până unde aveaū muerile voe să se apropie.

Și muerile, cari aveaū durere de cap sau alte boale și călătoriau până la icoana aceasta și o sărutaū, se însănătoșau. Ear' acelea, cari ar fi cutezat să treacă dincolo de icoană, nu numai că nu se însănătoșau, ci erau încă amenințate cu boale și multe alte nenorociri și mai mari.

Bărbaților li era însă și acuma încuviințat, ca și mai nainte, a cerceta săhăstria ori și când ar fi voit.

Putređend în decursul timpului stâlpul, de care a fost icoana la început atârnată, călugării o atârnară acuma, după cum spun unii, de *un brad*, eară după cum spun alții de *un fag*.

De bradul sau fagul acela apoi a stat ea atârnată nu numai până după desființarea săhăstriei, ci lung timp și după aceea, adică până ce arborele, de care a fost atârnată, de bătrân ce era, a început acuma a se usca, a-ī pica crengile și a se cumpeni spre pamânt.

Atunci un om din Putna, a căruī nume nu mi-l mai pot aduce aminte, vedēnd că arborele în scurt timp are să cadă și temēdu-se ca să nu cadă și icoana dinpreună cu dēnsul și să se sferme, a luat'o de acolo și a dus'o la sine acasă. Aice apoi atârându-o între celelalte icoane, ce le mai avea în casă, o ținu ca un odor foarte prețios până la o *Boboteađă*. Atunci āmblānd un călugār dela mōnăstirea Putna cu icoana prin sat și sosind la casa

omului, care avea icoana cea veche, l-a întrebat de când și de la cine o are.

Omul i spusă toată istoria.

Atuncea călugărul l-a rugat să i-o dea lui său să o dăruiească mănăstirei. Omul însă n'a voit dintru început nici să i-o dea nici s'o dăruiească, spuind că de când a luat'o de pe arborele, pe care a fost atârnată și a adus'o la dânsul acasă, de-atunci toate îi merg cu mult mai bine, de cum îi mergeau mai înainte. Icoana aceasta i-a adus noroc în casă.

Mai pe urmă însă, după multă rugămintă, dându-i călugărul altă icoană la înfățișare cu mult mai frumoasă și în privința prețului bănesc cu mult mai scumpă, se înduplică ca să i-o dea, dar' numai cu acea adaogere ca calugărul să n'o iee pentru sine, ci s'o dăruiească *bisericeii lui Dragoș Vodă*, care a fost strămutată cu vr'o câte-va sute de ani înainte de aceasta de *Stefan cel Mare* din satul *Volovăț*, unde zidise altă biserică de piatră, la *Putna*.

Călugărul îi făgădui că va face așa cum voesce el, și, ținându-și cuvântul, chiar în aceea și o dăruie bisericeii lui Dragoș.

Dar . . . lucru ne mai aușit, icoana nu voi de feliu să stee în lăuntru bisericeii, ci de câte ori fu atârnată într'un cuiu din perețele acesteia, a doua și demineață se afla cădută jos. Astfeliu s'a întâmplat un timp mai îndelungat, până ce în urmă fu scoasă afară din biserică și aședată de-asupra ușei cu fața spre păriul, unde a fost pusă de călugării Teodosie și Sila, anume ca să

poată căuta spre acest pariū, care de cum a fost pusă icoana pe malul lui și până în ziua de astă-zi se numesce *Păriul Icoanei*.

Și icoana despre care nă-a fost până aice vorba, și acuma se măi poate vedea de-asupra ușei de la biserica lui Dragoș Vodă din Putna, dar' nu cum a fost de la început, ci cu marginile rătezate și cu chipurile de pe dânsa înnoite.

STÂLPUL TRICOLICENILOR.

O bucată de loc de șesezeci de stâneni de lată și tot pe atâta saŭ ce-va și mai lungă se numesce în satele rezeșeci și mazilesci din Bucovina *stâlp*.

Pe-un astfeliu de *stâlp* din *Igești*, sat rezeșec în ținutul Storojinețului, clădă odinioară un bărbat cu nevasta sa un stog de fân.

Eată că pe când stogul era mai pe jumătate clădit dice bărbatul către nevasta sa :

— Nevastă! stăi tu puțin aice și te odihnesce, că eŭ am o leacă de treabă, dar' îndată m'ntorc. Ie sama însă că dacă va veni vr'un lup saŭ câne la tine și-a da să te musce, tu să te aperi cum se cade de dânsul.

Și cum rosti bărbatul cuvintele acestea asvîrli furcoiul, cu care aruncase fânul pe stog, de-o parte, părăsi stogul și se duse în treabă-și.

Nu mult după aceasta eată că vine la nevastă un lup cu gura căscată, cu ochii scîntiitori și roși ca para focului și dă numai de cât s'o mănânce.

Nevasta înspăimîntată apucă de grabă o furcă de fier,

ce-o avea din dămână, și strapunge cu dânsa amândoi ochii lupului.

Lupul, începând ai curge sângele șiroiū din ochi și ne mai putându-se ține pe picioare de durere, lasă nevasta în pace și se'ntoarce îndărăpt de unde a venit.

Scurt după această întemplantare eată că vine și bărbatul.

Nevasta, care mai nainte era galbână ca ceara de spaimă, acuma, când își vedu bărbatul, se făcu neagra ca pământul. Și nici nu e de mirare ca s'a făcut astfeliū, după ce bărbatul ei, care cu puțin mai nainte de-aceasta era om ca toți oamenii: curat îmbrăcat și cu vederi, acuma era plin de sânge și chior de-amândoi ochi.

— Pentru Dumneșeu sfântul, ce-ai pățit, bărbate?... cine ți-a scos ochii? — întrebă nevasta, după ce-și mai veni puțin în fire.

— Cine să mi-i scoată!... tu mi i-ai scos! — răspunse bărbatul mâhnit.

— Da fă-ți cruce, bărbate!... când ți-am scos eu ochii?...

— Ia mai dinioară cu furca cea de fier!

— Ți-ai eșit din minte, ori ce-ți este, de mă învinovățesci cu așa ce-va pre mine, care nu m'am urnit nici un pas de lângă stog și prin urmare nu știu nici cu spatele pe unde ai âmblat și ce ai făcut!... E drept ca eu am scos cu furca cea de fier ochii, dar' nu pe ai tăi, ci pe ai unui lup, care venise la mine și voia numai decât să mă manânce!

— Tocmai!... lupul, care a venit și-a sărit la tine

ca să te manânce, n'a fost lup adevărat, ci eram eu, bărbatul tău, prefăcut în lup.

— Și-apoi cum și'n ce feliu vii tu să te prefaci în lup? — întrebă nevasta plină de mirare.

— Foarte lesne; . . . eu sunt *Tricoliciu*, și tot omul, care e *Tricoliciu*, când îi sosesce timpul, fie ziua ori noapte, se duce până într'un loc unde se crede a fi scutit de ochii lumei, acolo se dă de trei ori peste cap, își schimbă făptura sa de om, se preface în lup sau câne și în această stare cășunează apoi o mulțime de daune, rău-tați și neajunsuri tuturor celorlalți oameni, cari nu sunt *Tricolici* ca dânsul și pre cari îi întâlnește în calea sa . . . Și tocmai mai nainte mi-a sosit din nefericire și mie timpul ca să mă prefac în *Tricoliciu*.

— D'apoi bine, bărbate, dacă întru adevăr e așa cum ții tu, de ce nu mi-ai spus mai nainte de-a te preface în lup, că ești *Tricoliciu*, că atunci nu-ți scoteam ochii!

— Eu am ținut să te aperi dacă va veni vr'un lup sau câne la tine, dar' nu ți-am spus să-l străpungă cu furca cea de fier.

— Păcatele mele cele grele, cum nu m'ași fi apărat altmintrelea, dacă ași fi știut și ași fi avut când! . . . Dar' tu ai sărit la mine pe neașteptate așa că n'am mai avut când cugeta cum să mă apăr . . . Acuma, spune-mi și tu, ce să'ncep și ce să fac cu tine! . . .

— Ce să faci? . . . nemică! . . . ce-a fost s'a trecut . . . eu voi rămânea de-acuma pentru totdeauna orb, dar' *Tricoliciu* să ști bine că mai mult nu m'oi mai face,

căci toată puterea de prefacere mî-ai luat'o tu acuma prin scoaterea ochilor.

Și'ntr'adevăr că bărbatul nostru nu s'a prefăcut mai mult nici în lup nici în căne, dar' numele de *Tricoliciu* i-a rămas pentru toată viața cât a mai trăit. Și nu numai el, ci și toți urmașii săi, dintre cari se mai află încă și acuma vr'o câte-va familii în Igești, saū numit *Tricolicieni*. Ear' moșia saū mai bine dis stălpul pe care i-a scos nevasta sa ochii se numesce și astăzi *Stălpul Tricolicienilor*.

PODUL DRACULUI.

În partea despre apus a oraşului *Siretîu*, şi anume acolo unde se încrucişează drumul ce duce la Mănăstioară saă *Sfântul Onufreiu* cu păreul *Căcăina*, se află un pod de peatră.

Sub podul acesta ȃice că locuesce *Uciga-l crucea*, mâne-o-ar acolo unde a înserat, şi dacă trece cine-va după apusul soarelui şi mai ales pe la mieđul nopţii peste dēnsul, fără a'şi aduce aminte de Dumneđeū şi-aşî face cruce, e vai şi amar de capul lui.

Ducē-se pe pustii se preface în toate chipurile, se leagă de dēnsul, îl buimăcesce de cap, şi-apoi, purtându-l cine sci pe unde, face cu dēnsul ce-î place.

Aşa ȃice că mergēnd o dată pe la mieđul nopţii un om din Mănăstioara spre casă şi trecēnd preste podul acesta, a fost purtat pe tot *Horaiţul*, şi în urmă, înainte de cântatul cucoşilor, trântit într'o bălăştioagă nu departe de satul *Negrucina*. Altă dată, trecēnd un om din *Văscăuţ* cu un car cu boi a fost dus peste dealuri şi văi până lângă iazul din apropierea acestui sat, şi apoi arun-

cat cu car cu tot în mijlocul iazului, unde fu a doua Ți aflat înecat cu boi cu tot. Și eară-și altă dată doi oameni, unul din *Dragușanca* sau *Drăgușeni*, eară altul din *Mușenița*, după ce au fost mai întâi purtați, Dumnezeu mai scie pe unde, fură a doua Ți demineață aflați într'o groapă din apropierea *Perjeliucei* câte c'o mână și-un picior rupt. Și întrebați fiind cum de au ajuns ei acolo, nu sciură să-și dea altmintrelea sama, de cât că cum au trecut peste podul cel necurat, li s'au arătat nisce luminițe, și luându-se, singuri nu sciū cum, după luminițele acelea s'au trezit de-o dată în groapa.

Dar' orî-cât de puternic și mare meșter e *Dracul*, — duce-s'ar pe pustii să se ducă și nu i-s'ar mai auți de nume, — nu o dată își dă și el peste om.

În apropierea podului, despre care ni-î vorba, locuia înainte de vr'o câte-va decî de ani un cîobotariu serman lipit pămîntului, dar' care, în schimb pentru aceasta avea o casă plină de copii, unul mai desmățat și mai sglubiū de cât' altul.

Copiii aceștia aveau datină de-a se duce mai în toată Țiua sub pod și-a se juca în *nuci*, în *bumbi*, și *de-a*, ascunsul dimpreună cu alți băeți de pănura lor, cari se strîngeau de prin apropiere, și-atunci, . . . da Doamne bine, . . . era un harhăt și un strigăt ca acela, de gîndi ai c'o să restoarne podul, nu alta.

Într'o Ți întorcîndu-se copiii cîobotariului cu mult mai târziu ca de altă dată acasă, îi întrebă tatăl lor: unde-au fost? ce-au făcut? și de ce au stătut atîta?

— Tătuță! — răspunse copiii, — de câte orî ne du-

cem sub pod ca să ne jucăm, de atâtea ori iese de pintre-petrile acestuia un băețel cam negricios și cu *fes roșu* pe cap, care se joacă cu noi și care face stătea tricozenii, că mai nu ne vine a ne întoarce a casă. Dar' se vede că și el e foarte îndestulat și mulțămît cu noi, căci nici o dată nu vine cu mâna goală, ci totdeauna aduce câte un sîn plin de *coarne de mare, turte dulci, covrigi*, precum și alte copturi, cari le împărțese cu noi. Și astăzi încă ni-a adus o mulțime de mizilicuri de-acestea, și fiind-că nu eram flămânzi, de-aceea am stat și ne-am jucat pâna acuma.

Aușind cîbotariul ceea ce-i istorisiră băeții, își aduse pe nevrute aminte de *Uciğă-l bolohaniș*, despre care i se spusese că locuesce sub pod, și-un fior rece îi trecu prin tot trupul. Dar' nu-și pierdu cumpătul, cimise cătră copii :

— Sciți ce, baeți! . . . duceți-vă acuma și vă culcați! Eară mîni dacă veți merge și vă veți juca eară-și sub pod, și dacă va veni și bаетul, despre care mi-ați spus, ca sa se joace cu voi, atunci sa'ntocmiți astfeliū jocul ca să vă schimbați căciulele. Și-acela dintre voi, care va pune mai întăiū mîna pe fesul bаетului celui străin, să alerge cu dînsul de grabă la mine și să mi-l dea, și-apoi am să vă arăt și eū un joc, care nu l-ați mai văduțt nici o dată, și de care o să rideți ținîndu-vă de pantece cînd le-ți videa!

Băeți!, . . . bucuria lor! . . . se duseră fără să mai ceară de mîncare și se culcară. Eară a doua și demineață,

cum se sculară și deșertară o strachină plină de lapte dulce cu mămăligă, fuga sub pod și hai eară-și la joc!

Nu apucase însă bine a ajunge la starea locului și eată că și băetul cel cu fesul roș sare de sub un colț de peatră drept în mijlocul lor, și prind apoi cu toții a alerga în dreapta și'n stânga și a se juca de câte și mai câte le plesni prin minte.

În urmă, sfârșind toate jocurile, câte le erau cunoscute, și se dăse unul dintre dênșii:

— Hai și ne-om juca acuma *de-a căciulele!*

— Da! . . . bine spuți! . . . să ne jucăm de-a căciulele! — strigară ceialalți copii învêrtindu-se într'un picior. Și cum rostiră cuvintele acestea prinseră unii ași svîrli căciulele până 'n naltul podului, eară alții a le strânti cu gura la pământ de se resuna toată valea.

Însă cum se'ncepu jocul acesta și cum puse unul dintre băeții cîbotariului mâna pe fesul băetului celui străin, care, când îl isbîa de pământ, pare că slobođia un săcăluș, îndată se și furișă dintre ceialalți băeți și se duse cu dênșul drept a casă și-l dete tătâne-seu.

Nu mult după aceasta se luară și ceialalți băeți după dênșul, eară în urma lor cel străin, care, după cum presupusese cîbotariul, nu era nime altul, fără numai *Dracul*, mânè-o-ar acolo unde a inserat, eară la noi în casă cruce de aur.

— Dați-mi fesul! . . . dați-mi fesul! — strigă *Michi-duță*, cum ajunsese lângă pragul căsîi, de se auđi cine se până unde.

— Mai încet, mai încet, voînice! . . . ce strigi așa de

tare, că doară nu suntem surdî! — răspuse ciobotariul. Apoi deslegându-și pe furiș cu mâna stângă brăcinarîul de la ismene și prinđându-l cu densusul de grumaz, luă un calup și unde nu începu ai trage o *calcaură*, de i se duse vestea.

Dracul, care încăpuse și el pe mână de om, se svîrgo-
lîa și se smincîa în toate părțile, ca broasca în gura șerpelui, doară scapă din mânele ciobotariului. Dar' de gîaba, căci brăcinarîul are o putere așa de mare asupra *Necuratului*, că, numai dacă i l-ai putut arunca după cap, e pace de densusul, . . . mai mult nu-ți scapă din mână. Și asta o scia ciobotariul prea bine, și de-aceea îl lăsă să se svîrgolească cât îi place.

Necuratul, vedënd că așa cum a voit el nu e chip de scăpare și mântuire, o întoarse pe altă strună, pică adică în genunchi și prinse a se ruga să-î întoarcă fesul și să-î lese'n pace, că-i dă orî și ce i-a cere inima.

Insă ciobotariul nu se mulțami numai cu atâta, ci mai trăgându-î încă o frecătură de la roate, îi đise :

— Scii ce, mēi *Cornuratule!* dacă mi te jurî pe viața ta și pe-a lui *Scaraoțchi*, mai marele și stăpânul vostru, că mi-î aduce căciula, ce-o ai acuma pe cap, rasă cu galbenî, și că nu te vei atinge nici când de casa mea, de mine, de nevasta mea și de copiii mei, atunci îți întore fesul și-ți daū drumul, ear' de nu, să scii că aici ai să încremenescî până la a doua venire! Și nu numai atâta, ci am să jupesc de ce plei de pe tine și-am să fac ciobote dintrînsele, căci am auđit că pelea de drac e cea mai bună și mai traînică pele de ciobote! . . . M'ai înțeles t

— Da cum păcatele mele să nu te înțeleg! — răspunse Dracul tremurând ca varga. — Dă-mi numai drumul, și'ndată aduc tot ce doresci, și dacă mă voiți mai arăta vre o dată pe lângă casa ta sau îți voiți face vre un rău, atunci fă cu mine ori-ce vei vrea!

— Ia așa! . . . acuma-mi mai vii de-a casă! . . . Caută numai și nu-ți ținea cuvântul, că apoi îți-î vedea fesul, când mi-oîu vedea și eu cîafa! — Și rostind ciobotariul cuvintele acestea îi dete drumul.

Dracul, cum se vădu slobod, o și tuli la fugă, și cât ai scăpăra dintr'un amnarîu se întoarse îndărăpt cu căciula rasă de galbeni și-o întinse ciobotariului.

Ciobotariul, luând cu o mână căciula cu galbeni, eară cu cealaltă arătându-i fesul și brăcinariul, dișe:

— Eacă-ți întorc fesul! Dar' încă o dată ie bine sama ce-ți spun: să nu te pue păcatul ca să te atingi când-va de casa mea, de mine, de nevastă, ori de băeții mei, cu gândul ca să ne faci vre-o sminteală sau vre un rău, c'apoi . . . veți brăcinariul acesta? . . . el îți-î popa! . . . cum îți l-oîu mai pune încă o dată după grumaz să scii că mai mult nu mai scapi cât e Prutul și pământul din mânele mele! . . . M'ai aușit! . . . Și-acuma ieți fesul și plei din ochii mei să nu te mai ved!

După rostirea acestor cuvinte îi întinse fesul, și-i arătă ușa.

Dracul, apucând fesul cu ghiarele lui cele ascuțite și încârligate și puindu-l pe cap se făcu de-o dată nevăduț, ca și când n'ar mai fi fost de când e lumea pe acolo.

Ciobotariul, la rëndul său, ne'ncredându-se în jură-

mântul Dracului, — rămâne-o-ar acolo unde s'a dus, și temându-se ca nu cum-va mai pe urmă să-și tragă pe samă și să-î facă vre-un rău, își vîndu scurt timp după aceea casa, luă bani de pe dînsa și uneltele și trecu apoi cu toată familia sa în Moldova.

Ce s'a mai întemplat după aceea cu dînsul? . . . făcutu-î-a Dracul vre-un rău, orî ba, nu sciî ! Atîta sciî numai că podul, sub care s'a jucat dracul cu băeții cîbotariului, și unde a petrecut pîna atuncî și mai petrece, după cum spun oamenii, și acuma, se numesce *Podul dracului*.

DEALUL LUÎ IVAN.

În partea despre apus a satului *Părhăuț*, și anume în mâna stângă a drumului, care duce la *Todiresci*, se află un deal cam înalt, care se numește *Osoiul*.

Pe timpul *mandatarilor* *) spun bătrânii din *Părhăuț*, că pe dealul acesta se afla o casă, în care locuia o vėdană dimpreună cu trei fete ale sale.

Ear' fetele vėdanei aceleia ȃice că erau așa de frumoase, că li se duse vestea nu numai în întreg *Părhăuțul*, ci și prin toate satele învecinate.

Un flăcău, anume *Ivan*, care venise Dumnezeu il scie de unde și care s'a fost pripășit de vr'o câți-va ani în *Părhăuț*, făcėnd cunoscință cu fetele acelea și îndrăgostindu-se în una din ele, începu a ămbla măi în toate serile la dēnsele.

*) »*Mandatarii*« le ȃice poporul diregătorilor din primul timp la ocupațiunei austriace.

Âmblând el așa mai multă vreme, eată că într'o sără întâlnește pre un alt flăcău străin, care venia din partea despre apus a dealului, adică despre Todiresci, și care trecea prin apropierea casei, în care locuia vędana și cele trei fete.

Ivan, uítându-se mai de aproape la dęnsul și vędându-l că este frumos la față și foarte bine îmbrăcat, se gândi că nu s'a abătut de flori de cuc pe acolo, ci că de bună samă va fi âmblând la fetele vędanei. De-aceea, fără a mai sta mult pe gândurı, se repeđi ca o fiară sęlbatică asupra lui, îl prinse de piept, îl isbi la pământ, și cât ai bate în palmi, îl ucise. Apoi, lacom, cum era, nu se mulțami numai cu atâta, că i-a luat ęilele, ci cuge-tând că va fi avęnd cine scie câți bani la dęnsul, se puse să-i ıee și bani.

Flăcăul ucis însă, din întęmplare, nu avea mai mult de cât șese creștarı la dęnsul.

Ivan îi luă și pre aceștia și apoi, lăsându-l unde l-a ucis, se duse în treabă-și, ca și când nu s'ar fi întęmplat nimic.

A doaua ęi demineată însă, aflându-se flăcăul ucis, întreg satul se puse în mișcare, ca să afle pre ucigaș.

Nici n'a trecut mult timp la mijloc și s'a descoperit că Ivan e ucigașul.

Eară după ce s'a descoperit cum că întru adevăr Ivan e vinovatul, îndată aú pus mâna pe dęnsul. Și nu mult după aceasta porunci mandatarıul timpului să se rădice pe locul acela, unde a săvârșit el fapta sa cea rea, o spân-zurătoare și să'l spânzure pe dęnsa.

Și cum a poruncit mandatarul, așa s'a și întemplat, și de atunci se numesce partea dealului unde a fost Ivan spânzurat, *Dealul lui Ivan*, eară partea despre apus, adică cea despre Todiresci, se numesce și astăzi tot *Osoiul*, cum s'a numit și mai nainte.

NOTIȚE.

I.

DESPRE TRADIȚIILE REFERITOARE LA PERSOANE ȘI EVENIMENTE ISTORICE.

Dacii. — Tradiția aceasta mi-a istorisit'o doî Români și anume :
Vasile al lui Pinteleii Șufu, moșneag în etate de 71 de ani din
satul *Frumosul*, și *Vasile Tanul*, moșneag în etate de 76 de ani
din cotunul *Dragoș*, districtul Câmpulungului.

* * *

Intemeierea Sucevi. — Tradiția aceasta am auđit'o dela mai
mulți Români din orașul *Suceava*. — O variantă a acestei tradiții
s'a publicat în »*Calendariu pe anul ordinaru 1886*«. Cernăuș,
pag. 127, sub titlu : *Biserica Mireușului*.

* * *

Români și Tatarii. — Tradiția aceasta mi-a istorisit'o în luna
lui August 1890 *Toader Gliga*, un june român din satul *Fundul*
Moldovei, districtul Câmpulungului, ear' el a auđit'o dela un moș-

neag anume *Ilie Toloș*. — Când mi s'a istorisit a fost de față și D. Dr. I. G. Sbiera, profesor la universitatea din Cernăuț și membru al Academiei române, care, făcându-și un extras dintr'ênsa, a scris și un mic studiu asupra ei, pre care l'a tipărit apoi într'o broșurică sub titlul : *Traiful Românilor înainte de fundarea staturilor naționale*, Cernăuț, 1890.

* * *

Românca și Tătarii. — Tradiția aceasta am aușit'o dela mai mulți Români din satul *Vama*, districtul Câmpulungului.

* * *

Dragoș-Vodă. — Tradiția aceasta am aușit'o de la mai mulți Români din satele *Vatra Moldoviței*, *Frumosul* și *Volovăț*, și din orașul *Siret*ii. — O variantă scurtă a acestei tradiții a publicat'o L. G. B. sub titlu : *Emigrarea lui Bogdan Dragoș în Moldova în Foaia societății pentru literatura și cultura română în Bucovina* an. IV. Cernăuț 1868, p. 302—305. — Două fragmente mai mici, tot din această tradiție, le-a publicat *Ludwig Adolf Stauffe-Simiginowicz* în „*Volkssagen aus der Bukowina*» Czernowitz 1885, și anume un fragment sub titlu : *Die entdeckte Kirche* p. 34, ear' celalalt sub titlul : *Dragosch* p. 72.

* * *

Sas Vodă. — Toate tradițiile, cari se referesc la *Sas Vodă*, *Doamna sa* și *Fiul său*, precum și celea despre *Comorișă* lui *Vodă* și *Coroana îngropată*, le-am aușit între anii de la 22 Prier 1877 până la 30 Iunie 1883, pe când mă aflam ca preot de ajutoriu și catechet la școalele poporale din *Siret*iu de la mai mulți Români din acest oraș, in deosebii însă de la *Vasile Stefan*iu și *George Botezat*.

* * *

Eară-și Sas Vodă. — O variantă a acestei tradiții a publicat'o *Stărufe Simișinowicz* op. cit. p. 88 sub titlu: *Sass, Fürst von Sereth*.

* * *

Doamna lui Sas Vodă. — Tradiția aceasta am publicat'o prima oară în *Cărțile săteanului român*. Curs. V. Gherla 1880, p. 45, sub titlu: *Sas Vodă*. — O variantă scurtă a acestei tradiții a publicat'o I. Voronca într'un articol intitulat: *Din trecutul unui oraș vechiu* și tipărit în *Familia* an. XXI, Oradea-mare 1885, pag. 303—305.

* * *

Fiul lui Sas Vodă. — O variantă a acestei tradiții a publicat'o *Ilie Veslovschi* în *Gazeta Bucovinei* an. IV. Cernăuț 1894, No. 56 sub titlu: *Fundarea orașului Siret de fiul lui Sas Vodă*, precum și în *Bukovinaer Post Czernowütz* 1894 No. 107, p. 4, sub titlu: *Die Gründung der Stadt Sereth*.

* * *

Comorile lui Vodă. — O variantă a acestei tradiții a publicat'o I. Voronca. Vezi *Familia* cit. mai sus.

* * *

Coroana îngropată. — O variantă a acestei tradiții a publicat'o *Stărufe Simișinowicz*. Vezi op. cit. p. 119.

* * *

Stefan Vodă. — Tradiția aceasta mi-a istorisit'o *Ioan Tertes*, Român din satul Nișesci, districtul Gurea-Homorului, în vara anului 1868.

* * *

Stefan Voda și Ungurii. — Tradiția aceasta mi-a spus'o un Român din satul *Dragoesci*, districtul Gurei-Homorului, anume *Petrea Rotaru*.

* * *

Stefan Voda și Turcii. — Tradiția aceasta mi-a istorisit'o, în vara anului 1882, un Român din satul *Horodnicul-de-jos*, și altul din *Putna*. — Un fragment scurt dintrinsa l-a publicat și Staufe Simiginowicz op. cit. p. 6, sub titlu : *Kloster Putna*, eâr' altul tot op. cit. p. 78, sub titlul : *Der Eremit Daniel*. — Afară de variantele citate, se mai amintesce tradiția aceasta, însă numai foarte pe scurt, mai ae cătră toți aceia ce au scris până acuma câte ce-va despre mănăstirea Putna.

* * *

Stefan Voda și Tolpa. — Tradiția aceasta mi-a istorisit'o Prea Cucernicia Sa părintele *Iracie Porumbescu*, actualul exarch și paroch în *Frătațul-noi*, pe când era paroch în *Stupca*. Eu am publicat'o prima oară în *Columna lui Traian*, an. III. București 1872. No. 15 (125) p. 1—2.—Repausatul *P. Ispirescu*, cetindu-o și plăcându-i, a compus'o ce-va mai pe larg și a publicat'o apoi din nou în *Convorbiri literare*, an. XII. Iași 1878, p. 216—220, ca apendice la *Istoria lui Stefan Voda cel Mare și Bun*.

* * *

Stefan Tomșa și Mitropolitul Crimca. — Această tradiție mi-a istorisit'o, încă pe când eram studinte gimn. un Român din orașelul *Solca*. — O variantă a acestei tradiții a publicat'o Staufe Simiginowicz, op. cit. p. 22, sub titlu : *Die Prophezeiung*.

* * *

Vasile Voda și Iuga. — Tradiția aceasta mi-a istorisit'o *Const. Isopescu*, fost învețătorîu la scoala poporală din *Frătaușul-vechiu*, districtul Rădăușului. — Eū am publicat'o prima oară în *Albina Carpaților*, an. IV. Sibiu 1879—1880, p. 161—164. — D. N. A. *Bogdan*, utilizând tradiția aceasta, a scris o comedie în versuri, în 1 act, intitulată *Berbecii la pascut*, fără însă a spune în precu-vântare de unde a luat sujetul.

* * *

Dodul și Tatarii. — Tradiția aceasta mi-a istorisit'o *Vasile Flocea*, Român din Câmpulung.

* * *

Borșeni și Tatarii. — Tradiția aceasta am scris'o după istorisirea maî multor Români din satele *Povana-Ștampii* sau *Pilugani* și *Candreni*, precum și după tradiția intitulată *Victoria Românilor la Borșa* și publicată de *Alexiu Anderco* în *Familia* an. VI. Pesta 1870, p. 315.

Unii Români din *Candreni* istorisesc că în apropierea *Căndrenilor* și anume în partea despre resărit, cum se merge spre *Dorna*, să fi fost în vremile vechi asemenea o bătălie și un măcel foarte mare. Dovadă despre aceasta, după cum spun ei, e o *movila* hăt mărișoară, care se află în acest loc și'n care se presupune că sunt corpuri de oameni și arme îngropate, pentru că maî de multe ori s'aū aflat în prejurul ei frânturi de arme, lănci, spade, dărdi, cămeși de zeie, precum și securi, cari după forma și mărimea lor se cunoscău de departe că sunt foarte vechi. Inșă oamenii, cari le-aū aflat, necunoscënd însemnătatea lor cea mare, voinđ a face dintrînsele felurite unelte, maî ales inșă securi, le-aū nimicit pre toate.

E probabil, că Tătarii, după cum spune tradițunea, înainte de a trece muntele *Oușorul* spre *Iacobeni*, să fi avut și'n acest loc o luptă cu Români.

Frânturi de arme și cămeși de zeie se află de altmintrelea și prin alte locuri de prin munții Bucovinei, nu numai în acelea despre

carî s'au amintit în această colecțiune de Tradiții. Eu singur am văzut la S. Sa părintele *Is. Procopean* un felii de bardă, care s'a aflat lângă movila amintită mai sus; apoi o bucată de spadă, aflată pe păreul *Tătarca*, și mai multe frânturi de cămeși de zeie aflate în felurite locuri de prin munții Bucovinei.

* * *

Originea numelui *Prelipcean*. — Tradiția aceasta am auzit-o în vara anului 1882 de la un Român din *Horodnicul-de-jos*, sat în districtul Rădăușului.

II.

DESPRE TRADIȚIILE REFERITOARE LA LOCALITĂȚI.

Poiana Negri. — Tradiția aceasta am auzit-o încă pe când eram teolog de la mai mulți Români din satul *Căndreni*, districtul Câmpulungului și în deosebi dela *Petru Ursul*, fost cantor bisericesc în *Căndreni*.

* * *

Păgâniscea și Păgânișoara. — Tradiția aceasta mi-a istorisit-o, în luna lui August 1894, *Alecsa Omania*, Huțan din cotunul *Nasișitul*, districtul Rădăușului, și *D. Simeon Rohovič*, Român și sequestru în districtul Câmpulungului.

* * *

Plaiul Tătarilor. — Tradiția aceasta mi-a comunicat-o mai întâiu *D. Toader Leuștean*, Român și proprietar din *Fundul-Moldovei*, districtul Câmpulungului. Ear' în vara anului 1890 mi-a istorisit-o și *Toader Gliga*, tot de-acolo.

* * *

Tătarca și Tătârçuța. — Tradiția aceasta mi-a comunicat-o mai întâiu, însă numai ca fragment, *D. Niculaiu Prelici*, stud. gimn. de loc din comuna *Breaza*, districtul Câmpulungului. În luna lui August 1894 am auzit-o și eu singur, însă mai pe larg, de la un locuitoru tot din comuna *Breaza*.

* * *

Gaina și Cucoșul. — Tradiția aceasta mi-au istorisit'o în luna lui August 1894 mai mulți locuitorii din *Moldova* sau *Sulița* și din *Breaza*, sate în districtul Câmpulungului. — O variantă a acestei tradiții a publicat'o *Ludwig Adolf Staufe-Simiginowicz* în *Volkssagen aus der Bukowina*, Czernowitz 1885, p. 114. — Altă variantă a publicat'o *E. Rudolf Neubauer* în *Erzählungen aus der Bukowina*, Erster Theil. Czernowitz 1869, p. 37, sub titlu: *Hahn und Henne*. Acest din urmă însă a adaos foarte mult dela sine la tradiția poporană.

Unii istorisitorii amintesc de *Turci* în loc de *Tatari*. Tot *Turci* provin și la *Staufe-Simiginowics*, eară la *Neubauer Mongoli*.

*
* * *

Pietrile muerilor. — Tradiția aceasta mi-a comunicat'o D. *Victor Vasilescu*, ascultant la tribunalul din Suceava, ear' D-sa a audît'o de la o babă din orașelul *Solca*, comuna D-sale natală. — O variantă scurtă a acestei tradiții a publicat'o *Staufe-Simiginowicz*, op. cit. p. 102.

Tot despre aceste *Pietri D. Alex. Braha*, farmacist din *Solca*, imi scrie următoarele :

»*Pietrile Muerilor* se află spre apus de la orașelul *Solca*, și sunt așezate pe vârvul unui munte numit *La Pietri*.

»Din *Solca* până la *Pietrile Muerilor* trebuie să mergi ca la trei oare, și anume se merge pe la biserica ort. or pe țermul părului *Solca* în sus până ce ieși în *Sihlișoara*, într'un șes numit *Șesul lui Mitrașcu*, de unde se începe apoi muntele, pe care se află *Pietrile Muerilor*.

»Ajungând pe vârvul muntelui dai mai întâi de o slâncă mare, în formă rotundă, care se află la răsărit, și care se numesce *Pietrile mici*.

»Dela *Pietrile mici* se merge pintr'un tufiș des de brați și făgani ca la 200 pași și dai de *Pietrile mari* sau *Pietrile muerilor*.

»Aice se ved două grupe de pietri. Grupa primă seamănă după forma lor cu *Pietrile mici*, sunt însă cu mult mai mari de cât

acestea. Pietrile din grupa a doua se trag spre apus în formă lungăreașă, și sunt foarte mari și imposante. Despre mîiașnoapte se rădică din pămînt drept în sus, despre mîiașă și se rădică treptat așa, că din partea aceasta se poate, dar' cu mare băgare de samă, ajunge pe vîrvul lor, unde este așezată o cruce de peatră.

»Betrâniî din Solca povestesc că pietrile acestea poartă numele *Pietrile muerilor* de-aceea, pentru că ămbliând renumitul hoș *Ion Darie* cu tovarășii săi la prădăcîuni, *muerile lor* petreceau pîntre dîensele, fiind sigure de orî și ce primejdie.

»Chiar și *Darie* singur, cînd era strimtorit de potirașî, încă se retrăgea între aceste pîetri, unde petrecea apoi cu septămănil.

»Spun mai departe betrâniî, că'ntre crepăturile acestor pîetri se află o pivnișă. În pivnișă aceasta să se fi sloboșit înainte de 40 de ani mai mulți Solcanî legați cu funiî și să fi aflat intrînsa o masă de peatră de doi stînjenti de lungă, și în prejurul mesei mai multe scaune rotunde ca berbinșele și asemenea de peatră.

»În sfârșit, mai povestesc oamenii, că 'nainte vreme să fi vîșut în apropierea pivnișei încă și o chingă cîoplită în patru muchî, care era așezată între doi copaci. Capetele chingei se puteau vedea înainte de 40 de ani, mijlocul însă nu, fiind că a fost putreșit. Cu timpul au putreșit și capetele și au picat din copaci așa, că astăđî nemică nu se mai poate vedea.

»Crepăturile, prin cari puteau intra în lăuntru pivnișei, rum-pîndu-se în decursul timpului bucăți mari de pîetri, s'au astupat și astăđî nu mai este nime în stare să afle locul pivnișei, fiind că bucățile picate jos sunt cît nisce case de mari.

»Priveliscea de pe *Pietrile muerilor* e minunată. Din trei părți pădurî fără capet, și dintr'o parte spre Solca se vede întreg șesul Suceviî, începînd dela comuna *Straja* și pîna la orașul *Suceava*.

*
* * *

Cetatea Tatarilor. — Tradișia aceasta am auđit'o dela mai mulți Români din comuna *Tereblecea*, districtul Siretiului, încă pe cînd mă aflam ca preot de ajutorî în *Sireti*. — O variantă a acestei

tradiții, compusă în versuri, a publicat-o Pr. C. Sa părintele I. *Pbrumbescu* în *Calendariu pentru ducatul Bucovinei pe anul mântuirii 1855*, Cernăuț, sub titlu *Colnicul Tătarilor de lângă Tereblecea*.

* * *

Dealul Leahului. — Tradiția aceasta mi-a spus-o un Român din *Horodnicul-de-jos*, sat în districtul Rădăuțului, în vara anului 1882.

* * *

Fântâna Doamnei. — Această tradiție am auzit-o încă pe când eram studinte gimnasia delă un călugăr bătrân din *Mănăstirea Dragomirnei*. — O variantă mică a acestei tradiții a publicat-o *Staufe-Simiginowicz*, op. cit. p. 71, sub titlu : *Die Herrenbrunnen* (Fântânele Doamnei). — În trecut se amintește tradiția aceasta și într'un articol intitulat : *»Călătorii pe la mănăstirile din Bucovina»* publ. în *Albina* an. III, No. 18. Viena, 1868.

* * *

Movila lui Răsvan. — Tradiția aceasta mi-a istorisit-o mai mulți orășeni Români din Suceava, între cari mai cu samă fostul bărbieriu *Michaiu Avram*.

* * *

Poiana lui Pinte. — Această tradiție mi-a istorisit-o mai mulți Români din *Căndreni* și *Poiana-Stampii* sau *Pilugani*, sate în districtul Câmpulungului.

* * *

Păriul Dediului. — Această tradiție mi-a comunicat'o mai întâi S. Sa părintele *Vasile Turturean*, pe când eram teolog, ear' S. Sa încă stud. gimn. S. Sa a aușit'o dela mai mulți Români din *Pătrăuș*, comuna natală a S. Sale. Mai pe urmă, tot această tradiție am aușit'o și eă singur de la un Român din comuna *Securicenă*, tot din districtul Sucevi.

* * *

Valea Dediului. — Tradiția aceasta mi-a comunicat'o D. *George Gafencu*, stud. gimn, ear' D-sa a aușit'o de la un Român din *Parhăuș*, satul D-sale natal, din districtul Sucevi.

* * *

Păriul Icoanei. — Tradiția aceasta mi-a spus'o S. Sa părintele *Galaction Mleşniță*, Ieromonach la vechia metropolie a Sucevi, ear' S. Sa o scie încă de pe când se afla ca diacon la Mönăstirea din Putna.

* * *

Stălpul Tricolicenilor. — Tradiția aceasta mi-a istorisit'o *Ilie al lui Onufreiu Frunță*, rezeș român din comuna *Igești*, districtul Storojinețului.

* * *

Podul Dracului. — Tradiția aceasta am aușit'o dela *G. Botezat* din *Siretu*, încă pe când eram preot de ajutoriu în acest oraș. — O variantă a acestei tradiții a publicat'o *Staufe-Simiginowicz*, op. cit. p. 105, sub titlu: *Aufgessen*.

* * *

Dealul lui Ivan. — Tradiția aceasta mi-a comunicat'o D. *George Gafencu*.

CUPRINSUL.

	<u>Pag.</u>
Precuvântare.	III

Tradiții referitoare la persoane și evenimente istorice :

Dacii	3
Intemeierea Sucevi	9
Românii și Tătarii.	16
Românca și Tătarul.	27
Dragoș Vodă	40
Sas Vodă.	64
Eară-și Sas Vodă	72
Doamna lui Sas Vodă	78
Fiul lui Sas Vodă	82
Comorile lui Vodă.	85
Coroana îngropată.	88
Stefan Vodă	90
Stefan Vodă și Ungurii	104
Stefan Vodă și Turcii.	119
Stefan Vodă și Tolpa	138
Stefan Tomșa și Mitropolitul Crimca	145
Vasile Vodă și Iuga.	154
Dodul și Tătarii	168

	<u>Pag.</u>
Borșeni și Tătarii	185
Originea numelui Prelipcean	201

Tradiții referitoare la localități:

Poiana Negrii	207
Păgâniscea și Păgânișoara.	224
Plașul Tătarilor.	230
Tătarca și Tătârcaș.	240
Găina și Cucosu	250
Pietrile muerilor.	255
Cetatea Tătarilor	260
Dealul Leahului.	275
Fântâna Doamnei	279
Movila lui Răsvan.	282
Valea lui Pinte	289
Păriul Dediului.	305
Valea Dedului	326
Păriul Icoanei	333
Stâlpul Tricolicenilor	341
Podul dracului	345
Dealul lui Ivan	352
Notițe	355

DE ACELAȘI AUTOR

1. *Poesii populare din Bucovina, Balade române.* Botoșani 1869. Nu se află mai mult de vîndare.
 2. *Poesii populare române, t. I. Balade.* Cernăuți 1873. În acest tom se cuprind și poeziile pop. de sub No. 1. Nu se află mai mult de vîndare.
 3. *Poesii populare române, t. II. Dorne și Hore,* Cernăuți 1875. Nu se află mai mult de vîndare.
 4. *Tradițiunile populare române.* Broșura prima. Sibiu 1878. Se află de vîndare la W. Krafft, librariu în Sibiu.
 5. *Chromatica poporului român.* Discurs de recepțiune rostit în ședința Academiei Române dela 12 Martie 1882. București 1882.
 6. *Ornitologia poporană română.* Două tomuri. Cernăuți. 1883. Se află de vîndare la autor. Prețul 8 coroane sau 10 lei.
 7. *Câte-va inscripțiuni și documente din Bucovina.* Estras din Analele Academiei române. București 1885.
 8. *Descântece populare române.* Suceava 1886. Se află de vîndare la autor. Prețul 4 coroane sau 5 lei.
 9. *Biserica din Părbăuț în Bucovina.* Estras din Analele Academiei române. București 1887.
 10. *Nunta la Români.* Studiu istorico-etnografic comparativ. București 1890.
 11. *Nascerea la Români.* Studiu etnografic. București 1892.
 12. *Inmormântarea la Români.* Studiu etnografic. București 1892.
 13. *Satire populare române.* București 1893
 14. *Vrăji, farmece și desfaceri.* Estras din Analele Academiei române. București 1893.
 15. *Săntul Ioan cel nou dela Suceava. Schiță istorică.* București 1895.
-

